

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

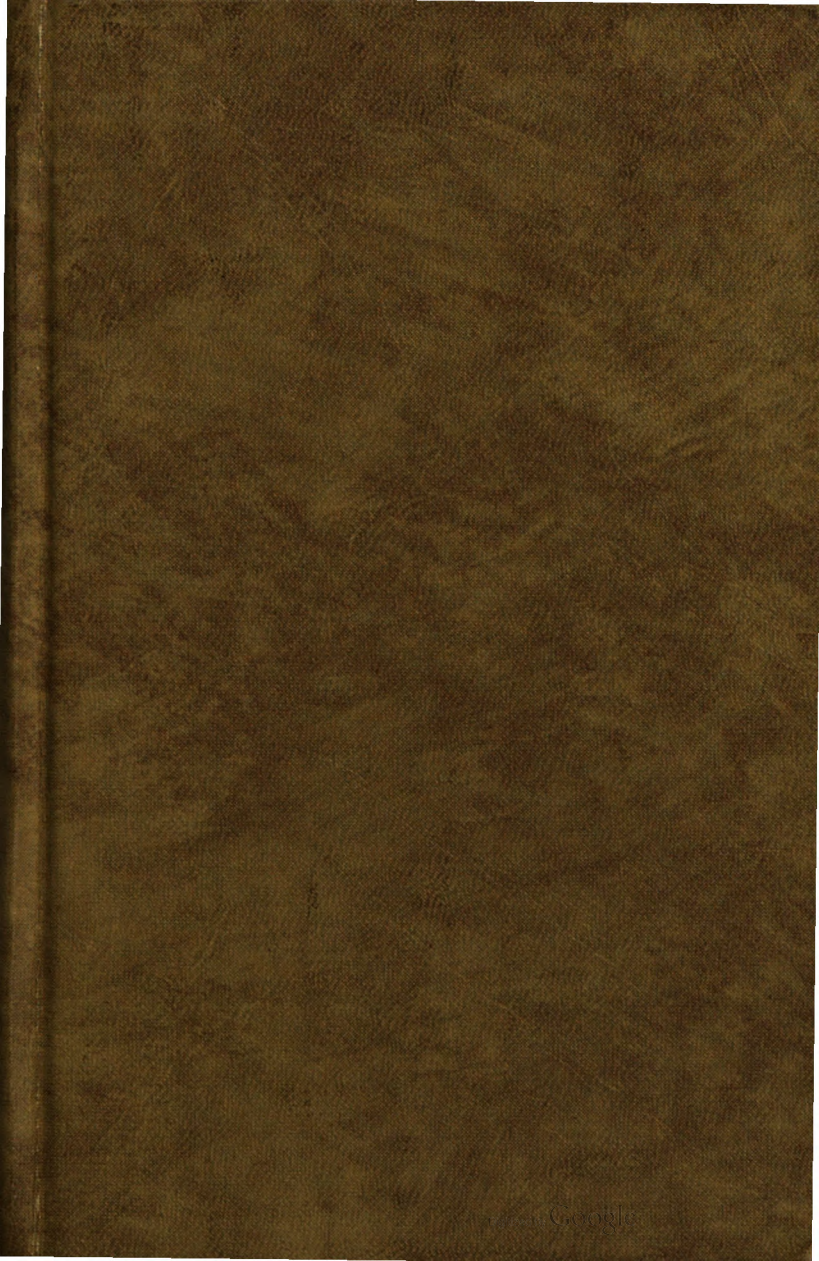
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

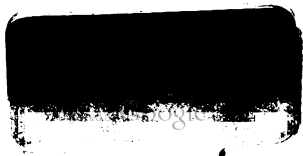
Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

~~28/5/17~~

OK 61-2045

01 1820 4056 UB AMSTERDAM

2869 F1

**LYST DER GEBRUIKELYKSTE
ZELFSTANDIGE
NAEMWOORDEN,**

BETEKENT DOOR HUNNE GESLACHTEN,

**TEN DIENST DER TAEELLIEVENDEN
OPGEMAEKT DOOR**

D. VAN HOOGSTRATEN,

. HIER KOMT BI EEN BRIEF DES HEEREN

ARNOLD MOONEN,

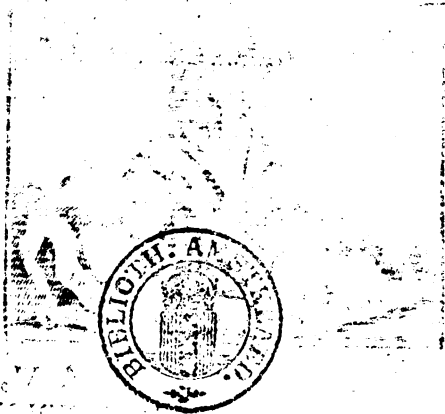
EN HET ANTWOORT OP DEN ZELVEN,

DE DERDE DRUK.

T A M S T E R D A M ,
BY GERARD ONDER DE LINDEN. 1723.

THE
LIBRARY OF THE
CONGRESS
PHOTODUPLICATION SERVICE
510 MAHAN STREET
ALEXANDRIA, VIRGINIA 22304
UNIVERSITY MICROFILMS
SERIALS ACQUISITION
300 NORTH ZEEB ROAD
ANN ARBOR, MICHIGAN 48106
SERIALS ACQUISITION
300 NORTH ZEEB ROAD
ANN ARBOR, MICHIGAN 48106
SERIALS ACQUISITION
300 NORTH ZEEB ROAD
ANN ARBOR, MICHIGAN 48106

GE
For

Den Edelen Agtbaren Heere

GERARD VAN PAPENBROEK,
Voorzittend Schepen der Stadt AMSTERDAM.

MYN HEER,

Volgende het ingeven van
 mynen plicht heb ik niet

† 3

kun-

kunnen afzyn van eenig bewys myner dienstvaerdigheid en aghting Uw Ed. Agtbaerheit aen te bieden, nemende daer toe de gelegenheit waer van de uitgave dezer letterkuntige Aenmerkingen, die ik niet twyffele of zullen uw Ed. Agtb. aengenaem zyn om de getuigenissen der beroemde mannen Hooft en Vondel hier voorkomende, wier gedachtenis by Uw Ed. Agtb. in een duurzaem geheugen blyft. Hier by komt het gunstig oordeel Uwer Ed. Agtb. over den opsteller der zelve, aen wiens gestadige zorg en vlyt in het voortzetten der Nederlantsche welsprekenheit onze lantgenooten zich verplicht rekenen: om nu niet te spreken van den zinnelyken huis-

huisraedt , die het keurig boek-
vertrek uwer Ed. Agtb. ver-
fiert , en waer uit wy hoopen
dat eens te voorschyn zullen
komen de schoone overblyffels
der schriften van den gemelden
Ridder Hooft , onder welke
ook plaets heeft de Lof der
Dichtkunst , door dat doorluch-
tigh vernuft in eene rymeloo-
ze Redenvoering begrepen , die
wy , gebrekkelyk by anderen ,
tot dezen tydt toe hebben na-
gelaten op te zoeken. Vooral
eifchte deze tydt eenen wensch
van allen zegen en geluk over
uwe Ed. Agtb. die verheven
tot deze nieuwe waerdigheit ,
voorzit in de eerwaerdige Recht-
bank dezer beroemde Stadt ,
om der Gerechtigheit , en den
burgeren , die de Gerechtigheit

beminnen, ten dienste te staen.
Ik wil hoopen dat dit gering
blyk van eerbiedt uw Ed. Agtb.
niet mishagen, en ik my op
dien voet zal mogen noe-
men,

Myn Heer,

Uw Ed. Agtb. onderdanigste dienaar

GERARD ONDER DE LINDEN.

Uit myn Boekwinkel
den eerste van Giasmaent 1723.

BERECHT

Gestelt voor den eersten Druk.

Ioen ik niet lang geleden de eere had, dat de Heer Petrus Francius, Professor der Welsprekenheit in onze doorluchtige Schole, my vertoonde zynen arbeit, besteedt aen het vertolken der leerzame Rede van Gregoor Nazianzener, dat helder licht der Griexe Kerke, met inzicht om dezelve den Nederlanderen mede te deelen: gebeurde het, dat wy in gesprek geraekt over de zinlykheit onzer tale, vielen op het bepalen van de geslachten der zelfstandige naemwoorden, waer tegen hedensdaegs grove misflagen begaen worden van de meeste schryveren; als die hier in alles over hoop smytende zig weinig schynen dezer aenmerkinge te bekreunen, en naer hun welgevallen heenschryven, zonder eenige achtinge te hebben voor de schriften der genen, die hunnen yver en arbeit gehangen hebben aen het schuimen, zuiveren, verryken, en regelen onzer sprake, die, als ze

*

be-

B E R E C H T.

behoorlyk gehandelt word, zoo schoon en krachtig is, dat zy voor geene uitheemsche hoeft te wyken, en staen kan tegen den rykdom der Griexe tale, zoo in hare maniere van stemmen aen een te koppelen, als in de *artikelen* of lidwoorden, daer ze boven de Latynsche mede voorzien is. Deze lidwoorden (om voorby te gaen hunne verdere kracht en betekenis) zyn als kentekens van de geslachten der naemwoorden, en by ons twee in getal, als *de* en *het*, betekende zoo veel als δ , η , $\tau\delta$, in 't Griex. *De* (waer voor men van oudts *die* plag te zeggen, als blykt by den Historyschryver Reid, *Daer zy zoo veele van weten, als die blinde van die verwe*) is te gelyk mannelyk en vrouwelyk, drukkende geen geslacht uit, als in de onrechte naemvallen. Want in den rechten of Noemer maekt het geen onderscheit, zynde in gebruik, *De man, de vrou*, maer in de andere naemvallen, *des mans, den man, der vrouwe* enz. Zoo zegt men, *De man schryft,*

B E R E C H T.

schryft, de *vrou spint*: maer niet, *Het schryven van de man*, maer *van den man*, of *des mans*. En van de vrou in den barenden naemval, of *genitivus*, der *vrouwē*; blyvende *de* in de overige. *Het* betekent het onzijdige geslacht, gemeenlyk *neutrum* genoemd, en lydt geen andere buiginge, dan die wy terstont toonen zullen: makende minder zwaarigheid in het gebruik, schoon 'er evenwel veeltyts tegen gezondigt wordt. Hier door onderscheiden wy de geslachten op den voet der Grieken, die schryvende τῆ λόγῳ of τῆ ὁδῳ, zich niet zwaarder vergrypen zouden, dan wy, als we zelden, *Aen de man*, of *Aen den vrou*. Om dit werk met meer gemak te doen, stelde ik in dien tydt een kleene proef op van woorden, getogen uit de schriften van Hooft en Vondel, en bekrachtigt door het bybrengen van den zin, waer in zy gevonden worden, om ten minsten, als men zig zelve niet voldoen kan, te treden in de voetstappen dezer mannen, die op het

B E R E C H T.

voorbeelt van anderen onze tale hebben gebout, het spoor der zelve nagespoort, en op papier gelegt. De geslachten zyn, voor zoo veel zy betekent worden door deze lidwoorden, of mannelyk, of vrouwelyk, of onzydig, of twyffelachtig: ten zy men dit gemeen wil noemen. Van de drie eerste hebben wy gesproken. Het laetste, waer van veele woorden schynen te zyn, daerom twyffelachtig, of gemeen genaemt, om dat ze, zoo als men wil, het mannelyk en vrouwelyk geslacht (want het onzydige blyft op zig zelf) aennemen, of om dat het niet zeker genoeg is, tot welk van beide zy behooren, heeft mede voor zig *de*, en wyders *des*, *den*, of *der*, voor zoo veel het mannelyk of vrouwelyk genomen wordt. Welke twyffelachtige woorden, minst in onze tale te onderscheiden, my schenen alermeeft te moeten geregelt worden naer het gebruik der beste schryverren, om daer omtrent eenen vasten voet te beramen. Dit werk oordeelden

B E R E C H T.

den Taelkundigen van zulk eene nutbaerheit te zyn, dat ik sedert de opstellinge, by my begonnen, vergrootte, en my liet bewegen om eenig blyk hier van in het licht te geven ten dienst van die my meenigmael hier over raedt gevraegt, en om eenige zekerheit gewenscht hebben. Ik vond dan geen beter middel, dan de voornaemste en gebruikelyxte woorden, als in een register, op het A B te brengen, op dat de nieuwsgierige lezer, wanneer hy zich verlegen vindt, met eenen opslag konde zien hoe hy dit of dat woordt moest gebruiken. By voorbeeld, als Hooft zegt, *Na de daedt*, blykt aenstonds dat dit woordt vrouwelyk is. En als Vondel zegt, *zig t'ontslaen van den bant*, dat dit mannelyk is: daer men anders zoude zeggen *Na den daedt*, en *van de bant*. By dit *de* en *den* enz. waer uit zoo menigmael twyffeling ontstaet, is nog te letten op het woordje *een*, hier geen getal betekenende, maer zich latende gebruiken als deze *artikels*,
* 3 / schoon

B E R E C H T.

schoon in betekenisse en kracht daet van verschillende; gelyk by de Spraek-kunstenaers te zien is. Het wyft inf-gelyx de geslachten aen, dog mede niet, dan wanneer het gebogen word. Want ongebogen is het mannelyk, vrouwelyk, en onzydig, dewyl men zegt, *Een man, een vrou, een paert.* Maer *eene* is vrouwelyk, gelyk ook in den barer *eemer*. Dus zegt Hooft in 't mann. gest. *Dat de Geestelykheit de Kerk tot zulk eenen afkeer maekte;* daer anders, zoo *afkeer* vroulyk was, *eene* zou staen, of *een*, zoo het onzydig was. Zoo zegt ook Vondel in 't mann. gest. *Galatea werpt my eenen appel naer 't hooft, niet eene* enz. Dezen voet houden ook de *Adjectiva*, of byvoegelyke Naemwoorden, en schikken zig naer de zelfstandige in geslacht. By voorbeeld dat *Adel* mann. is blykt hier uit, om dat men zeggen moet met Hooft, *Uit al synen adel*, en niet, *Uit zyne adel*, dat vrouwelyk zyn zou. Zoo is ook te zien aen het *Adjectivum*, dat *Ader* vrouwel.

B E R E C H T.

wel is, om dat Vondel zegt, *Uit een natuurlyke ader*, daer hy zeggen zoude, als het mann. was, *Uit eenen natuurlyken ader*, en zoo het ontydig was, *Uit een natuurlyk ader*: dat dus gebruikt geweldig de ooren quetsen zoude. Men merke dan aen, dat deze woordtjes in hunne naemvallen moeten gebogen worden, in het

Eenvoudig mann. getal.

De,
des,
den,
den,
*
den.

En 't Meerv.

De
der,
den,
de,
*
de, of der.

Het Eenv. vrouw.

De,
der,
de of der,
de,
*
de of der.

'T meervoud.

De,
der,
de of der,
de,
*
de, of der.

B E R E C H T.

Het Eenv. onzyd.

*Het ,
des, als in't mann.
het , of den,
het ,
*
het of den.*

Meervoud.

*De ,
der,
den,
de,
*
de of den.*

Zoo ook in't Eenvoudig mannelyk,
*Een man ,
Eens of eenes mans ,
Eenen man ,
Eenen man ,
O Man ,
Eenen man.*

Vrouwelyk,
*Eene vrou of vrouwe ,
Eener vrouwe ,
Eener of eene vrouwe ,
Eene vrouwe ,
O Vrou ,
Eener of eene vrouwe.*

Waer by aen te merken staet, dat zommige vrouwelyke namen in alle naemvallen e behouden.

Nog

B E R E C H T.

Nog in 't onzydig geslacht,
Het of *een bedryf*,
Des of *eens bedryfs*;
Den of *een bedryf* of *bedryve*,
Het of *een bedryf*,
O bedryf,
Het of *een bedryf*, of *den* of *eenen be-*
dryve.

Hier moet ik byvoegen, dat eeni-
gen willen (en het gebruik of misbruik
is 'er voor) dat *den* ook fomtyts zou
kunnen staen voor den *noemer*, of eer-
sten naemval, als *den Haeg*, *den Briel*,
den oorlog, *den oever*, *den aers*. Maer lie-
ver dan zulk eene wyde deure open-
te zetten voor de verwarringen, myde
ik dezen naemval, of gebruik een
woord van eene gelyke betekenis.
Den oorlog is, gelyk wy getoont heb-
ben, de derde of vierde of zesde
naemval, en moet wel onderscheiden
worden. Want in den eersten luid
dit zoo qualyk, als *de* in den tweeden
of derden, *Van de Heer*, *van de die-*
naer, *Aen de Heer*, *aen de dienaer*,
gelyk men nu in de uitgegeven schriften

B E R E C H T.

leest van Mannen, die zig wanen dit te verstaen, ja anderen wetten geven van wel te schryven. Zoo schryft Jan Vos (dat my hier inschiet) spreekende in den tweeden naemval van den Heere van Maerseveen,

*Hier ziet men 't wapen van de wak-
kre Maerseveen:*

waer uit men niet zien kan dat hy van eenen man spreekt, dewyl hy ook in zyne gedichten Mejustrou van Maerseveen met dezen bynaem noemt,

*O Maerseveen, kan 't konstpenceel
Door koude verwen barten blaken!
daer alle dubbelzinnigheit weggewoest
ware, had hy dus gestelt,*

*Hier ziet men 't wapen van den wak-
kren Maerseveen.*

Woorden van het onzydige geslacht hadden wy kunnen voorbygaen, dewyl daer minder duisterheit in schynt te zyn. Dog de ondervinding toont, gelyk in onze Aenmerkingen blykt, dat men ook, gelyk wy boven gezegt hebben, hier in doolt. Men spreekt en schryft dikwils: *Parys of Amster-
dam*

zig wanen dit
wetten geven
oo schryft Jan
(iet) spreek-
nval van den

van de wak.

an dat by van
yl by ook in
i van Maer
noemt,

kenfpenfced
rten blaken!
weggeweest

an den wak.

ige geflacht
aen, dewyl
fchynr te
ing toont,
gen blykt,
en gezegt
en fpreekt
of Amfter-
dam

dam is groot in haer muuren : daer
nochtans de namen der Steden onzy-
dig zyn, als blykt uit de byvoegely-
ke woorden, en artikel, *Het volkryke
Parys, het machtig Amsterdam*: en,
gelyk by Hooft staet in de historien,
Haerlem hield zyn' poorten gefloten;
en elders, *Het rampzalig Haerlem*.
Ook misbruikt men de onzydige woor-
den, door hunne geflachten niet wel
te vervolgen. Om niet veel dingen o-
ver hoop te halen, in het begin van
de *Andromaché*, eene vertaling der
Kunftgenooten, bekent door de Zin-
fpreuk, *Nil volentibus arduum*, staet
zeer qualyk :

*Ja geen gemeene gunst, ô trouste my-
ner vrinden,*

*Geniet ik van't Geluk, nu 't my u
wêr doet vinden.*

*En hare gramfchap fchynr ten dee-
alreê verzoet.*

daer men had moeten fchryven, *En
zyne gramfchap*, om dat 'er *het*, een
teken van het onzydig geflacht, voor-
gaet. Maer men heeft naer allen fchyn
de

B E R E C H T.

de Fortuin voor oogen gehadt , die vrouwelyk is. Ontallyke andere voorbeelden doen zig alsins op. En al overlang schreef ook zoo Jan Vos, die beruchte dichter, wiens Aran en Titus, dat vervaerlyk spel, kruijers en zakkedragers, alsze wel by drank zyn, opsnyen , *Het geluk maekt de menschen dronken, om hen met alle hare rampen te overrompelen*, in de plaets van *zyne rampen*. Beter had hy kunnen leeren van de Poëten zyne tytgenooten , onder welke ook was Jeremias de Dekker, een zeer zinryk schryver , die dit beter begreep in zyne klaght over de dood des Konings van Engelant, in deze woorden:

*Maer och ! gansch Christenryk
Kan uw versteent gemoed niet morwen
met zyn tranen.*

*Zyn tranen zyn helaes niet machtig
van dat bloet*

Uw moordbyl af te wenden.

Zyn tranen betekent de tranen van het Christenryk. Jan Vos zou geschreven hebben, *Haer tranen*. Dog by dezen
man,

ehadt, die
 andere voor-
 p. En al o-
 Jan Vos, die
 Aran en Ti-
 , kruijers en
 y drank zyn,
vekt de men-
net alle ha-
 in de plaets
 had hy kun-
 zyne tytge-
 k was Jere-
 zinrykschry-
 ep in zyne
 Konings van
 en:
bristenryk
niet morwen
niet machtig
den.
 en van het
 geschreven
 by dezen
 man,

man, ware hy in 't leven, vond ik
 luttel gehoor, als mogende niet alleen
 t'over op tegen my, maer zelf, gelyk
 hy zig liet voorstaen, tegen Horatius;
 dien doorluchtigen schryver, en een on-
 feilbaer orakel voor alle minnaers der
 dichtkunst. Waer van hy stoute blyken
 gegeven heeft. O tyden! ô zeden!

Eene andere tael voeren Hooft en
 Vondel, welke wy liefst hebben wil-
 len volgen, als verder gekomen dan
 Aldegonde, Spiegel, Korenhart,
 Plemp, Visscher, Koster, Ketel, Bre-
 derode, Reael, Kamphuizen, en an-
 deren: die, voor zoo veel zy naersti-
 ge opbouwers onzer tale geweest zyn,
 gerekent moeten worden, om met
 Hooft te spreken, voor aerdsche zon-
 nen, die de nevels der onwetenschap
 hebben begonnen te verdryven. Von-
 del vooral heeft het geen nog ontbrak
 aen de genoemde Letterhelden ver-
 vult: waerom zyn getuigenis by my
 van eenig meerder gewicht, en zeer
 naeu in acht genomen is van latere
 verstandenen; waer onder uitstak de
 bra-

B E R E C H T.

brave schryver Geeraert Brandt, naderhant van zyne Zoonen gevolgt, en Ioannes Antonides van der Goes, dat overfraeje en bloejende vernuft, wiens vroege dood geheel Helikon betreurt heeft; die beide in zuiverheit van styl, en schikkinge van zin en woorden Vondel meenigmael voorbyftreven. Kan men by deze nog niet wel te recht geraken, en staet men, als op eenen driesprong, zonder te weten wat men kiezen zal, men ga te rade met Ioannes Vollenhove, Arnold Moonen, en Laurens Bake, Heere van Wulverhorst, die den verlegenen en struikelenden stutten, en op het rechte padt helpen. Waer by als men nog weinige anderen voegt, heeft men als in eenen bondel begrepen, al wat tegenwoordig met lof in Nederlant de penne voert, en schoone gelegenheit, om de beklæglyke verdorvenheit in haren loop te helpen schorffen. Dringers en dommekrachten, styf op hun stuk staende, weet ik dat hun voorhoofd zullen kreuken, noch zich op laten

Brandt, na
 n gevolgt, en
 er Goes, dat
 rnuft, wiens
 kon betreut
 heit van styl,
 en woorden
 orbyftreven.
 t wel te recht
 als op eenen
 ten wat men
 e met Ioan.
 Moonen,
 e van Wul-
 nen en ftui-
 het rechte
 s men nog
 eft men als
 al wat te-
 ederlant de
 elegenheit,
 venheit in
 fen. Drin-
 yf op hun
 hun voor-
 zich op la-
 ten

ten dringen eenige aenmerkingen, daer
 ze niet aen gebonden willen zyn, als
 alle onderrechtinge ontwaffen, en al-
 le getuigeniffen, hier bygebracht, zul-
 len verfmeyten. Maer dewyl wy nie-
 mant hier eenige regels voorfchry-
 ven, noch verplichten om zich te bin-
 den aen het gene wy in 't voorbygaen
 over eenige woorden naer ons gevoe-
 len zeggen, maer alleen toonen, hoe
 deze woorden gebruikt zyn by de twee
 beste fchryvers onzer eewe, kan yder
 by zyn meening blyven, die van ge-
 dachten is, dat wy knorven in biezen
 zoeken, en eene angftvallige naeuge-
 zetheit willen invoeren, die van gee-
 ner waerde te houden zy. Om even-
 wel zoodanigen wat toe te geven, heb-
 ben wy gefchuwt ons te fterken met
 de getuigeniffen der nog levenden, om
 der afgunft geen velt te geven van qua-
 lyk te fpreken: gelyk wy ook zorge
 gedragen hebben van geene plaetsen by
 te brengen, dan die in 't rymeloos ge-
 fchreven zyn, op dat men niet fchreeu-
 we, dat de Poëten zich veel dinge
 in-

B E R E C H T.

inwilligen, en alles durven bestaen om hunne vaerzen goet te maken. Schoon wy vast stellen dat ze de waerachtige voortzetters der tale zyn, die zoo erbarmelyk van velen, om dat ze geene dichters lezen willen, mishandelt wordt. My heugt, dat zeker geleert man, wiens naem ik my ontzie te noemen, om niet te bezwalken den roem, met recht door hem in andere wetenschappen behaelt, over lange jaren tegens my zeide, dat hy geen zwaarigheid maken zoude van te schryven *mea pater*, en *meus mater*, als hy maer best dus zyne meening kon uitdrukken. Dog ik ben van gevoelen dat zyn meening wel uit te drukken, en een goede tael te spreken, wel kan famen gaen, ja dat men dezelve in goede tael vry beter uitdrukt dan in quade.

Wat dezen arbeit belangt, ik had, voor zoo veel my aengaet, dien nevens den ondank, by eenigen hier uit te behalen, wel kunnen missen. Maer de zucht tot onze tale, schoon ik die, belet door zwaerder bezigheden, nu
min-

B E R E C H T.

minder oeffene, dan voorheen, heeft my hier toe aengezet ten dienste der leerzame Jeugt, die meenigmael al vroeg van hare leermeesteren, onervaren in deze dingen, bedorven, daarna bezwaerlyk den hoek te boven raekt; latende my voorstaen dat ik de uren, hier aan besteedt, lichtelyk zal verantwoorden voor de kenners onzer moedersprake. Waer onder ik het geluk gehad hebbe van eenigen aen te treffen, die my verder aangemoedigt, en getroost hebben, door te zeggen, dat het loffelyk is

Principibus placuisse viris.

Wie weet ook of zy, die hier op schrollen zullen, niet zelfs deze bladen zullen inzien, als ze met de pen in de handt verlegen staende in het overdenken van het een of 't ander woordt, zig schikken zullen om den gemeenen weg, van de besten ingeslagen, te volgen?

Maer voor u, ô edelmoedige jeugt, heb ik deze proeve enkel opgesteld.

**

Proe-

B E R E C H T.

Proeve, zeg ik, omdat my de tydt ontbrak tot het by een halen van alles, denkende dat gy dezen voorgang ziende wel haest zelf verder zult kunnen indringen. Waer toe goede gelegenheit is, als gy deze bladen laet doorschieten met schoon papier, om uit eigene ondervindinge deze lyst te vermeederen, en daer gebruik van te hebben. Deze kleene opmerkingen, die de sierlykheit des taelvloedts geweldig verryken, en krachten byzetten, zullen u allengs grooter toegang geven tot den tempel der Welsprektheit, als gy naerftig leeft, het geen tot opbouwing der Sprake en Dichtkunst op het papier gestelt is van Vondel in zyne Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst, die yder, die vorderen wil, zich in het geheugen moet prenten, en doorgaens in de sierlyke Opdraghten en Voorredenen zyner Treurspelen. Van groot gebruik is ook het Gedicht van den uitmuntenden Dichter Ioannes Vollenhove aen de Nederduitsche schryvers, te

vin-

B E R E C H T.

vinden' in zyne Mengeldichten, dat hy zeer gelukkig uitgevoert, en met overdienstige aentekeningen verlicht heeft. Geenzins staet my ook te verzwynen de nutte voorschriften, die de Professor Francius begrepen heeft in de voorrede voor het werk van den Griexen Oudvader, van wien wy boven gesproken hebben, dienende grootelyx tot opbou der tale, en tot het myden der gevarelyke klippen, die in deze zee alom zig opdoen. En niet geheel onnut is geweest het werk van Pels, uit Horatius Flaccus by een gebracht: hoewel hy meenigmael, dat vreemt is, nevens zyne Kunstgenooten zondigt tegen de Aenmerkingen, waer van wy hier handelen, en die veel beter in acht genomen zyn van de vroegere schryvers, niet tegenstaende de ruwheit der eewe, dan van de latere, gelyk yder bevinden zal, die de moeite neemt van de oude met de nieuwe te vergelyken. Maer niemant verwaerlooze oit de overheerlyke schriften van den Ridder en Drost Hooft,

B E R E C H T.

Hooft, die eenen ſchat behelzen van onvergankelyke ſieraden, van my niet uit te meten, op dat ik die, door te weinig te zeggen, niet benadeele. Boven dit alles wachten wy eene nieuwe Spraekkuſt van den Heere Arnold Moonen, Leeraer van Godts Kerke te Deventer, uitblinkende als een koſtelyk Iuweel in het klein getal der Nederduiſche Dichterſen, waer in men zien zal hoe men de gronden der tale moet leggen, en reden vinden van de geſlachten der Naemwoorden, waer van wy hier de getuigeniſſen hebben bygebracht: zynde ons oogwit niet verder geweest, ſchoon wy op meer dan eene plaets nog al iets gezegt hebben, 't geen tot verlichting dienen kan. Tot het uitkomen dezer Spraekkuſt is te grooter hoope, om dat wy reeds het grootſte en zwaerſte gedeelte daer van gezien hebben.

De zelve Heer Moonen leent ook zyn vlyt aen het overzien van een Duiſch en Franſch woordtboek, uit goede ſchryveren opgeſtelt door den druk-

B E R E C H T.

drukker dezer Aenmerkingen, en onder de perffe. Welk woordtboek ook veel dienft kan doen aen die gezint zyn de Duitfche nevens de Fransche tale grondig te leeren; dewyl het beftaet uit woorden, by de zuiverfte fchryvers gebruikelijk, en waer by gevoegt zyn de geflachten der Naemwoorden, die wy hier voor een groot deel door getuigeniffen hebben aengewezen: gelyk ook de zelve drukker voor de tweede mael onder de perffe heeft het Fransch en Duitfch woordtboek, voorheen by hem en C. Rouxel uitgegeven; en nu van vele feilen en mislagen merkelyk gezuivert, en zeer veel vermeerdert: waer in de zelve naeukeurigheid is waergenomen. Alle welke dingen groote hulpmiddelen zyn voor de leergierigen.

Nu reft 'er niets, dan te zeggen, dat in het by een zamelen dezer woorden uit Hooft (dewyl ik de aenwyzingen doe op de bladzyden) van my gebruikt is de druk zyner Historien, uitgekomen *in Folio* in den jare 1677: die

B E R E C H T.

die van Tacitus *in Folio* van het jaer 1684. en van zyne andere werken, mede *in Folio* by een gedrukt, die van het jaer 1671. Tot het herdrukken van welke werken hier ter stede toeberedfels gemaekt worden. Dat ik hier byvoege voor de genen, die daer van verfteken blyven, om dat men ze schaers in de Winkels te koop ziet.

Vint iemant hier uit eenig nut, ik houde myn moeite voor betaelt, en wensche hem veel heil en welvaert.

A E N.

AENSPRAEK

T O T D E N

NEDERDUITSCHEN LEZER

Gestelt voor den tweeden Druk.

NIETS had ik minder gedacht, dan dat ik na verloop van zoo weinigh jaren weder de hant zou slaen aen deze verzameling van woorden, voorheen, nevens eenige Aanmerkingen, daar op gepast, uitgegeven, enkel om te strekken tot eenige hantleidinge voor de aenkomelingen, die gedreven door zucht tot de kennisse onzer moedertale, echter hier omtrent geene vaste bepalinge wisten te maken, en dus by gebrek van noodige onderrechtinge bleven steken in de oude onzekerheit. De weinige bladen zeker, toen door my over deze stoffe beschreven en uitgegeven, waren alleen geschikt tot eenne proeve voor de leergierigen, dien daer in aangewezen wert, hoeze hadden voort te yaren, om door naerstigheit

AENSpraEK TOT DEN

heit te geraken tot eenige vordering. Dit middel gelukte ook aan velen, die op myne aenwyzinge nu de vruchten plukken van hunnen arbeit en aendacht, en zonder wankelen het padt, hun aangewezen, betreden. Zoo dat ik wel vernoegt met dit treffen myns doelwits gaerne anderen wilde overlaten het geen gebrek aen de ontworpen tekening: te meer ook, om dat federt dien tydt de Heer Arnold Moonen, op wien nu oogt al wat tael- en dichtkunde bemint, zyne lang verwachte Spraekkunst in het licht gaf, en by die gelegenheit de stoffe dezer Geslachtwoorden genoeg uitputte: brengende aen den dagh de regels der geslachten, die nu door myne exempelen bevestigt worden. Wat mogt dit baten? Men heeft my, toen de afdruxels vertiert waren, geene rust gelaten, maer van alle kanten, ook verre van over zee, aangemoedigt en gebeden, dat ik toch een boekje, zoo wel ontfangen, wilde wederom overzien, en ten tweeden male in de werrelt brengen. Zoo waer is

NEDERDUITSCHEN LEZER.

is het dat de exempelen, gelyk de oude Wyzen ons hebben ingescherpt, den menschen, die zich zetten tot het leeren van Kunsten, dieper ingaen, dan de leerstukken, die altydt iet wrangs en onsmakelyks schynen over zich te hebben. Ik derhalven, dus gedwongen, ook tegen mynen zin geperst, als die wel wat anders te verrichten hebbe in de uren, die my overschieten van myne lastige bedieninge, heb in het ende moeten zwichten, en my laten omzetten door de gestadige vermaningen en gebeden van vremden en vrienden. Onder welke de beroemde Heer Moonen zich zoo verre queet, om het werk aen den gangh te helpen, dat hy my overzond eene verzameling van woorden uit Vondel, die ten deele van my voorbygegaen waren, om mynen arbeit hier in te verlichten. Eene gelyke inzameling uit Hooft had voor zich ook gedaen de edele Heer Mr. François van Bockhoven, Schepen van Zuithollant, die nu als eene nieuwe star aen onzen Parnashemel begint

** 5

gint

AENSpraEK TOT DEN

gint te blinken, en te schitteren in het oog van alle dichtlievenden, van wien die my even gulhartigh wert bygezet. Niet minder bevlytigden dit werk de Heeren J Suderman, en J. de Haes, die in Rotterdam, onze geboortestadt, zich zoo zeer niet overgeven aen den Koophandel, dien ze met roem oeffenen, dat ze daer door het heiligdom der Zanggodinnen vergeten; maer op eene loffelyke wyze, en het voorbeeld van Henrik L. Spiegel, die in deze doorluchtige koopstadt aen het Y te gelyk grooten koophandel dreef, en te gelyk de oeffeningen der wysheit betrachtte, de koopmanschap mengelen met de wysheit, naer het voorschrift van des laetstens Overgrootvader, den doorluchtigen Kaspar van Baerle, die over vele jaren hier in onze vermaerde Schole zynen WYZEN KOOPMAN voor den dagh bragt; ook van zynen zaligen Vader, den Heere Frans de Haes, een fraei vernuft, en het vermaek myner jeugt, met hem in de letteroeffen-

nin-

schitteren in
 evenden, van
 igh wert by-
 vlytigden dit
 erman, en J.
 rdam, onze
 zeer niet o-
 handel, dien
 dat ze daer
 anggodinnen
 loffelyke wy-
 n Henrik L.
 uchtige koop-
 rooten koop-
 de oeffenun-
 te, de koop-
 de wysheit,
 des laetstens
 loorluchtigen
 over vele ja-
 le Schole zy-
 MAN voor
 zynen zal-
 ans de Haes,
 ermaek my-
 e letteroeffe-
 nin-

ningen niet zonder vrucht doorge-
 bragt. Alle deze Heeren, dien ik
 hier opentlyk moet betuigen verplicht
 te zyn voor hunne genegenheit tot my,
 en yver tot de kunsten, zyn de voor-
 naemste oorzaken geweest, dat ik de
 penne weder heb opgevat, om hun
 genoegen te voldoen, en het verlan-
 gen te beantwoorden van vele andere
 taelminnaeren, te veel om hier hoeft
 voor hoeft te noemen. My lust niet
 te herhalen alle de redenen, die ik tot
 u gevoert heb in het Berecht der eer-
 ste uitgave dezer Aenmerkingen :
 dogh ik kan evenwel niet nalaten in
 den aenvang myns werx een woort
 vooraf te zeggen, opdat gy te meer
 moogt gesterkt zyn in de rechtmatig-
 heit uwer begeerte, die zoo veel magt
 op mynen geest gehadt heeft, en ver-
 zekering hebben van de nutbaerheit,
 die in deze weinige bladen, hoe vreemt
 het ook iemant magh toefschynen, be-
 grepen is.

Men moet zeker bekennen dat de
 allerschranderste letterkunsteners, zy
 mo-

AENSPRAEK TOT DEN

mogen zich des vermeten , zoo veel als zy willen , zoo veele regels, die in dit stuk alles bevatten , niet kunnen opstellen, dat 'er niet een menigte van uitzonderingen zal overblyven , waer over het gebruik vonnis zal moeten vellen; zoo dat de onzekerheit door de regelen niet wechgenomen zynde, niets voordeeliger is dan het opstellen eener lyste volgens de orde van het A, B, C. Want zelf ook het lezen der schryveren, die de sierlykheit bevlytigen, geeft geenen steun genoegh, om zich vast te houden, zoo men alles niet onderzocht en doorkropen heeft: dewyl deze om de maet van 't rym, die om den taelvloedt en trant, die zelf in onrym waer te nemen is, niet te quetsen, meenigmael eene letter of lettergreep van een woort afsnydt, waer door de uitgang terstont verandert wort, en den lezer dus weder in dwaling trekt, die hy myden kan, als hy dusdanigh eene lyste van geslachten voor zich heeft, die hem voor een kompas verstrekt, om zonder

, zoo veel
 regels, die
 niet kunnen
 menigte van
 ven, waer
 zal moeten
 erheit door
 men zynde,
 het opstellen
 de van het
 bok het lezen
 rlykheit be-
 in genoegh,
 zoo men al
 doorkropen
 maet van 't
 dt en trant,
 e nemen is,
 el eene let-
 woort af-
 ng terstont
 zer dus we-
 hy myden
 e lyfte van
 , die hem
 , om zon-
 der

der stoot of schipbreuke voort te zeilen. Voor ons spreekt zelve de waerheit, naer welker voorschrift wy ons moeten regelen. Teweten, wy zyn van gevoelen dat deze Naemgeflachten, zoo alsze hier uitgedrukt staen, eigen zyn aen onze Nederduitsche tale, en daer van niet moeten afgescheiden worden. Want niemant behoeve te denken dat wy uit kiesheit of zynlykheit ons bedienen van de getuigenissen, getrokken uit Hooft, Vondel, en weinige anderen, als of zy de luiden waren, die ons de wet mosten stellen, en wy maer de glory zochten van voor hunne aenhangeren te willen doorgaen. Geenszins wy werpen hier geenen aenhang op; maer spreken met deze letterhelden, ten deele om dat zy 's lants tale grondigh verstonen, ten deele ook om dat wy bekoort waren door de zonderlinge kracht van welzeggen, die in hunne schriften alom uitblinkt, waer in de majesteit en zuiverheit telkens met elkander stryden, en den gragen lust
 des

AENSpraEK TOT DEN

des lezers altydt even wakker houden. De eenparigheid, die zy behartigden, en die wy op hunnen voorgang moeten behartigen, zoo wy de taekunde willen voortzetten, befont omtrent de woorden hier in, datze net uitdrukten den rechten en onderscheidentlyken naemval, zoo als die op yder woort met zyn litwoort te passen is naer het mannelyk, vrouwelyk, of onzydigh geslacht. Waer omtrent wel aen te merken is dat ten eenigen tyde onder onze Schryvers een groot verloop is bespeurt, waer door afgeweken wert van de oirsprongkelyke eigenschap dezer Naemvallen in onze tale, welke eigenschap al gevonden wort in dat dierbaer boek, *de Hollantsche Rymkronyk van Melis Stoke*, een letterjuweel, dat uit de verwoestinge des tydts voor ons is overgebleven. Dit verloop (gelyk naerftige opmerkers der Hollantische outheden meenen te kunnen bepalen) is naest af te rekenen van den laetsten tydt der vyftiende eeuwe: of, om klaerder te spreken, zyn aen-
vang

r houden.
 artigden,
 gang moe-
 taelkunde
 omtrent de
 et uitdruk-
 cheidently-
 e op yder
 e passen is
 lyk, of on-
 ent wel aen
 n tyde on-
 oot verloop
 afgeweken
 yke eigen-
 onze tale,
 den wort in
 Hollantsche
 ke, een let-
 beftinge des
 leven. Dit
 merkers der
 enen te kun-
 rekenen van
 ende eeuwe
 n, zyn aen-
 vang

vang is van het einde der eeuwe, waer
 in men 1400 schreef, na de geboorte
 van Christus tot het jaer 1624, of
 wel tot den juistten tydt der letterkun-
 stige vergaderinge, by Vondel aenge-
 roert in de opdracht van Hekuba, ook
 in het voorberegt van Palamedes, dat
 in den ouden druk staet; waer van
 onlangs duidelyk genoegh gesproken
 is door den ongenoemden schryver
 van de Latynsche * Schetsse der Ne-
 derduitsche Spraekkunst, door ons
 uitgegeven. Door dit verval, als door
 eenen watervloedt, lieten zich mede
 slepen bykans alle de schryvers, die
 in dien tydt de pen voerden, zon-
 der dat daer van uitgezondert bleef
 dat helder licht van geleertheit en we-
 tenschappen, Huig de Groot; dat wy
 moeten aenroeren, opdat niemant
 zich late misleiden door de beroemt-
 heit zyns naems, met recht door zy-
 ne uitmuntende schriften verkregen.
 Dit gebrek openbaert zich niet alleen
 in zyne *Inleidinge tot de Hollantsche*
Rechts-

* *Linguae Belgicae Idea Grammatica.*

AENSpraEK TOT DEN

Rechtsgeleertheit, maer ook in zyn *Bewys van den Christelyken Godtsdienst*, en andere Nederduitsche gezangen. De zelve fleur volgden toen ook de Schryvers, zyne tydtgenooten, meest altemael. Zoo dat my wonder voorkomt, hoe Ioannes Uitenbogaert, die in dien tydt leefde, al onder dat verloop en daer na (want hy schreef dus al in den jare 1588) zyne pen even zuiver heeft weten te houden, en geheel overeenkomt met de vertalinge des Bybels, die door 's lants Staten bezorgt is; gelyk zich daer al naest aen houden omtrent het regelen der geslachten de Heeren Hooft en Vondel, na hen ook Geeraert Brant, en zyne zonen, nevens Ioannes Vollenhove, wien de Nederduitsche welsprekentheit tot haar groote schade onlangs verloren heeft, om nu niet te spreken van den Heer Moonen, die ons hier tot voorganger en leitsman dient, en anderen, in myn eerste be-recht genoemt. Dit zoo zynde, gelyk het is, kan ik naeulyx vatten, hoe
het

NEDERDUITSCHEN LEZER.

het mogelyk is, dat onze Schryvers voor een groot gedeelte in dezen tydt, zoo verre van den wegh dwaalen; gelyk ik ook niet weet wat ik zeggen zal van vele predikers, die dagelyx den Bybel hanterende, en de woorden vindende in zulk eene stelling van naemvallen; door de artikelen onderscheiden, nochtans in hunne sçhriften toonen, datze of daer geen acht op geven, of zulk eene bepaling van voorschriften, die de vertalers zonder twyffel vooraf hebben vastgesteld, enkel verachten of veronagtsamen. Ik zal niet op my nemen eene verweringe aen te vangen voor deze Overzetteren, die menschen zynde, alsze waren, ook hunne dolingen gehadt hebben in zaken, die onze spraek betreffen, en het werk, datze te verrichten hadden. Maer datze in het bepalen der geslachten meest altydt (niet altydt zeker, gelyk de brief hier achter gevoegt aenwyft) over een komen met de exempelen, door ons hier voortgebragt, lust ons ter proeve

te

AENSPRAEK TOT DEN

te stellen uit de woorden, die ons aenstonts het boek opslaende voor oogten komen. Neem eens met my, goetwillige lezer, zoo veel gedult: en de vergelyking zal u zonder moeite blyken.

ADEM m. *Al wat eenen adem hadde,* Genes. vii. 22.

AERDE v. *Godt zagb de aerde,* Genes. vi. 12.

AERT m. *Naer zynen aert,* Genes. vii. 14.

AERTBODEM m. *De menschen op den aertbodem,* Genes. vi. 1.

AKKER m. *In 't einde van zynen akker,* Genes. xxiii. 9.

ALTAER m. *Noah boude den Heere eenen altaer,* Genes. viii. 20.

AVONT m. *Indenavont,* Genes. xix. 1.

BAK m. *Drinkt water uit uwen bak,* Spreuk. v. 15.

BEK m. *Een afgebroke olyfbladt was in haren bek,* Genes. viii. 11.

BOOM m. *Onder dezen boom,* Genes. xviii. 4.

BUIK m. *Twee volkeren zyn in neuen buik,* Genes. xv. 23.

DAGH m. *Op den zelven dagh: en kort*

NEDERDUITSCHEN LEZER.

te voren: Op den zeventienden dagh. Gen.
VII. II.

DAUW m. Zoo geve u dan Godt van den
dauw des hemels, Genes. xxvii. 28.

DEUR v. In de deur der tente, Gen.
xviii. I.

DRAET m. Van eenen draet, Genes.
xiv. 23.

DROOM m. In eenen droom, Genes.
xx. 3.

DUIF v. Daerna liet hy eene duif uit,
Genes. viii. 8.

EEDT m. Dan zult gy van mynen eedt
niet rein zyn, Genes. xxiv. 41.

EZEL m. Abraham zadelde zynen ezel,
Genes. xxii. 3.

FLESCHE v. Abraham nam eene flesche
waters, Genes. xxi. 14.

FONTEIN v. Aen de fonteyne, Genes.
xvi. 7.

GANG m. Weegt den gang uws voets,
Spreuk. iv. 25.

GEEST m. Al wat op de aerde is, zal
den geest geven, Genes. vi. 17.

HAVE v. En Abram nam al hare have,
Genes. xii. 5.

HEL v. Haere vreden houden de hells
vast, Spreuk. v. 5.

HEMEL m. Van onder den hemel, Gen.
vi. 17.

*** 2

HEUP

AENSpraek tot den

HEUP v. *Leg uwe hant onder myne heupe*, Genes. xxiv. 2.

HONGER m. *Behalven den eersten honger*, Genes. xxvi. 1.

HOOP m. *Tot eenen hoop volkeren*, Gen. xxviii: 3. Ook als het spes betekent, wort het vrouwelyk genomen, als by ons: *Wy verwachten door den Geest uit den gelove de hope der rechtvaerdigheid*, in den brief aen die van Galatie v. 5.

JAGT v. *Op de jagt*, Genes. xxv. 27.

KEUR v. *In de keure onzer graven*, Genes. xxiii. 6.

KROON v. *Een sierlyke kroone zalze u leveren*, Spreuk. iv. 9.

KRUIK v. *Zy hadde haere kruike*, Gen. xxiv. 15.

LEER v. *Verlaet de leere uwer moeder niet*, Spreuk. i. 8.

LOON m. *Godt heeft mynen loon gegeven*, Genes. xxx. 18.

MAENT v. *In de tweede maent*, Gen. vii. 11.

MONT m. *Het wilbraet was naer zynen mont*, Genes. xxv. 28.

NAEM m. *Abram heeft aldaer den naem des Heeren aengeropen*, Genes. xiii. 4.

NAVEL m. *Voor wwen navel*, Spreuk. iii. 8.

OE-

NEDERDUITSCHEN LEZER.

OEVER m. *Aen den oever*, Genes.
xxii. 17.

OUDERDOM m. *In zynen ouderdom*,
Genes. xxi. 7.

PLAETS v. *Gaet uit deze plaetse*, Gen.
xix. 14.

POORT v. *Lot zat in de poorte*, Gen.
xix. 1.

PUT m. *Daerom noemde men dien put*,
Genes. xvi. 14.

RAM m. *Abraham nam dien ram*, Gen.
xxii. 13.

RAVE v. *En hy liet eene rave uit*, Gen.
viii. 21.

REUK m. *De Heer rook dien lieffelyken
reuk*, Genes. viii. 9.

SCHADUW v. *Onder de schaduwe*. Gen.
xix. 8.

SCHOOT m. *In mynen schoot*, Genes.
xvi. 5.

SCHOUDER v. *Zy hadde haere kruike
op haere schouder*, Genes. xxiv. 15.

SCHREEUW m. *Zy schreeuwde met eenen
grooten bitteren schreeuw*, Genes. xxvii. 34.

SCHRIK m. *Van haestigen schrik*, Spr.
iii. 25.

SLUIER m. *Toen nam zy den sluier*,
Genes. xxiv. 65.

SCHULT v. *Zoodat gy eene schulte op ons*
*** 3 zout

AENSPRAEK TOT DEN

zou gebragt hebben, Genes. xxvi. 10.

SLAEP m. *Toen nu Jakob van zynen slaep ontwaakte, Genes. xxviii. 16.*

SPELONK v. *Dat hy my de spelonk geve, Genes. xxxiii. 9.*

SPIJS v. *Zy namen alle hare spyze, Gen. xiv. 11.*

SPRAEK v. *Laet ons hunne sprake verwarren, Genes. xi. 7.*

STEEN m. *Hy nam den steen, Genes. xxviii. 18.*

STEM v. *Hoort naer haerstemme, Gen. xxi. 12.*

STRAET v. *Op de straete, Genes. xix. 2.*

TAFEL v. *Op de tafel, Spreuk. iii. 21.*

TENT v. *In 't midden zynner tente, Gen. ix. 21.*

TOOREN m. *Laet ons eenen tooren bouwen, Genes. xi. 4.*

TUCHT v. *Hoort de tucht uws vaders, Genes. i. 8.*

VENSTER v. *En hier geschiedde dat Noah de venster open deed, Genes. viii. 6.*

VLAKTE v. *Zy zag de gansche vlakke, Genes. xiii. 10.*

VLOEDT m. *Noah leefde na den vloedt, Genes. ix. 28.*

VLOEK m. *Zoo zoudt ik eenen vloek over my halm, Genes. xxvii. 12.*

VOET

NEDERDUITSCHEN LEZER.

VOET m. Gy zult wven voet niet stooten,
Spreuk. III. 23.

WACHT v. De bedachtzaamheit zal
over u wacht houden, Spreuk. II. 11.

WEGH m. Op den wegh van Sur, Gen.
xvi. 7.

WET v. Vergeet myne wet niet, Spreuk.
III. 1.

WIJN m. Zy dronk van dienwyn, Gen.
ix. 21.

WIJNGAERT m. Noah plantte eenen
wyngaert, Genes. ix. 20.

WINT m. Godt deed eenen wins over de
aerde doorgaen, Genes. viii. 1.

WOESTIJN v. De Engal des Hooren
vont baer in de woestyns, xvi. 7.

ZAEK v. Omdat gy deze zaks gedaen
hebt, Genes. xxii. 16.

ZEE v. Aan den oever der zee, Genes.
xxii. 17.

ZEGEN m. Zoo zande ik eenen vloek
over my halen, en geen en zegen, Genes.
xxvii. 12.

ZON v. Godt doet zyne sonne opgaen over
goeden en quaden, Matth. v. 45.

ZONDE v. Was heb ik een u gezandigt,
dat gy over my en over myn koningryk een
grootte zonde gebragt hebt? Genes. xxi. 9.

AENSPRAEK TOT DEN

Hier uit is kennelyk, hoe het bepalen der geflachten in dien tydt begrepen is van mannen, die vooraf eene Spraek-kunft hadden ontworpen, om niet by den taft heen te fchryven, maer orde en maet te houden. welke manier van doen gewiffelyk waergenomen is van Hooft Vondel, Hubert, Dekker, Vollehove, de Branden, en anderen meer dan eens genoemt. Deze nettigheit openbaert zich alom zoojwel in de naemwoorden, als voornaemwoorden; en artikelen of litwoorden. Hoe klaer is het onderscheit te merken in de exempelen door ons aengetogen! Hoe klaer ook is dit uit het vierde boek der Eneade by Vondel: *Die dagh was eerst een oirzaek van hare doot, en eerst een oirzaek van haren val*; daer met eenen opflag blykt dat *doot* vrouwelyk, en *val* mannelyk genomen wort. Hoe licht ook te buigen het litwoort *de*, om het verschil te kennen, in Vondels gedichten:

Gy

NEDERDUITSCHEN LEZER.

*Gy zyt de dagh, of voert den dagh
in uw gezicht;*

daer het eerste den noemer, het tweede den beschuldiger of vierden naemval betekent; even als dit van Hooft uit Plutarchus: *De man van staet kenne den aert der gemeente*; om nu niet meer over hoop te halen, dat eenmael genoegh gedaen is. Terwyl ik dezen artikel *de* aenroer, komt my van eenigen voor, dat ik in myn eerste terecht in de buiginge des zelve (want ik stelde een voorbeeld daer van voor oogen) verzuimt heb te zetten in den tweeden naemval by *des* en *der*, ook *van den*, en *van de*; daer nochtans de Schryver der Schetsse daer uitdrukkelyk van melt, en voor hem al de heer Nyloë in zyne Aenleiding tot de Nederduitsche tael. Maer men wete dat het geen verzuim is. Anders ware het ook een verzuim niet alleen van den Heer Moonen, die in het voorbeeld der buiginge daer niet van rept, schoon hy elders zegt, dat men voor

*** 5

des

AENSPRAEK TOT DEN

des veeltyts zegt *van den*, dat wy niet ontkennen, gelyk wy in het tegendeel niet aennemēn dat *van dezen* de rechte *genitivus* zou zyn van *dees*, die naer ons oordeel *dezes* is, waer voor men dan ook *van dezen* zegt; maer ook van den Ridder Hooft, die hier van zwygt in zyne waernemingen, waer in de buiging van *dezen* artikel en andere woorden gevonden wort. Van Heulen, Ampzink, en anderen zwygen 'er ook van. Maer Leupenius trekt aen, nadat hy zyne buiginge zonder *van* in den tweeden naemval gemaekt heeft, dat die dikwyls uitgedrukt wort door het bywoort **V A N**. De Schryver der Nederduitsche Sprackkunst, die na Moonen ons ook zyne gedachten heeft medegedeelt, schynt dit mede te erkennen. Maer waerom die schryft *van den vader*, *van den burger*, *van den zoon*, *van den neef*, en wat des meer is, meer dan *van den man*, *van den mensch*, *van den afgodt* enz. kan ik niet vatten, noch zien, waer in dit verschil magh bestaen.

Wat

NEDERDUITSCHEN LEZER.

Wat my belangt, ik stel vast, dat men in goet Duitsch zegt, *het bos van den Koning, het huis van mynen vader*, zoo wel, als *des Konings, en myns vaders*. Maer dat *van* echter iets anders zou zyn dan een enkel voorzetsel (geen bywoort als Leupenius wil) kan ik geenszins aennemen. Het is en blyft een voorzetsel, nochte verzaekt zyn natuur, maer gevoegt by den zesten naemval trekt het de kragt aen van den tweeden, als by de Grieken, by welke de tweede naemval meest gaet voor den nemer, ἀπὸ. Want by Thucydides vint men, ἀπὸ τῶν πόλεων ἄρχοντες, *regeerders van de steden*: en in de Handelingen der Apostelen xvii. 13. οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι, *de Joden van Thessalonika*. By de Latynen ook *fulgor ab auro, de glans van 't gout*, voor *auri*, by Lukretius: *ab Andria ancilla, de dienstmaegt van de vrou van Andrus*, voor *Andriae*, by Terentius: daer *ab auro, en ab Andria* geenszins *genitivi* zyn (want wien zou men dat doen gelooven?) maer spreek-

wy-

AENSPRAEK TOT DEN

wyzen, die de *genitivi* verbeelden; ten zy men dit wil rekenen figuurlyker wyze gezegt te zyn, dewyl de schikking der woorden van den gemeenen trant afgaet. Want in het tegendeel hebben ook onze oude schryvers den tweeden naemval voor den lesten gebruikt, en gezegt, *iemant's lants verdryven*, voor *uit het lant*, of *uit den lande*, waer van geene exempelen by Melis Stoke ontbreken. Men zie een stael hier van in Ada vs 526.

**Eer si hem / oir / laet 's lants verdry-
ven /**

En in Jan den II. vs. 2659.

**Dat si heeren uit anderen lande
Alduſ wouden 's lants verdryven.**

In Diderik den VI. vs. 216.

**Si verdryven des lants thant
Die van Huuk ende Arentsberge.**

Welk *des lants* de heer Alkemade wel
uit-

NEDERDUITSCHEN LEZER.

uitlegt, *uit het lant*. De geleerde heer Peter Schryver brengt in zynen Toetssteen op het oude Goutse Kronykje ook een dergelyk exempel op uit zekeren Rymspiegel, geschreven op perkement, dien hy onder zich had, zonder dat die sedert myns wetens het licht gezien heeft. Hier is het:

Om Driestant onder zyn swaert
Te bringene / ende te dwingene mede.
Aldus ruimd' hy der stede /
Daer hi meer toeder ne quam.

Melis evenwel hecht zich daer zoo niet aen, of hy heeft ook de schikkinge, die wy in dezen tydt volgen, als blykt op vele plaetsen, en onder die in Florens den V. vs. 566.

Di mi begheren in alre wiffen
Te verdriven uit minen lande.

Dit geslachtwoort *de* my nu in 't hoofte spelende erinnert my tevens het niet bepalende *een*, dat wy ook voor de zelfstandige naemwoorden stellen, *een man*,
een

AENSpraEK TOT DEN

een vron, een paert, enz. omdat ik hier ontrent, voor zoo veel het onzydige geslacht aengaet, een misbruik gemerkt heb, dat het dagelyx gebruik, en onze ooren, die anders gewoon zyn, afweren en wraken. Te weten men zegt wel, *dit, of dat, of het heerlyk werk, en het heerlyke werk: die, dat, of het treffelyk huis; maer niet een treffelyke huis, een heereyke werk,* hoedanige uitdrukkingen men nu en dan vint, die schoon eenen schyn hebbende van te mogen gebruikt worden, echter niet aennemelyk zyn. *Wacrom een staale wapen,* myns oordeels, niet goet te keuren is in Jan Vos, schoon men zegt, *het stale wapen, gelyk het sterke wapen, niet een sterke wapen:* moettende de uitdrukking zyn, *een krachtigh, een groot, een sterk,* en uit dien hoofde ook *een stael wapen,* in welk zeggen *stael* byvoegelyk is. Dit gebiet, zeg ik, het gebruik, en verbiet het andere, zoo wel, als het ook niet toelaet de spreekwyzen, by hem ook gangbare munt:

Wy

NEDERDUITSCHEN LEZER.

Wy offeren onze wanschepfel (hy geeft dit toneelstuk waerachtigh zynen rechten naem) *en ontfang onze wanschepfel*, in d'opdragt van Aran en Titus, voor *ons wanschepfel*: schoon men wel zegt, *het of dit yssebyke wanschepfel*. hoedanigh een wangeluit zich ook opdoet in Medea, door den zelveu gedicht:

*Of ik zal door myn hant, die hem de
borst doorstiet,
De moortvlak van myn' ziel in uwe
bloet uitspoelen.*

Ook in het zelve spel:

*Ondankbare, gy zult met uwe bywyf
bloen.*

Nogh: *om uwe stambuis*: 't schip van uwe leven: zwaerder dan uwe lichaem; in welke exempelen in dit voornaemwoort geen e toegelaten wort: niet tegenstaende men wel magh zeggen: *het doorluchte stambuis, het kostelyke*
k-

AENSpraEK TOT DEN

leven, en het brooze lichaem. Want, om ook over het mannelyk iets aen te merken, men zegt onberispelyk *een groot man, een deftig Vorst, een grootmagtig Koning*, maer niet *een hoog bergh, een hoog heuvel*, dewyl deze, en andere woorden meer, schoon van 't zelve geslacht, de *e* niet missen willen, en de uitdrukking wezen moet, *een of de hooge bergh, en een of de hooge heuvel.* Dit zy in 't voorbygaen gezegt, dewyl ik my niet verder wil in laten in vele onhebbelykheden, die in zyne schriften door gebrek van taelkunde, daer hy nochtans mooi meê schein te zyn, gevonden worden, te berispen: en myn inzicht alleen is de leerzame jeugt te waerschuwen voor zulke ongerymtheden. Die zich met eenen wel te hoeden heeft voor de ongebonden vryheit der straettael, die alles in 't war smyt, dewyl onze steden van elkander ook telkens verschillen in het uitdrukken der artikelen, gelyk de Schryver der Schetsse, waer van gesproken is, het onderscheit van zyne
en

NEDERDUITSCHEN LEZER.

en myne geboortestadt, en deze stadt Amsterdam in deze uitspraak klaer getoont heeft. Want gelyk men doorgaens by Jan Vos, die aen de straet tael dezer stadt vertuit was, dusdanige spreekwyzen ontmoet: *Wy noemen u door de mont van alle gezonde oordeelen met de bynaem van Doortluchtigh, zelfs met de Pöet* enz. zoo spreken de inwoners onzer vaderlyke stadt weder recht anders, en bedienen zich van de litwoorden op de wyze van Zwaerdekrone in de vertalinge van Terentius, die anders niet te verachten is. *Ik ben*, zegt Demea daer in het spel de Gebroeders, *den boer, den grimmert, den zuurbek, den spaerbrok, den taeiaert, den yzegrim*; volgende ook Westerbaen hier in zynen vrient op dezelve plaets van dat spel:

*Ik ben den kinkel, ik den loer, den
hoddebek,
Ik ben den zuurmuil.*

Kort daer aen weder by Zwaerdekrone
**** (om

AENSPRAEK TOT DEN

(om niet alles aen te roeren) *dit is den dank van mynen arbeit.* Waer voor onze Amsterdammers in 't gemeen wel zouden zeggen: *Ik ben de boer, de grimmert:* en *dit is de dank:* maer zy zouden ook blyven zeggen: *Ik ben by de boer geweest:* en *ik heb 'er de dank van.* Dit is zoo zeer te myden, als de verkeerde klanken, die men in de rymwoorden der onbedrevenen bespeurt, die hun aenkleven uit het geluit der uitspraek, die het een van 't ander niet weet t'onderscheiden. Hier uit is het dat men geen verschil weet in *lyden pati*, en *leiden ducere*: dat men *pyl* zeit voor *peil*, *zeil* voor *zyl*, *reizen* voor *ryzen*, en weder anders om, en, als Oudaen zegt,

*Zyn loutre armoedigheid in 't rymen
dus bedekt,*

*En voor het heldre Duitsch een war-
retael verwekt.*

Evenwel dringen wy niemant op in
den dagelyxen ommevang der men-
schen

NEDERDUITSCHEN LEZER.

schen zoo stip hier op te letten, en dulden in het spreken de manieren van zeggen: *den Apostel zegt*: dewyl deze *Paragoge* of Nazetting, die echter, als men recht zal sprcken, voor quaet Duitsch moet geacht worden, gelyk wy in onze Aenmerkingen op de 128 bladzzyde dit Vondel zelf niet wel afnemen, eene zachtheit geeft in het uitbrengen der woorden; en, *Ik heb smaek in die wyn*, en wat men des meer dagelyx hoort; om niet tot neuswysheit en bedilzucht te vervallen; maer begeren alleen dat in 't schryven een vaste en geregelde voet gehouden wort. Waer toe, om de waerheit te zeggen, de leerling nu veel vooruit heeft, gesterkt door vele hulpmiddelen, die de vorige tyden gemist hebben. Hy schikke zich daer ook naer, noch late af eenen letterschat op te garen uit de onwaerdeerbare schriften der mannen, door my voorheen hem aengeprezen. Waer in hy nu ook met meerder gront zal vorderen, nu sedert dien tydt de Heer Moonen zynen ar-

AENSPRAEK TOT DEN

beit heeft te koste gelegd aen eene Nederduitsche Spraekkunit, op eene klare en bevattelyke wyze opgesteld, en geheel overeenkomende met de regelen, die de geprezen Schryvers hebben waergenomen. In welk loffelyk bestaan hem op de hielen volgde de naeukeurige Schryver der Spraekkunstige Schetse, een werkje, waer in vernuft en schranderheit uitsteken, ook nyverheit om alles uit den gront op te delven, wat dienen kan tot opbouw en verlichtinge onzer taele, en hierom geacht van alle luiden van letteren, op zyne waerde ook geschat van den heer Moonen, schoon die in eenige stukken, als hier achter blykt, van ander gevoelen is. Waer op mischien een nader uitlegging tot Verdadinging der Schetse volgen wil, als de ongenaemde Schryver zien zal, wat daer op aengemerkt is. In deze geschriften vint men de regels naer behooren gevestigd, om alle wankelinge, alle dwalinge af te weren, waer aen de leerlingh gestadigh onderworpen is, als

NEDERDUITSCHEN LEZER.

als de Sprackkunstenæer zelf wankelt, nocte weet waer hy zich keeren of wenden zal. Want hoe weinig is hy gehart, als hy zullende de gronden gaen leggen der tale, die hy leeren wil, in dat zelve boek, dat hem den wegh moet wyzen, niet dan losse stellingen ontmoet, en in de plaets van onverwrikbare regelen geschreven vint:

Anderen meenen: het komt my waerschyntlyx te vore: 'T is by my niet buiten bedenken: ik kan van my zelven niet verkrygen: het komt my zoo voor: ik schryfliever; en wat des meer smaect naer twyffelzinnigheit, die den leerling luttel te stade komt. Want wat doet zulk een letterkunstenæer meer dan eenige Aenmerkingen opwerpen, en de bepalinge daer van laten aen anderen, die hy, alsze al iets bepaelt hebben, nogh niet volgen wil? En hoe veel meer toch dan ik hier doe, wiens oogwit geenszins is te komen tot Sprackkunstige bepalingen, of iemant eenig gevoelen over het een of ander stuk in te perffen, schoon ik myn werk

AENSPRÆK TOT DEN

doormengt heb met waernemingen uit de Spraekkunstenaren getrokken, en daer eenige ingevlyt over spreekwyzes, daerze niets of weinigh van zeyden. Ondertusschen is alles wat sedert eenigen tydt door oude en jonge taeminnaers te boek geslagen is, my overaengenaem geweest, en vint zynen volslagen lof by my, al mogt ik in het een of het ander van hun verschillen; gelyk ik zeker verschil van den lactsten Schryver in het oordeel, waer mede hy nederstelt, dat men niet zeggen magh, *Ik donder, ik regen, ik blixem*; enz. Zeker als ik op de wyze der Poëten Jupiter sprekende invoerde, daer hy dreigde wrake te zullen nemen over de boosheit des menschelyken geslachts, wat zou 'er in den wegh zyn? Niets meer voorwaer dan by Ovidius de Fortuin zullende spreken zou mogen zeggen, *simul intonuro*: daer de dichter nu van haer sprekende zegt: *At simul intonuit, fugiunt*. Ik zie op deze plaets in de Treurdichten:

Dum

NEDERDUITSCHEN LEZER.

*Dum iuvat, & vultu ridet Fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit fugiunt, nec noscitur
ulli
Agminibus comitum qui modo cinctus
erat.*

[Zoo lang Fortuin u vleit, en streelt met
lachend wezen,
Behoeft gy voor gebrek van vrienden niet
te vreezen;
Maer als zy dondert, vliet strak yder
van u heen;
En laet u, flus bestuwt van vrienden,
nu alleen.]

Waer in *ridere* en *intonare*, *vleien* en
dondereu tegen een gestelt beide aen de
Fortuin toegeschreven worden. By
den Evangelist Mattheus zegt de Hei-
lant, dat Godt regent over *rechtvaer-*
digen en onrechtvaerdigen. En wat mis-
stant in de tale zou hier zyn, zoo
Godt hier zelf sprekende zich liet
hooren: *Ik zal regenen over rechtvaer-*
digen; gelyk zulk eene rede ook uit
**** 4 Godts

AENSPRAEK TOT DEN

Godts mont verhaelt wort in Mozes tweede boek xvi. 4. *Ik zal voor u broot uit den hemel regenen*; daer het beheerschen zelf van *regenen*, den werkwoorden eigen, wort uitgedrukt. Zoo ook by den Profeet Ezechiël xxxviii. 22. *Ik zal eenen overstelpenden plasregen, en groote hagelsteenen, vier en zwaert, regenen op hem*. By Antonides in den Ystroom, dat bevalligh stuk, zegt de geest vanden Mexikaenschen Keizer Atabaliba van de woedende Spanjaerden, die in zyn ryk gevallen waren:

*Zy blixemen en donderen,
Als of ons d'afgront zelf bestormen
quam van onderen.*

In het eerste boek spreekt de dichter van de dapperheit des Hollantschen Amiraels,

*Die vreeslyk donderende op alle water-
streken
Tirannen heeft verleert naer 't hart
der vryheit steken.* Von-

NEDERDUITSCHEN LEZER.

Vondel in de verovering van Grol:

*Geweekt door 't grof geschut, daer
Frederik mée dondert.*

In zyn' gedicht op de Nederlaeg der
Turxe vlote:

*De Sultan dondert zonder nut
Met zwangere kortouwen.*

In den Zeetriomf der vrye Nederlanden:

Driewerf dondrenze op het meer.

In den Zegezang over den zeeftrydt
der Staten door de Ruiters:

*Eeneenigh Ruiters,
Die Afrika van wederzy
Van Britten, Turk, en Moor, op stelen
En stroopen heet, uit strant kastelen
Kon dond'ren, komt u weder by.*

Op de verwinning van Keizer Leopoldus
by den Raäbftroom:

**** 5

Hier

AENSPRAEK TOT DEN

Hier blixemt Oostenryk naer toe.

In het Afzetfel der Koningklyke printe:

Daerze blixemt met pistolen.

Op de afbeeldinge van Koninginne
Christine van Zweden :

*Gustaef de Grootte schynt door deze
oogappels henen,*

*En blixemt wederom, en brult van hof
tot hof.*

Welke voorbeelden altemael de on-
perfoonlykheit dezer werkwoorden,
die elders te zoeken is , om ver-
re werpen. Om deze spreekwy-
zen te doen doorgaen zou het my
aen geene bewyzen ontbreken, noch-
te geleerde Schryveren, die hier in
voor my pleiten. Maer de zaek is al
te klaer, en ik zou deze uitdruk-
kingen zoo vry in onze tale durven
gebruiken, als ik *dedere aliquid ne-
gotii alicui* in 't Latyn zou durven
zet-

NEDERDUITSCHEN LEZER.

zetten, schoon ik voor Historischryver of Redenaer door wilde gaen, ja vryer ook dan in 't Duitsch *dokteren* en *verdokteren*, dat opgeraept uit den drek der veragtelykste straettael, en klap van onde wyven, men ons wil opdringen voor spreekwyzen onzer tale. Waerom ik niet weet waerom men ook aen zulke dingen wil tornen. Tot het vermeederen van alle de hulpmiddelen, die wy nu in handen hebben, zal veel toebrengen de Spraekkunst der Kunstgenoten, door de zinspreuk van NIL VOLENTIBUS ARDUUM bekend, waer van de heer Andries Pels gewagh maekt voor de Digtkunst van Horatius Flakkus. Wat my aengaet, ik verlang zoo wel, als andere beminnaers onzer moederspraek, naer dit werk, dat de Kunstgenoten, die nogh in wezen zyn, langh beloofst hebben, opdat ikeens bescheidenlyk begrype, waerom men de naemvallen en hunne litwoorden omtrent de geslachten zoo onverschilligh stelt, als of 'er niets aen verbeurt ware:

AENSpraEK TOT DEN

re: daer nochtans alle de Schryvers, op welke wy ons hier beroepen, zulk een werk daer van gemaekt hebben: gelyk wy alle, die aen deze nettigheid ons gewoon zyn te houden, niet zónder walging lezen kunnen in hunne **Andromache**:

*Ik dank de Hemel, die, met steeds myn
reis te stuiten,
De wegh na Griekenlant met kracht
scheen toe te sluiten.*

Waerop strak volgt:

*En dat de hemel u zyn wreede hulp
niet brogt;*

daer de eerste en vierde naemval zonder eenigh onderscheit gestelt wort; en wat van dien aert alom voorkomt, en de bevalligheid van dat fraei vertaelde Spel misverwt, gelyk Pels ook met deze onagtsaemheit den luister zyns werx, in het overbrengen van Horatius Dichtkunst, en het beschryven van

NEDERDUITSCHEN LEZER.

van het Gebruik en Misbruik des Toneels, niet weinigh bevreemdt heeft, waer aen ook deel gehad heeft zyn Toneelspel van Didoos doot, en andere gedichten en gezangen, die in yders handen zyn. Ik verlang 'er, zeg ik, naer: omdat 'er buiten dit nogh wel wat uit re leeren zal zyn; dewyl zeker gaet, dat twee meer zien dan een, en geen vernuft gevonden wort, dat niet hier of daer iets toebrengt aen leergierige verftanden; daer zy te vooren niet van gehoort hebben; waer by komt dat d'een meer bequaemheit heeft dan d'ander om iet in te fcherpen, en zoo smakelyk voor te ftellen, dat het graeg aengenomen en verteert, goet en heilzaam fap en bloet zet; daer veel aen gelegen is. Komt het ondertuffchen te gebeuren dat alle plaetsen (want men vint 'er ook zeltfame) by de Schryvers geen licht genoeg ontfangen uit de leffen en aenmerkingen der Letterwyzen, men moet denken dat figuurlyke wyzen van fpreken daer veelyts oirzaek van zyn, en onze tale ook fom-

AENSPRAEK TOT DEN

somtyts geweld gedaen wort, als de rede niet wel opgevolgt wort, een gebrek by de Grieken *ἀνακόλαστον*, by de Latynen *inconsequens* genoemt. Van welk een aert dit volgende is (opdat men myne meening vatte) van Antonides uit zyn lykdicht op Vondel:
*Zulk een gebroet, dat als de rekels die
vervaert*

*Wechsluipende in hun hol met ingetrok-
ken staert*

*Geen edeler party het hoeft zou durven
bieden,*

*Kon meê die groote belt der Dichtkunst
niet ontvlieden.*

in welke verzinning wy dezen Fenix-dichter te gemoet gekomen zyn in de laetste uitgave zynere Gedichten.

Zie daar, goetgunstige lezer, het meeste dat ik u te zeggen had, gaende vele andere dingen voorby, die ik zoude kunnen trekken in de verhandeling dezer stoffe, nochte my moejende met het schikken der spellinge, die de Schryvers bykans zoo meenig als'er zyn in zekere punten van elkan-
der

NEDERDUITSCHEN LEZER.

der gefcheiden hout. Over een gedeelte van welke zaken zich met naeukeurigheid uitbreit de geleerde Joachim Oudaen in zyne Roomfe Mogentheit op de 165te en volgende bladtzyden van den laetsten druk, daer hy Vondel ook niet bedektelyk te keer gaet; gelyk hy alles, wat onze tale betreft, nevens de gedenktekens der outheit wel doorkropen hebbende genoegh bedreven was in de regelen en waernehmungen, die de talen raken, schoon hy zich (’t was jammer) niet binden wilde aeneenige wetten, die wy nochtans nootzakelyk achten. Het is dēt moeite waert hem met zyne eigene woorden op de genoemde plaets te hooren spreken, en de vrucht te winnen, die ’er uit te halen is; opdat ook dit gevoegt worde by de hulpmiddelen, waer van wy gesproken hebben.

Zyt gy eindelyk met onvermoeiden arbeit de eerste zwarigheden, die het leeren der tale medebrengh, doorge-
worstelt, dan wordt het tydt de boeken op te slaen, die de siertale bewer-
ken,

AENSpraEK TOT DEN

ken, Vondels Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst te lezen, en Vollenhoves aenmerkingen u in het geheugen te prenten, nevens de lessen van den eerwaerdigen en zinryken Heer Nyloë, geschikt tot het vormen van den styl, daer gestadige oeffening van lezen en schryven toe vereischt wort. Vervolgens zult gy zwemmen in eenen vollen stroom van letterlekernyen, die zich opdoen in de schriften van Hooft, Vondel, Vollenhove, Moonen, Geeraert Brant, en zyne zoonen, Antonides, Oudaen, Dekker, Bake, Rotgans en andere ook jonge vernuften, die den rechten wegh houdende met wakkere schreden gelukkig voortgaen om de plaets te genaken daer de prys, voor yder even na, is opgehangen,

*En nu al toonen wat zy namaels zullen
zyn :*

nochte ondertussen geheel achter de bank smyten de werken van Brederode,

NEDERDUITSCHEN LEZER.

de, Huigens, Kats, en anderen van dien aert, daer voordeels genoeg uit te halen is, als ze hunnen rechten lezer maer aentreffen. De geest dus gesterkt zynde moet dan ook leeren te rug treden naer ouden tyden, nochte afkeerig zyn van eenigen arbeit te hangen aen het doorlezen van Melis Stoucke, wiens Rymkranyk met ongemeene naeukeurigheid uitgegeven door den geleerden en in de Nederlantsche outheit wel bedreven Heere Kornelis van Alkemade, alle Vaderlanders verplicht hout aen zulk eene naerftigheid en mededeelzaamheit, die noit genoeg bedankt of erkent kan worden; en onzen Hollantschen wyzeman Henrik Laurenszoon Spiegel, wiens Hartspiegel en andere Zedeschriften, zoo hoog geschat by Hoofst en Vondel, sierlyk en keurlyk van onzen vrient Henrik Wetsteen in den jare 1694. zyn in het licht gegeven. Dus zal Nederland, edele vernuften aenquekende, Vrankryk niet toegeven, dat onophoudelyk voortgaende in het polysten zyner tale,

le,

AENSpraEK TOT DEN

le , den wegh gevonden heeft om zyne glory uit te breiden door de kracht der wetenschappen, die over de verwoefing des tydts zonder einde triomferen.

Wat rest 'er meer? Ik heb my gequeten van de beloften aen myne vrienden gedaen, niet alleen om van mynen kant den opbouw onzer tale zoo veel te bevorderen, als myn beroep en magt my toelaten, maer ook om u, en alle anderen, dien een edel vier in de aderen gloeit, met deze prikkelen aen te sporen: gelyk ik zelf daer toe aengespoort ben niet alleen door alle de hoogverlichte geesten, die in ons vaderlant by onzen tydt door hunne Nederduitsche welsprekenheit en digtkunst eenen eeuwigen naem verkregen hebben, maer ook voornamentlyk door den beroemden Professor Petrus Francius, die in de Latynsche welsprekenheit alle geleerden van onzen tydt overtrof: en den edelen Heer Joan van Broekhuizen, den eenigen Fenix der hedensdaegse Latynsche Poë-

NEDERDUITSCHEN LEZER.

poëten, eenen letterhelt, die zoo hoog in lof en glöry opgestegen, en by alle kenners van poëzy en vernuft als een orakel aengezien en geëert, nu echter na zyn' doot begrimt en aengevochten wort van luïden, dien bevinde dat het tot hunnent ook zoo klaer niet is, of het een duif gelezen had, nutter ware wat water in hunnen wyn te doen, en te erkennen dat dwalen menschelyk is; dat hun van verre en van naby, den laetsten zeker vooral van naby genoeg getoont is door zynen geleerden tegenstrever, dien hy hier over wel dubbel leergelt schuldigh is. Het welk in 't voorbygaen gezegtzy, eer ik eindige met eenen hartelyken wensch dat u langh magh gebeuren wel te varen.

***** 2

A E N

A E N D E N

L E Z E R.

IK hebbe in dezen derden druk van dit klein werkje by de Berichten, voordezen aan u gegeven, niets te voegen. Dat het aengegroeit is, zult gy zelf by hes behandelen vernemen. Welke vermeerdering door my van tydt tot tydt gedaen met veele byvoegfelen gesterkt is uit de Aenteekeningen, my toegezonden door den Eerwaardigen en geleerden heer Peter Poeraet, dienaar des Goddolyken woorts te Nederhorst, een keurig kenner onzer taale, in het doorgronden van welker aert en eigenschap hy vander jeugt af aen zich geoeffent heeft. Tot gereeder licht hebben wy hier ook aen gehecht een bladtwyzer van alle de woorden, hier verhandelt, en daer nevens by elk het geslacht uitgedrukt. Ook gaet hier agter het antwoord des ongenoemden schryvers op den brief des heeren Arnold Moonen, waer van wy ge-

A E N D E N L E Z E R .

gesproken hebben in onze Aenspraek aen u, gestelt voor den tweeden druk. Dat nu deze uitgave zoo laet opkomt, daer van zyn oorzaak geweest onze gestadige en aen een geschakelde bezigheden ; waer van wy eene onverwachte verpozing gekregen hebbende met Tityr by den Mantuanschen dichter mogen uitroepen :

Een Godt verleende ons deze rust.

Dus hebben wy uw gedult niet langer rekkende ons ook bevrydt van de gestadige aanmaningen der genen , die gewilt hebben dat wy hunne verwachting voldeden.

G R O E T E

aen den edelen Heere

Mr. FRANCOIS VAN BOCKHOVEN,

RECHTSGELEERDEN.

BEgaefde dichtgeest, net van zwier,
Dien Febus zelf met zyn laurier
Gekroont heeft, om vol roem te leven
In 't koor der dichtren, en te zweven
Op al de tongen van de Faem,
Met onvergangkelyken naem,
Bevryt voor 't slyten van de jaren:
Dien zelf Kalliope haer snaren
Geschonken heeft met eigen hant,
Waer aen met lust ons Nederlant
Blyft hangen met aendachtige ooren;
Gy ziet, gy ziet den tydt geboren;
Waer in ik entlyk, als 't behooft,
My quyt van myn gegeven woort.
Gy ziet de bladen nu voltogen,
Die ik door veler beë bewogen
(Wat was het anders, dat my dreef?)
Aen Nederlant ten beste geef:
Opdat de jeugt in deze tyden
Verlicht het slinxepadt leer' myden,
Betreden van d'onwetenheit,
En 't onverzetbaer onbescheit.
Hoe blinken hier die aertsche zonnen,
Die alle nevels overwonnen!

Zy

Zy schitteren ons van om hoogh
 Met onweérstaenbre kracht in't oogh.
 Hier hoort men Hooft en Vondel spreken,
 Twee letterhelden onbezweken
 In't veiligen van Neérlants tael,
 Die door naturelyke prael
 Vele andre talen gaet te boven:
 Twee letterhelden, noit te loven
 Naer waerde, om hunne majesteit
 En vinding, kracht, en zuiverheit,
 Die zich vertoonen in hun boeken.
 Dit wekt een reex van letterkloeken
 En letterwyzen, om vol moedt
 Te volgen op dien braven voet.
 Dus streven Vollenhove en Moonen,
 In 't ende met den prys te kroonen,
 Die ophangt voor verstant en vlyt,
 Als overwinnaers in den stryd.
 Geen mindre glory heeft verkregen
 De Goesche zanger, dien de negen
 Godinnen hebben opgevoedt,
 En ingeblazen kracht en moedt,
 Om 's lants triomfen te trompetten,
 Den moedt der helden hoogh te zetten,
 Die voor de welvaert van het lant
 Zoo veel gedochten heeft vermant:
 En Amsterdam in top te halen,
 En eene schildery te malen
 Tot lof van zynen ryken stroom;
 Die nu gaet weiden zonder toom,
 En vloeit met onbekrompen zwieren

Op't gladde velt van zyn papieren;
En aen d'onsterflykheit gewydt
Braveert den moedtwil van de nyt,
In zulk een rang van kunstnaren
Roert Vader Brant ook zyne snaren,
Van zyne zonen, 's Vaders beelt,
Met lust en yver nagespeelt.
Hier onder boet ook ons verlangen
Met zyne goddelyke zangen
En overkuntigh maetgedicht,
De geest van Bake, hoog verlicht;
Met Rotgans, die in dicht Oranje,
Den Ryxmonarch van groot Britanje,
'T geweld des nootlots heeft ontrukkt:
Den heldendichter, dien 't gelukt
De Vecht te stuiten in haer stroomen,
En hare baren te betoomen,
Om stil te luistren naer den klank.
Van zyn vermaeklyk veltgezang.
Wat rykdom is ook op te garen
Uit Dekkers net beschreven blaren,
Uit al het dichtwerk van Oudaen,
Met geur van wysheit overlaên:
Uit Huigens bloemwerk: uit de schriften
Van Kats, die aen de minnedriften
Des huwlyx maet en wetten stelt,
En heil aen d'achtgenooten spelt
Of onheil, naer de wys van leven,
Door zyne dichtpen voorgeschreven.
Wat nektar smaect den mont zoo zoet,
Als't goddlyk voedsel het gemoedt,

Waer

Waar meê Kamphuizen sterkt de harten,
 En heelt hun weedommen en smarten
 Door zalf van 't hemelsch woort, met kracht
 En klem van zeggen voortgebracht:
 Om onder 't vormen van de zeden,
 'T bestraffen van alle ydelheden,
 En 't wyzen van de ware reis,
 Die leit naer 't hemelsche paleis,
 De tael van Neêrlant ook te stichten
 In zuiver onacht en gedichten.
 Dus weit de leerzame aert van bladt
 Tot bladt, en gaert een' letterschat,
 Om weder schatten uit te deelen.
 Dus vaert de geest met blyschap spelen
 Naer d'oude tyden, en ontdekt
 Vernuftten, daer hy nut uit trekt
 Om al zyn arbeit te verzoeten:
 Daer Plomp en Koster hem ontmoeten,
 Met Kerel, Visscher, en Reael,
 Geachte schryvers altemael:
 Daer Brederode met zyn' kluchten
 De smart verlicht van al die zuchten;
 Een andre Plautus, wiens verstant
 Out Rome tart en Griekenlant;
 Daer Spiegel zal zyn' lust ontvonken
 Door zedelessen, milt geschonken,
 Die Neêrduitsche Ennius, wiens lof,
 Gerezen uit het aertsche stof,
 En hoog op Helikon verheven
 Met ongeschonden glans blyft leven.
 Ook Stoke, al is hy kunsteloos,

Zal roemryk zweven voor altoos
Op alle Nederduitsche tongen,
Van zynen lof noit moê gezongen.

BOCKHOVEN, die door drift genoopt
Al't Neêrlantsch letterwerk doorloopt,
En even als de nyvre byen
Uit allerhande kruideryen,
Uit alle bloemen honigh leest,
En zweeft met uw' verlichten geest
Door't velt, daer Grieken en Latynen
Met ongemeene pracht verschynen,
En Vrankryx letterhelden eert,
En aen de Merwe quinkeleert,
Tot blyschap van de stroomgodinnen,
Die u om uw gezang beminnen;
Gelyk vrou Themis u lauriert,
Die langen rydt van u geviert
U heeft geheven op de trappen
Van hare kunsten wetenschappen;
BOCKHOVEN, edle geest, ontfang
Dit werk, u eigen, en leef lang.

GE-

GETUIGENISSEN

over deze Geslachtlyst.

B R I E F

van den Heere

JOANNES VOLLENHOVE

aen den Opsteller.

MYN HEER,

IK bedanke Uw Ed. hartelyk voor gunstige mededeling van uw werkje, en voor de eere in het Berecht my bewezen. Wat zeg ik werkje? 't mag wel een nut en nodig werk heten, niet zonder loflyken arbeit, het vaderlant ten dienste, in't licht gebracht. Ik wil hopen, dat'er vrucht en voordeel van komen zal, by zommigen ten minste, tot verbeteringe van ontelbare taalgebreken, daar onze spraak, zoo ryk anders en gelukkig, als uw Ed. haar wel beschryft, al te schendig mê bedorven en onteert wort; ja ruim zo erg en menigvuldig door mannen, die voor geleert willen gaan, als onder den gemenen man. Het behaagt my, dat uw Ed. het hier en daar meer met Vondel dan Hooft houdt in dit deel onzer *Grammatica*; hoewel Hooft de kroon spant in het uitvinden of byeenzamen van de aardigste spreekwyzes, waar

***** 2

van

van Vondel in zyne werken niet weinig zich gedient heeft. Ook vinde ik zommige *Phrases* myns dunkens by Hooft te Latynachtig, en woorden van luttel kracht, of aardigheid, die by Vondel geschuwt worden; als *de gene* of *de genen*, en *zynde*, daar 't gebruik overtollig is, en beter kan gesproken worden; ook *dezelve*, daar men anders geduurig in het dagelyksch gesprek *die* voor gebruikt; en *dezelve*, *den zelve*, of *het zelve* ter plaatse, daar dit geen noodwendig onderscheit van iet anders aanwyft. Vondel mydt dit zodaniger wyze, dat hy de zaak, daar *dezelve* bygevoegt wort, liever met haren eigen name aldus herhaalt.

Nu steekt hy 't hooft om hoog, nu hangt het hooft,
in stê van *het zelve*: en elders desgelyx;

Het Krongout blinkt schoon: maer gout met
bloet te sprengen

'Misverft den glans van 't gout;

beter zo, dan *van 't zelve*. Dat *vaders*, *broeders*, *herders* in nominativo plurali zo best uitgedrukt worden, met onderscheit van *vaderen*, *broederen*, *herderen* in genitivo; dativo en ablativo, heb ik aangemerkt in myn gedicht aan de Nederduitsche Schryvers: en desgelyx zoude ik *dichters*, *regels*, *nevels*, en meer andere woorden, van *dichteren*, *regelen*, *nevelen*, onderscheiden. Maar de vryheit der poëzy vergunt Vondel uit *onze aders* op *Vredevaarders* in vocativo te rymen. En in de ablativus casus dient myns

oordeels ook om de εὐφωσία in de schikkinge der woorden by wylen eenige uitzondering van den gemenen regel gedooft te worden: gelyk hierom ook *den Haag* by elk in 't gebruik is, en *de Haag* niet wel zou klinken. *Mans* en *mannen* kan in nominativo en accusativo beide goet zyn, naar gelegenheit: gelyk Vondel in zyne Gebroeders, *kinders* en *kinderen* gebruikt, *mannen* en *mans*. 'k zie, schryft hy, *met vreugt althans Hier voor my staan myn beide mans*. Van deze en meer andere dingen zou 't my lusten mondeling met uw Ed. te spreken, om te onderrechten of onderrecht te worden. Vaar wel, hooggeleerde Heer, en leef lang, het gemeen tot veel voordeel, verzekert dat ik blyve, met eerbiedige groetenisse,

Uw Ed. gehoorzame dienaar

J. VOLLENHOVE.

A. M O O N E N

in zyne AENSPRAEK tot de Nederduit-
sche Lezers voor zyne SPRAEK-
KUNST.

WAer by ik niet verzwigen magh de geschreven Aenmerkingen of waernemingen op de Hollantsche tael van den ridderlyken Drost Pieter Kornelisz. Hooft, voor een gedeelte den vaderlander medegedeelt van den heere DAVID VAN HOOGSTRATEN, in wien de Latynsche

sche en Nederduitsche poëzy om den lauw-
wer stryden, achter het Berecht voor zy-
ne Aenmerkingen over de Geslachten der
zelfstandige Naamwoorden, den taellieven-
den ten dienste uitgegeven, en, hoewel
kleen in haer begryp (gelyk de diamanten
ook den straetsteen in grootte en zwaerte
wyken) nochtans hoognoodigh voor ieder,
die met zekerheit of zonder twyffelingen iet
in het Nederduitsch wil schryven of sprec-
ken.

Dezelve in de zelve Aanspraak:

OP dit voorbeelt hebbe ik, die by die
doorluchtige mannen op geen eenen
dag te noemen ben, maer slechts hunne
schaduw en voetslappen van achteren vol-
ge, my onderwonden deze Spraeckkunst uit
te geven; tot wiens volmaking in en om-
trent de Geslachten der zelfstandige Naam-
woorden my de voornoemde Heer **HOOG-
STRATEN** rustigh en vaerdigh de hant
boodt in zyne voorheene geprezen Aen-
merkingen over die Geslachten, meest en
best door de voorbeelden van den Heere
Joost van den Vondel gesterkt en bevestigt,
gelyk ik zelf ook de Woortvoeging myner
Spraeckkunste en haere regels allenthalve met
diergelyke voorbeelden, in eene groote
meenigte tot beter overtuiging by een ge-
stuwt, bekleedt hebbe uit den zelve Hee-
re van den Vondel.

J. NY-

J. N Y L O E

in zyne AENLEIDING tot de Nederduit-
sche taal:

De Heer DAVID VAN HOOGSTRATEN, een geleert en deftig Taalkundige, heeft de moeite genomen, om uit Hooft en Vondel voornamelyk, een register van vele naamwoorden te verzamelen, met aanwyzinge in wat geslachte elk zelfstandig Naamwoord by die groote mannen gebruikt wort. Dit nuttig Werkje begrypt *Aanmerkingen over de Geslachten der zelfstandige Naamwoorden.*

Dezelve in de zelve:

De Heer D. VAN HOOGSTRATEN, die in 't opbouwen onzer Moedertale rustig de hant biedt enz.

ADRIAEN VERWER

in zyn Antwoord op den brief van A. MOONEN:

Tis voorts waer, dat wy vele zulke bekortede *nomina* hebben, die, door opkomend gebruik dit oorspronkelyk *genus femininum* hebben verlaten: en dat is een noodzaak tot her hebben van eene Geslachtenlyste: zoo als de Heer D. VAN HOOGSTRATEN in zyne Aensprake te recht vermaant.

P. H. P. in zyne Verdedging van MOONEN'S Spellinge:

Dat een onnavolgelijke Hooft, een onvergeleken Vondel, de sierlyke Branden, een keurlyke Vollenhove, een arbeitfame Moonen, een onvermoeide HOOGSTRATEN, als andere Varroos en Quintilianen, de tael hebben geschuimt, en den styl verheven, hebt gy, en ieder moet het bekennen, my meenigmae be-
tuigt.

A E N

AEN DEN HEERE
DAVID VAN HOOGSTRATEN,

op zyne Geslachtlyst der zelfstandige
Naemwoorden.

BEROEMDE man, o glory van het Y,
Ostniter van de woeste bastaerdj,
Wat lofkrans vlecht ons Neêrlant om uw haren?
Hoe dankt het u voor deze goude blaren?
Hoe dankt het u voor dezen letterschat?
Hier baent gy ons het spoor van 't rechte padt,
Om elk geslacht te leeren onderscheiden,
Daar Muidens Drost en Vondel ons geleiden.
Wat schreeut dan nog de drieste onwetenheit:
Men vint van geen geslachten 't recht bescheit?
HOOGSTRATEN schiet een schot voor die
verkeertheit,
En opent hier de deur der taelgeleertheit
Voor ieder, die zyn lessen ga wil slaen,
Elk volge dan en houde deze baen,
Die niet verblint in duisternis wil dwalen.
O moedertael, o schoonste van de talen,
Bekroon den helt, die zynen dierbren rydt,
Die zyn vernuft en onvermoeide vlyt
Besteedt om u in vollen glans te zetten,
Met kranssen, die geene een noch rydt besmetten.

J. DE HAES.

LYST DER GEBRUIKELYKSTE
ZELFSTANDIGE
NAEMWOORDEN,
BETEKENT DOOR HUNNE
GESLACHTEN.

is de eerste letter van ons ABC.
waer van de namen vrouwelyk zyn.
Zie O.

A A, een rivier, v. *Over de Aa*, Hooft
in het 18 boek der Nederlantsche Historien.
*Ik noeme dus den Yffel, die uit Westfalen tusschen
Veelen en Lembeek oirsprongelyk, daer den naem
draegt van de Aa*, Moonen in de Aentekenin-
gen op zyne Poëzy p. 829.

ABDY v. *Naa de Abdye*, Hooft in de
Ned. Historien p. 35. *Hoe het met de Abdye
afgeloopen was*, Vondel in den Inh. van Gys-
brecht van Amstel. Woorden dus uitgaende
zyn zonder uitzonderinge, meen ik, van dit
geslacht, als *Artseny, Burgery, Dievery, Heer-
schappy*, enz. die gebogen worden met een e ach-
ter zich, als *de Kracht der artsenye, de eendragt
der burgerye, gestraft over dieverye, de klem der
beer-*

A

heerschappye; waer onder niet te rekenen zyn geey, gery, geury, en diergelyke, die van het onzydige geilacht zyn; waer over de Spraeck-kunstenaers na te zien zyn.

ABEEL, een boom, v. Moonen in zyne Poëzy p. 583.

*O nachtegael, die in de hagen,
Of in een hemelhooge abeel,
Al 't pluimgediert met nare keel
En zang kloekhartigh uit durft dagen.*

Ik zou 'er echter het mannelyk geilacht aen geven, als aen andere boomen; schryvende L. Bake in zyn Tafereel op Davids Rouklagt dus beter, *De bleekheit van den Abeel.*

ABYDUS, eene stadt aen den Hellespont, o. *Het oesterryke Abydus*, Vondel in Virg. 1. b. der Lantgedichten. Hier uit blykt dat de namen der steden (want dat toonen buiten de artikels ook de byvoegelyke woorden) onzydigh zyn, als *het volkryk Parys*, *het scheepryk Rotterdam*, *het wysheitlievend Leiden*, *het magtigh Amsterdam*: en by Hooft, *Haerlem hiel zyn poorten gestooten*, en elders, *het rampzaligh Haerlem*; en om uit den zelven een wytlustiger exempel te geven, in het 6 boek zynere Historien spreekt hy dus: *Maer luttel schoelde 't, of by waer voor Medenblik onderschept geweest van zekere Walen, die gezonden van den Harlogh, om 't zelve te bezetten, hadden moeten buien staen. Dus moet het zyn; of anders moft men*

zeg-

zeggen: *Gezonden om deze stad te bezetten.*
 Nog in het einde des XV. boeks: *Weliswaer,*
dat Venetien, schynende te willen zien of de Her-
rog van Terranova iets vorderlyks verleenemog-
te, noch wat draelde met het aenwaerden der bo-
vengemelde punten; maer het verklaerde genoeg-
saem dat het, binnen de gestelde drie maenden,
ofte d'een oft d'ander form onbelzen zou. In de
zelve Historien p. 457. Dat de muiters Brussel
genadert hadden, met toeleg om 't zelve te plon-
deren. Nog in dezelve p. 315. De Nas-
sausché party nam een togt op Tertolen voor, met
vertrouwen dat het lichtelyk van andere hulp ware
af te snyden, gemerkt zyn zwakke bezetting. Von-
del in het 2. b. der Altaergeheimenissen:

Jerusalem, dat aen d'Eufract most weenen
Zoo meenigh jaer, om zyn verstroyde steenen,
Had naeuwelyx herboet den nieuwen muur.

Zoo dat het, een teken van het onzydigh
 geslacht, ook voor de naemen van steden staet,
 al worden die met goen byvoogelyke namen
 beschreven, waer van Moonen ook eenige
 voorbeelden geeft in zyn Sprackkunst op de
 49ste bladzyde, hier in overeen stemmende
 met van Heulen, die te zien is op de 22ste
 bladzyde. Dit zy eens vooral gezegt, met by-
 voeging nochtans dat de schryvers zich dik-
 wils hier eene vryheit inwilligen, gebruiken-
 de het vrouw geslacht, als of ze van de stad, en
 niet van den naem der stad spraken. Vondt

4 A B Y D U S.
in 't 5 boek der Bespiegelingen.

*Waerna Athenen dorst met dezen titel pronken,
Dat haer de bron der kunst en wysheit was geschonken.*

ook in d'Opdragt van Joannes den Boetgezant :

*Konstantinopel schein een treurtooneel vol plazen.
Na een belegering, een storm van vyftigh dagen,
Wortze overweldigt, juist op 't hooge Pinxterfeest.*

ook in 't Zeemagazyn p. 266.

*Men ziet 'er Amsterdam, ten trots van entlooze eewen
Met 's Keizers kroon gekroont, braveeren op haer leez-
wen.*

nogh in de Afbeeldingen, op den heer Kor-
nelis Boelens, in het eerste deel der Poezy :

*Men ziet in d'afkomst hier den Ridder Boelens leven,
Wien Amsterdam noch dankt voor haere wapenkroon.*

het geen echter, behoudens de eere, die on-
ze tacl schuldig is aen den destigen Agrippiner,
buiten noodt zoo gezegt wort. Want voor
zynewapenkroon ware gladt, net, en ruim zoo
verstaenbaer geweest, ten ware hy mogelyk
de dubbelzinnigheit gemydt hebbe, dewyl
zyne zoo wel betekenen kan de wapenkroon
van Boelens, als die van Amsterdam, hoe-
wel te bekent is dat hier gezien wort op de
wapenkroon, door den Keizer aen de stadt
ge-

geschonken. En des magh hy de twyffelagtigheit ook gemydt hebben in het voorgaende exempel uit het Zeemagazyn, dewyl hy schryvende *braveeren op zyn leeuwen* (gelyk het eigentlyk zyn most) iemant in de gedachten zou kunnen brengen, dat hy van 's Keizers leeuwen sprak. Met de naemen van landen is het eveneens gelegen. Dus zegt men, *het vereenigt Nederlant, het hoffelyk Vrankryk, de Turk van 't Engelsch Barbarye.* Waer omtrent ook een gelyke vryheit gebruikt wort. Antonides in zyn gedicht op Fr. vanden Ende, in zyne Mengeldichten:

*Schoon Spanje (een ander heeft daer d'eere van genoten)
Op uwen raedt alleen den vrede heeft gesloten,
Na zoo veel stormen, met het vrye Nederlant,
En d'oorlogsrazerny geslagen in den bant,
Vervloekte Janus Kerk met hondert kopre boomen
En sloten toegeknaest, om 't ongediert te toomen,
En voor die weldaet u in baere Kidderschap
Te pronk wou zetten.*

En niet anders gaet het met de vier deelen der werelt Asie, Afrika, Europe, Amerika. Vondel in de verlossinge van Valencyn p. 71.

Opgaende zon van 't droeve Europe.

Antonides ook voor het 2 b. des Yfstroms, maer met dezelve vryheit, waer van wy zoo even spraken:

*'T getalbant Afte deelt aan de Scherpvaers nit
Gefteente, zyde, en gont nit haren vollen boren.*

het geen minder aememelyk is, omdat de onzydige artikel vooraf gaet, waer voor ik meene dat Vondel zich zou gewacht hebben. Een gelyk misbruik valt ook op de onzydige *Appellativa*, of gemeene Naemwoorden. Hooft in de N. Histor. p. 19. *Het geboefte zien-
de de vrees in d'Overheit, begon de ooren op te
steken, en eenigen 't beelt af te vragen, oft haer
de angst zoo vroeg te kooze joegh. Zoo
dat in dit exempel de Schryver het oogh heeft
op het betekende, niet op het betekenende.
Want haer ziet niet op het beelt, maer op
Maria. Op die wyze stelt Vondel het woort,
Zeebewint, dat in zyn geslacht het enkele be-
wint volgen moft, vrouwelyk, omdat het
niet de zaek, maer een vrou, die het zee-
bewint verbeelt, betekent. Men zie de
plaets p. 265.*

*'s Lants Zeebewint, met kroon en zaekampas om 't hoofs
Gekroont, verzoekt zyn gwnst nit minne haer beloofs.*

ACHERON, een helsche stroom, m.
*Het water des helschen Acherons, Vond. in 't
6 b. der En. Door den geborsten Ashoron,
Dezelve in het zevende boek.*

ACHT v. Dit blykt uit het volgende kop-
pel-

pelwoort. *De Keizer beval Groeningerland te ruimen op straffe der Rysacht*, Hooft in de Ned. Hist. p. 179. Moonen heeft het enkele woort in de Aentekeningen op zyne Poëzy p. 249. *Om het onvermoest aentonden der Roomschegezinden van den Keizer Matthias in de Acht gedaen.*

ACHTERDOCHT v. *Een mensch van maer matelyke achterdocht*, Hooft Hist p. 744. *Hebbende een mannelijke achterdocht*, Vondel in het 9 boek van Virgilius Eneade.

ACHTERKLAP m. Dit woort volgt het enkele klap. Hooft uit Monluk, *De vrommen ten hoof voeren den achte klap.*

ACHTERSTAL m. *Zy eischen al den achterstal*, Hooft in de Nederl. Historien p. 453.

ADDER v. *D'adder zoekt te vergeeffsch zich in haer kromme hoken te bergen*, Vond. in Virg. 3 b. der Lantg.

ADEL m. *Uit al zynen adel*, Hooft in de Ned. Historien p. 18 *Uit Roomschen adel gesproten*, Vondel in den Inhoud des briefs van Agnes.

ADELDOM. zie **EDELDOM.**

ADEM m. *Den adem der getuigen bestrafte hebbende*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 59. *Zet gy een werk op van eenen langenadem*, Vondel in de Aenleid. ter Ned. Dichtkunst.

ADER v. *Uit een natuurlyke ader vloejende*, Vondel in de Aent. ter Ned. Dichtkunst.

AEK v. *Zy sloepen met zich vyf wagens*, op

elken eene lange aek, Hooft Hist .p. 830.

AEMSTEL of AMSTEL m. Hooft in
zyne gezangen,

*De Nimsfen fris en gladt,
Die door den Aemstel zwieren.*

Vondel in de Byfchriften :

*Acht zuilen op de ry, een brug van zwaren last,
Begront den Amstel niet, en staet allyk-wel vast.*

De namen der rivieren zyn by ons meest alle mannelyk. Zie Monens Spraeck. p. 60 en 61.

AENBIEDING v. *Gelyke aenbieding te doen*, Hooft in de Nederl. Historien 10. Woorden van dezen oirsprong en uitgang, zyn alle vrouwelyk, als *beschryving*, *bewroeging*, *opsporing*, *lezing* enz. uitgezondert alleen, bedrieg ik my niet, het woort *Koning*. Want alle zelfstandige naemwoorden van andere grontwoorden afgeleit, alsze in LING uitgaen, behooren tot het Mann. geslacht, als ze van mannen, tot het vrouwelyk, als ze van vrouwen gebruikt worden, en dienen dus gestelt onder de naemwoorden, die van de spreekkunstenaren *gemeene* genoemd worden, als *banneling* (waer voor men by verkorting *baling* zegt) *doopeling*, *vremdeling*, *verschoveling*, *voesterling*, *vluchteling*, en andere die van deze natuur wezen mogen. Want in

't mann. geslacht moet men zeggen, *ik heb den vondeling bezorgt*: in het vrouwelyk, *ik heb de vondeling bezorgt*. Het eerste wort gezegt van een jongske, het tweede van een meiske. Hypermnestra zegt by Ovidius in den brief aen Linceus van zich zelve: *De balling Hypermnestra*, zoo als blykt uit Vondels vertalinge. En Fillis in Ovidius tweeden brief ook van zich zelve: *De golven mogen de drenkeling aen wven oever opwerpen*. Wat *Koning* aengaet, my schiet hier in het gevoelen van Kampdeen, die beweren wil dat de Duitsche naem *Koning* of *Kuning* van den Britannischen *Kunobilin* atkomstig is; dat zeer verre gehaelt en niet aen te neemen is: gelyk ik ook niet aenneeme de afleidingen van Stumpfius en Reineccius, beide aengetogen van den arbeidsamen heere Joost Georg Schottelius, Hofraedt des Hartogen van Wolffenbittel: van welke d'eerste dit woort uitlegt als *Kondig* of *Kundig* (want de Hoogduitschen zeggen *Konig*, met uitlating der *n*) als ware hy de wyfste of kundigste om te regceren, de laetste het stelt als atkomstig van *Konnen*, dat is van vermogen zyn; dat wel nader aen de wachheit, maer niet net genoegh uitgedrukt is. Het is 'er dus mede gelegen. *Koning* zynde van dezelve natuur als *aenbieding* behoorde tot het vrouwelyk geslacht, maer wort in het tegendeel voor mannelyk gebruikt, omdat 'er een man door betekent wort: want

Koning is eigentlyk *Konning*, en afkomstigh van *konnen*, en betekent zooveel als *vermogen of magt*; gevormt van dit werkwoord, even als *lezing* van *lezen*. Door *konning* dan of *kunning*, het geen daarna door vermindering van eenen medeklinker geworden is *Koning*, of, gelyk anderen in straettael zeggen, *Konning*, wort door eene spreekwyze, bekend in de Rederykkunst verstaen een man, die de *konning* of het vermogen heeft. Op hoedanig een wyze de Apostel Paulus in zynen briefaen die van Rome zegt, *Alle ziel zy de hooge magten onderworpen*, dat is den genen, die de hooge magt hebben. Dus bevinde ik dat ook het woort *Heerschap* gebruikte wort in de plaets van *heer*, dat is, van iemand, die *heerschap* of *heerschappy* voert. Vondel in zyn kantspel de *Leeuwendalers*:

*De onwetende gemeente ontzagb zich voor haer schult
En misdaet op den bals der heerschappen te laden.*

Hoewel ik in den omtengang der menschen, dit woort gebruikende, inzonderheit hier t'Amsterdam, bespeure dat het geslacht verkeerdelyk gestelt wort. Want zy nemen 't in het onz. geslacht: daer het van nature vrouwelyk zynde, even als *Koning*, in 't mannelyke eger om de zaek, die het betekene, moft gebruikt worden. Maer men zegt, gelyk ydet weet,

weet, *Waer is't heerschap? Hebt gy't heerschap gesproken?* enz. Dat Vondel zelf, by wien dit woort mantr. is in Horatius 2 b. 18 Lierz. *Eenryk heerschap heeft geen zekere woning te verwachten, als die hem beschoren is,* zich heeft laten ontvallen in het III boek des zelve Dichters, het I Liergezang: *Hier laet het heerschap de gronsteeenen zinken,* waer voor Horatius in zyne tael zegt:

*Huc frequens
Camenta demittit redemptor.*

Hier moest men dan zeggen *de heerschap*, gelijk *de koning*. Anders moet het vr. blyven, betekenende zoo veel als *overigheid* of *overheer: mogentheit*, *vroedschap*, en diergelyke woorden. Hoewel deze woorden in *schap* uitgaende het onzydige geslacht somwylen wel aennemen, alsze aengemerkt worden voor woorden, die eene meenigte of verzameling van menschen betekenen, by de Latynen *collectiva* genoemd. Hier van is blyk by onzen ouden schryver Melis Stoke in zyne Rymkronyk, op de 106 bladzylde der zinlyke uitgave des heeren Kornelis van Alkemade:

**Dat gepens alre voortgaet /
Dat si't heerschap / wel na ghemeste /
Van Hollant groet ende clene
Hadden gebracht aen hare stricke.**

Hy

Hy wil zeggen, dat zy de Overigheid van Hollant byna geheel aen hun snoer hadden gekregen. Hier van is gedaelt *het heerschap spelen*, in 't latyn, *regnum agitare*. Met den uitgang van AENBIEDING moet men het geslacht niet vereenigen van *Penning, Schelling, Rotting* voor eenen wandelstaf, *ring, en haring*: dewylze alle mannelyk zyn, en niet behooren onder de werkelyke naemwoorden, die in *ing* uitgaen, en van de Grontwerkwoorden atgeleit worden.

AENDACHT v. *Met behoorlyke aendacht*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 67. *Op d' aendacht*, Vondel voor het Treurspel, de Gebroeders.

AENGEZICHT. Zie GEZICHT.

AENHANG m. *Van den Franschen aenhang*, Hooft N. Hist. 6. *Van den afval des aertsengels en zynen aenhang*, Vondel voor Lucifer.

AENSCHYN o. *Op het aenschyn van uitgegeven boeken*, Hooft in d' Opdr. van Henr. den Gr. *In 't aenschyn der bontkiste*, Vondel in d' Opd. der Gebroeders.

AENSLAG m. *De nacht bedekt den aenslag*, Vondel in Virg. 2 b. der Encade. Zie SLAG, Ook Moonen in zyne Sprackkunst p. 79.

AENSTOOT m. *Boven den gemeenen aenstoot*, Hooft in de Nederl. Historien p. 34 *Op den berg, sedert den berg des aenstoots gebeten,*

ten, Vondel in den Inhout van Salomon.

AENVAL m. Dit is als het enkele woort *VAL*. Om den eersten aenval te stuiten, Hooft in de N. Hist. p. 8.

AENVANG m. *sint den aenvang der be-roerten*, Hooft in d' Opdr. der Historien. *Van den aenvang der lente*, Vondel in d' Opdragt der Gebroeders.

AENWAS m. *Door den grooten aenwas*, Hooft Ned. Histor. p. 85. *Den aenwas des Christendoms benydende*, Vondel voor den brief van Apolloniä.

AENZICHT o. *Het geeft de zaak een ander aenzicht*, Vond. in d' Opdr. der Gebroed.

AENZOEK m. by Hooft in den 161 br. *Te dezer opmerke slaen wy geenszins uwen gunstigen aenzoeck af*. Ik zou het egter onz. stellen, en dat het zich, als meer onzyd. woorden, neigt naer het mannelyke geslacht. Zie **BLOET**.

AEP m. *Zy liefkoozen hun wanschepsels, gelyk een aep zyne jongen*, Vond. in d' Aenl.

AERBODEM. zie **BODEM**.

AERDE v. *Met de spaa in d' aerde*, Hooft in de Nederl. Historien p. 590. *Laeg by d' aerde te zweven*, Vondel in d' Opdragt van Gysbrecht van Amstel.

AERT m. *Gelyk de mensch in den aert heeft zyn leet te zien aen 't schielyk opklimmen van geringen tot uimmitenden staet*, Hooft in de Nederl.

derl. Historien. p. 27. *De Groeten hebben in den aert, nooit iemand tot Overhoofd te lyden, die hun medeonderdaen geweest is, dezelve in de N. Hist. 537. Sint Augustyn waekt ons den aert derzelve lewendigh af. Vondel in 't Berocht voor Lucifer. Zelden man zoo bloed of zoo koen, die niet by wylen van een' vlaegh tegen zynen aert, verrukt wort, Hooft in de N. Hist. p. 722.*

AES o. *Men gaf dat aes van ydele hope, Hooft in de Nederl. Historien p. 43. Het aes is' hnis te brengen, Vondel in Virg. 4 b. der lantgedichten.*

AESSEM m. *Het blazen van den aessen, Vondel in de Bespiegel. p. 24.*

AFBREK m. *Na den geledeu afbrek, Hooft in Tacitus 1 boek. Vondel zegt, Afbreuk; gelyk Kiliaon ook afbreke, en afbreuke voor een en 't zelve hout. Ook gebruikt hy het vr. geslacht in Virg. X b. der Eneade, Tot een geweldige afbreuk.*

AFGANG m. *In den afgang der Rooyfche taele, Vondel in d' Opdr. van Isigenie.*

AFGRONT m. *In den diepen afgront, Vondel in Virgilius 6 Harderskout.*

AFKEER m. *Omdat de Geestelykheit de hert tot zulk eenen afkeer maakte, Hooft in de N. Hist. p. 5. Waer door zy eenen afkeer van hem kreeg, Vondel voor Palamedes.*

AFKOMST v. *Van zeer agbare afkomst, Hooft*

Hooft in 't leven van Henr. den Grooten 94.
Natuur boezemde den anderen in, hunne af-
komst op te wekken, Vond. in d' Opdr. voor
David in Ballingschap.

AFLAET m. *De Paus had grooten aflact*
beloofte. Hooft in de Ned. Histor. p. 594.

AFSCHIED o. *Dit dinstte e' afscheit,*
Vondel in virg. 6 boek der Eneade.

AFTOGT m. Dit is zonder tegenspreken
 m. gelyk togt, voortogt, natogt enz. *Op den*
afogt, Hooft in Tacitus p. 25. Toen liet de
Velibeer den afogt blazen, Vond. in den In-
hout van Koning David herstelt. En zoo
gebruikt hy VOORTOGT: Zy voeren den voor-
ogt aan in het 7. b. der Eneade.

AFTREK m. *Daar den dagelyksen aftrek,*
Hooft in de Nederl. Historien p. 63.

AIR v. *Onder de zwangere air, Vondel in*
Vingilius eerste boek der Lantgedichten.

AKADEMI v. *Met den Florentyn van d'*
Akademy der Bouwkist, Hooft 138 br. Lichten
der Keurpalatissche Akademie, Moonen in de
Aentekeningen op zyne Poëzye 23.

AKKER m. *Van eenen akker, Hooft in*
d' Opdragt der Nederl. Historien. In wat
saizoen men den ploegh door den akker moet dry-
ven, Vond. in 't 1. b. der Lantgedichten.

ALBAST o. *Bedekt het poezelig albast,*
Vondel in de Poëzy 2. d. p. 345.

ALBULA, anders de Tiber, een rivier, m. *Albu-*
la

la verloor zynen regten naem, Von. in 't 8 b. der E.

ALCHIMY v. *Het geheim der Alchimie*,
Hooft in Henrik den Grooten p. 91.

ALFEUS, eene rivier in Arkadie, m. *Van den Alfens*, Vond. in 't 3 b. der Lantged.

ALKORAN m.

*Ziet zyn boek den Alkoran,
Dat geen licht verdragen kan.*

Von. 3 b. der Lierd.

ALMANACH m. *In den almanach*,
Hooft in den 206 brief.

ALTAER. Zie **AUTAER**.

AMBACHT. o. *Daer ik my op dit ambacht
luttel versta*, Hooft in den 149 brief.

AMBASSADE v. *In 't drukste der bezighe-
den van staete, en haere wichtige ambassade*,
Hooft in de Opd. van Henrik den Grooten.

AMBER o. *Laet de schors van tamarissen
vet amber zweeten*, Vondel in Virgilius agtste
Herdersk. p. 24. Zoo schryft onze hooftpocët:
dogh my dunkt dat hier het gebruik te vol-
gen staet, dat voor het mann. geslacht is.
Van dit verstant is ook onze goede vriend J.
de Haes, als blykt uit zyne geschreven aen-
merkingen my overgezonden. By onze Spraek-
kunsteners kan ik niet te recht raken. Dan
Sewel volgt hier ons gevoelen.

AMMIRAEL m. *By Clinton hunnen ammi-
rael*, Hooft in de Ned. Hist. p. 15. *Van
Hollands grootsten ammirael*, Vondel in 't lyk-
dicht

dicht op Tromp. Dit zy eens vooral gezegt van de namen der mannen, als *Vorst, Prins, Graef, Herder, schryver, Rechter* enz.

AMPT o. *Het ampt verviel aen den Tolpachter*, Hooft in Henr. den Grooten p. 166. *Uit het ampt van 't geestendom*, Vondel in de *Bespiegelingen* p. 123.

AMSTEL m. *Die tot in den Amstel strekte*, Hooft N. *Histor.* 310. Zie AEMSTEL.

ANBEELT of AEMBEELT o. *op een kunstigh gemaekt anbeelt*, Hooft H. 166.

ANGEL m. *Met zynen bedriegelyken angel*, Vondel in het Ber. voor Adam. *De wondt daer ik af bloei, En d' angel dien ik knaen*, Hooft in de *Gezangen*.

ANGST m. *In stadigen angst*, Hooft in de *Vertaelingen* p. 135. *Hy wat bedaert van zynen angst*, Vondel in *Virgilius III* b. der *Eneade*. Men vint egter by Hooft het vr. *gest.* in de *Historien* p. 75. *De Hartogin krygende nieuwe angst op den hals*, naer allen schyn by *verzinning*.

ANIO, naem van een rivier in Italie, m. *Die den koelen Anio bewonen*, Vond. 7 En.

ANKER m. *D'oorlogschepen worpen daer 't anker uit*, Hooft in de *Ned. Historien X* b. *Daer men 't anker laet vallen*, Vondel in *Virgilius 6.* boek der *Eneade*. Men spreekt dan qualyk te Dordrecht, daar de burgery gemeenlyk zegt, *de browery van den anker*.

Ten zy dit hier van daen kome, om dat men van outs misschien gewoon was te zeggen met den mann. artikel of lidtwoort, *van den ankere*: hoedanige uitspraken vallen in veele woorden van onzydige geslachten, die somtyts het mannelyke, als waerdiger dan het vrouwelyke, volgen, als, *Hy verwoest het ryk*, en, *hy verwoest den ryke*: *Hy is prins van het bloedt*, en, *hy is prins van den bloede*: *hy is van het echte bedt*, en *hy is van den echten bedde*. Maer men moet hier niet aengaen tegen het gebruik,

Dat ons het recht geeft en den regel van te spreken.

ANTWOORT o. *Hier op was 't antwoord der Koninginne van Navarre*, Hooft H. 9. *Het antwoord der waerzeggerinne*, Vondel in het 6. boek van Virgilius Eneade. Dit is 't veiligst, schoon men by den laetsten in 't zelve boek leeft, *In deze eenige antwoord.*

ANXT. zie ANGST.

APPEL m. *Ziet gy dien appel?* Hooft in Paris oordeel: daer hy echter t'onregt op laet volgen, *z'is bekoorlyk*. *Galatea werpt my eenen appel naer 't hooft*, Von. 3 Herd. in Virgil.

ARACYNT een berg, m. *Op den Aracynt*, Vondel in Virgilius 2 Herderzang.

ARAR, een rivier in Gallie, m. *De Persiaen*

staen zal den Arar drinken, Von. 1 Herd.

ARBEIT m. *In den arbeit der oorloge, Hooft in de Ned. Historien p. 26. Gelyk wy dien stichtigen arbeit eere en dankbaerheit schuldig blyven, Vond. voor Lucifer.*

ARENT m. *Met eenen arent, Hooft in Tacitus p. 223. Van Promethens dieverye en zynen arent, Vond. in Virg. 6. Herderskout.*

ARGERNIS v. *Die groote argernis aanrichten, Hooft in de Ned. Historien p. 81. Dus zyn alle werkelyke naemwoorden, die dezen uitgang hebben. Zie Moonen p. 75.*

ARK v. *Noë boude eene ark, Vondel voor Noach.*

ARM. m. *Met eenen arm, Hooft in de N. Hist. p. 41. Eneas bont den beukelaer aen den linker arm, Vondel in Virgilius II. boek der Eneade.*

ARMOEDE v. *In openbaare armoede, Hooft in den inh. van Tacitus 2 b. In bittere armoede, Vondel voor Adam in ballingschap.*

ARN een rivier, v. *Die over de Arn strekt, Hooft in de Histor. van de Med. p. 209.*

ARSENAEL o. *By 't arsenael Hooft in Henr. den Grooten p. 110.*

ARTSENY v. *De spelen verstrekten eene artsenye, Vond. opd. van Edipus.*

AS m. *'T welke ik op den as van uw oordeel leg te draejen, Hooft in den 19 brief.*

By Vondel is 't vr. *Onder de kille Noorder as*, in Horatius I b. 29. Lierz. het geen zyn navolger Antonides aenneemt in het Lykdicht op den zelveu.

*Die zoo hoogh gestegen op Parnas
De Nederduitsche tael van d' eene aen d' andere as
Uitbreidde.*

ASCH. v. *Met heete asch*, Hooft in de Ned. H. p. 298 *Zy besteden zyne asch ter aerde*, Vondel voor Palamedes.

ATHENEN o. *Het hooghartig Athenen*, Vondel in de voorred. voor Virg. Zie ABYDUS.

ATHESIS, een stroom in Italië, m. *By den genoeglyken Athesis*, Vond. 9. b. der En.

AVONT m. *Om eenen stormenden avond te storten*, Hooft in de Ned. Histor. 11. *Het Treurspel eindigt met den avond*, Vondel in den Inh. van Kon. Dav. in ballingsf.

AVONTUUR. o.

*Noch zoekenze al in top te klimmen
Op 't wankele avontuur;*

Vondel in Adonias voor 't iv bedryf: het geen Antonides ook volgt in den Yfroom p. 95. *het oorlogsavontuur.*

AUTAER o. *Voor 't aut aer des viers*,
Hooft

Hooft in den Inh. van Bato. *Altaer* zegt Vondel; *Aen 't Altaer des eenigen Verlossers*, voor den brief van Agnes.

B.

BABOK m. *In 't bestooten van den Babok*, Hooft in den 61 brief.

BADT o. *Wie het badt warmen zal*, Vondel in Horatius 3. b. der Lier.

BAEK. v. *Dat de Koning bestevent en bezelt heeft een andere bake*, Hooft in den 17 br.

BAEN. v. *Buiten de baen des krygs*, Hooft in de Ned Hist. p. 2. *Om op de baen te geraken*, Vondel in de Aenl. ter Ned. Dichtkunst.

BAER v. *De beelden werden voor de baer gedragen*, Hooft in Tac. 3 Jaer b. *Geen staetsf volgt de baer*, Vondel in de Besp. 2. b. p. 74. Dit geslacht blyft ook, als baer genomen wort voor een golf der zee.

BAERSCHAP o. *Gemerkt het baerschap van yder qualyk te ramen waer*, Hooft in de Ned. Hist. p. 226.

BAERT m. *In den baert te varen*, Hooft in de Ned. Hist. p. 38. *Dewyl gy op mynen langen baert schimpte*, Vond. in Virg. 8 Herdersk.

BAET v. *Door inzicht van eenige baet*, Hooft in het leven van Henr. den Gr.

BAJERT m. *Zy noemden d' eerste stof den*

Bajert, Vondel. in de Besp. 1. b.

BAK m. *Hier heeft U. E. den bak te rug*, Hooft in den 89 brief.

BAL m. *Hy zal dien bal wel keeren*, Hooft in den 88 brief. *Die op den bal niet is afgericht*, Vondel in Horatius Dichtkunst.

BALG m. *Een dier dat zynen balg opvult*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantged.

BALY v. *Euryalus laet de balye achter zich*. Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

BALK m. *Beelden die eenen balk ondersteunen*. Vond. in de Aenl.

BALLAST m. *Tot dat de zoldering de myners met den ballast beviel; en verplette*, Hooft in de Ned. Historien p. 302.

BALLING. zie AENBIEDING.

BALLINGSCHAP. Dit houde ik voor vr. Dus neemt het Vondel in den Inhoud van Koning David in ballingschap. *Na zyne gelede ballingschap*. In den Inh. der Leeuwendalers. *Haer radende den schuilhoek der ballingschap te verlaten*. Het is zamengetrokken uit *bannelingschap*. *Gedurende zyne bannelingschap*, Vondel in het leven van Ovidius voor de Herscheppinge. Dogh Hooft zegt in Tacitus p. 24. *Hy heeft veertien jaren het ballingschap gedult*. Zoo ook elders.

BALSEM m. *Begoten met Assyrischen balsem*, Vondel in Hor. 2 b. II Lierz.

BAN. m. *Met eeuwigen of tydelyken ban*, Hooft

Hooft in de N. Hist. p. 53.

Die overschrydt verwaent en renkeloos den ban,
Vondel in de Bespiegelingen p. 190.

BANDT m. *De Paus slaekte den bant van 't geestelyk recht,* Hooft in de N. Hist. 216,
Zich te ontslaen van den bant, Von. Inh. van David in ballingschap

BANK v. *Op de bank,* Hooft in de N. Hist. p. 59. *Achter de bank,* Vond. in Horat. IV b.

BANKET o. *Op 't laetste banket,* Hooft in Tac. 1 b. *Onder het Koninglyk banket,* Vond. in 't 1 b. der En.

BANNISSEMENT o. *D' oorzack van dit gestrenge bannissement,* Vond. in Ovid. Leven.

BARMTE v. *Men laeide voetangels op de barmte,* Hooft Hist. p. 434.

BAS. m.

*Meerminnen, meermans, Tritons hooren
Den bas, en bovenzang der Kooren,*

Vondel in het 1 deel der Poëzy p. 88.

BASILISKUS m.

*De zuigling durft in 't bol der giftige adder spelen,
Het eerst gespeende kint den Basiliskus streelen,*

Vondel in de Heerl. der Kerke p. 19.

BAST m. *Tegens kling en kogelwaren zy, niet tegens den bast opgewassen,* Hooft in de N. H. 338

Uit den dunnen bast, Vondel in 't 2 boek van Virgilius Lantgedichten.

BAUW m. *Om 't volk in den bauw te brengen*, Hooft in Henr. den Grooten p. 108.

BAZUIN v. *Nu rustigh de bazuin en krygstrompet gesteken*, Vond. in Lucifer.

BED o. *Zoo zeer verslingert op onderling gezelschap, dat meenigmaal d'een den anderen in 't bedde overliep*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 21. *Tegens het bedde aenleggende*, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade.

BEDE v. *Om onze ootmoedige bede voor te dragen*, Hooft in de Nederl. Historien p. 67. *Theseus spilt de leste bede*, Vondel in den Inhoud van Hippolytus.

BEDERF o. *Men ziet het bederf onvermydelijk*, Hooft in de Ned. Historien p. 39. *Het bederf der zeden*, Vondel voor Lucifer. Zie Moonens Spraekkunst pag. 78.

BEDIEDSEL o. *Dewyl dat bediedsel niet wisselyk te bevroeden is*, Hooft in den 2 br. Dus zyn alle Werknaemwoorden, die in SEL eindigen, als Moonen zegt in de Spr. p. 71. waer van echter *styffel* moet gescheiden worden, dewyl men overal in Hollant zegt, *de styffel*: gelyk ik ook aengetogen zie van Willem Sewel. Echter meen ik dat het een misbruik is, en naer de reeden het geslacht met *bediedsel* moet overeenkomen. Want gelyk dat strekt tot iet te *bedieden*, zoo strekt dit tot iet te *styven*.

BE-

BEDING o. *Met dit beding*, Vondel in den Inh. der Gebr. van Thebe. Zie Moonen in de Spr. p. 28

BEDRAGH o. *Geheimenissen van 't aller-grootste bedragh*, Hooft in Henr. p. 159.

BEDRYF o. *Het blakend bedryf*, Hooft n d'Opdragt der Nederl. Historien.

BEDRYFAL m. *De Nyd, die ten hove den bedryfal volgt*, Hooft Hist. p. 37. voor zo veel het eenen man betekent, die alles beschikt.

BEDROG o. *Met het bedrogh der ongodlykheden*, Hooft in de 27 Nieuw. van Boccal.

BEEK v. *Aen gins zyde eener diepe beeke*, Hooft in de Ned. Historien pag. 198. *Het geruisch van eene snelle beek*, Vondel in Virgilius 2. b. der Eneade.

BEELT o. *Eenigen begonden 't beelt af te vragen*, Hooft in de N. Hist. 99. *Het beelt te schaken*, Vondel in den Inh. van Ifigenie in Tauren.

BEEMSTER m. *De Wintvorst maelde den Beemster tot een beemt*, Vondel in de Mengel-dichten. By Hooft vinde ik het vr. *In de Beemster*, in den 115 brief.

BEEMT m. *In den beemt*, Vondel in Virgilius 4 Herderskout. Maer het bykomen der e schynt dit woort vr. te maken, *Dus wuyken zy nae de beplante beemde*, Hooft in de Ned. Hist. 708. maer ik houde het met

Vondel, dien ook Moonen volgt.

BEEN o. *Een boei aen 't been*, Hooft in de Ned. Historien p. 17. *Het mistelde been*, Vondel. in d' Aenl. ter Ned. Dichtkunst. Men zegt echter, *op de been brengen*, als Hooft in Tacitus p. 37. en Vondel in het 7. b. van Virgilius Eneade. Ook, *van de been brengen*, dat Hooft heeft in de Ned. Hist. p. 872. Ik denk schier dat het een verkorting is, voor, *op de beenen, van de beenen*: waer in ik bevestig worde door Hooft in Geeraert van Velzen p. 515.

D' onwetende gemeente is schendig op de beenen;

en Vondel in Salmoneus p. 24. *Het hof is op de beenen*. Dus zegt men zonder onderscheit, *Een leger van hondert duizent man*, en *hondert duizent mannen*.

BEER m. *Het grommen van den beer*, Vondel in Palamedes. Van welk geslacht de meeste viervoetige dieren zyn, niet alle, gelyk paert, zwyn, varken, schaep, lam, enz.

BEEREKLAEU o. *Met zacht Beereklaeu*, Vondel in de derde Herdersk. Dit neemt hy zoo, denk ik, om dat het de naem van een kruit is, gelyk men zegt, *zacht kruidt*. Want het is anders uit twee mannelyke stemmen gelaecht: waer van het laetste hier gel-den most.

BEEST

BEEST o.

*Wie 't groote beest op zynen dollen draf,
Nu dronken van zyn gusheit, wil zien schokken,*

Oudaen in zyn Lofdicht op den vertaelden Herodiaen. 'T is zoo. Want dat by Hooft staet in d' Opdr. der Historien, *ik wil dien beeste toonen*, moet verstaen worden als met meer onzydige woorden, dus in gebruik, gelyk *Prins van den bloede*, en wat dit meer is. Op den zelve voet staet de spreekwys, *den beest te spelen*, dat is, *den beeste*. Zie BLOET.

BEET m.

*Om teffens eens met eenen beet te vatten
Den smaek van al het lekkerst,*

Vondel in d' Altaergeheimenissen, p. 20. Maer Hooft, dien Moonen volgt, schoon gewoon lieft Vondel te volgen, itelt dat vr. *Dat, die de verkleumde slang in den boezem stooft, 'hans een venynige beet, van de verwarmde tot zyn loon krygt*, in de N. Hist. 10. 37. Hier zou ik Vondel lieft volgen.

BEGEERTE v. *Heet in de begeerte*, Hooft in de N. Hist. p. 33. *Drong op hare schandelyke begerte*, Vondel in den Inh. van Josef in Egypten. Zie Moonen p. 63.

BEGIN o. *In het begin*, Hooft in de N. Hist.

Hist. p. 13. *Het begin des huwelyks*, Von. in de voorr. voor Josef in 't Hof. Dusdanige woorden zyn al meest van dit geslacht, als *Bederf*, *Bedryf*, *Beding*, *Begryp*, *Bekyk*, *Belang*, *Beleg*, *Beleit*; Waer toe niet noodigh is getuigenissen by te halen. Zoo is het ook met vele woorden, die GE voor acnhebben, als *Geraes*, *Gespeel*, *Gewoel*, *Geklap*, *Geloop*, *Gezang*, komende van *Razen*, *Spelen*, *Woelen Klappen*, *Loopen*, *Zingen*. Ook ONT, als *ontwerp* van *ontwerpen*, *ontzet* van *ontzetten*, *ontzag* van *ontzien*; en VER als VERWYT van *verwyten*, *verdorft* van *verderven*, *verlies* van *verliezen*. Zie Moon. in de Spr. p. 78.

BEHANGSEL o. *Het behangsel*, Vondel in Virg. 1 b. der En. Zie BEDIEDSEL.

BEHOEFTE v. 'T aenbrengen der behoefte, Hooft in den 28 brief.

BEHOUDENIS. Zie ARGERNIS.

BEHULP o. *Ingezien ook 't behulp dat de onderhandeling der menschen heeft*, Hooft in H. den Gr. p. 156,

BEJAGH o. *Hier rust de ziel van 't ydele bejagh*, Vond. in d' Altaergeheimenissen.

BEITEL m. *Als met eenen beitel*, Hooft in Tacitus 247. By Vondel is 't vr. in Virg. 1. b. der Lantg. *Men kloofde het hout met de beitel.*

BEK m. 'T meeste deel der armen is van
qua-

quade opvoedinge, woesten wandel, en stout in den bek, Hooft in de Ned. Hist. p. 28. Zy likken den sissenden bek, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

BEKER m. *Eenen beker eischende, Hooft in Tacitus 180. Drinkt malkanderen den beker toe, Vondel in Virg. 8 boek der Eneade.*

BEKKEN o. *Een zilver bekken dat hy in der hant hielt, Hooft in de Hist. der Med. p. 14.*

*Der Engelandren tongen lekken
Huns Vaders strot,
En toonen 's Konings hoest in 't bekken,*

Vondel in het Gedicht op de Monsters onzer eeuwe.

BEKKENEEL o.

*Breetweidender in werken aen te grypen,
Dan 't bekkeneel, dat eng is, kan begrypen,*

Vondel in de Altaergeheimenissen. p. 62.

BEKOMMERING v. *Met een godtvruch-
tige bekommering, Vond. in Virg. 3 b. der
Eneade.*

BEKOMST v. *Als zy hare bekomste daer
van hebben, Hooft in den 28 brief.*

BEL v. *En blinddoekt deze bel der werrelt,
Hooft in de Bruiloftdichten. Klink de bel,
Vondel in Samson p. 4.*

BELANG o. *'T belang der gelegenheit,
Hooft*

Hooft in de Ncd. Historiën p. 21.

BELEG o. *D' intrce des winters deedt hem 't beleg zwaer voorstaen*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 293. *'T rampzaligh beleg van Troje*, Vondel in Virg. 9 b. der En.

BELEIT o. *'T kommerlykste beleit*, Hooft in d' Opdr. van Henr den Gr. *'T hemelsche beleit*, Vondel in de Heerlykheit der kerke.

BELETSEL o. *Het eenige beletsel*, Vondel in den Inhout van Hekuba. Zie BEDIEDSEL.

BELHAMEL o. *Nu heb ik met der doods doen straffen dien belhamel van Coligny*, Hooft in Henr. den Gr. p. 22.

BELOFTE v. *Hy ontfangt de belofte*, Vondel in d' Opdragt van Noë.

BELOOP o. *'T beloop der werreltsche dingen*, Hooft in de Ned. Histor. p. 3. *Naer het ongestadigh beloop der werrelt*, Vondel in zyn Toneelsch. p. 4. Zie BEGIN.

BELT, een gedeelte der Oostzee, v. *Wiens zwaert bereikt den Donauw en de Belt*, Vondel in 't 1 d. der Poëzy p. 50.

BENDE v. *Zy doen de bende van Kleerhagen uit Gorkum vertrekken*, Hooft in de Nederl. Histor. 1140. *Kamille voert haer ridderlyke bende aen*, Vond. 7 En.

BERECHT o. *Draegh dit berecht uwen Vader over*, Vondel in Virg. 3 b. der En.

BERG m. *Staende op eenen hoogen berg*, Hooft in Henr. den Grooten pag. 89. *Op den*

den berg des verbonts zitten, Vondel voor Lucifer.

BERKEMEIER m. *Met den grooten berkemeier*, Vondel in het 2 b. der Lantged.

BEROEP o. *Het beroep*, Hooft in Henrik den Gr. p. 103. Zie **BEGIN**.

BEROERTE v. *Zoodat de gezeide Raedt hem zuiver van de beroerte schoude*, Hooft in de Ned. Histor. p. 62. *Van d' oirzaak dezzer schichtige beroerte*. Vondel in den Inhout van het 12 b. der Eneade.

BEROU o. *Een berou, dat uit dwang draefde*, Hooft in Henr. den Gr. 140. *Waerachtigh berou hebben*, Vondel in Horatius 3.b. 24 Zang.

BERT o. Zie **SCHAEKBERT**.

BESCHEER o. *'T bescheer des hemels*, Hooft in den 104 brief. Zie **BEGIN**.

BESCHEIT o. *Het rechte bescheit*, Hooft in Henrik den Grooten p. 71. *Te toetsen 't recht bescheit*, Vondel in het 1 d. der Poëzy.

BESLUIT o. *Aen 't besluit*, Hooft in Henr. den Gr. p. 52.

BEST v. *Het vuetje uit te pojen past geene oude best*, Vondel Hor. 3. 15.

BESTANT o. *Gedurende het bestant*, Vondel in 't berecht voor Palamedes.

BESTEK o. *Het bestek der verraderjen*, Hooft in Henr. den Gr. p. 133. *Binnen het bestek*, Vond. in d' Aenl. ter N. Digtk.

BE-

BESTIER o. *'T bestier van alle omleggende gewesten*, Hooft in de Med.

BETUW v. *Die zyne wooning in de Betuwe verlaten had*, Moonen in de Aentekeningen op zyne Poëzy p. 864.

BEVEL o. *Dit bevel*, Hooft in Henr. p. 26. zie **BEGIN**.

BEUGEL m. *Ik zal zoo ras te paerde, als hy met den voet in den beugel zyn*, Hooft in Henr. den Gr. p. 171.

BEUKELAER m. *Hy verwondert zich over den beukelaar*, Vond. Inh. 8 En.

BEURS v. *Nu stof niet op uw ryke beurs*, Vond. P. 1. d. p. 245. Zie **BORS**.

BEURT v. *Te zynen beurte*, Hooft in den 10 brief. *De wacht bewaert hare beurt*, Vondel in Virg. 9 b. der Eneade.

BEWYS o. *'T bewys myner trouhartigheid*, Hooft in Tacitus p. 502

BEWINT o. *Een Priester heeft het bewint*, Hooft in Tacitus 502.

BEZAEN v.

*Wie voet zet binnen boorts, ziet met verwondren aen
De groote en fokkemaft, de zeilen, de bezaen,*

Vondel in den Lof der zeevaert.

BEZEM m. *Dan voert hy op den mast den bezem tot een wapen*, Vond. op Tromps Afbeelding. in zyne Poëzy p. 556.

BE-

BEZIT o. 'T *bezit*, Hooft in Tacitus p. 525. Zie **BEGIN**.

BEZWAER o. 'T *bezwaer*, Hooft in den 78 brief.

BIECHT v. *Om oprechte biecht te doen*, Hooft in den 61 brief.

BIER o. *Het bier*, Hooft in de Nederl. Hist. p. 228.

BY v. *Ook zyn de byen niet alleen dieren des hemels naer den lichame, maer zelf naer den geest, gemerkt haer wonderbare vernuftigheid*, Hooft 135 brief. *Niet anders dryft d' aengeboren gewinzucht de Attische byen, elk in haer werk, voort.* Vond. in Virg. 4 b. der Lantg.

BYBEL m. *Slaet den bybel op*, Vondel in zyn Toneelschilt p. 6.

BYL v. *Met de byl straffen*, Hooft in Tacitus 4 b. *Howw met de byl den wynstok in stukken*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantg. Dogh Hooft heeft ook het m. in de vertalingen van Lottinus: *De byl, zoo bot als hy is, klooft een hout, ja een nagel, dat hy niet doen zoude, waer hy zoo scherp als 't pennemes.*

BISDOM o. *Het Bisdom*, Hooft in de Ned. Hist. p. 18. *Om 't bisdom te vernielen*, Vond. in de Hekeld. p. 192.

BITTERNIS v. *Gezult in de bitternis*, Hooft in de Hist. van de Med. p. 50.

BLADT o. *Hoe is 't blad omgekeert!* Hooft in 't begin des 5^{den} boek der Hist.

Het onfaelbare blaet te bevelcken, Vondel in d' Opdragt van Adonias.

BLAER v. *Waer in het een sneeuw witte blaer voert*, Vond. in Hor. IV boek.

BLAESBALG. Zie **BALG**.

BLAESKAEK m.

*Die dat holle zwetsen straf
Leerde wel den blaeskaek af,*

Hooft in de Gezangen p. 701. Dit woort is mannel. daer *kaek* vrouwelyk is, om dat door *blaeskaek* iemant betekent wort die blaest.

BLANK, zes duiten by ons, m. *Men moet de zinnigheid ook zoeken in de stadigheid van den blank een stuiver te doen strekken*, Hooft dit Guicéhardin.

BLAZOEN o. *'t blazoen der vryheit*, Vond. in de Hekeld p. 198.

BLYDE, zeker schiettuig, v. *Gelyk een blysemstraels wit eene blyde snort*, Vond. 9 En. Kiliaen zegt ook *blye*, en legt het uit door het Latynsch woort *balista*.

BLYK o. *Het blyk*, Hooft in Tac. p. 519. En eveneens Vondel in Ovid. Herschepp. 148. het geen ook Moonen volgt in zyn Poëzyp. 171. *Dit blyk*.

BLYSCHAP v. *Met eenige blyschap*, Hooft in d' Opdr. der Hist. *Toen hoorde men zene geweldige blyschap*, Vondel in Virg. 3 b. der

Enc-

Eneade. Zie Moonens Sprækkunst p. 77.

BLIK m. *In eenen blik*, Vondel in het 2 b. der Bespieg. p. 64.

Blixem m. *Tot dat het ziet en voelt den blixem van myn donder*, Hooft Gr. p. 465. *Den blixem en donder nabootsende*, Vond. in 't berecht voor Lucifer.

BLOEI m. *De rust heeft eerst de Koningen bedorven, En al den bloei der Steden*, H. 1 br.

BLOEISEL o. *'T gezicht en de reuk van 't bloeisel*, Hooft in den 15. brief. *'T bloeisel van nu tydt*, Vond. in den 1 Maegdebr.

BLOEM v. *In de bloem haerder jengt*, Hooft in Tac. p. 182. *In de bloem zyner jaren*, Vondel in d' Opd. van Josef in Egypten.

BLOESEM m. *Zien de hagelbuis den bloesem treffen*, Vondel in d' Opd. van Zunchin.

BLOET o. *Het geskoort bloet*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 78. *Het geweld, dat het eene bloet het andere doet*, Vondel in d' Opd. van Josef in Dothan. Men kan hier (waer van wy boven iet hebben aengerocert) in 't voorbygaen aenmerken, dat woorden van dit geslacht dikwils ook van artikel en uitgang veranderen *in obliquis casibus*, of de onrechte naemvallen. Want dus zegt men, *Hy legt op het bedde, en hy is van des echten bedde: Men slourrt hem by 't haer: en, Hy sleepte my met geslenrdan haire in zyn hof*, Vondel

del in den brief van Hermione: *Hy is van dat geslacht: en van dien geslachte.* Dikwyls, zeggenwe, maer niet, gelyk het gebruik leert, altydt. Want men zegt zelden, *Geef my den zoute: Hy stort in den zande: hy legt in den watere* (hoedanig een voorbeeld by Hooft is p. 396. *Zoo weldigh een plek lants met den watere te verwoesten*, en by Vondel uit Hor. 5 T. *Uit den water*) *Hy wandelt in den bossche:* schoon in dagelyx gebruik is, *Het zout, het zant, het water, het bosch.* In den brief van Vondel egter aen Hooft vint men, *Ter zyden uit den bosch*, voor *bossche*. In de betekenisfe van een slechthoofd of man zonder kennisfe wort dit woort ook mann. gebruikt. Hooft in Boccalins 18de Nieuwmare, *De ydele voorwendfelen van dezen bloet.* Ook in de Rampzaligheden der verheffinge van de Med. p. 8. *Ik houde my zelf voor eenen moedeloozen bloet.*

BLOS m. *Bewaer dien vrolyken blos op uwe sneeuw witte wangen*, Vondel in Ovid. Brief van Acontius.

BOBBEL v. *De vyant kan de bobbel doen zitten gaen*, Hooft in den 95 brief.

BODEM m. *Tot den bodem toe*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 43. *Op den bodem van Galaäd*; Vondel in den Inhout van Koning David herstelt.

BODT o. *Ondank beging men met dit bodt*, Hooft in de Hist. p. 129.

BOEDEL m. *Bezigh met den bestommerden boedel des Ryx te redden*, Hor. 164.

BOEG

BOEG m. *Over dezen boeg*, Hooft in Tacitus 4 boek. *Van voor den boeg*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

BOEI v. *Met de boei des huwelyx belast*, Dekker in de Mengeldichten.

BOEJER m. *Zy verover den eenen boeyer met haring*, Hooft in de N. Hist. 216.

BOEK o. *Het onvoldrukte boek*, Hooft in den 28 br. *Het boek der Rechteren*, Vondel voor Jephta.

BOEKSTAEF. Zie **STAEF**.

BOEKWEITE v. *Hy haelt de boekweite uit zyn korven*, Vond. P. 1. d. 377.

BOEL v. *Zekere's Graven boel meldde 't geheim haren broeder*, H. 430. *Gewondt van de welzingende boel*, Vondel in Horat. III b. 10 Lierz. Het mannelyk geslacht heeft hier ook plaets voor iemand die in oneerlyke min leeft. Zie Kiliaen.

BOELSCHAP v. *De loosheit van zyne boelschap*, Vondel in d' Opd. van Samson. Het is van dezelve betekenisse als *boel*, hoewel ik meene dat het oneigentlyk genomen wort voor eene vrou, daer men boelschap mede bedryft.

BOETE v. *Moest hy nu de boete dragen*, Hooft in Ned. Hist. p. 172.

*Gy leerde en oeffende ons door vasten en gebeen
En strenge boete,*

Vondel in Joannes den Boetgez. p. 105.

BOEZEM m. *In den boezem*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 29. *Een rechtschapen dichter slachte de stroomen, die niet af, maer altydt toenemen, en eindelyk in de ryke zee uitbruizen*, Vondel in d' Aenl. ter Ned. Dichtkunst.

BOF v. *De Walen schoten op de wilde bos*, Hooft in de Ned. Hist. p. 470.

BOGT v. *By ons gaf het voorstellen en aendryven der noit gehoorde schattingen, aen de gestalte des lants een heel andere bogt*, Hooft in de Hist. 208. *In de bogt aen zee*, Vondel in Virgilius III b. der Eneade, die het ook m. gebruikt, *welke den bogt van Kalabrie affpoelt*, Hor. I b. 33 Lierz. het geen my best gevalt.

BOHA. Dit woort, eer een bywoort of tusschenwerpsel, dan te rekenen onder de zelfstandige naemwoorden, word echter op de wyze van die gebruikt in 't m. *Voor Groningen maekte men eenen boha met schieten en vuuren*, Hooft Hist. 704. *Het geen tot zoo groot eenen boha paste*, Vondel in Horatius Dichtkunst. Zoo gebruikt Hooft in het 2 boek zyner historien het onduitsch woort *adien*, gekoppelt uit twee stemmen *a* en *dien*, als zeide men *aen Gode*, dewyl het een woort van afscheit is der genen, die scheidende, elkander Gode bevelen: *Der werrelt den laetsen adien toeroept*.

BOK m. *Om eenen bok te winnen*, Vondel voor Lucifer,

BOL

BOL m. *In baren bal*, Vondel in Joannes den Boetg. p. 25.

BOLPEES. Zie PEES

BOM v. *Wy zenden hier nevens de bom*, Hooft in den 95 brief. *Het getrommel der bomme*, Vondel in Horatius III b. 15 Lierz.

BOMMEL m. *Goeds vondt den bommel te laten rypen*, Hooft in de Hist. 523. Ook in de betekenisse van een dierke, anders *Horzel* genaemt:

*Of als zy keeren uit, met al haer burglary,
Den bommel, een gediert zoo nyver niet als zy,*

Hooft aen 't einde van Geeraert van Velzen, in de Voorsp. van de Vecht.

BONDEL m. *Men bint in eenen bondel*, Vondel aen zynen afw. Vrient. Hooft schryft *bundel* in d' Opdr. der Histor. maer verandert het geslacht: *Uit een beknopt bundel van bladen*.

BONDIGHEIT v. *De bondigheid heb ik betracht*, Hooft in d' Opdr. der Historien. En dus zyn alle dusdanige woorden, die uitgaen op *heit*, en afdalen van de *Adjectiva* of onzelfstandige woorden, als *Achtbaerheit* van *achtbaer*: *Barmhartigheid* van *barmhartig*: *Heiligheit* van *heilig*: *Voorzichtigheit* van *voorzichtig*. Het geen onnoodigh is verder aen te wyzen.

BONTGENOOTSCHAP o. *Het bont-*

genootſchap, Vondel in Virg. 8 boek der Eneade.

BOODTSCHAP v. *Zy verklaren hunne boodſchap*, Hooft in het 7 b. der Hiſt *Die voortyds brogt de boodſchap*, Vondel in 't I. d. der Poëzy.

BOOG m. *Op mynen boog*, Hooft in den 33 brief. *Een volk, dat wakker den boog weet te handelen*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

BOOM m. *Buiten den boom*, Hooft in de Ned. Hiſtor. p. 63. *Niets te eten van den boom der kenniſſe*, Vondel voor Adam. Zoo dat vrent magh ſchynen dat hy aen eenen boom den naem van *Moeder* geeft in de Heerl. der Kerke I b. p. 23. even na de woorden: *Ezechiël verheft door een gebloemt enz.*

BOOMGAERT m. *In zynen boomgaert*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedigten.

BOORT o. *Te doen leggen over 't boort*, Hooft in de Nederl. Hiſtor. p. 92. Men ſpreekt dus gemeenlyk van ſchepen, en 't is door 't gebruik bevestigt. Maer anders is *boort*, dat den uiterſten kant van eenig ding betekent, mannelyk.

*Wie ſcherrep toeziet, ſpelt en leeft
De wet van Moſes in den boort
Van haren mantel,*

Vond. P. 1. d.

Binnen den gewenschten boort des Tibers, Dezelve in 't 9 b. der Eneade.

BOOT m. *Zy voer met den Stygischen boot, Vondel in Virg. 4 b. der Lantg. Dogh in het 6 b. der Eneade staet, Charon voert de lichamen met het boot over: gelyk ook Hooft spreekt in de Ned. Historien 10003. makende het boot tot buit.*

BORDEEL o *In't bordeelhare kuisheit af te leggen, Vondel voor den br. van Agn. Zoo zegt ook Hooft in Tacitus p. 143. In't bordeelen hoereren.*

BORG v. *Tot eene vaste borg, Vond. in Kon. David herstelt.*

BORS, of BURS, of BEURS v. *Het diepste der borze, Hooft in de Ned. Hist. 2. Dezelve 1160. Voelende zich in de burze gegeesselt. Nogh in de Vert. uit Guicc. Meer eers geeft een dukaet in de beurze, dan tien, die men gespilt heeft.*

BORST v. *Tegens de borst, Hooft in de Ned. Hist. 7. zynen vyant het zwaert in de borst duwende, Vond. in den Inh. van 't 12 b. der Encade. Voor eenen persoon genomen is het m. even als bloet somtyts voor eenpersoon genomen wort. Die eenen lustigen borst rustigh weet door te helpen, Hooft Ned. Hist. 2 b.*

BORSTWEER v. *Ombloot van deze borstweer, Hooft in de Hist. 124.*

BOS m. *Met den blanken vederbos op den helm, Hooft in Henr. den Grooten p. 90.*

BOSCH o. *In 't bosch van Segovie*, Hooft in de Ned. Historien p. 92. *In het bosch*, Vondel in den Inh. van Edipus.

BOSSCHAEDJE. By Hooft is dit onz. in 't begin van Granida:

*Het vinnigh stralen van de zon
Ontschuil ik in 't bosschaedje.*

By Vondel in het VI b. der Eneade v. *Naer een oude bosschaedje*: ook in het XII boek: *In eene dorre bosschaedie*.

BOSFOR of **BOSFORUS**, een zeeengte, m. *Den razenden Bosforus*, Hor. III b. 4.

BOTER v. *'T schynt dat d' willemschen deze boter tot den bodem niet geboort hebben*, Hooft in den 33 brief.

BOUW m. *Tot Brussel was 't in den bouw van Leentafelhouders*, Hooft Hist. 278. *Na 't voltrekken van haren bouw*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaardighen p. 362. *Zy dreef den bouw des Ryx voort*, Vondel in 't I b. der Eneade.

BOUWEN m. Vondel in Hekuba p. 11.

*Dat de sluier met zyn vrouwen
Gord' den neergeslagen bouwen.*

BOUWSEL o. *Dit bouwsel*, Vondel in de P. I. d. 237.

BRAEK

BRAEK v. *Door een andere brask*, Hooft in de Ned. Hist. 86.

BRAK m. *Voor den brak*, Vondel in Johannes den Boetgezant 93.

BRANT m. *Hebbende den brant in verscheiden huizen gesteken*, Hooft Hist. 10. *Aenstekers van dezen brant*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer. *Dikwils wou ik den brant met wyn lesschen: maor hy nam toe*, Dezelve in den brief van Paris.

BRAS, dat is hoop, of meeningte, m.

*En doe den ganschen bras
Der ketteren vergaen in rook en asch,*

Dekker in de Mengeldichten.

BRAVADE v. *Met een doorgaende bravade*, Vondel in d' Aenl. ter N. Dichtkunst.

BREEDE of **BREETTE** v. *In de breedte*, Vondel in Virg. I. b. der Lantged.

BREIDEL m. *Onslagen van den breidel*, Hooft in de Nederl. Histor. 99. *Naer den breidel luisteren*, Vondel in Virgilius III b. der Eneade.

BREIN o. *In 't brein gequetst*, Hooft in de Ned. Historien pag. 30. *Het wyze en geleerde brein*, Vondel in d' Opdr. van Hekuba.

BRES v. *Op de bresse*, Hooft in de Hist. 1169. *Na de bres*, Vond. in Hekuba 37.

BREUK v. *Het vullen aer breuke*, Hooft in

in de Ned. Hist. 10. ook 43. *De hope van die breuke te stoppen. Door de breuk, Vond. in de Maegden 5 bedr.*

BRIEF m. *Verklaerde eenen anderen brief te hebben, Hooft in de Ned. Hist. 31. Zonde by eenen Troiaen met eenen brief, Vond. in den Inh. voor Palam. zoo gebruikt mendit, ook met uitlating van het zelft. woort: *Weinig dagen na dat wy onzen laetsten aen U. E. hadden afgevaerdigt, Hooft in den 1 b.**

BRIEL m. *Op den Briel het geluk te verzoeken, Hooft in de Ned. Hist. 219. Langs Rotterdam en den Briel, Moonen in de Aentek. zyner Poëzye pag. 829.*

BRIL m. *Te zoeken met den bril, Vondel in de Bespiegelingen p. 110. Moonen stelt het vr. en nevens hem Vollenhove in de Heerl. der Regtv. p. 443. Door een valsche bril.*

BROD v. *In den handel de brod brengen, Hooft in Henrik den Grooten. p. 49. Zulx zou de brod haest helpen in uw zaken, Dekker in de Gedichten p. 191.*

BROEK v. *Ter broek uit, Hooft in den 131 brief.*

BROK m. *Aen eenen voorgeworpen brok, Vondel in Hor. VI Toezang.*

BRON v. *Naer eenige bron, Hooft in den Inh. van Granida. De ader van een levendige bron, Vondel in d' Opd. van Adam.*

BROOS

BROOS v. *En bint de purpre broos*, Vondel in Virg. I. b. der Eneade.

BROOT o. *Alle bekenden zy het broot en den wyn de tekenen te wezen*, Hooft in Henrik den Grooten p. 45. *Van 't broot*, Vondel in de Poëzy 1. d. 512.

BROUWTE v. *Geplenscht hebbende in de browwte des bontgenootschaps*, Hooft in Hen. p. 99.

BRUG v. *Dien meenig overste eertyis liever een goude brug zou gebout hebben*, Hooft in den 169 brief. *De Koning treedt naer de brug*, Vond. in den Inh. van Salmoncus.

BRUILOFT v. *Men hielt de bruiloft*, Hooft Hist. II. *Op hunne bruiloft*, Vondel in d' Opdragt van Adam in ballingschap.

BUI v. *Daer men de bui tydlyk genoeg aen zaggh komen*, Hooft in den 86 brief. *Dat gy wilt matigen de bui van wwen toren*, Vondel in Josef in Egipten.

BUIDEL m. *Die het aenritgelt in hunnen eigen buidel staken*, Hooft Hist. 1092.

BUIK m. *De heer van la Nove bekleedde den buik der halve mane*, Hooft in de Ned. Hist. p. 269. *Alleen den buik dienen*, Vondel in d' Aenl. ter Ned. Digtkunst.

BUIT m. *Om de helft van den buit te genieten*, Hooft in de Ned. Hist. 216. *Elk wappent zich met den gereetsten buit*, Vondel in Virg. 2. b. der Eneade.

BUKKING v. *Hy gaf verlof om eenige bukking*

king op Hamburg te voeren, Hooft in de Ned. Hist. 23 b. p. 1049.

BUL v. *By de bulle*, Hooft in de Ned. Hist. 207. maer voor eenen stier is het m. *Laet den bul onder den hoop springen*, Vondel in 't 3 b. der Lantgedichten van Virgilius.

BULBAK m. *Ik zie 't daer voor aen, dat de Sax en zyn bontgenooten den Zweed gaerne voor eenen bulbak zonden bezigen*, Hooft inden 72 brief.

BULSTER v. *Hy trof telkenmale de bulster*, Hooft in de Rampz. van de M. 19. *Op eene bulster*, Vondel in Euripides Feniciaensche p. 56.

BULT m. *Terwyl het op den mistekenden bult hangen bleef*, Vond. in 't 10 b. der En.

BUNDEL. Zie **BONDEL**.

BURG m. *Den burg inkrygen*, Hooft in de Ned. Hist. p. 10. *Op den hoogen burg*, Vondel in Virg. I. b. der Eneade. *Voorburg* uit dit woort gekoppelt vind ik onz. by Hooft in Henr. den Grooten p. 86. ook by Vondel in de Besp. p. 212. *In 't voorburg van de bel*. Ik zie hier geen reden toe. Ook wykt Hooft daer van af, en gebruikt het vr. in den 124 brief: *Die de voorburg der wetenschappen opgestormt heeft*.

BÜRGERMEESTERSCHAP. Zie **MEESTERSCHAP**.

BURGERSCHAP o. *Met het burgerschap van*

van Rome beschenken, Hooft in Tac. 6 b. Het betekent hier Burgerrecht. Maar voor het getal of lichaem der burgeren zegt men ook zonder aenstoot, *de burgerschap*, dat is de burgerij: gelyk Vondel in het tweede b. der *Herfch.* van *Ov.* zegt, *de godenschap*, voor al het getal der goden: *En vindt men niemand in de gansche godenschap, Die dit vermagh.*

BUS v. Met de bus onder den hoedt, Hooft in de *N. Hift.* p. 814. *waer nu met deze bus?* Vondel in *Salmoneus* p. 56.

BUURT v. *Voorts deed de Koning alle gereformeerde edellieden in de buurte van den Ammiraal herbergen*, Hooft in *Henr. den Grootten* 16. *Het Vaderlant en d' onde buurt te bezoeken*, Vondel in den *Inh.* der *Leewendalers*.

C.

VAN deze letter beginnen t' onrecht, myns oordeels, woorden in onze taale, die men beknoptelyk en beter met de K, dat meest, of met de S, dat minst voorvalt uitdrukt. Dus wort gevoeglyk geschreven *Sier-raedt* en *sieren*, op den voorgang van den *Droft Hooft*, en na hem van meest alle de beste *Nederlantfche* fchryveren, voor *Cir-raedt* en *cieren*, en het onderscheit tuffchen *ornare* en *fingeren* zoo gemaeckt, dat *ornare* zy *verfieren*, en *fingeren*, *verfieren*, makende de
let-

letters s en z zoo groot een onderscheit in de klanken, waer op de onaendachtigen niet letten, dat de gemelde Drost zich niet ontziet sieren op zieren te rymen, het geen een misflag ware, zoo de s en z geen verscheiden uitspraken of klanken hadden. Men hoore hem in den Bruiloftzang op Kornelis Plemp en Geertruid Dobbes:

*Hy streelt het lekker oor met uitgelezen siersel
Van treffelyk gedicht, en overschoon verziersel.*

Waer in hem Pels gevolgt is in Horatius Dichtkunst:

*Ik zal de schertsery, die 'k voor heb te verziern,
Met zoo bevallig een' natuurlykheit versiern.*

Ook Antonides in het rymeloos in de Voorreden van zynen Ytroom: *Wy houden 't met den grooten Plutarchus, dat de dichtkunst zonder verziering, zonder versiering en zielloos is, en ik noem vrymoedigh de verziering, den geest en 't leven der Poëzye.* Minder moeite maekt, als zynde byna alom doorgedrongen, *Kap, kat, koen, kop, kust, kunst,* en wat des meer is, schryvende byna niemant, die nu boeken hanteert, *Cap, cat, coen, cop, cust, cunst.* Zoo dat de letter C naeulyx ergens toe dient, dan om ons te verbeelden de helft der Griexe χ , als in *Christus, Chrysofostomus, Chrysis,*

Chrysis, en andere woorden van Griexe afkomst blykt: behoudens dat men nogh eenige woorden uitzondere, die, om het ingewortelde gebruik wat ten wille te zyn, lieft met een *c*, schoon anderen hier een *s* of *k* gebruiken, willen geschreven zyn: als, *ceder*, *celle*, *ciment*, *cimbel*, *cingel*, *cirkel*, *citroen*, *civet*, *cypres*, en weinige meer, die my nu niet inschieten. Hoewel de zaek recht ingezien zynde, deze woorden by ons niet t' huis hooren, en derhalven hun het burgerfchap kan ontzegt worden. Hoe het zy, deze woorden *citer*, *ciment*, *cimbel*, *civet* enz. willen in geen Duitfche verwiffelt worden, om datze gevaer zouden loopen van niet verftaen te worden. Dus dieneuze, in het Duitfch ingelyft, ons by te blyven, en naer het gemeen gebruik met een *c* geschreven te worden. Want voor *celle* (daerwe van gefproken hebben) kan men *kamertje*, voor *cingel*, *omtrek*, voor *cirkel*, *kring* of *ring* gebruiken. Maer men weet niet te blyven met de eigen namen, wanvoegelyk met een *s* of *k* geschreven, als *Caesar*, *Ceder*, *Ceres*, *Circe*, *Cerberus*, *Cyprus* enz. ook *Oceaan*, daer de *c* niet in 't begin komt; hoewelze de *k* begeeren, zoo men acht geeve op hunnen oirfprong. Zoo dat vooral hier omtrent het gebruik en voorgang der beste fchryveren, gelyk in alle taelen, dient waergenomen

men te worden, zonder lichtvaerdiglyk eenige nieuwigheden in te voeren, of te volgen. Zeker Moonen, die dit zoo ftip heeft willen nemen in de woorden van Griexe afkomst, dewyl de Grieken van geens c weten, heeft luttel navolgers gehad: om dat het gebruik by ons dat niet heeft willen toelaten.

CEDER m. *Toorufen van welriekenden ceder*, Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

CEL v. *In d' onbesmette cel*, Vondel in de Besp. p. 186.

CHARENTE, Een rivier in Vrankryk, v. *Aen gins zyde der Charente*, Hooft in Henrik den Grooten p. 64.

CHIMEER v. *Gyas voerde de Chimeer*, Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

CIMBEL of **CIMBAEL** v. *Door schelle cimbel, trommel of schalmei*, Vondel in zyne Poëzy 1. d. p. 447.

CIMENT o. *En d'aengename galm bleef hangen in 't cimem*, Von. in On. Herf. p. 227.

CIPRES m. *Ciparissus in eenen Cipres*, Vondel 10. b. der Herf.

CITER v. *Op de citer te zingen*, Hooft in Tacitus 14. b. die nogtans in het 16 b. schryft, *De wetten des citers*. Antonides neemt het ook verkeerdelyk in het m. gesk. in zyn Lykdicht op. Vondel:

*Nu volgt by David na, en overal ervaren
Past zynen citer op die Koninglyke swaren.*

Von-

Vondel hout ook het vr. *gest.* *Iopas speelde op de gulde citer*, in Virgilius I. boek der Eneade. Met hem stemt ook Moonen in zyne *Spraek unft.*

CITROEN m. *Zwanger had zy zich verhit, en heet van een' konden citroen gegeten*, Hooft in *Henr. den Gr.* p. 130.

D.

DAEGEMENT o. *De wettigheid van 't daegement*, Hooft in de *Ned. Hist.* p. 168.

DAELER m. *Met eenen daeler*, Hooft in de *Nederl. Hist.* 481.

DAET v. *Raat na de daet*, Hooft in de *Nederl. Historien* p. 108. *Wiens naem met de daet overeenkomt*, Vondel voor Adam. Zoo is ook *misdaet*. *Om de misdaet*, Vond. in 't 1 b. der Eneade.

DAEU. Zie **DAUW.**

DAGH m. *Die naalyse niet de verbevens kuden op eenen dagh te noemen ben*, Hooft in d' *Opdr. der Ned. Hist.* of *Ze den dagh waerdigh zyn*, Vondel in de *Aent. ter Ned. Dichtk.* Voor geweer genomen is 't vr. *Ik ongewoon 't van wapen te handelen zal wissel met de dag treffen*, Hooft in de *N. Hist.* 813. Ook van een *scheepstuigh*, van *eene dagh*. Zoo zegt Moonen in zynen *Spraekkunst* p. 8. Zie ook *Winschoten*, die het woort uitlegt.

DAGERAET m. *Met den dageraet*; Hooft in de Nederlantsche Historien p. 102. *Het spel begint met den dageraet*, Vondel in den Inhout van David herstelt.

DAK o. *Onder 't dak*, Hooft in Tacitus van de zeden der Germanen p. 495. *op het dak*, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade.

DAL o. *In 't Vaikaner dal*, Hooft in Tac. 14 b. *Midden in het dal*, Vond. 5 b. der En.

DAM m. *Een hont is stout op zynen eigen dam*, Hooft in den 172 br. *Dus de heer van Amstel naer den dam vloog*, Vondel in den Inhout van Gysbrecht van Amstel.

DAMP m. *Men vernam eenen glimmenden damp aen den hemel*, Hooft in de Ned. Hist. 308. *Kakus braekte eenengeweldigen damp ter keele uit*, Vondel in 't 8 b. der Eneade.

DANAUW. Zie DONAUW.

DANK m. *Als de verheffer den verhevenen wil regeren, verliest hy met recht den dank*, Hooft in de Vert. van Guicciardin. *Tegens mynen dank*, Vondel in Virg. 6 boek der Eneade.

DANKHEB. Zie KLIMOP.

DANS m. *Zyn edelheit zagh my ook gaerne aen den dans*, Hooft in den 60 brief. *O gy beleiders van den dans*, Vondel in Josef in 't hof.

DARM. m.

De honger holt en raest, en propt den blinden darm

Von-

Vondel in den Gruwel der verwoefing.

DAUW m. *Met eenen lieffelyken dauw*, Vondel in d' Opd. van Elektra.

DEEG o. *Zy vinden hem het deeg staen kneeden*. Hooft in de Ned. Hist. p. 407.

DEEL o. *Het derde deel van dat Koningkryk*, Hooft in de Ned. Histor. p. 19. *Sleepte het derde deel der starren*, Vondel voor Lucifer.

DEERNIS v. *'T verwekte groote deernis*, Hooft in de Ned. Hist. p. 5. Zie ARGERNIS.

DEGEN m. *Met het geveft van den degen*, Hooft in de Hist. 1201. *Dien vervloekten degen afleggen*, Vondel in d' Opd. van Josef in Dothan. Agamemnon in Vondels Palamedes:

Maer dat uw degen passe op't Koningklyke stael.

waer op Ajax antwoordt, *zoo doet hy*. Vollenh. in de Heerl. der K. p. 50. *Door het punt van den degen.*

DEKEN v. *Met eene deken*, Vond. in Ovid. Heersch. II b. *Dat een deken van een gilt mann. is*, spreekt van zelf.

DELLING v. *In eene afleggende dellinge*, Vondel in Virg. 6 boek der Eneade.

DEMER, eene rivier in Brabant, m. *Aen die zyde van den Demer*, Hooft in de Hist. 560.

DESSEIN o. *Van uit te voeren dit dessein*, Hooft in den 10 brief.

DEUGT v. *Door de deugt*, Hooft in de Ned. Historien p. 20. *Dat zy d' oude deugt gedenken*. Vondel in Virgilius 4 b der Eneade.

DEVYS o. *Van het devys heb ik niet gerept*, Hooft in den 14. brief.

DEUN m. *Om den deun*, Hooft in den 82 br. *Plagt gy niet meenigen deun den hals te breken?* Vondel in Virgilius III Herderskout.

DEUR v. *Men zag voor de deure*, Hooft in de Ned. Hist. p. 27. *Voor de deur*, Vondel voor den brief van Theodore.

DEXEL o. *Het dexel*, Hooft in Tacitus 2 b.

DIAMANT m. *Ik heb eens gehoord van zekeren diamant, dien niet gebrak als hardigheid in hoogheit van geboorte: want my dunkt hy uit Noorwegen was*. Hooft in den 24 brief. Voor bergstoffe, enkel diamant, genomen is het zonder litwoort in gebruik, als gont, koper, zilver, staet, loot enz. dogh onzydigh, gelyk de metalen. *Waerdigh om in eeuwig diamant geprint te worden*, Vondel in het Berecht voor Lucifer: het geen van Antonides nagevolgt is in zyn lykdicht op den dichter:

Kolossen, niet van erts gevormet, noch door de hant Geklonken, maer gegroeft uit eeuwig diamant.

Vondel in het 2 d. der Poëzy:

*Dan spiegelde d' oranjezon
Zich in het diamant der oogen.*

DICHT.

DICHT, ingetrokken uit GEDICHT o.
Met een goddelyk dicht, Vondel in Virg. 6 Her.

DIEFSTAL m. *Om den diefstal van zyn purperen hair*; Vondel in 't 1. b. van Virg. Lantg. Hier voor zegt men ook.

DIEFTE v. *Om boertige diefte te heelen*, Vondel in Horatius 1 b 10 Lierz.

DIENST m. *Of het niet van zynen dienst ware*, Hooft in de Ned. Historien 23. Dezelve in Granida:

*Zoo moest uw heufche dienst gepleegt ten hoof by my
 De gunst verwekken, die ik u al droeg te voren:
 Nu heeft by die vermeert.*

Daer Nessus Herkules zynen dienst aanbodt, Vondel in Herkules in Trachin. *Vaerdigh tot wven dienst*, Voll. Heerl. der R. p. 55. Dus is ook GODTSDIENST. Dat niet noodigh ware te melden, dewyl zulke zamengelaschte woorden noit of zelden verschillen van het grontwoort, dat hier *dienst* is, gelyk de heet Moonen duidelyk genoeg in de verhandeling der geslachten aenwyst: ten zy men tegenwoordigh te boek geslagen vond, dat het vroulyk geslacht hier beter passen zoude: welk zeggen steunt op eene bloote inbeeldinge, strydende tegen alle regels. Waerom zou men niet kunnen goetvinden dat men zeide. *by van Godsdienst*, zoo wel als men in 't Latyn *illo* moet goet vinden, *ubi sermo est de cultu*

cultu divino? zeker eigen wysheit maekt de menschen veelyts grilligh. Wy mogen zulke nieuwheden niet opwerpen, maer hebben te volgen de regels, van outs alom bekrachtigt. Anders zal men telkens op gladt ys staen, en een ander vrager dagelyx voor den dagh komen, en stellen voor, *zou dit niet beter Duitsch wezen? zou dat niet beter gezegt zyn?* Men moet dan zonder eenige twyffeling zeggen, *De Godsdienst neigt ons tot aendacht: zyn vermoogen is groot.* En 't is een verzinning in Hooft omtrent dit woort begaen in 't leven van Henr. den Gr. 26. daer gesproken wort van den Gereformeerden en Katholyken Godsdienst: *wert hem geraden dezelve (te weten de leste) aldaer wederom op ze rechten.* Een verzinning zeg ik, om dat hy 'er op volgen laet: *Zelf hy gebodt gaen deedt dat men den Katholyken Roomschen Godsdienst wederom had in te ruimen, en yder de oeffening des Gereformeerden te verlaten.* Zoo is met het woort *naem*, en andere van mannelyken geslachte te handelen. Hooft in de N. Hist. p. 29. *Welke naem (hy spreekt van de Inquisitie) alzo die, met zyn klank alleen, een geesfel der ooren geworden, en tot de kracht van eene inscherpende betekenis gekomen is, wy, doorgaens, onvertaelt te werke zullen stellen: doch omdat Hy meermaels ter bant komen moet, wat HY zy en zeggen wil, hier op het bondigst en grondigst ver-*
kla

klaren. Konstantyn Huigens in het begin van
zyn Hofwyk :

*Wie kent den draet van 't leven,
Hoe kort hy is, hoe taei?*

In de Sneldichten p. 280.

Dirk is met rook gequelt, en weet hem nooit t' ontloopen.

Nogh 317.

*Matthys heeft brant gesticht van boosheit, zoo ik hoor,
Dogh heeft hem weêr gelescht.*

Nog 338.

De tydt is kostelyk.

Men zou hem voor klein gelt onwaerdelyk verquisten.

Hooft wederom in zyne historien: In 't eerst
was hun de wint mede: daerna ging hy leggen.
Nogh p. 308. Om 't zelfste getyde vernam men
eenen glimmenden damp aen den hemel: ende
wert zoo 't een als 't ander voor teken zyner
steurnis genomen. Anderen zouden hier zeggen
haerer, en in 't voorgaende exempel zy voor
hy. Maar't kan niet missen: hy en zyn moet
volgen, als de woorden mannelyk zyn. Von-
del bevestigt dit in het 6de boek der Encade:
Den tak ziende pluk hem naer behooren.

DIEP. Zie HECHT.

D S

DIEP.

DIEPTE. v. *Geleken by een grondelooze diepte*, Hooft in d'Opdragt der N. Historien. *Uit de diepte*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

DIER o. *Zonder de voorzorg van dit dier*, Hooft in de Ned. Historien p. 274. *Dit dier*, Vondel in Virgilius eerste Herderskout. *Onder alle de dieren, die den aertbodem betreden, valt 'er geen zoo lastigh te regeren, als het dier, dat reden gebruikt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen. p. 1.

DIERTE v. *Overleg de dierte*, Vondel in d'Opdragt der Gebroederen.

DYE v. *Aen 't morsselen zyner dye*, Hooft in de Medicis p. 21. *Op zyne dye*, Vollenh. in zyne predikaetsien p. 15.

DYK m. *De soldaet heeft eenen dyk gesticht*, Hooft in Tacitus 2de boek. *Men droeg niettemin zooden aen den dyk*, dezelve in Tacitus 1. boek: daer hy op laet volgen: *en ze hadt de hoogte van mans borst*, teweten de dyk, dat een misslagh is. *Man en vrou worden op den dyk gezet*, Vondel H. 11, 18.

DYKAGIE v. *In 't stuk der dykagie*, Hooft in den 11 brief.

DYL, een rivier, v. *Vindende hier de Dyle zeer gerezen*, Hooft N. H. p. 857.

DYNING v. *Nerens volk dat op de dyning woelt*, Vondel in 't Zeemagazyn.

DIKTE v. *Door de dikte van het panser*,
Von-

Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

DILLE v. *De blánke Nais vlecht welriekende Dille*, Vondel in Virg. 2 de Herd.

DINKEL, een riviertje in het Bisdóm van Munster, v. *Door de Dinkel*, Moonen in de Aentekeningen op zyne Poëzy p. 803. Ook 826.

DISCH m. *Voorts schuip ze den disch om verre*, Hooft in de Ned. Hist. p. 609. *Daerna dekten wy den disch*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

DISSEL m. Vondel in Palamedes:

*De voerman van den grooten beer,
Op dat hy zyne beurt verwissel,
Vluicht heen met omgekeerden dissel.*

DISTEL v. *De distel van gebrek te smoren*, Vondel in Jo. den Boetg. p. 46.

DOEK m. *Den doek stofferen*, Vondel in de Poëzy p. 363. Zoo is ook SCHORTELDOEK, dat Sewel onz. wil hebben. Want *het schorteldoek* is straettael, die wel moet onderscheiden worden van het gebruik, dat in de Spraekkunst den sceptor voert. Straettael is misbruik.

DOG m. *Men twyfe een dollen dog dat die om 't leven quam*, Vondel in de Leeuwend.

DOLFYN m. *De bruiloft van den Dolfyn*, Hooft in de Ned. Hist. 11. 'T is eigentlyk de naem van een dier. Vondel in 't 8 b. der Enea-

Encade van Virgilius: *Dolfjns veegden de baren met hunne staerten.*

DOLK m. *Urgulania heeft haren neve eenen dolk gezonden*, Hooft Tac. 4. b. *Tot dat men haer eenen dolk in den hals dwude*, Vondel voor den brief van Lucie.

DOM m. Vondel in de *Altaergeheimenissen* p. 95.

Dan stapt by op 't gebrom,
Het grof gebrom der domklokke uit den dom.

DOMMEL, een rivier in Brabant, m. *Aen den Dommel*, Hooft. Hist. 838. *Naer den Dommel*, Vondel in den zegezang ter eere van Prins Fred. Henr. p. 32.

DOMP v. *Van dikke domp*. Hooft in de Ned. Historien 10000.

DONAU m. *Op dat ik den Donau, volge*, Hooft in Tac. p. 501. *Die den diepen Donau drinken*, Vondel in Horatius 4. b. 't laetste Gezang. Dus zyn de namen der meeste stroommen.

DONDER m. *Ik zal dezen donder wel belletten*, Hooft in Henrik den Gr. p. 126. *Die van den donder geslagen wert*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

DONS o. *In 't zachte dons*, Vondel in Ovidius Hersch. 10. b.

DOOIER m. *Een eydop met den uitgelopen dooyer*, Hooft Ned. Hist. p. 695. *Uit den dooier*

ier van het ey, Vondel in Ovidius Herfch. 5 b.

DOOP m. *'T stuk van den Doop*, Hooft in de Ned. Hift. p. 81. *Door den doop*, Vondel in 't Bericht voor Adam in ballingschap.

DOOPSEL o. *Alhoewel zy het doopsel ontfangen hadden*, Hooft Henr. 68.

DOOT. Dit woort is van beide de geflachten m. en v. *Na haren doot*, Hooft in Tacitus p. 138. *Dat zulx den handel de doot doen mogt*, Hooft Hift. 17. *Dat wy den eenwigen dood verdienden*, Vondel voor Adam: die ook in het Berecht voor Palamedes het vr. geflacht gebruikt: *Die eene en zelve doot gestorven is*. Ook daer hy de Doot als een personaedje invoert. Want hier van fprekende zegt hy in de Poëzy 2. d. *Zy mikt met buren fchicht*.

DOP m. *Door den dop breken*, Hooft in de Nederlantsche Hiftorien p. 22. *Den lezer met den ydelen dop pajen*, Vondel in de Aenl. ter Ned. Dichtk.

DOREN m. *Om hem dien doren in den voet te houden*, Hooft in Henr. 170. *Hy ftelde den doren*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantg. Met het byvoegen der e heeft Hooft dit vr. in de Ned. Hift. p. 258. *Van deze doorne wis den voet te hebben*.

DORP o. *De Graef fterkte het dorp*, Hooft in de Hift. p. 255. *Ter fchande van het dorp*, Vondel in Horatius II boek. 13 Lierz.

DORST m. *Om den dorst te lesschen*, Hooft in den Inh. van Granida. *Eene bron die zynen dorst lesschte*, Vondel in den Inh. van Samson.
DRAEL m.

*Ik zie de zeven ringen
 Des hemels luister vast aen uw bekorend zingen,
 En kunnen draei aen trant van dat geschal verplicht,*

Hooft in de verscheiden Gedichten aen Arbele. Vint men het ergens vr. by hem, als in de Nederl. Histor. p. 145. *In deze draei der dingen*, men moet het tekenen voor eene drukfeit, dewyl my uit zyne schriften gebleken is, dat hy voor 't mann. geslacht is. De Heer Huigens is 'er ook voor in zyn Sneldicht op een aertsche Globe p. 39. *'T verzinnen van den draei.*

DRAEK m. *Door den draek*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

DRAET m. *By vervolg van den draet*, Hooft in de Ned. Hist. p. 59. *Let wel op den draet van wive rede*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst. De Heer van Zuilichem zeker heeft 'er wel op gelet in den aenvang van zyn Hofwyk:

*Wie kent den draet van 't leven,
 Hoe kort hy is, hoe teér.*

Myne meening zal men vatten uit het gene
 ik

ik getekent heb over het woort DIENST.

DRAF m. *Het verlangen dubbelt zynen draf,* Hooft in den 30 brief. *Ik zette dit vaers op neuen rustigen draf,* Vondel in d'Opdragt van Adonias. Zoo is 't ook, als 't genomen wort voor spyze der varkens. *Elk wallegt van dien draf,* Vondel in den Gruwel der Verwoestinge. *Met aerdschen draf,* Dekker in zyn Gedichten p. 197.

DRAGT v. *Verbiedende de openbare drage van geesbelyk gewaadt,* Hooft in de Nederl. Histor. p. 712. *Hume dragt veranderen,* Vondel in Virgilius 12de boek der Eneade.

DRANG m. *Dat zy den drang naa zich zonden slegen,* Hooft Ned. Hist. 100. *Met eenen drang,* Vondel in Virgilius IV. boek der Lantgedichten.

DRANK m. *By den drank,* Hooft in de Nederl. Historien p. 113. *Zy zag den heiligen drank zwart worden,* Vondel in Virgilius IVde boek der Eneade.

DREEF v. *Die den handel poogde op der dreve te helpen,* Hooft in de N. Historien p. 405.

DREIGEMENT o. *Dit dreigement,* Vondel in den Inhout van Edipus.

DREK m. *Door den drek te stappen,* Hooft in den 62 brief.

DREMPEL m. *Als hy de zook ouer den drempel zette,* Hooft in de N. Historien p. 59.

On-

Onder dien drempel, Vondel in Virgilius 8ste Herd.

DRIELING m. *Het stof der aerde begrepen met eenen drieling*, Vollenhove in zyne Pred. p. 14.

DRIESCHT m. *Wie stak den driescht in brant?* Vondel in de Leeuwend. p. 30.

DRIEVOET m. *Men vrage Delfis en den drievoet van Apol*, Vondel in de Heerlykheit der Kerke p. 30.

DRIFT v. *Met een schandelyke drift*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Pelagius wankelde wel viermael in zyne drift*, Vondel in het berecht voor Adam. By Jan Vos leeft men het onz. in zyn Aran en Titus aen het begin:

De Faem draegt Titus roem door 't drift der bruine wolken.

Het vrouwelyk geslacht blyft ook, als het voor een troep van beesten genomen wort, *Toen Amphitryons zoon zyn zatte drift naer den stal zou dryven*, Vondel in Virgilius 8ste boek der Eneade.

DRIL m. *Laet ons mee dwerlen op haren dril*, Hooft in den 126 brief.

DROES m. *Durft men den danssenden droes op het lyf schenden*, Vondel in zyn Toneelsch. P. 8.

DROESSEM m. Vondel in het 2. d. der Poëzy p. 221.

Gekocht van Judas bloet, den droeffem van de Schotten.

DROM m. *Met eenen geweldigen drom, Hooft in Tacitus 1 boek. In eenen dikken drom, Vondel in Virg. 4^b. der Lantgedichten.*

DROMMEL m. *Te doen belooopen eenen drommel van nootlykheden, Hooft in Henr. den Gr. p. 169. Zoo draeft de Prins den drommel voor, Vondel in Kon. David Herstelt. p. 33.*

DRONK m. *Deurzwelgende onverfaegdelyk den dronk, die hun de laetste was, Hooft in de Med. Met eenen rustigen dronk, Vondel in Virg. 5 Herd.*

DRONKENSCHAP v. *Boven de gemeene dronkenschap, Hooft in den 121 brief. In zyne dronkenschap, Vondel voor Edipus.*

DROOGTE v. *De nood der driejarige droogte, Vondel in d' Opd. der Gebroeders.*

DROOM m. *De waerheit van dezen droom, Hooft in Henrik den Grooten p. 2. Uit den droom helpen, Vondel in d' Opdragt van Adam.*

DRUIF v. *Met krachtig nat gy zwellen doet de druif, Hooft in den (IV) salm. Die de druif verft en ryp maekt, Vondel in Virgilius 9 Herderskout.*

DRUK m. *De verongeluktèn uit den druk te helpen, Hooft in de Ned. Hist. p. 173. het geen hy nader bevestigt p. 1170. Zulk een tuchtmeester is de druk. Ook in eene andere betekenis. De misslagen in den naesten druk,*

E

Von-

Vondel voor Josef in Dothan. Zoo is ook **AFDRUK** hier van gekoppelt: *Van waer de Koningklyke Gezant my gewaerdigde eenen afdruk toe te zenden*, Vondel in d' Opdragt der Fen. Gebroeders. Ook **NADRUK**: *Gebreeken van kleenen of grooten nadruk*, in d' Opd. van Koning David in ballingschap.

DRUP of **DROP** v. *Van eene drup bloets*, Hooft in de Ned. Histor. p. 506.

DRUPPEL m. *Zy namen een opzet om zich tot den laetsten druppel bloets toe te weeren*, Hooft in de Ned. Hist. p. 219. *Het vee proefde niet eenen druppel*, Vondel in Virg. 5 Herderskout.

DUBBELT o. Het is eigentlyk byvoege-lyk, en betekent iets dat gedubbelt, of dubbel geschreven is. *Dubbelt* is dan *het gedubbelt schrift*, en uit dien hoofde van dit geslacht. *Ik verbeide dan het dubbelt daer af*, Hooft in den 142 brief. Zie **HECHT**.

DUIF v. *Adelaars telen geene duif*, Vondel in Horatius 4 b. 4. Lierz.

DUIKER, een vogel, m. *Ezacus in eenen duiker berschapen*, Vondel in Ov. Herf.

DUIM m. *Als 't schip geenem duim boorts boven water had*, Hooft in d' Opd. der Hist. *Van mynen duim gemeten*, Vondel in d' Altaergeheimenissen p. 85.

DUIN v. *Om alle duin tot del te maken*, Hooft in Henrik den Gr. p. 133. *De zee omhelst*

DU. DW. EB.

67

heeft de duin, Vondel in de Leeuwend. p. 25.
Moonen het gebruik volgende stelt het onz.

DUISTERNIS v. *D' uiterste en vlakke deelen des aertryx verheffen met hunne lage schaduw de duisternis niet*, Hooft in Tacitus 512.

DUIVEL m. *De hoovaerdy heeft den oppersten van alle Engelen in eenen Duivel verandert*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

DUT m. *Daer een overgang van ramp beschoren is, bespeurt men een' gemeenen dut*, Hooft in Henr. den Gr. p. 14. *Help my uic den dut*, Vondel in Josef in Dothan.

DUUR m. *Bewint van kleenenduur*, Hooft in den 23 brief. *Wie den duur beziet*, Vondel in de Bespiegel. 2 b p. 72.

DUURTE v. *Door de duurte van 't koren*, Hooft in de Ned. Histor. 613.

DUW m. *Door eenen duw van minlyke aanspraak*, Hooft in de Ned. Hist. p. 963.

DWANG m. *Het gerucht zwol door den dwang*, Hooft in Tacitus p. 314.

DWERLING v. *In deze dwerling*, Hooft in de Ned. Historien p. 263.

E.

EBBE v. *Nemende de ebbe te baet*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 13. Dogh Vondel zegt in Virgilius 10 b. der Eneade, *Het ebbe*. Ik zoude het eerste gebruiken, en volgen het varend volk, dat zegt, *de ebbe*,

E 2

de

de voorebbe enz. Zoo doet ook de heer Moo-
nen.

ECHT m. *Den echt te aenvaerden*, Hooft
in 't leven van Henrik den Grooten p. 131.
Het juk des echts, Vondel in zyne Poëzy p.
158. *Hoe trou verbonden in den echt*, Antoni-
des in de Bellone; daer hy echter in het be-
gin des zelveu gedichts van afaet:

*Nu eens de vrebazuin gefteken,
Den vree gezongen, die na langen oorlogsbrant
Britanje in eeuwigc echt verbint aen Nederlandt.*

Ook in het derde b. des Yftrooms, p. 75.

Ons lust het van deze echt de waerheit op te zingen.

en op de volgende bladtzyde:

*Zy vat den godt op 't woort, en tegen zeegeboden
En wetten, eeuwig in den raet der watergoden,
Als hemelval, en staetorakels vast gezet,
Ontheiligt de echt, en eifcht verandering van bedt.*

weder op de volgende:

*Zy had op dezen dagh miffchien nogh niet gekoren,
En al de watergoôn ontftelt van byftren toren
Elkaër te vier en zwaerde uit minnennydt ontzegt,
Had d' Oppervoogt der zee dentwift niet bygelegd,
En aen het zeegeflacht de trouhoop afgefne-
den, Om die gevaerlyke echt aen Peleus te befteden,*

En

En dezen misflagh viant men ook in zyne Brui-
loftdichten. Maer Vondel ook ontwykt zich
zelve, en schynt het geslacht onverschillig
te stellen. Want in zyne Maegdebrieven
leest men, *Ten intree van onze echt*. Zoo ook
elders. maer ik houde my by het mannelyke.

EECHENIS v. *Daerna doorboort ze hem*
zyn slinke eechenis, Vondel in Virg. 10 b.
der Eneade.

Om d' eechenis van zeegedrochten aengerant,

Antonides in den Yfroom.

EEDT m. *Toen ontsloeg de Keizer d' onder-*
daenen van den eedt, Hooft in de Ned. Hist.
3. *Het welk met eenen dieren eedt bevestigd wort*,
Vondel in de Voorreden van Jos. in 't Hof.

EEKEL m. Vondel in Ovidius Her-
schepp, 7 b.

Gelyk wanneer de berfst, in't krimpen van de dagen,
Den rotten appel van den boomschudt, als onnut,
Of d' akkerman in 't wont den eekel nederfchudt.

EEMER m. *Met eenen eemer waters*,
Hooft in 't leven van Henr. den Grooten p. 6

EEMS, een rivier in Duitslant, v. *Aen*
de Eems, Hooft in Tacitus 1 boek.

EENDRAGT v. *Daer wert met wondere*
eendragt gevogten, Hooft in de Ned. Hist.
p. 786.

EER v. *Hebt aliyt de eer in waerde*, Hooft

in de vertalingen van Guicciardin. *D' Onroomschen staen deze eer toe*, Vondel in 't *Be-recht* voor Adam in ballingschap.

EEUW v. *Onder andere sieraden der opgaende eeuw*, Hooft in *Henr. den Grooten*. p. 1. *By de bedorve eeuw van Noë*, Vondel in d' *Opdragt van Noah*.

EGEL m.

*Want d' egel zonder deugt te kennen,
Begot te prikklen met zyn pennen,*

Vondel in het 2 deel der *Poëzy*.

EGGE o. *Dat d' akkerman het zware egge op holle halmen stoote*, Vondel in *Virgilius* 1 boek der *Lantg*. Maer *Moonen* en *Sewel* stellen het in hunne *Spraek-kunst* vrouwelyk.

EI o. *Dat wy daer na slaen als de blinde nae 't ei*, Hooft in den 72 brief.

EIGENDOM m. *Schynende de zee grooten eigendom te rekenen*, Hooft in de *Ned. Hist.* 26. *Zie Moonen* p. 79.

EIGENSCHAP v. *Op welke eigenschap*, Hooft in d' *Opdr.* der *Ned. Historien*.

EIK m. *Op den gewyden eik*, Vondel in *Virgilius* 7 *Herdersk*.

EILANT o. *Na't eilant*, Hooft in de *Nederlantfche Historien* p. 15. *Een eilant dat mag igh ryk was*, Vondel in *Virgilius* 2 b. der *Encade*.

EIND

EIND o. *Het uiterste eind*, Hooft in de Ned. Histor. p. 24. *Naer het einde*, Vondel in de Voorrede voor Josef in 't Hof.

EISCH m. *Uit den eisch*, Hooft in de N. Hist. p. 400. *Naer den eisch*, Vondel in de Aenl. *Naer den eisch van Gods wet*, Vollenhove in zyne eerste predikaetſie van de Heerl. der Rechtvaerd.

EL v. *Men meet de deugt by de elle niet*, Hooft in den 35 brief.

ELEFANT m. *Een zyner ſchepen dat men den Elefant noemde*, Hooft in de N. Histor. p. 307.

ELEMENT o. *Het element des waters*, Vondel in zyn Toneelſchild, p. 6.

ELENDE v. *Tot overmaet der elende*, Hooft in de N. Historien p. 834. *Verlos my uit deze elende*, Vondel in Virgilius 5de boek der Eneade.

ELS, een boom, m. *Op den Els*, Vondel in Virgilius 8ſte Herd.

ELVE, een rivier in Duitslant, v. *Aengints zyde van de Elve*, Hooft in Tacitus 2 b.

Daer d'Elve kookt door 't gloeien haerer kolk, Vondel in 't Lykoffer van Maegdenburg.

EMMER m. *Marcellus eifchte den emmer*, Hooft in Tacitus 4 boek der Historien. *In den emmer*, Vondel in Hekuba p. 23. Zie EEMER.

ENGEL m. *Uit den mont van Godt of eenen Engel*, Vondel in zyn Toneeltchilt p. 5. Van welk geflacht de Geesten en benamingen der zelve zyn.

ENGTE v. *D'Onderadmirael kruifende de engte*, Hooft in de N. Historien p. 15. *In zulk eene engte*, Vondel in Horatius Dichtkunst.

ENKEL m. *Tot den enkel*, Vondel in d'Altaergeheimeniffen p. 133.

ENTE v. *Om een vruchtbare ente in de kloofte zetten*, Vondel in Virgilius 2de boek der Lantgedichten.

EPPE v. *Van bittere eppe*, Vondel in Virgilius 6de Herd.

ERF o. *Het vaderlyk erf*, Vondel in Horatius 12den Lierz. *Om 't erf zyner grootmoeder*, Hooft in de N. Hist. p. 19.

ERFGENAEM m. *'T recht van den wetzigen erfgenaem*, Hooft in de N. Historien p. 26. *Denk om uwen erfgenaem*, Vondel in Virgilius 4de boek der Eneade. Van een Vrouw gefproken, wort dit woort gebogen met een e agter zich, en vrouwelyk.

ERIDAEN m. *D' Eridaen, der stroomen Kooning*, Vond. in Virg. 1 b. der Lantg.

ERNST m. *De sterkste plaetsen moet men bewaren met den meesten ernst*, Hooft in de Vertalingen uit Lottinus.

ERTS m. *Zich vergapen aen Korintifchen erts,*

erts, Vondel in 't 2de boek van Virg. Lantgedichten.

ERVARENIS. Zie ARGERNIS.

ESCH, een boom, m. *De byl klinkt op den hoogen esch*, Vondel in Virgilius 11 boek der Eneade.

ESKURIAEL o. *Het Eskuriael of klooster van Sint Laurens*, Hooft in de Ned. Hist. p.8.

ETMAEL o. *Het Treurspel eindigt met het eimael*, Hooft in den Inh. van Bato.

ETNA, een berg in Sicilie, m. *Men ziet den Siciliaenschen Etna*, Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

ETTER m. *Het aertryk vergiftigt, met den etter*, Hooft in Tacitus 3 boek der Historien.

EVANGELI o. *Rukende het heilig Evangelie*, Hooft in Henrik den Grooten p. 37. *In 't bloeiende Evangelie*, Vondel in d' Altaergeheimenissen p. 54.

EVEL o. *Van 't zelve evel ziek*, Hooft in den 181 brief. *Zoo sloeg dit evel voort*, Vondel in de Heerl. der Kerke.

EVENAER m. *Tegen den staetyver der Christe vorsten, die den evenaer van de Fransche en Spaensche mogentheden noode zagen over slaen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 173. *Ten leste bleef de schael recht in den evenaer*, Vondel in Josef in Egypten.

EUFRAET m. *Op den oever des Eufracts*, Hooft in Tacitus pag. 61. *Tot aen den Eu-*
E 5
fraet,

fract, Vondel in de Voorr. voor Virgilius.

EURE, een rivier in Vrankryk, v. *De stroom van d' Eure*, Hooft in Henr. den Grooten 91.

EUROTAS, een rivier in Lacedemonie, m. *By den gelukkigen Eurotas*, Vondel in Virgilius 6 H.

EXEMPEL o. *Van dit exempel*, Hooft in de Nederlantsche Historien 8.

EXEMPLAER o. *Zulx't eenigh exemplær in 't lant by U. E. is*, Hooft in den 8 brief.

EZEL m. *Springen van den os op den ezels*, Vondel in de Aenleid. ter N. Dichtkunst.

F.

VAN deze letter beginnen veele woorden, die, schoon al meest van Onduitsche afkomst, echter door het gebruik zyn aengenomen, en in het getal der Nederduitsche ingelyft. Het onderscheit van beide kunnen luiden van letteren aenmerken. Wy zullen een kleene lyst daer van opstellen.

FABEL v. *Wy vernieuwen hier geen gryze fabel*, Vondel voor Lucifer.

FAEL v. *Om de fael door te laten slaen*, Hooft in de Hist. p. 464.

FAEM v. *Het bezwalken zyner faeme*, Hooft in de Ned. Hist. p. 61. *By de Faems nagelaten*, Vondel in d' Opdragt van Gysbrecht

brecht van Amstel.

FAKKEL v. *Dezelve heeft de felste fakkelden oorloge voorgedragen*, Hooft in Tacitus Hist. p. 382. *Met een brandende fakkel*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

FEEST v. *Hy hielt de feest van 't gulde vlies*, Hooft in de Ned. Hist. p. 24. *Van deze feest*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade. Maer voor den brief van St. Katharine zegt hy, *Op het Heidensche feest*. Ook in den Inhout van Ifigenie, *Minerve gebiet Orestes een jaerlyx feest in te wyden*.

FEIL v. *In 't kiezen der hooge Magistraten moet men achten, dat d' allerminste feil, die ze doen kunnen, den staet bederffelyk zy*, Hooft in de vertal Van Lottinus No. 91. *'k Vergeef hun deze feil*, Vondel in Gysbr. van Amstel p. 85.

FENIX m. *Waer over zommigen geloof hebben, dat deze Fenix valsch en niet uit het land der Arabieren geweest is, nochte iets gepleegt heeft van dat gene, dat d' oude gedenkenissen bevestigt hebben. Namelyk dat hy, 't getal der jaren vervult zynde, als zyn doot genaekt, in zyne landen een nest sticht, en 't zelve met teelbare kracht besprengt, waer uit het jong spruit, end' eerste zorge des zelve, als 't groot geworden is, zoude wezen zynen Vader te begraven*, Hooft in Tacitus vi Jaerboek. *De vlam, die den Fenix verteert*, Vond. Opd. van Gysb. van Amstel.

FIER-

FIERTE v. *Een geest van edele fierte*,
Hooft in de Mengeldichten.

FILOSOOF. Dat dit woort mannelyk is
behoeft geen bewys. Maer my lust het aen
te halen tegen de genen, die van eenen ver-
keerden waen gedreven, te naeu gezet zyn
om het niet in Duitſch over te gieten, ge-
bruikende hier voor *wysgierige*, *wysbegeerige*,
of *wysgeer*: welk laetite het ongerymſte is.
Wysgierige of *wysbegeerige*, als gekoppelt uit
twee byvoegelyke woorden, deugt ook niet:
zoo weinig als of men wilde zeggen *rykgierige*
voor begerig naer rykdom. De begeerte is
niet naer *wys*, maer naer *wysheit*. onze tael
lydt ook zulk laſſchen niet, gaende in de
koppeling het zelfſtandigh woort altydt voor
het byvoegelyke. Zo dat my met verwonde-
ring voorkomt dat Moonen ook, anders
een zinlyk en bevallig ſchryver, in zyne Aen-
tekeningen achter zyne Gedichten, het woort
wysgerige gebruikt heeft. Die zoo ſtyf op
de Duitſheit ſtaen, vervallen tot alle onguur-
heden: het geen ik minſt lyden kan in man-
nen van geleertheit, die immers wel weten
dat 'er geen tael is, die niet onderſteunt wort
van woorden, die uit andere taelen haer wor-
den bygezet. Men houde dan het woort
Filosoof, als alom verſtaenlyk, oſſchryve met
Vondel, *beminner der wysheit*, in d' Opdragt
van Koning David herſtelt; dat echter lut-
tel

tel te pas zou komen, als dit zelve woort in eene reden dikmaels most herhaelt worden. Vondel heeft zich hier ook ondertusschen somtyts vergift, of door den gemeenen stroom laten wech slepen. Wat my aengaet, als ik eenige vertaling van dit woort aennemen zou, liet ik my hoven andere gevallen het woort *Wyzeling*, uitgevonden door Lambert van den Bos; hoewel ik niet zien kan, waerom men voor Filosofen niet zou mogen *Wyzen* stellen. Hooft zeker sprekende van Montagne noemt hem, den *Gaskoenschen wyzeman*.

FLERECYN o. *Doorgaens aen't flerecyn*, Hooft in de Ned. Hist. p. 612.

FLESCH v. *In den buik van eene flesch*, Vondel in den 37 Psalm.

FLEUR m. *In dezen fleur van voorspoet*, Hooft in den 11 brief.

FLITS m. *Met eenen flits*, Vondel in Edipus p. 7.

FLOERS o. *Met het witte floers*, Hooft in Geer. van Velzen.

FLUIT m.

*Op galm van hun geluit
Schiets uit zyn' slaep myn fluit,*

Hooft in de zangen. By Moonen, ook na hem by Sewel, is dit woort vr. Ook by my, als

als ik myn meening zeggen zal. En dus vinde ik dat het Vondel ook verstaet in 't eerste deel der Poëzy p. 49.

*Op zanggodin, en huw nu heldenluite
Aen 't zegespel der Koningklyke fluite.*

FLUWEEL o. *Met zwart fluweel*, Hooft in Henr. den Grooten p. 184.

FOK v. *Rome sloeg 'er de bree fok by*, Hooft in de Nederl. Historien p. 347.

FONK v. *Maer als men 't van de helling holp, holp het de kunstenaers in de fonk*, Hift. 962.

FORM v. *Als niet strydende tegen de forme in 't ramen van de gemaekie keure*, Hooft in den 9 brief. Zie VORM.

FORTUIN v. *Na de fortuin van Karel*, Hooft in de Nederlantsche Hift. p. 1. *Het spel der Fortuine*, Vondel in 't 2 b. der Poëzy, 1. Lierz. Zoodat men niet schryven moet, *het fortuin*, met het onkundig graeu, zeggende, *In 't Fortuin*, of *Daer hangt het Fortuin uit*, enz. gelyk Dr. Smids nu onder de printen schryft, *De Tempel van het mannelyke Fortuin*. Waerom dan ook niet, *het Tempel*, even als zekere Vriesche knipperdolling schryft, *het brief?*

FRANSYN o. *Om dat Fransyn, dat was, als poppen in 't vuur te werpen*, Hooft in de Ned. Historien p. 154.

FRUIT

FRUIT o. *Het nieuwe fruit*, Hooft in Geeraert van Velzen.

FUIK v. *Om de Hugenoten in de fuik te leiden*, Hooft in de Ned. Hist. 969. *Als gy die vloot beknelde in uwe fuik*, Vondel in de Maegden, het eerste bedryf.

G.

GADE v. *Het missen zyner gade*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

GADING v. *Van allerhande gading*, Vondel in de Poëzy 1 deel.

GAEF. Zie **GAVE**.

GAERDE v. *Zeker paviljoen in de gaerde*, Hooft in Henr. den Grooten p. 146. Vondel stelt dit mannelyk in zyne Poëzy :

*Als zy moedig beenen rydt
Naer den gaerde van de dieren.*

Ik houde het met Hooft. Zie Kiliaen.

GAL v. *De werrelt waer een hemel, wen zo smakelyk een honigbeek zonder mengsel van bitternis der allergroenste gal wilde vlieten*, Hooft in de Med. p. 211. *Met bittere gal*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

GALEAS v. *Zy ziet de Galeas in zee na van het strant*, Vondel in Ov. Her. p. 349.

GALEI v. *Vooreerst bragten die van Amsterdam hunne galei in 's Sparen*, Hooft in de Ned.

Ned. Hist. 308. *De zwaarmoedigheid verlaet de galei niet*, Hor. 3 b. 1 Zang.

GALLERY v. *Dat die historien de galery mogen bekleeden*, Von. in d' Opd. der Bat. Geb.

GALG v. *Zy hadden 't preken op de galge verboden*, Hooft in de Ned. Hist. 89.

GALIOEN o. *Onder het galioen*, Vondel in Virgilius X boek der Eneade.

GALM m. *Als wy met greitige ooren den goddelyken galm vingen*, Vond. in d' Opd. van Hek.

GANG m. *Om den gang der gerechtzaken*, Hooft in de Ned. Historien 51. *Het jaer gaet altydt den zelven gang*, Vondel in 't 2 b. der Lantgedichten.

GANGES, een rivier, m. *Aen den Ganges*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantg.

GANS v. *Hier heeft U. E. de ganze*, Hooft in den 26 brief. *Zy hadden eene gans*, Vondel in 't 8 b. van Ovidius Herscheppinge.

GAREEL o. *De leeuwen in 't gareel*, Vondel in 't 3 b. van Virgilius Eneade.

GAREN o. *Met blaen garen*, Hooft in den 75 brief.

GARF v. *Zy zien de garf*, Vondel in de Altaergeheim. p. 67.

GARONNE, een rivier in Vrankryk v. *Een sterke stadt op de Garonne*, Henr. 39.

GARST v. *Door godvruchtige garst*, Vondel in Horatius 3 b. 23 Lierz.

GAS v. *Mits dat de Koning deze gas insloeg*, Hooft

Hooft in Henr. den Grooten p. 180.

GAT o. *Door 't gat des dyx*, Hooft in de Ned. Hist. 960. *Het welk een treffelyk gat maekte*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

GAVE v. *Die deze gave ontfangt*, Hooft in d' Opd. der Historien. *Bedank haar voor die gave*, Vondel in 't 1 d. der Poëzy p. 49.

GEBEDT o. *Die 't gebedt voorsprak*, Hooft in Henr. 19. *Het gebedt op den Olyfberg gestort*, Vondel voor de Gebroeders.

GEBEENTE o. *Het gebeente wert te Napels gevoert*, Vond. Voorr. voor Virgilius.

GERBERGTE o. *Het hoogh gebergte*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedigten.

GEBIET o. *De treken van 't bandeloos gebiet*, Hooft in de Ned. Histor. p. 23. *Gy zet my in dit gebiet*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

GEBIT o. *Het ont gebit*, Vondel in de Maegdebrieven.

GEBLAET o. *Op 't geblaet*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

GEBODT o. *Dit gebodt*, Hooft in Henr. den Gr. p. 26. *Op 't gebodt*, Vondel voor den brief van St. Katharina.

GEBOEFTE o. *Het geboefte*, Hooft in de Ned. Histor. p. 101. *Zie Moonen p. 64.*

GEBOOMTE o. *Onder 't geboomte*, Vondel in Virgil. 3 b. der Lantgedichten.

GEBOORTE v. *In de geboorte zyner groot-*
F
heit,

beit, Hooft in de Ned. Historien p. 4.

GEBOU o. *Dit zwaerlyvige gebou*, Hooft in d' Opdragt der Ned. Historien. *In dit gebou*, Vondel in d' Opdr. van Noë.

GEBRAET o. *Met den reuk van 't gebraet*, Hooft in den 162 brief.

GEBREK o. *Het gebrek*, Hooft in Tacitus p. 507.

GEBROET o. *Het kleene gebroet te bezoeken*, Vond. in 't 1 b. der Lantged.

GEBROETSEL o. *Dat heillooze gebroetsel*, Vondel op dezelve plaets.

GEBROM o. *Op dat gebrom wedergalmen*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

GEBRUIK o. *Het dagelyx gebruik*, Hooft in de Ned. Hist. p. 28. *Het rechtmatig gebruik*, Vondel voor Lucifer.

GEBULDER o. *Dat onstuimigh gebulder*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

GEBULK o. *'T gebulk der Razernyen*, Vondel in de Heerl. der Kerke.

GEBUURSCHAP o. *Tusschen 't Fransche en Spaensche gebuurschap*, Hooft 180 br.

GEDACHT o. *In 't gedacht*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 39.

GEDACHTENIS v. *De naem betekent d' oude gedachtenis*, Hooft in Tacitus van de Germanen.

GEDAENTE v. *Naer eenige gedaente*, Hooft in Tacitus van de zeden der Germ. p. 490.

GEDANS o. *'T wulps gedans der vingeren*, Vondel in Joannes den Boetgezant.

GEDARMTE o. *Een quetsuur in 't gedarmte*, Hooft in de Ned. Historien p. 9. *Tusschen de zyde en 't gedarmte*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

GEDEELTE o. *Dat Godt zelf een groot gedeelte vervatte*, Vond. in 't Ber. voor Salmt.

GEDENKENIS v. *'Tzal my niet verdringen de gedenkenis der voorige slavernye by een gebracht te hebben*, Hooft in Tacitus p. 508.

GEDIERTE o. *Het gedierte liep hier en daer*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout.

GEDOMMEL o. *Op 't gedommel*, Vondel in het 1. d. der Poëzy p. 359.

GEDRANG o. *Wat wil dit gedrang!* Vondel in Horatius 5 Toezang.

GEDROCHT o. *Die mensch verblindende gedrocht*, Vondel voor Edipus.

GEDRUIS o. *'t gedruis van 't schieten*, Hooft in de Nederl. Historien p. 256.

*Zo verre als 't woest gedruis
Des afgronts zwicht voor 't Christgezegt Kruis,*

Vondel in 't begin des tweeden boex der Altaergeheimnissen.

GEDULT o. *Het Katholyk gedult*, Vondel in de Heerlykheit der Kerke. *Zoo dient het gedult den Vorste best*, Hooft in de Vertalingen p. 138.

GEESSEL m. *Dryft haer met den geessel,* Hooft in Tacitus p. 494. Zoo is 't ook. maer by Vondel vind ik, *Tisiphone met hare geessel,* in 't vrouw. gefl. in Virgilius 8 b. der Eneade. Zoo stelt het ook Moonen, maer niet met myne goedtkeuringe.

GEEST m. *Quelling scherpt den geest,* Hooft in de Nederl. Hiftor. p. 576. *In den begaefden geest,* Hooft in d' Opdragt der Hiftorien. *Die van zynen geest gedreven,* enz. Vondel in d'Aenl. ter Nederd. Dichtkunft. *Godt heilige hem door zynen geest* Vollenh. in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 14. Ook in de betekenis van iemants schim, die reeds gestorven is: *Driewerf greep ik vergeefs naer haren geest,* Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade, aen't einde. Zoodat'er een verzinning is by Vondel in d' Opdragt van Josef in Egipten, daar dit vrouwlyk gestelt wort: *Het beliefde de heilige geest.*

GEESTENDOM o. *In het Geestendom,* Vond. Bepieg. p. 120.

GEETE, een rivier in Brabant, vr. *Wat over de Geete niet had kunnen raken,* Hooft in de Nederlantsche Hiftorien p. 198.

GEHEIM o. *Van 't geheim,* Hooft in Tac. van de Germanen. *'T geheim aen den dag brengen,* Vondel in Horatius Lierzangen.

GEHEIMENIS v. *In deze heilryke geheimenis,* Moonen voor zynen lydenden Christus.

GEHEMELTE o. *Het gehemelte der ledekant,*

dekant, Vondel in Horatius 12 Toezang.

GEHUCHT o. *Hy betekende hun 't gehucht*, Hooft in 't leven van Henr. den Grootten p. 109.

GEJAMMER o. *Al't gejammer*, Vondel in 't 1. d. der Poëzy.

GEIT v. *De wolf volgt de geit*, Vondel in Virgilius 2 Herdersk.

GEKERM o. *Om dit byster gekerm*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantg.

GEKLANK o. *De Koribanten verdubbelen 't geklank*, Horatius door Vond. 1, 16.

GEKLATER o. *'T lieffelyk geklater*, Vondel in de Poëzy 1. d. p. 412.

GEKLIKKLAK o. *'t geklikklak van het barnas*, Vondel in Jephta.

GEKRAK v. *Dat gekrak*, Vondel in de Maegdebrieven p. 34.

GEKRYT o. *Op het gekryt*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

GELAET o. Hooft in Geraert van Velzen p. 499:

*T' eenvoudig om te doen 't gelaet met schallikheit
Ja zeggen tot het geen daer't harte neen toezeit.*

Zy heerscht door dit gelaet, Vondel in 't 1. d. der Poëzy p. 208.

GELAGH o. *Die het gelagh beschaduwet*, Vondel in Virg. 4. b. der Lantg.

GELEGENTHEIT v. *Voor de gelegent-*
heite

heit, Hooft in Tacitus 513.

GELEIDE o. *Het goet geleide der Godinnen*, Vondel in Virg. 1 b. der Encade. *Het geleiden zyns heiligen geests*, Hooft in het leven van Henrik den Grooten p. 83.

GELIDT o. *In het laetste gelidt*, Hooft in den 46 brief. *Het vyfde gelidt*, Vondel in 't 4 b. van Virgilius Lantgedichten.

GELOEI o. *'T geloei der runderen*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

GELOOF o. *Geschillen in 't geloof*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 17. *In het geloof*, Vondel in d' Opdragt van Maria Stuart.

GELT o. *Een Nederlantsch Ritmeester gemagtigt om gelt te verzoeken kreeg i' antwoord: Weet gy 't te halen? ik wil mede ryden*, Hooft in Henr. 98. *Zorg en honger volgt het gelt*, Vondel in Horatius III b. 16. Lierz.

GELUIT o. *Ons oor wrackt dat geluit*, Vondel in d' Aenl. ter Ned. Dichtk.

GELUK o. *Daer het geluk nog toefloeg*, Hooft in de Ned. Historien p. 17. *Nederduitschlant had het geluk*, Vondel in 't berecht der Misspellinge.

GEMAEL m. *'T welk by haren gemael gelooft wert*, Vond. voor Jos. in Egypt. maer GEMAEL afkomstigh van *malen* is o. als de bovengemelde woorden *Gekerm*, *Geklank*.

GEMALIN v. *Om zyne gemalin te bezoeken*,

ken, Hooft in de Nederl. Historien 17. *Door de hant zyner eerlooze gemalinne*, Vondel in 't II b. der Eneade. Dus zyn alle de namen van vrouwen, *Koningin, Vorstin, Priesterin*, waer van nochtans *wyf* uitgezondert blyft; welk woort van het onz. geslacht is; als ook *maegdecken, meisken*, enz. hoewel deze alleen om datze verkleenwoorden zyn, die alle het onzydige geslacht aennemen.

GEMBER v. *Met witte gember*, Antonides in het tweede boek des Ytrooms.

GEMEEN o. *Tot koste van 't gemeen*, Hooft in Tacitus van de Germanen.

GEMEENSCHAP v. *Zonder de Roomsche gemeenschap af te snyden*, Hooft Hist. 87. *De vroomen houden de burgerlyke gemeenschap staende*, Vondel in 't Ber. voor Palam.

GEMEENTE v. *Liefde der gemeente*, Hooft in de Ned. Hist. 4. *Bloetzuipers der gemeente*, Vondel voor Josef in 't Hof. Zie Moonens Spraekkunst p. 63.

GEMOED o. *Het argwanig gemoedt*, Hooft in de Ned. Historien p. 20. *Het gemoed der menschen*, Vondel in 't Berecht voor Jephtha.

GEMOMPEL o. *Die hun gemompel beluistert had*, Hooft in de Ned. Histor. p. 406.

GEMOR o. *Door dat rompeligh gemor*, Hooft in de Ged. p. 701.

GENADE v. *De geneugt van de wrack duurs*

duurt een korten stondt, maer die van de genaden eeuwigen dagen, Hooft in 't leven van Henrik den Grooten p. 84. Invloed der genade, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingschap.

GENEUGTE v. *Om de geneugte; Hooft in den tweeden brief.*

GENOT o. *'T genot der schoonheit, Hooft in Henr. den Gr. p. 43. Het genot van gelstapels, Vondel in Horat. 2 boek der Lierzangen.*

GEPEUPEL o.

*Maer wat beschuldighik een wuft en dom gepeupel,
Dat na den voorgang van zyn heer gaet recht of kreu-
pel?*

Vondel in 't eerste bedryf van Palamedes p. 17.

GERAEMTE o. *Het geraemte, Horatius in den 17 Toezang.*

GERAES o. *Al dat geraes, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade.*

GERAMMEL o. *Het schrikkelyk gerammel, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.*

GERECHT o. *De oppertoezicht over 't gerecht, Hooft in de Ned. Historien p. 41. Het streng gerecht des Allerhoogsten, Vondel in den Inhout van Adam.*

GEREETSCHAP o. *Het dootsche gereetschap, Hooft in de N. Hist. p. 30. Toen haelden de vermoeiden 't gereetschap, Vondel in Vir-*

Virgilius 1 boek der Eneade.

GERYF of GERIEF o. *Om 't geryf der onderhandeling*, Hooft in Tac. van de G. *Het gerief*, Vondel in het 1 deel der Poëzy p. 246.

GEROEP o. *Het geroep der Marsen*, Vondel in Horatius 1. Toez.

GERUCHT o. *Door het gerucht*, Hooft in Tacitus § 19. *Het gerucht loopt hier*, Vondel in Virgilius derde boek der Eneade.

GERUISCH o. *'T geruisch des jammerpoels*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantged.

GESCHAL o. *Een eendragtigh geschal uit zoo twistige stemmen te smeden*, Hooft in den 101 brief.

GESCHENK o. *Dit geschenk*, Vondel in Virg. 5 b. der Eneade. Zie van Heulen p. 20.

GESCHIL o. *Om dit geschil te middelen*, Hooft in de Ned. Historien p. 18. *Men tradt tot het geschil*, Vondel in 't Berecht voor Adam.

GESCHREI o. *Het geschrei der mannen*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

GESCHRIFT o. *'T geschrift*, Vond. P. 1. d. p. 228.

GESCHUT o. *Met een brandde 't geschut af*, Hooft in de Ned. Histor. 8. *Het grof geschut*, Vondel in den Inhoud van Zunchin.

GESLACHT o. *Van het geslacht van Croy*, Hooft in de Ned. Histor. p. 24. *Het men-*

schelyk geslacht, Vondel in d' Opdragt van Adam.

GESP m. *De vlechten met eenen gouden gesp opgehaekt*, Vond. 7 b. der Eneade. *Ontgespre den gouden gesp*, in Herkules in Trachin p. 29. *Met eenen gouden gesp*, inde Herf. 14 b. Zoo vele plaetsen breng ik by voor het mann. geslacht, om dat men 't ook vr. by hem vint in de Eneade. *Een kleed met een goude gespe opgehaekt* maer het bykomen der e verandert hier het geslacht, dat veel gebeurt, gelyk ik elders vermaent heb. By Moonen is 't vr. Sewel stelt het onverschilligh.

GESPAN o. *Het beeke gespan*, Hooft in de Ned. Historien p. 104. *Onder het gespan*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

GESPREK o. *Over dit gesprek*, Hooft in Henr. den Grooten p. 67. *Dit gesprek*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

GESPUIS o. *Het gespuis*, Hooft in de Ned. Histor. p. 101.

GESTALTE v. *Van de gestalte des lants*, Hooft in de Ned. Hist. p. 37. Vondel gebruikt dit onz. in de Maegdebrieven.

'K schyne uit het aertschgestalte in't hemelsch te verkeeren.

Ook in de P. 1 d. 483.

Is dit het Koningklyk gestalt?

Maer

Maer in Maroos Lantgedichten p. 70. schryft hy, *dees gestalte*, dat is *deze gestalte*.

GESTALTENIS v. *Circe schudde hun de menschelyke gestaltenisse uit*, Vondel in 't 7 b. der Eneade

GESTARNTTE o. *Het waterzuchtige gestarnte*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantged.

GESTEEN o. *Van dit gesteën*, Vondel in Virg. 12 b. der Eneade.

GESTEENTE o. *In een langwerpig gesteente*, Vondel in 't 5 b. der Eneade

GESTOELTE o. *Op 't openbaer gestoelte*, Hooft in Boccac. 88 Nieum. *In 't gestoelte des Schonburgs*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedigten.

GETAL o. *Onder 't getal*, Hooft in Tac. p. 144. *Het getal*, Vond. 1 b. der Eneade.

GETIER o. *Onder het getier*, Vond. in Virg. 3 b. der Eneade.

GETY o. *Om dit gety*, Hooft in de Ned. Hist. p. 27.

GETOET o. *Dit helsch getoet*, Vond. in Virg. 7 b. der Eneade.

GETOKKEL o. *Op 't getokkel van de luit*, Hooft in de Ged. p. 701.

GETOMMEL o. *In dit getommel*, Hooft in de N. Hist. p. 251.

GETRAPPEL o. *Het getrappel der voeten*, Vondel in 't 3 b. der Eneade.

GETRIPPEL o. *Het getrippel der voeten*, Von-

Vondel in zyn *Toneelschild.* p. 8.

GETROMMEL o. *Het getrommel*, Vondel in Horatius 3 b. der *Lierz.*

GETUIGENIS o. *'T getuigenis der tegenwoordige goederen*, Hooft in Tac. p. 508. *Het getuigenis*, Vondel in de voorreden van Virgilius: maer het neemt ook het vrouw. geslacht aen: waer in het Vondel zelf meest gebruikt. *Deze eenige getuigenis is alleen genoeg*, in d' *Opdr.* van Adonias.

GEVAER o. *'T gevaer*, Hooft in Tacitus p. 510. *De gelykheit van 't zelve gevaer*, Vondel in Virgilius 8 b. der *Eneade.*

GEVAERT o. *Het weldigh gevaert*, of *geveirt*, Hooft in de *N. Hist.* 8. *Dit gevaert is gebout*, Vondel in Virgilius 2 boek der *Eneade.*

GEVAL o. *Voor het geval*, Vondel in de *Bespieg.* p. 20.

GEVECHT o. *Onder het gevecht*, Vondel in den *Inh.* der *Leeuwendalers.*

GEVEL m. *In den gevel des boex*, Hooft in den 7den brief. *De maen bescheen den gevel*, Vondel in de *Leeuwendalers* p. 20. *De gevel van het stadthuis begon al te bezwyken*, tot dat hy door last der *Regering* afgebroken wiert, om plaets te maken voor eenen nieuwen, Moonen in de *Aentek.* op zyne *Poëzy* p. 853

GEVEST o. *Met het gevest van den degen*, Hooft in de *Ned. Histor.* p. 1211. *Tot aen*

aen 't geveft toe, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

GEVLEI o. *Om in 't geulei te fpreeken*, Hooft in de Ned. Hift. 1 b.

GEVOELEN o. *Tot het gevoelen des zelven*, Hooft in Henr. den Gr. p. 24. *Naer het gevoelen*, Vondel in den Inh. van Virg. 6 Herdersk. Dit is eigentlyk een werkwoort, genomen voor een zelfftandigh woort, als *lezen*, *leven*, *fterven*, *fchryven*, *wandelen*. Want men zegt, *Het lezen oeffent de jeugt*, *Het leven is kort*, *Het fterven gaet zynen gang*: *Het fchryven neemt geen eindt*; *Het wandelen is goet voor de gezondheid*; op de wyze der uitlantsche taelen.

GEUR m. *Dat Paulus eenen godtvruchtigen geur ontleent*, Vondel in d' Opdr. van Ifigenie in Tauren. Dit geflacht keureik voor 't rechte, ook de heer Moonen, gelyk nu blykt uit zyn uitgegeven Spraeckkunft: *fchoon Hooft het vr. geflacht kiest in zynen 47 brief*, *Om de geur der Duifcheit*: ook Vondel in 't 1 d. der Poëzy p. 80. naer allen fchyn om het vaers te gemoet te komen,

*De Nydt zwoer Smirnes oogft te fleepen
En d' Indiaenfche geur in lucht
Naer nieu Algiers.*

Voor 't mann. is ook Vollenhove in de Heerl. der R. 76. *Hy laet, nit de werelt fcheidende,*
den

den lieffelyken geur na van een lofelyk geruchte.

GEWAED o. *In het gewaed,* Vondel in d' Opd van Adam in ballingschap.

GEWAG o. *Om het minste gewag,* Hooft in de Nederl. Hiftor. p. 90.

GEWAS o. *'T gewas dezer lansdowwe,* Hooft in den 118 brief. *Het welig gewas,* Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

GEWEER o. *Het geweer te laten,* Hooft in de Hift. 88. *Met dit geweer,* Vondel in Virg. Inh. van 't 8 b. der Eneade.

GEWEY o. *Zy halen 'er 't gewey nit,* Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

GEWELF o. *In 't gewelf der kerke,* Vondel voor de Altaergeheimeniffen. *In dat fterlichte gewelf,* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen. p. 22.

GEWELT o. *Al het geweld,* Hooft in de Ned. Hift. 7. *Door het geweld der goden,* Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

GEWEST o. *Het geweest van Nederlandt,* Hooft in de Ned. Hiftor. 1. *Het geweest overtrekkende,* Vondel in den Inh. van Herkules in Trachin.

GEWETEN o. *Hen luiden, die 't geweten ongerust maekte,* Hooft in Tac. 1. b. *Onder fchyn van hun bezwaert geweten 't ontlasten,* Vondel in zyn Toneelfch. p. 4. Dit is eigentlyk een onzelfftandigh of deelwoort, betekende een gewetene zaak, of die geweten wort.

wort. Men zegt, *Het geweten ontrufft die menschen*: dat is, de misdaden, die zy weten dat van hun bedreven zyn. Dus is het *geweten* zoo veel als het *geweten werk*, of *geweten zaak*. Hier voor zegt men ook *Gewisse*, dat van het zelve geslagt is.

GEWICHT o. *'T gewicht der dingen*, Hooft in de Ned. Histor. 41. *Om het zegelloos gewicht*, Vondel in de Poëzy 2 d. p. 250.

GEWIN o. *Om 't gewin*, Hooft in de Ned. Histor. p. 120. *Afkeerig van sneed gewin*, Vondel in Horatius 2 boek, 4den Lierzang.

GEWISSE o. Zie **GEWETEN**.

GEWOEL o. *Het gewoel*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

GEWOONTE v. *Door de gewoonte*, Hooft in de Ned. Histor. p. 74. *Uit welke gewoonte*, Vondel voor Lucifer.

GEWOUT o. *In 't gewout van anderen*, Hooft in de Ned. Histor. p. 20. *Troje staet in nu gewout*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

GEWRICHT o. *In dit gewricht van rydt*, Hooft in de Ned. Hist p. 67.

GEZAG o. *Het Prinzelyk gezagh*, Hooft in de Nederl. Historien p. 2. *Het gezag en de kroon*, Vondel voor Lucifer.

GEZANG o. *Dit onbeslepen gezang*, Vondel in Virg. II. Herdersk.

GE-

GEZANTSCHAP *Tot het gezantschap*, Hooft in de Ned. Histor p. 80.

GEZEET o. *Die knarssende gezeet*, Hooft in Geraert van Velzen.

GEZELSCHAP o. *By d' eerlyxten van dat gezelschap*, Hooft in den 3 br. *De hooge aenslagen beminnen het gezelschap van 't gevaer*, Hooft Hist. 182. *Onder dit gezelschap*, Vondel in 't 4 boek der Lantgedichten.

GEZICHT o. *In 't gezicht der voorstadt*, Hooft in de Ned. Hist. p. 8. *In 't gezicht van zyn hof*, Vondel in d' Opdragt der Gebroeders. En dus zyn alle werkelyke naemwoorden van twee lettergrepen, die met hun onscheibaer voorzetsel GE beginnen, als Moonen wel aenmerkt. Hoedanige onder de bygebrachte zyn: *Gebiet, geblaet, gebodt, gebroet, gebrom, gebruik, gedacht, gedrang, gedruis, gekerm, geklank, gekryt, gelagh, geloei, geloof, geluit, genot, geraes, geruisch, geschenk, geschrei, gespan, gesprek, getal, getier, getoet, gevaer, gerecht, gevelei, gewagh, gewas, geweer, gewei, gewelf, gewicht, gewin, gewoel, gezang, gezicht* enz. Maer ik merke hier in 't voorbygaen aen dat Vondel by *gezicht*, dat hy in 't onz. geslacht stelt, als het litwoort uitwyft, voegt een byvoegelyk woort in 't vr. geslacht. Maer men stoote zich hier niet aen, dewyl hy spreekt van het *Gezicht*, vertoont in de gedaente eener vrouwe.

we. De plaets is voor d' Altaergeheimenissen aen 't einde: 'T Gezicht betrouwt haer oog. En dus vervolgt hy ook het Geloof, mede dus afgebeeld:

Zoo ras als sint Aquins orakel door haer spreekt.

door haer, dat is door 't Geloof. Zie ABYDUS.

GEZIN o. 'T gezin, Hooft in Tacitus p. 196.

GICHT v. *Van de gicht gepynigt*, Vondel in Joann. den boetgez. 2 boek.

GIER m. *Door den gragen gier verflonden*, Hooft in Penta. *De gier doorpikt met zynen bek de lever*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade.

GIFT o. *Tegen 't gift der ketteryen*, Hooft Henr. den Gr. p. 36. Zoo ook het koppelwoort, *Tegengift*, *Toovergift*. Hooft in den 132 brief: *Met eenigh koel tegengift*, Vondel in Virg. 8 Herd. *Dit tovergift*.

GILDT o. *Van 't gildt*, Hooft in de Ned. Hist. p. 409. 'T *schippers gildt*, Vondel in den Lof der Zeevaert.

GIS v. *Tegens haere gis*, Hooft in de Zangen p. 661. *By de gis*, Vond. in Virg. 3 b. der En. dat zoo veel is, als *by gissing*.

GIT v. *Vonken foely van die git*, Hooft in de Zangen. By Moonen in de Spraeck. is dit onz. dat ik best keure.

GLANS m. *Tot grooten glans*, Hooft in de Ned,

Ned. Hist. p. 795. *De Poëzy haren vollen glans te geven*, Vondel in de Aenl. ter Dichtkunst. *In den glans der zonne*, Voll. in de Heerl. der R. p. 66.

GLAS o. *Ziende door het glas*, Hooft in den Inhout van Granida.

GLIMP m. *Onder den glimp van zorge*, Hooft in de Ned. Hist. p. 23. *Wy werden zynen glimp gewaer*, Hooft in den 48 brief. *Met schyn van schrift en Farizeeuschen glimp*, Vondel in 't III b. zynen Lierzangen.

GLOET m. *Veele menschen vergingen in den gloet*, Hooft in de Ned. Historien p. 471. *Van den gloet verslonden*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

GLOOR, dat is glans, m. *Met den gloor der zon overspreit*, Vondel in Will. van Nass. Geboorte.

GLOP o. *Dit maekt een groot glop in myn dagelyx bedryf*, Hooft in den 72 brief.

GLOS v. *Als zy de glos den gasten overbriefde*, Vondel in het 1 boek der Altaergeheim.

GODTSVRUCHT v. Zie VREES. *Want vrucht is vrees, gelyk vruchten is vreezen.*

GOEDT o. *De Stadhouder hadde tegen 't bloet, de Verzorger tegen het goedt te woeden*, Hooft in Tacitus. *Den oirsprong van het goedt*, Vond. in het 1 deel der Poëzy p. 213.

GOOI v. *Thans kregen burgerrecht, vrydommen en hantvesten de gooi*, Hooft Hist. 278. *Voor een lantstreke in Nederlant genomen*

is

is het onz. gelyk *Gooilant*. Ant. in den Yftr.

*En schoon het Gooi dit schein aen't hart te raken,
Nogh luisterde't om niet te stooren dit vermaken.*

GORDEL m. *Lurney*, latende door deze en dusdane woorden, zich't hart onder den gordel steken, Hooft in de Ned. Hist. p. 231. *De Heldin gespt den gouden gordel*, Vondel in Virgil. 1 boek der Eneade.

GORDYN v. *De gordyn vegen*, Hooft in de Ned. Historien pag. 1170. Echter heeft hy het onz. in de Historien van de Medicis p. 19. *Hy trekt het gordyn op.*

GOUT o. *'T overdadigh gout*, Hooft in Henrik den Grooten p. 68. *Het gesmolte gout*, Vondel in Virg. 8 boek der Eneade. Zoo zyn alle namen van metalen, als *zilver*, *koper*; ook *glas*, *kristal*, *kristalyn*.

GRAED m. *In den derden graed*, Hooft in Tacitus p. 5.

GRAEFSCHAP o. *Van het Graeffschap Meurs*, Moonen in zyne Aentekeningen p. 884.

GRAEN o. *'T meeste graen*, Hooft in de Ned. Hist. 8065. *Het graen*, Von. in't IV boek van Virgilius Lantgedichten.

GRAEU o. *Onder't graeu*, Hooft in de Ned. Hist. p. 28. *Het opgehitste graeu*, Vondel in den Inhout van Palamedes. Dogh genomen voor een schorre reden, den verstoorden

den ontvallen, is het m. *Die met eenen graem
aen Keizers en Koningen 't hart in de schoenen
doen zinken*, Hooft in den 48 brief.

GRAF o. *Aen het graf van Ostrobas*, Hooft
in den Inh. van Granida. Vondel in Palam.

*Ver dwaelt hy van dit leven af,
Dien d'onrust nagaet tot in 't graf.*

GRAFT v. *Op den kant van de gracht*,
Hooft in de Nederl. Hist. p. 10. Anderen
schryven GRACHT, als Vondel in Josef
in 't Hof: *Langs de gracht.*

GRAIN o. *Waerom de voorzeide man zynen
buik met dat grof grain niet heeft willen voeden*,
Hooft in den 131 brief.

GRAMSCHAP v. *Mits de hitte der gram-
schap*, Hooft in de Ned. Histor. p. 240. *Zy
zyn de gramschap onderworpen*, Vondel in Vir-
gilius 4 b. der Lantgedichten.

GRAS o. *Het gras maaien*, Hooft in de
Nederl. Historien p. 6. *Het gras erkaeuwen*,
Vond. in d' Aenl. ter Dichtkunst.

GREEP v. *Uit de greep*, Hooft in de Hist.
p. 769. By Vondel vinde ik het m. in zyn
Bruiloftdicht op Hooft,

Hy zagb' zyn meester af den greep van lantsbestier.

Zie MISGREEP.

GRENS v. *Over de grens van zyne kints-
heit*,

heit, Vondel in het Berecht voor Adam.

GREPPEL v. *Aen d' Oostzyde van de greppel*, Hooft in den 4den brief

GRYNS v. *Hebbende de gryns der loffelyke geveinstheit van 't aengezicht getrokken*, Hooft in de Vert. uit Boccalin. *Met een looze gryns*, Vondel in Virg 4 b. der Eneade.

GRIFT v. *Deze stroom door eene grift van Deventer tot Diepenheim, en door sluizen vaerbaer gemaakt*, Moonen in zyne Aentekeningen achter de Poëzy. p. 834.

GRIL v. *De schaemt behindert deze gril*, Vondel in Ov. Herf. 10 b.

GRIM v. *Ryft en valt op de grim*, Hooft in den VII Psalm.

GROEF v. *Bezorg dat gy de groef met aerde dekt*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedicht.

GROEP v. *De vyant begoft een recht uitloopende groep*, Hooft in de Ned. Hist. p. 302.

GROETE v. *Het grof geschut brult een gruwzame morgengroet*, Hooft in de Hist. 1004. Vondel gebruikt het m. in het einde van Edipus, zonder dat hy om het vaers daer toe gedwongen is,

*Ik wensch u zegen en genade,
En welvaert om dien aengenamen groet.*

Zoo ook in Maria Stuart p. 6.

Eer Eduard den groet des onderdaens ontfing.

Nogh in het 2 d. der Poëzyë p. 54.

Met eenen helschen groet.

GROEZE v. *De groeze door de kudden laten afweiden*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

GRONT m. *Bederf het in den gront*, Hooft in de Ned. Hist. 7. *Den gront met asch en steenen besluiten*, Vondel in't Berecht voor Lucifer.

GRONTVEST v. *Tot eene grontvest*, Vondel voor Adam.

GROOTE v. *Kruiden van ongemeene groote*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

GROP v. *Veia groef eene grop in d' aerde*, Vondel in Horatius vyfden Toezang.

GROS o. *Met het gros zyner magt*, Hooft Ned. Hist. p. 198.

GROUWEL of **GRUWEL** m. *Tegens zoo eenen gruwel*, Hooft in de Ned. Hist. p. 30. *Een ingekankerde gruwel, wiens uitroien den eersten kruishelden op zoo veel zweet stondt*, Vondel voor Lucifer.

GUIG v. *Zietge niet hoe de voorbygaende luiden u de guig nasteken?* Vond. in Hor. 4. Toezang.

GULDEN m. *Een discretie van eenen gulden*

den zes of acht, Hooft in den 23 brief.

GUNST v. *Welke gunst niet zullen genieten de ballingen van Napels*, Hooft Hist. 18. *Of by de gunst der aenschouweren verdient*, Vondel in d' Opdr. voor Josef in Egipten. *Met aanbiedinge van alle goede gunste*, Mr. Antonis de Hubert in de Voorr. zyner Psalmen.

GUNSTJAGT v. *Met de gunstjagt*, Hooft in Tacitus p. 515. Zie **JAGT**.

H.

HA, een water by Kalais en Grevelingen, v. *Tot over de Ha*, Hooft in de Ned. Hist. 13.

HAEG v. *Dit kint wert in de hage gevonden*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers. Dus moet men spreken, en by gevolg ook, als men gewagh maekt van 's Gravenhage, zeggen, *Ik ga naer de Haeg*, *Die man woont in de Haeg*, enz. Nu zegt men door misbruik *Naer den Haeg*, en *in den Haeg*. Deze plaets is genoemt naer eene haege of eene boschachtige plaetse, in den beginne zoo niet bebout als nu, gelyk het Bosch tegenwoordigh dat genoeg bewyft; als zeide men, *de Haeg des Graven*, of *de Haeg der Graven*, of met Westerbaen in zyn Okkenburg, *der Graven Haeg*. Waer in met dezen Ridder stemt de Ridder Jakob Kats in zyn

gedicht op het zelve Okkenburg:

*Voor my, 'k wensch met geen Haeg voortaan te zyn
gemoet,*

Als met een haeg alleen, die hier by wylen bloeit.

Dus heeft eene andere Nederlantsche stadt den naem van 's *Hartogen Bosch* gekregen, dat even zoo veel is als 's *Hartogen Haeg*, plaetsen, daer de Nederlantsche vorsten gewoon waren te jagen, en zich te verlustigen. Dit aengemerkt zynde, kan het geslacht hier niet verandert worden, schoon het gemaklyk geluit deze verandering heeft ingevoerd. Want *in den Haeg* is zachter, dan *in de Haeg*, of *in den Hage*. Hooft in de Ned. Hist. p. 565. *De gyzelaers quamen in den Hage*. Vollehove in zyn Lofdicht op de Beschryving van 's Gravenhage door den Heer Jakob van der Does, *In den Haeg*. Daer ook in den vierden naemval, *Gy zult hier liever onzen Haeg bezoeken*. Hooft in de Ned. Histor. p. 372. *Met het overschot rukte hy naer den Haeg*. Heemskerk in zyn Batavisch Arkadie, *Tot aen 't huis, dat den hoofschen Haeg, en 't wysheit lievende Leiden van malkanderen deelt*. Nergens komt ons evenwel *den Haeg* vreemder voor, dan in den noemer, of eersten naemval, *Den Haeg is het lustprieel van Hollant*: gelyk ook Antonides dit gebruikt heeft:

Gins

Gins kaetst den Haeg het licht der Zuiderzon weér af.

Ook Vollenhove, die anders ons voor leitsman kan strekken op deze wegen, op de huisvrouw van Thaddeus de Lantman:

*Dus zagh den Haeg
Dees paerle staeg
Godtvruchtigh en aenminnigh.*

Dezelve op den Geboortedagh van Mejuffer van Achtienhoven;

*'T Hof en al den Haeg krygt voeten,
Om met beilwensch haer te groeten.*

Nogh in zyne lykklagt op den Sekretaris Wolffen:

*Wat mist den Haeg, ons heerlyk statenhof,
Met al den staet der zeven vrye landen!*

Moonen ook in 't vervolg zyner Poëzy p. 10.

*Dit weet heer Bentheim, dien den Haeg
Zagb op's lants kussenleen gezeten.*

En dus bederft men ook den uitgang van het *Adjectivum* of byvoegelyk woort, *Den ganschen Haeg staet overend*, enz. Myne gedachten hier over latende gaen kan ik niet vatten waerom de *Haeg* harder van uitdrukking

is dan *de hemel*, waer in zich niemant onzer beste schryveren vergift, zynde nogtans de blazinge in *haeg* en *hemel* van eene zelve kracht, en moete met het zelve geweld uitgesproken worden. Zeker Melis Stoke in zyn Rymkronyk spreekt dikwils van dit vlek, en zegt doorgaens, *in die Hage*, dat is, *in de Hage*. Tot besluit dezer aenmerking moet ik nogh zeggen dat Vondel dit woort gebruikt als alle de namen der steden, in het onz. geslacht, dat straks kennelyk is, als 'er een byvoegelyk woort bykomt. Want hy zegt in de Besp. 3 boek p. 121.

Om't vrye Gravenhaeg te wekken met zyn komst.

Ook schynt het Vollenhove zoo te nemen op den lof van 's Gravenhage, 's Gravenhage met zyn naem; want zyn kan daer het mann. gesl. niet betekenen.

HAEGDIS v. *Het kint in eene haegdis*, Vondel in 't V boek van Ov. Herf. op den kant.

HAEK m. *Wen het schoon den haek ontginge*, Hooft in de Nederlantsche Historien 1004. *Zy neemt den eemer van den haek*, Vondel in Ovidius. Herf. 8 boek.

HAEN m. *De Koningin van Navarre droomde datze ter werrelt gebragt had eenen jongen haen*, Hooft in Henr. den Gr. p. 2.
De

De kneppel treft den haen, Vondel in de Leeuwendalers p. 29.

HAENEKRAEI m. *Men zagh en hoorde de haenekraei*, Vondel in 't Berecht voor Salmoneus.

HAER of **HAIR** o. *Gy hebt mynen heere 't hair en den baert gekort*, Hooft in den 53 brief. *Wat is 'er onsterker dan het haer?* Vondel in d' Opdragt van Samson.

HAERT m. *By den haert en 't vuur*, Hooft in Tacitus p. 493. *By den haert*, Vond. 5 Herd.

HAERVLECHT v. *Deze haervlecht wyde ik Pluto toe*, Vondel in Virgil. 4 boek der Eneade.

HAES m. *Gelyk een gezwinde jager den haes nazet*, Vondel in Horatius 37 Gezang. Deze gezwinde jagers hebben hier in een misbruik, dat ze zeggen, *Daer is veel haes in dat lant*, in plaets van, *daer zyn veele hazen*: even als men zegt, *In dat water is veel visch*; wordende het woort dan *collective* gebruikt, gelyk de Latynsche Spraeckkunstenalers zeggen.

HAEST m. Dit stelt Hooft vr. *Met der haest*, in Henr. den Grooten p. 81. en 135. *In zulker haest*. In den 74 brief. *In der haest*, in de Ned. Historien p. 140. en, *Mits de haest* p. 232.

HAET m. *Gesteken van den ouden haet*, Hooft

Hooft in de Ned. Hist. 8. *In den haet gebracht*, Vondel in 't Ber. voor Palamedes.

HAG v. *De zaak in de hag stellen*, Hooft in Tacitus p. 186.

HAGEL m. *Tegen allen hagel van Musketerye*, Hooft in de Ned. Hist. 997. *Van den hagel geslagen*, Vondel in Horatius 1 Gezang 3 boek.

HAK m. *Eenen hak op hem te hebben*, Hooft in Tac. 2 boek p. 86.

HAKKENEY v. Vondel in 't begin des derden boeks der Altaergeheimenissen:

*Hy biedt, bestiert van Koningklyk geleye,
Zyn leenbeer een sneeuw witte hakkeneye.*

HAL of HEL o. *'T hal gekneedt van de hoefslagen wert hoe langer hoe murwer*, Hooft in de Ned. Hist. p. 309.

HALFTER m. *Een paert van den halfter losbrekende*, Vondel in Virg. 12 b. der Eneade.

HALM m. *Een Korenplaeg verteerde den halm*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantged.

HALS m. *Hy strykt hem een bloedige keten van den hals*, Hooft in d'Opd. der Hist *Met gevaer vanden halste breken*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.

HAMEI v. *Hebbende de hamei doen oploopen*, Hooft in de Ned. Hist. 403. *Het schuiven der hameie,*

meie, Vondel in Ovidius. Hersch. 14 boek.

HAMEL. Zie BELHAMEL.

HAMER m. *Met den hamer*, Hooft in Bato p. 534. *Met den hamer van Godts woort*, Vondel in Joannes den Boetgezant.

HANDEL m. *Van den zeer breedten handel*, Hooft in de Ned. Hist. 19. *Te zien den handel der Grooten*, Vondel in d' Opdr. van Edipus.

HANDELING v. *Eene handeling*, die zyne Heiligheit haer aensprak, Hooft in Henr. p. 120. Zie AENBIEDING.

HANT v. *Ontziet de dood bet een geschep-terde hant*, dan een vereelte van arbeit? Hooft in de Ned. Hist. 21. b. *Over de werken van uwe hant*, Vondel in 't Ber. voor Adam.

HANTEERING v. *Van de hanteering*, Hooft in Henr. 131. Zie AENBIEDING.

HANTSCHOEN v. *Hebbende een bekende hantschoen laten vallen*, Hooft in de Hist. 451. Maer myns oordeels volgt dit woort het enkele *schoen*, en is derhalven manlyk, dat ook Melis Stoke beveltigt in zyne Rymkronyk v. 1630.

Ende bonden hem syne boete
Onder 't paert harde en zoete/
Ende eenen hantschoe in den mont.

Zie SCHOEN.

HANT.

HANTVATSEL o. *Het hantvatfel*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

HANTVEST v. *Hy belooft de Kruisgenooten by de hantvest te hanthaven*, Vond. voor Zungchin.

HARING m. *Mits borg gestelt wierde voor den haring en 't zout*, Hooft in de Hist. 1032. Antonides in 't derde boek des Yfrooms:

*Die niet dan vissers zaegt in 't slym van uwe gracht
En kleene kreeke een bot en bruinen baers verrassen,
En taeien haring, waerd den roem van uwe plassen.*

HARNAS o. *Om 't harnas aen te schieten*, Hooft in de Ned. Histor. p. 8. *In 't blanke harnas*, Vondel in d'Opdr. voor Josef in Dothan.

HARP. By Hooft vinde ik dit woort mann. in zyn gedicht aen den Baron van Asperen,

*Gy stort zoo Duitsch als Fransch, dat naa de glory staet
Van den Hebreeschten harp.*

maer ik houde het met Vondel, die het vroul. stelt in d'Opdragt zyner Gebroeders, *Zonder zyne Goddelyke harp*. Ook hout het Moonen met hem, wiens Spraeckkunst men zien kan.

HARPOEN m. *De schryver van den harpoen*, Hooft in den 49 brief.

HART o. *Aen 't hart leggen*, Hooft in de Nederlantsche Historien 5. *Het weeligh hart,*

hart, Vondel in 't Berecht voor Jephtha. Ook voor een beest genomen, *Het snelle hart*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

HARTEWEE o. *Ontsla my van dit harte-wee*, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade.

HARTOGDOM o. *Naerdien dit Hartogdom vry bleek*, Hooft in de Ned. Histor. 70. Zoo zyn ook *Heiligdom*, *Menschdom*, *Engelsdom*, *Vorstendom*, enz. dogh niet alle van dezen uitgang, als blykt aen *Ouderdom*, *Maegdom*, *Vrydom*, enz. Zie Moonen.

HAVE v. *Uit al hunne have*, Hooft in de Ned. Histor. p. 69. *Ik bekommerde my met geene have*, Vondel in Virgilius eerste Herderskout.

HAVEN v. *In deze haven*, Hooft in d' Opdragt der Nederl. Histor. *In de haven gelant*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

HAVIK m. *Die den havik op den tuin hebben*, Hooft in den 86 brief. *Dedalion hervormt in eenen havik*, Vondel in Ovid. Herf. 10 boek. En dus is het gelegen met meest alle vogelen.

HAZELAER m. *Fillis bemint den Hazelaer*, Vondel in Virgilius eerste Herderskout.

HEBRUS, naem van eene rivier in Tracie, m. *By den killen Hebrus*, 12 b. Eneade.

HECHT o. *Het hecht der heerschappye*, Hooft in Tacitus 3 b. Dit, meen ik, is eigent-

gentlyk een byvoegelyk woort, als blykt aen de spreekwyze, *Dit werk is hecht en vast.* Hooft in het 10 b. der Ned. Historien p. *Men had een hechte vrede te verwachten.* Zoodanige woorden voor zelfstandige gebruikt, zyn, gelyk in andere talen, van het onz. gest. als, *Hy schiet naer het wit, Hy legt uitgestrekt in het hol, Die man heeft veel goet, Hy kan het quaedt niet laten enz.* Zy wist haer woorden als uit het diep van daen te halen, Hooft in Henrik den Grooten p. 55. Zoo begrypt het ook van Heulen, dien men zien kan p. 20.

HEERLEKY v. *Marie van Bourbon zal genieten de heerleky van St. Paul,* Hooft in de Ned. Hist. p. 19. Zie ABDY.

HEERSCHAP. Zie AENBIEDING.

HEERSCHAPPY v. *Romulus zal de heerschappy aenvaerden,* Vondel in Virg. 1 boek der Eneade.

HEF v. *Die niet uit de hef der gemeente was opgeborrelt,* Hooft in de Ned. Hist. 132. Dit heeft Vondel onz. *Zoo haest de vaten op het hef loopen,* in Horatius 1 b. 35. Zang. maer in het 2 deel der Poëzy p. 34. zegt hy, *de hef des lichaems.* Ook Vollenhove in de Heerl. der Rechtv. p. 551. *Zoo dat zy 'er de hef en gif van uitzuigen.*

HEGH v. *Met die hegh van zoden,* Hooft in de Ned. Hist. p. 358. *Uit eene hegh,* Vondel in de Leeuwendalers p. 24.

HEI-

HEIDE v. *Over de drooge heide*, Hooft in de Ned. Hist. 703. *Op de heide*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

HEIDENDOM. Zie HARTOGDOM.

HEILIGDOM. Zie HARTOGDOM.

HEY v. *Daerze de hey der bergen ontfingen*, Hooft in Tac. 1 b. der Historien.

Zy zien de hey verdroogen en verdorren,

Vondel in de Altaerg, 1 boek.

HEIL o. *Gevoelende het heil*, Hooft in de Ned. Hist. 20. *Naerdien aen het wel en qua-lyk regeren het heil en onheil des volx hangt*, Vondel in het Ber. voor Faëton.

HEIR o. *Al 't heir*, Hooft in de Ned. Hist. 8. *Indien het heir d'overhant behielt*, Vondel in den Inh. van Jephtha.

HEIRSPITS v. Zie SPITS.

HEK o. *Om 't hek te sluiten*, Hooft in den 46 brief. *Wanneer de stier het hek opstoot*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten. By Hooft echter in de Ned. Hist. 802. vinde ik, *de schofhek*.

HEKEL m. *Met het hoofst tegens den bekel te loopen*, Hooft in de Ned. Hist. 494. En dus ook 731. *Over den bekel te halen*, Vondel in de Voorreden voor Virgilius.

HEL v. *Die zoo lang in de hel verkeert heeft*, Hooft in den 13 brief. *De koorden der helle*,

H

Von-

Vondel in den Inh. van Lucifer. Zoo dat het vr. is. Waerom ik my verwondere, dat Hooft zegt in de Ned. Hist. 1000. *Dat de Hel zyn kaken schein op te sperren, voor hare.* De heer Vollenhove zet dit woort wel duidelyk onder de Vrouwelyke. Waer van men zyne Aentekeningen zien kan over het Gedicht aen de Nederduitsche schryvers, te vinden onder zyne Mengeldichten. En van geen ander gevoelen is Moonen in zyne Spraekkunst. Maer HEL genomen voor den gront van den wegh, waer over men rydt of gaet, is onzyd: *'T hel gekneedt van de hoefslagen wert hoe langer hoe murwer,* Hooft in de Ned. Hist. p. 309.

HELFT v. *De helft der zuivere winste te trekken,* Hooft in de Ned. Hist. p. 960. Zoo *een gewelt u, de helft myner ziele, wechruki,* Vondel in Horat. 2 b. 17 Lierzang.

HELIKON, een berg, m. *Zet uwen Helikon open,* Vondel in Virg. 7 b. der Eneade. Dit woort heeft Antonides onz., het geen zeer oneigen is, in den Ystroom p. 54.

*Als gy tweër uit uw gewyde bron
'T vermoeide hart verquikt op 't beilig Helikon.*

Zoo ook Moonen in zyne Poëzy p. 304. *Van 't maegdlyk Helikon.* Zie PARNAS.

HELLEBAERT m. *Met den hellebaere*

HE.

115

in der hant, Hooft in de Ned. Hist. p. 699.

HELM m. *Door 't planten van den helm*, Hooft in den 10 brief. Ook voor eenen stormhoet in Tacitus 156. *Hy bracht hem een wonde door den helm*. Vondel ook in Virgilius 1 boek der Eneade, *Met de pluimaedje op den helm*.

HELMET o. *Op 't helmet*, Vondel in 't 1 deel der Poëzy p. 174.

HEMEL m. *De hemel weet zyn tydt*, Vondel in Salmoneus p. 19. *Die nu den hemel bewonen*, Hooft in den 39 brief.

HEMT o. *Deianier zont Herkules het hemt*, Vondel voor het 9 b. van Ov. Herf. *In 'z hemde*, Hooft in Henrik den Grooten p. 96.

HEMUS, een berg in Tracie, m. *Op den killen Hemus*, Vondel in Horat. 1 b. 12 Zang.

HENGST m. *Terwyl een ander dichter den hengst slacht*, Vondel in d' Aenleiding ter N. D.

HENNEP o. Vondel in den lof der Zeevaert,

De wint de doeken vult, en doet het hennep klemmen.

HERBERG v. *De Groningers vervorderden zich de Gemagtigden der Ommelanden in hunne herberge met wacht te verzekeren*, Hooft in de Nederl. Historien p. 546

HERFST m. *De gure herfst komt met zyn buien aen*, Hooft in Gr. 1 bedr. *Omtrent den*

H 2

herfst,

herfst, Vondel voor Faëton.

HERSSEBEKKEN o. *Dat het herfsebekken kraakte*, Vond. in Virg. 5 b. der Eneade.

HEUGENIS. Zie **GEDENKENIS**.

HEUP v. *Hy schrabde de heup van den grooten Achates*, Vondel in Virg. 10 b. der Eneade.

HEUVEL m. *Achter eenen heuvel*, Hooft in de Ned. Histor. p. 459. *Op eenen heuvel*, Vondel in den Inh. der Maegden.

HIEL v. *Een mosketschoot nam de hielwegh van Gonzaga*, Hooft Ned. H. 829. *En treedt het misbruik van Gods schepsel op de hiel*, Vondel in de Bespiegel. p. 98. By Vollenhove in de Heerl. der Rechtv. 74 vind ik het m. *In zyn moeders buik hielt hy zynen broeder by den hiel*.

HINDE v. *Al schoot hy de hinde met hare kopere voeten*, Vond. 6 b. der Eneade.

HINDER o. *Zo wel de smart als 't hinder*, Hooft in de Ned. Historien p. 160.

HISTORI v. *Ik zal die histori hooger ophalen*, Vondel in Virgilius 4. b. der Lantg.

HITTE v. *Tegens de Spaensche hitte*, Hooft in de Ned. Hist. p. 7. *Eneas vervolgt in zyne hitte den verbaesden*, Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade.

HOED m. *Dat de Paus den rooden hoed overzond*, Hooft in de Ned. Hist. p. 27. *Zy scheet de Vryheit op den hoed*, Vondel in 't Graf-schrift op den Griffier Musch.

HOEDE v. *Onder hare hoede*, Hooft in de

de Nederl. Historien p. 7. *Op haere hoede*, Vondel in de Poëzy 1 deel p. 536. Dit is een der woorden, die vrouwl. worden door het aennemen der *e*. Want *hoed* is by verkorting niet anders dan *hoede*, die ons hoedt of beschermt tegen de lucht. Van dusdanige veranderingen van geslacht in een en zelve woort moet nagezien worden de schryver der Spraek-kunstige schetse, door my in de Latynsche Sprake uitgegeven pag. 18.

HOEF m. *Een rechtſchapeu hengſt ſchrapt met den hoef*, Vond. in 't 3 b. van Virg. Lantg.

HOEFYZER o. Zie YZER.

HOEK m. *In den hoek*, Hooft in de Ned. Hist. 15. *Aen den hoek*, Vond. in den Inhout van Noach.

HOEP m. *Of dreef den rinkelenden hoep*, Vondel in zyn Poëzy p. 59.

HOEST m. *Van eenen hoest*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten.

HOEVE v. *Uit zoo veilig een venſter als dat van de hoeve*, Hooft in den 18 br. *Op onze hoeve*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout. Men zegt gemeenlyk, *Egmont op den hoef*: dogh het zal moeten zyn, *Op de hoeve*: gelyk ik ook nu vinde in Brants Historie der Reformatie 32 b. p. 924. *Egmont op zee, en op de hoeve*.

HOF. in 't Latyn *aula*, o. *In 't hof van Rome*, Hooft in de Ned. Hist. 31. *Het hof van hunnen Stedehouder*, Vondel in d'Aenleidinge

ter Ned. Dichtkunst. Genomen voor een tuin is het m. *In den hof*, Vondel in Virgilius 7 Herdersk. Zoo ook *lusthof*, *bloemhof*; zoo dat my verwondert dat men zegt, *op het kerkhof* (men vindt het zelf by Vondel in den Inhout van David in ballingschap: *op het kerkhof der aerisvaderen*) voor *op of in den kerkhof*. Jan Vos zegt in de beschryving van zekeren dans, *Uit het lusthof* een geluit dat het oor wraekt. De Ridder Huigens in zyn gedicht op Ryswyk maekt de onderscheidinge van het eerste en laetste wel uitdrukkelyk:

*Men noeme my dan stof,
Ik noeme my zyn hof, ten minsten zynen Hof.*

daer'teerste *aula*, het tweede *hortus* betekent.

HOK v. *In het hok*, Vondel in Virg. 7 b. der Eneade. *Om dat hok weder in te krygen*, Hooft in den 51 brief.

HOL o. *Dit hol deedt by in 't ronde uitschuren*, Hooft in d'Opd. van Henr. den Gr. *In een groen hol*, Vondel in Virgilius 1 Herderskout. Zie HECHT.

HONGER m. *'T scherp van den honger*, Hooft in Henr. den Gr. p. 8. *Om wven honger te boeten*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten. Ook Antonides in het 2 b. des Ystroms:

Een

*Een bemelsch manne, niet dan dankbaer te genieten,
Dat yders tong vernoegt, den lekkren hunger wet,
En alle spyzen maekt een aengenaem banket.*

HONIG m. *Als zy yverigh den klaren honigh vaten,* Hooft in Geraert van Velzen. *Met den honig van vermakelykheit,* Vondel voor Faëton. *Onder den honig van luttel vleeschelyk vermaek,* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 37.

HONK o. *Dit was het honk,* Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

HONT m. *Getrouheit van eenen hont,* Hooft in de Ned. Hist. p. 274. *Hekuba verandert in eenen hont,* Vondel in den Inh. van Ovidius Herscheppinge 13 boek. Genomen voor eenen stroom (want dezen naem voert ook een arm der Schelde ten westen voor Zuidbevelant, voorby Vlissingen in zee stortende) is het by Hooft vrouwl. *Zynde de Honte opgevaren,* in de Ned. Hist. p. 369. Maer Antonides schynt door zyne zinspelinge het manelyk geslacht te behouden in het III boek des Ytrooms:

En 't Schelde slaept gerust op 't bassen van zyn Hont.

HOOFT o. *Het hooft,* Hooft in de Ned. Hist. 7. *Voor 't hooft geslagen,* Vond. voor Jos. in Egip. Men zegt ook, *uit dien hoofde,* op

de wyze van meer onzijdige woorden, als alom getoont wort.

HOOFTMAMSCHAP o. *De Gereformeerden konden geen' aenstoot vinden in't hooftmanschap van Henrik*, Hooft in Henrik den Grooten p. 8.

HOOGTE v. *Aen de Pauzelyke hoogte*, Hooft in de Hist. 27. *In de hoogte opvarende*, Vondel in Virg. 9 b. der Eneade.

HOOGTYDT m. *Op den hoogtydt*, Moonen in zyne Poëzy p. 164. Dus dient het myns oordeels te zyn. Maer Hooft neemt het vr. in Henr. den Gr. p. 161. *Het houden deezer hoogtyde*: en Vondel onz. in de Maegdebrieven p. 46. *Dat hoogtydt is naby*. Zoo ook in het 1 d. der Poëzy p. 522. *Op't hoogtydt gaen*. Nogh inde Leeuwendalers p. 9. *Het hoogtydt*.

HOOI o. *Op het hooi om den haert leggende*, Vondel in Virgil. 2 b. der Lantged.

HOON m. *Hem eenigen hoon toe te dryven*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 21. *D'ander besteent luiden den hoon*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten. *Die weigering nam hy voor eenen hoon*, Dekker in zyne Gedichten p. 180.

HOOP v. *Zy beveinsden de hope*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 4. *Op deze hoop*, Vondel in d'Opdr. voor Lucifer. Voor meenigte genomen is het mannelyk. *De dwaesheit van den meesten hoop*, Hooft in de Nederlantfche Historien p. 5. *De laurier wort den dichter*

ter niet van den gemeenen hoop geschonken, Vondel in d'Aenl. ter Ned. Dichtkunst.

HOP v. *Daer gy bitiere hop plukte*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantg. Als dit woort eenen vogel betekent; is het mannelyk. *Tereus verkeerde in eenen hop*, Vondel in den Inh. van het 6 boek der Herschepp. van Ovidius.

HOREN m. *Herkules wrong hem den linker horen af*, Vond. voor Herk. in Trachin.

HORZEL v. *Om de wonden van Silanus vliegt de horzel...* *Zy steekt scherp*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten p. 60.

HOU m. *Daer zy den vollen houw zonden vinden*, Hooft in de Nederl. Hist. p. 5.

HOUT o. *Het hout, waer van deze vloot gebout wert*, Vondel in den Inh. van Virg. 8 b. der Eneade. Ook genomen voor een bosch, dat een plaets vol hout is. Dus zegt men qualyk, *In den Haerlemmer Hout: Zy wandelen in den Hout* enz. Want dat dit woort uitgesproken wort met dezen artikel beelde ik my in daer van daen te komen, dat men het in de onrechte naemvallen gebruikt heeft op de wyze van meer onzydige woorden, *Het vermaek van den Houtte*, en *Het vermaek van het Hout*. Hoedanige voorbeelden wy hebben aengetekent, als *van den Ryke, van den bleede, van den bedde, uit dien hoofde* enz. Hooft zeker schynt dit te stemmen, daer hy in Tacitus 2 boek dus

H 5

schryft:

fchryft: *De slagorde had het voorste van den Houte in.* De Ridders Jakob Kats, Konstantyn Huigens, en Daniel Heins gebruiken het ook onz. in hunne Nederduitsche gedichten. Kats: *Wil ze een lyster uit het Hout?*
Huigens:

*Wat ik misse in myn onthoud,
Vinde ik altyd nieu in't hout,*

het welk hy zelf met het woort van *Bosch* uitlegt. Heins:

*Ik ging heele dagen dwalen
In het Hout, dat aen den kant
Van den Hage staet geplant.*

Vondel ook in zyne Poëzy 1. d. p. 413. *Haerlem in zyn geestgroen Hout.* dat ik alleen bybreng, om te toonen dat men overlang dus gesproken heeft.

HOUWER m. *'K had nu door Meesters last den houwer opgesteken,* Vondel in Peter en Pauwels. Het is hier mede als met het woort WAEJER: dat men nazien kan.

HUIF v. *Met de huif,* Vondel in het IV b. der Bespiegelingen p. 129.

HUY v. *Met vette huy,* Vondel in Virgilius III b. der Lantgedichten.

HUIK v. *Onder de enkele huik,* Hooft in de Ned. Historien p. 519.

HUIS

HUIS o. *Een lidt van't huis*, Hooft in Tacitus p. 145. *Voor 't driffig eiken huis*, Vondel in den Lof der Zeevaert.

HUISRAEDT m. *Onder diergelyken zinnelyken huisraedt*, Vond in d'Opd. van Jof. in Doth. Maer Hooft volgt het vr. geslacht in de Ned. Historien p. 99. *Die alle huisraedt aen een zyde schikten*.

HUIT v. *De dingen door de huit zien*, Hooft in Tacit. V boek. *Dat het zwarte bloet by de huit nederloopt*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

HUIVE v. *Uwe Priesterlyke huive*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade. Zie HUIF

HULK v. *Zy brachten 't met de hulk zeer na aen den dyk*, Hooft in de N. Hist. 449. *Een eenigh roer regeert de hulk*, Vondel in het 2 b. der Bespiegelingen.

HULP v. *Voor alle hulpe*, Hooft in de Ned. Historien p. 10. *Ik verzoek uwe hulp*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

HUT v. *Zy byzelden de hut in top*, Hooft in de Hist. 317. *Zal ik myn arme hut wederzien*, Vondel in Virgilius eerste Herderskout.

HUWLYK o. *Das by 't huwlyk ongeraden vont*, Hooft in de Ned. Hist. p. 34. *Die het huwlyk zocht door te dryven*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

I.

JAER o. *Op't eind van't jaer*, Hooft in Tacitus pag. 147. *Het jaer der verlossinge*, Vondel voor Adam in Ballingschap.

JAERGETYDE o. *Dit heilige jaergetyde*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

JAGT v. *Op de jacht afgedwaelt*, Hooft in den Inhout van Granida. *In zyn boek van de jagt*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes. Genomen voor een vaertuigh is 't onzydigh. Antonides in 't vierde boek des Ystroms:

*En't jacht naer zynen zin recht doorden vloedt gaet
stryken.*

JAK o. *Dit fraei jak*, Hooft in de Historien van de Medicis p. 18.

JAMMER o. *Ende quam aen dit paer dit jammer over*, Hooft in de Ned. Hist. p. 198. *D'oirzaek van het groote jammer*, Vondel in d'Opd. van Josef in Dothan.

JASPIS m. *Van geelen Jaspis*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

IBER, een rivier, m. *Den Iber voor altoos dien roem te laten*, Vondel in de Begroet. van Frederik Henrik p. 106.

IDA, een berg by Troie, m. *Op den jagt-ryken Ida*, Vondel in Virgilius 9 b. der Eneade.

JEUGT

JEUGT v. *Het groenſte zynere jeugt*, Hooft in de Ned. Hiſt. p. 2. *Naer de Trojaenſche jeugt*, Vondel in den Inh. van het zevende boek der Eneade.

JICHT of **GICHT** v. *Om zyne jicht*, Hooft in de Ned. Hiſt. p. 14

Y, een rivier voor Amſterdam, o. *Aen de Ooſtzyde in den oever van't Y*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien p. 64. *In zuiderzee verdrinkt het Y*, Vond. voor Antonides Yſtroom.

YL v. *In alle yl*, Hooft in de Hiſt. 29. *In aller yl*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

YS o. *Hoe komt U. E. vervaert voor't ys?* Hooft in den 182 brief. *Die zich gewende in sneeu op't ys te draven*, Vondel in de Poëzy 1. d. p. 210.

YSSEL, een rivier, v. *Over de Yffel*, Hooft in de Nederlantsche Hiſtorien 590. Ook in't 14. b. *Aen d'andere zyde der Yffel*, Dit volgt na van Heulerr ook Moonen, die echter zynen regel vergeet in zyne Aentekeeningen op de Poëzy p. 819. *Tuſſchen den Yffel, het zwarte water, en de zuiderzee*. Dus ook elders. Hooft is zich zelve hier ook ongelijk want hy gebruikt het m. in de Gedichten p. 722.

*Den Yffel zichte zeer verlatende op zyn ſtroomen
Hy tuigen doet.*

De nieuwſte Spraekkunſtſchryver melt'er niet van.

van. Ik houde het voor mannelyk, gelyk *Arastel* en *W'yffel*.

YVER m. *De staetzucht ten Hoof gaet den yver der eere te boven*, Hooft in de Ned. Historien p. 157. *Geef uwe dichtien niet in uwen eersten yver aen den dagh*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst.

YVOIR o. *Het yvoir*, Vondel in Virgilius 1. boek der Eneade.

YZER o. *Al't yzer van Vrankryk*, Hooft in Henr. den Gr. p. 79. *Het yzer*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten. Zoo ook alle namen van metalen. HOEFYZER behout dus dit geslacht: *Het Hoefyzer vertrappelt den gront*, Vond. in't 8. b. der Eneade.

ILIAS v. *Waer op daetlyk volgt de schrikkelijke overgang van het geluk in eene ilias van onreelbare rampzaligheden*, Vondel voor Adam. Zoo ook Antonides in het begin van Bellone aen bant:

*Wat zangheldin zal my de bloedige ilias.
Der Orelogen, afgestreên op Nereus plas,
Ontvrouwen?*

INBOEDEL m. *Het dierbaerst van den inboedel*, Hooft in de Ned. Hist. p. 104.

INBORST v. *Hebbende de beste kennis van de inborst*, Vondel in Horatius IV b. 4 Lierz. By Hooft echter in Tacitus p. 22. staet dit woort in't mann. geslacht: *Dat hy van burger-*
ger-

gerlyken inborst was.

INBREK m. *Met eene schielijke inbrek,* Hooft in Tacitus 1 boek. Zoo ook **AFBREK**. Dogh Vondel zegt **INBREUK** in 't zelve geslacht, *sleepte met zich dien bloedigen inbreuk,* in d'Opdragt van Zungchin. **BREUK** echter, als boven blykt, is vr. en zoo most ook **INBREUK** zyn zoo wel als **SCHIPBREUK**, zoo men der regelmatigheit eenige plaatsē zal inwilligen.

INGEWAND o. *Het ingewand verladen met twist,* Hooft inde Ned. Hilt. 16. *Het ingewand der aerde,* Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

INHAM m. *In eenen diepen inham,* Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

INHOUD m. *Een antwoord van dezen inhoud,* Hooft in de Ned. Histor. 42. Maer men gebruikt het ook o. *Uit het inhoud,* Hooft in de Nederl. Histor. 1188. *Het inhoud van dit Treurspel,* Vondel in den Inhoud van David in ballings. en zoo heeft hy 't ook in de vertaelde getuigenisse van A. Gellius voor Elektra. Ik zou 't eerste kiezen: het zy het waerlyk m. zy, het zy het, als onzydigh, gestelt worde voor *inhoudē*, naer den aert der onzydige woorden, *van dezen inhoudē*. Hoe het zy, men vint by Vondel ook het mann. geslacht in 't 8 b. der Eneade: *Eneas verwondert zich over den inhoud.*

INQUISITIE v. *De heilige rechtbank der Inqui-*

Inquisitie; 't welk eigentlyk *Onderzoek* beteekent, Hooft in de Ned. Hist. p. 29.

INRIDT m. *Zyn Hoogheit deedt alzoo haren inridt*, Hooft in de Ned. Hist. 807.

INT m. *Nu geeft de pen geen gouden int*; Vondel in 't 1. deel der Poëz. 580. Anderen zeggen *inkt* of *ink*. *Van dien allerfynsten inkt*, Hooft in Boccacins *Nieumaren* p. 161. *Antonides* in het einde van het II boek des *Yfrooms*:

Zo drenk myn schachten met onsterffelyken ink.

INTREDE v. *Drong op gewapende intrede*, Hooft in de Ned. Historien p. 485. Naer myn gevoelen ook is dit woort van het vrouwl. geslacht. Dogh Vondel verkort het, en gebruikt het in 't mannelyk. *Den grooten intree om prys te vieren*, in 't *Berecht voor Salomon*.

INVAL. Zie **VAL**.

INVOER m. *Tot nieuwen invoer*, Hooft in de Ned. Hist. p. 567.

INZICHT o. *Tegens het inzicht*, Hooft in de Ned. Histor. p. 35. *Beneffens dit inzicht*, Vondel in d'Opdrag van *Gysbrecht van Amstel*.

JODENDOM o. *Tegens het Jodendom*, Hooft in de Ned. Hist. p. 30. Zie **HARTOGDOM**.

JONG o. Vondel in de *Hekeldichten*:

Het

*Het likken der beerinnetong
Bootsceert allengs 't wanschapen jong.*

Dit is eigentlyk byvoegelyk, en betekent *bes jong dier*. Zie HECHT.

JONST of GUNST v. *Zich verlatende op 's Konings jonste*, Hooft in Henr. den Gr. p. 16.

JORDAEN, een rivier in Kanaan, v. *Aen den oever der Iordane*, Vondel in de Opdragt der Gebroeders.

JOUW, een woort dat men in 't beschimpen van iemand met kryten en roepen gebruikt, waer van men heeft *nijjouwen*, v. *Daer op schreeuwden de soldaten een lange joww van de vesten*, Hooft in de Nederl. Historien p. 766.

ISER, een rivier, v. *Tot in de Iser*, Hooft in de Ned. Hist. p. 161.

ISTER, een rivier, voerende nu den naem van Donau, in. *Langs den wederspanningen Ister*, Vondel in Virgil. 2 boek der Lantgedichten.

JUK. o. *Het juk der slavernye*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 30. Dit zelve exempel heeft Vondel ook in den Inhout van Jephtha.

KABINET o. 'K ontsluit het Kabinet, Hooft in den brief van Menol. aen Helena. *In 't hemelsch Kabinet der geesten*, Vondel in de *Bespiegelingen* pag. 39.

KABELJAEU m. *Noch zich schamende eenen Kabbeljaeu tot tweentwintig gouden te betalen*, Hooft in de N. Hist. p. 1160. *Dit stemt ook Antonides, die hem eenen watervorst noemt*, in het eerst boek des Ystrooms:

*Dan zal de Kabbeljaeu, een watervorst geboren,
Met lieflyk woedzel weér uw oog en mint bekoren.*

KABOUTER m. *Een van die Kabouters deed zyn triomfelyke intree*, Hooft in den 131 brief.

KAEDE v. *De wegwijzer voorditgetrokken om zekere Kaede door te steeken, ging daer nevens leggen slapen*, Hooft in de Nederl. Historiën P. 374.

KAEG, een dorp, v. *De streek naer de Kaeg te kiezen*, Hooft in de Ned. Historiën P. 212.

KAEI v. *Te Antwerpen aen de kaei gestorten*, Hooft in de Nederl. Historiën p. 307 *Of huppel op myn Keul'sche kaei*, Vondel in den Rynstroom.

KAEK v. *Op de kaek te zetten*, Hooft in den 22 brief. Ook in de betekenis van een wang,

wang, by Vondel in Ovid. *Herschepp.* 15
boek:

*Hyschreide; en ook Heleen, nu dor en schor van wangen,
Most weenen toenze zwak in haren ouden dagh,
De rimpels op de kaek in beek en spiegel zagh.*

KAEP v. *Aen de kaep,* Vondel in den
Inh. van Herkules in Trachin.

KAERS v. *Ik dacht niet dat de kaers, de
welke om haer quade luchts wille nutter onder de
korenmaet, als op den kandelaer stondt, van zoo
vuil een smeer gemackt was, als deze man be-
weert,* Hooft in den 29 brief. *By de kaers
arbeiten,* Vondel in Virgilius eerste b. der
Lantgedichten.

KAERT v. *Terwyl hy en de twee anderen
i'zamen met de kaert speelden,* Hooft in Henr.
den Gr. p. 147.

KAES v. *Hoewel ik vette kaes perste,* Von-
del in Virgilius eerste Herderskout.

KAETS v. *Ik konde hem geen ongelyk geven,
en tekende die kaets,* Hooft in den 137 brief.

KAF o. *Het lichte kaf,* Vondel in Vir-
gilius 1 boek der Lantgedichten.

KAI of KEI m. *Met eenen kay getroffen,*
Vondel in 't bericht voor Salomon.

KAJUIT v. *In de kajuit,* Hooft in den
brief van Menelaus aen Helena. By Vondel
in den Lof der Zeevaert staet p. 152: *De
wachter van 't kajuit; daer beter ware, de
wachter der kajuit, gelyk even te voren, De stuur-
plecht de kajuit.* Maer de Agrippiner had toen

den top der nettigheid nog niet beklommen.

KALANDER v. *De kalander legt hier
baer graenen*, Vondel in Virgil. 1 boek der
Lantg.

KALF o. *Die een groot kalf verbeter heeft*,
Vondel in Virg. 11. Boek der Eneade.

KALMTE v. *De kalmte te verwachten*,
Hooft in de Ned. Historien pag. 1176.

KAM m. en v. Want Hooft zegt in de
N. Histor. p. 554. *Don Johan vermat zich Mat-
thias en de Lantzaten over eene kam to scheeren.*
Ook p. 215. *Waer by de stad Montvoort en de
Edelen over een zelve kam geschoren worden.*
Maer in 't leven van Henrik den Grooten p.
2. *dragende zynen kam.* Vondel houdt zich
aen 't mann. in Virgilius zevende boek der
Eneade: *op den driedubbelden kam: met wien
het Moonen hout.* Ook Antonides in den
Yftroom p. 66.

Men kende geen plumaedje als op den kam der helmen.

KAMEEL m. Vondel in Willem van
Nassaus geboorte

*Wen by den Sofiaen ziet voor Konstantinopelen,
Zelf over Bosforus zyn legerbruggen slaen;
Den Persischen kameel met ryken buit gelaen.*

KAMER v. *Daer Burgermeesters hunne ka-
mer hebben*, Hooft in de Ned. Histor. p. 57.
On

Onder in de kamer, Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten.

KAMP m. *In eenen kamp* (dat is, velt) vol boomen, Hooft in de N. Hist. p. 767. Ook van eenen strydt, *D'Insteller des kamps*, Vondel in 't 5 boek van Virgilius Eneade.

KAMPANJE v. *Eneas lag en sliep op de hooge kampanje*, Vondel in Virg. 4. b. der En.

KAN v. *In de kan*, Vondel in den Inhoud der Leeuwendaelers pag. 26.

KANCELERY v. *In de kancelery*, Hooft in de Rampz. van de Med. pag. 5.

KANDEEL v. *Tegens de kraem des jaers noodigen wy u op de kandeel van het pruimensap*, Hooft in den 166 brief.

KANDELAER m. *Op eenen kandelaer*, Vondel in de Heerl. der Kerke p. 15. Zie **KAERS**.

KANS v. *De Lantvoogdes de kans aen't keeren ziende*, Hooft in de Hist. p. 124. *Ziet anderen die kans af*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade. *Men vraagt wie de beste kans heeft om iets te worden*, Vollenhove in de heerlijkheit der Rechtv. p. 32.

KANT m. *Op den kant*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 10. *Zyn party hem nu van dezen, nu van dien kant beloerende*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Zoo ook het t'zamengestelde woort by Huigens in de Zeestraat pag. 409.

De duinkant staet u vry: gymoogt hem wel begaen.

KANTEEL m. *Hoe keizer en paus zoo beroit van gelde waren, dat zy eerder 't laetste verquisten zonden, dan eenen kanteel der vesten inkrygen, Hooft Med. pag. 16.*

KANTOOR o. *Het ryk kantoor, Vondel in de Poëzy 1 d. p. 246. Zoo ook Antonides:*

Bengale, 't ryk kantoor der morgenlantgewesten.

KAP v. *Op de kap te laten vallen, Hooft in de Ned. Hist. p. 34. die echter dit woort in de betekenisse van vrouwelyk hooftsieract, in het onz. geslacht gebruikt in G. v. Velzen:*

Myn sluier en het kap nogh wat verschikt zyn moesten.

KAPITTOOL o. *Het hooge kapitoel, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.*

KAPITTEL o. *Het kapittel des kloosters, Moonen in de Aent. op zyne P. p. 864.*

KAPPEL v. *Tot de kappel, Hooft in Tacitus 12 boek. Dat die van Eolie Palamedes een kappel toewydden, Vondel in 't Bericht voor Palamedes.*

KAR v. *Zoo lang de morgenstar de karr' der zonne opwekken koom', Vondel in Ovidius*
Her-

Hersch. 4 b. p. 122.

KARBONKEL m. *Eenen karbonkel in 't voorhoofd voeren*, Vondel voor Hekuba,

KARDINAELSCHAP o. *Die 't kardinaelschap opgezeit had*, Hooft in Henr. den Gr. pag. 123.

KARKANT m. *Of zy haren karkant verkogt hadde*, Hooft in Tacitus 16 boek. *Behalven dit nogh eenen scepter, en eenen karkant van paerlen*, Vondel in Virg. 1 b. der En.

KARRABYN v. Vondel in het 2. deel der Poezyë p. 18.

*In zulk een' gloet en schyn
Verscheurt by vanen en geleden
Des vyants die dus overstreden,
De zwangre karrabyn
Quam op zyn boezem los te drukken.*

KARROS v. *Tusschen de karras en de winkels*, Hooft in Henr. den Gr. pag. 181. *Rydt in de karros*, Vondel in Horatius vierden Toezang.

KAS v. *Hy scheen de kas berooit te willen maken*, Hooft in de N. H. p. 469.

KASSIE v. *Plant hier groene kassie*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantged.

KASTEEL o. *In 't kasteel*, Hooft in Henr. den Groten p. 201.

Hoe bralt die Gallery, dat Vorstelyk kasteel!

Vondel in den Lof der Zeevaert.

KASTOOR m. *Een kastoer bedekt de vlechten,*

Een pluimaedje den kastoer,

Vondel in de Poëzy 1. d. p. 195.

KAT, een krygswoord, v. *Hy stichtte op 't verlaten ravelyn een platte kat van zakken vol aerde,* Hooft in de N. Hist. p. 302. Zoo is 't ook in de betekenisse van een dier.

KATTOEN o. *Het dunne kattoen,* Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

KEEL v. *Schulden zoo hoogb loopende datze ons aen de keele komen,* Hooft in de Hist. p. 49. *Spant de keel niet mit hare kracht,* Vondel in de Aenleidinge ter Ned. Dichtkunst. *Viel het hem zoo licht niet zynen vervolger de keel af te snyden?* Voll. in de Heerl. p. 118.

KEER m. *Men nam schielyk zynen keer nae Kales,* Hooft in de Nederl. Historien p. 10. *In wat geweest Merknur zynen keer neme,* Vondel in Virg. 1 b. der Lantg. Maer men zegt gemeenlyk: *Dit of dat scheelt my zoo veel in de keer.* En zoo vint men 't by Hooft Hist. 932. *Wat ons haer voorstamt of vyantschap in de keer wilde schelen;* het geen nogtans anders is in Henrik den Grooten p. 113. *Haer quam te voren wat het in den keer scheelde.*

KEIZERDOM o. *Op het Keizerdom,* Hooft in Henrik den Grooten p. 132. 133.

Tot

Tot het Keizerdom, Vondel in d'Opdr. van Lucifer. Van dit geslacht zyn de woorden van dezen uitgang, die eenige meenigte beteken, als *Menschdom*, *Burgerdom*, *Engelsdom*: hoewel *Keizerdom* hier by Vondel genomen wordt voor de Keizerlyke waerdigheid.

KELDER m. *In eenen donkeren kelder*, Hooft in de Ned. Hist. p. 30. *Gy moet den Falernischen kelder niet braveren*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

KELK m. *Ten zy ik dien kelk drinke*, Vondel voor de Batavische gebroeders.

KENNIP m. *De Spaenschen zich dienende van den kennip*, Hooft in de N. Hist. p. 434.

KENNIS v. *Die van de Roomsche kennisse behelst worden*, Hooft in 't leven van Agricola. *By hare wulpsche kennis*, Vond. in de Poëzy 1 d. p. 522.

KERK v. *De Geestelykheit maekte de Kerk tot een argernis*, Hooft in de N. Hist. pag. 5. *De Vaders der oude Kerke*, Vondel in 't Ber. voor Lucifer. In 't voorbygaen merk ik aen dat Caspar Sagittarius, in zyne verhandeling van het verjaren van der Martelaren sterfdagen, aentekent, dat de oude Christenen aen de plaetsen, waer in zy hunnen Godtsdienst pleegden, nevens andere benamingen, ook gaven die van *κρυπτατα* (als zeide men, *plaetsen des Heeren*) en wil dat hier van afgekomen

men zou zyn het Hoogduitsch *Kirch*, het Engelsch *Church*, en het Nederduitsch *Kerk*, het geen wy den taelminnaren te overwegen geven.

KERKER m. *Uit den kerker*, Hooft in de Ned. Historien p. 30. *In den kerker*, Vondel in d'opdragt van Noach. Zoo ook in zyn Toneelschilt p. 6. *Men ziet Petrus in den kerker*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag 18. Dit woort leit Oudaen af van het Latynsch woort *Carcer*, in de Roomsche Mogentheit p. 266. Maer dewyl ik hier in van hem verschille, moet ik in 't voorbygaen zeggen, dat de rechte oorsprong te zien is in het Gottisch Euangeli, waer in men leest het woort **KARKAR**, waer aen ons Duitsch nader komt. Want het verschilt niet van *kerker*, niet meer zeker dan *kaizar* (gelyk Hooft en anderen schryven) verschilt van *keizer*.

KERN v. *De schel moet af*, eer men de kerne smaakt, Vondel in 't 1. b. der Altaerg.

KERVEL v. *Die eete look, vergiftiger dan doller kervel*, Vondel in Hor. 3 Toezang.

KETEL m. *Terwyl het wyf den heeten ketel schuimt*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantg.

KETEN v. *Hy strykt hem een bloedige keten van den hals*, Hooft in d'Opdr. der Hist. Gelyk de eerste schakel eene lange keten nasleept, Vondel in 't Bericht voor Adam.

KEU-

KEUKE v. *Achter door de kenke*, Hooft in de Ned. Hist. 135.

KEUR v. *Om de keur op hem te doen vallen*, Hooft in de N. Hist. 3. *Toen by ter keure des Roomschen konings trok*, Vondel in 't opschrift van zyn Keurdicht.

KEURS v. *Onder de keurs der bruit*, Hooft in de Med. p. 183.

KIEL v. *De koopman kalfatert zyn lekke kiel*, Vondel in Hor. 1. b. der Lierzangen.

KIES v. *Den leen de kies ontrukken*, Vondel in Davids 57 Harpgezang.

KIEUW v. *Uit zyne kieuw*, Vondel in zyn Gedicht, de vrye Zeevaert.

KYF v. *Der staten magt in de kyve stellen*, Hooft in de Ned. Histor. 1188. *Daer zyn plaetzen genoegh uit de kyf*, Dezelve in den 59 brief. Men zegt ook, *Die zaak is buiten kyf*, dat is, *Daer is niets tegen te zeggen*, Dogh deze spreekwys gevalt my niet.

KIL m. *Vlietende met eenen doorgaenden kil*, Hooft in Tacitus 2 boek. Maer Vondel stelt het vroulyk: *De zon kookte de kil der holle vlieten*, in Virgil. 4 b. der Lantged. Ook in Horatius III b. 29 Lierz. *Die met zyne kil in de Zee loopt*. zelf Hooft in de Nederlantsche Historien p. 307. *Als de stroom een nieuwe kil gemaakt hadde*; en zoo ook elders. Waerom ik gisse dat 'er een druk-of schryffout is in de plaets van Tacitus.

KIM v. *Beneden de kim*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KIN v. *Toen sneed Ryhoove hem een lok van de kin*, Hooft in de Hist. p. 506. *Van de kin op de schenen*; Vondel in Virgilius 3. b. der Lantgedichten.

KINT o. *Van 't spraekloos kint*, Hooft in den 30 brief. *Waerin het kint lagh*, Vond. in 't Bericht voor Salomon.

KIST v. *Bet dan drie voeten hoogh steegh 'e water in de Kerke te Schevelinge, en baerd' er zulk een kracht, dat het een zwaere kist van yzer omsmeet*, Hooft in de Hist. 217. *Een ander lichaem in de de kist*, Vondel in 't 1. d. der Poëzy p. 268.

KISTJE o. *Het rieten kistje*, Vondel in 't Ber. voor Salmoncus. Dus zyn (gelyk alom blyken kan) alle de namen van vermindering, zelfs die der sexen ingesloten, als het manneken, het vroukje, het boekje, het doekje, het broekje, het koekje.

KLADDE v. *Deze kladde uitwischen*, Hooft in Tacitus 1 Jaerb. Ook genomen voor een schrift in 't ruw gestelt. *Dat de klad van de overgezette Aulularia al overlang in Engelant is gezonden, daerze blyft*, Hooft in den 8 brief.

KLAEU m. *Met den scherpen klaeu*, Vondel in Adam p. 32.

Met

Met witte gember, en haer kostelyken klaen,

Antonides in den Ystroom p. 45.

KLAGT v. *Met zyne klagte*, Vondel in den Inhout van Virgilius 2 Herd.

KLAY o. of v. *Die het klay affspoelt*, Vondel in Virgilius 1 Herderskout. *De nieuwe klay*, in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Op dezelve plaets p. 33. *Op dat het steken der zomerzonne de klay kooke*. Welk laetste ik voor best zoude keuren.

KLANK m. *De langkheit van den klank*, Vondel in het Ber. over de Misspellinge. By Hooft vinde ik het vr. in de Historie van de Medicis p. 18. *Door de klank zyner fame*. Ook in de Ned. Hist. p. 522. *Om hem de quade klank te vertoonen*. Maer ik volg lieft Vondel. Men leze ook de Spraeckkunst van Moonen.

KLAP m. *Ydelen klap te boek slaen*, Hooft in de Nederl. Historien p. 91. *Wech met dien zotten klap*, Vondel in Hekuba p. 31.

KLAVER v. *In de groene klaver*, Vondel in Virgilius 1 Herd.

KLAVIER, of KLAWIER by Kiliaen m. *Dragende den wreeden klavier*, Vondel in Horatius 1 b. 35. Lierz.

KLEED v. *Het hairen kleed*, Hooft in de N. Histor. p. 6. *Waer over hy het kleed ten beste gaf*,

gaf, Vondel voor Josef in Egipten.

KLEINNOODT o. *Dat kostelyk kleinnoodt*, Hooft in den 28 br. *Dat dierste kleinnoodt*, Vondel in het 2 d. der Poëzy p. 88.

KLEM m. *Was 't werk zynen klem quyt*, Hooft in de N. Hist. p. 36. Maer in zynen 180 brief heeft hy het vr. *Zonder 't welke alle hant de klem quyt is*. En zoo is 't ook by Vondel in den 33 Harpzang. *Toen myne ziel was in de klem*. Onzydigh luit het allervremdft: gelyk het my in Oudaens Roomsche Mogentheit byster voorkomt. Want daer zegt hy pag. 65. *Het klem der regering*.

KLEPEL m. *Als hy den dooden met den klepel dus beluit*, Vondel in Ovidius Hersch. 11 boek.

KLEPPER m. *Men ziet den klepper zich in 't oeffenperk verhitte*, Vondel in 't 2. deel der Poëzye.

KLEUR v. Vondel echter heeft het onz. in Virg. 6 boek der Encade: *Zy kreeg 't eene kleur op 't ander*. Zoo ook in zyne Poëzy 1. d. pag. 521. *'t levend kleur der onbesmette loli*. het geen ik niet goet kan vinden. Men moet zeggen, *d'eene kleur op d'andere*, en *de levende kleur*. Dit stemt ook Moonen, die in zyne Spraeckkunst te zien is.

KLIF o. *Aen de zyde van 't klif*, Hooft in Tacitus 3 boek der Historien.

KLIMOP o. *Staetzuchtigen slagten het klimop*,

klimop, Vondel voor de Gebr. van Thebe. Dit woort, een naem van een kruut, gesproten uit den aert van het zelve, is eigentlyk geen zelfstandigh woort, maar te zamen gestelt uit een werkwoort, en het deeltje *op*, zoodat het is KLIM OP; hoedanige woorden, gelyk in andere talen, van het onz. geslacht zyn: Zoo zeggen de Latynen,

Vix illud potui dicere triste vale.

[*Ter naeuwver nood zeide ik het allerlaetst vaerwel.*]

dat onze Antonides nagevolgt heeft in zynen Ystroom:

*Daer ze moe rinkelkens zich vast schiep
Begeven, en gesiert met purper en oranje
Het allerlaetst vaer wel afroepen van't Kampanje.*

Zoo is 't gelegen met DANKHEB, dat is HEB DANK. De nieuwaren zie ik niet dan met een arm dankheb te vergelden, Hooft in den 162 brief.

KLING v. *Die de blanke kling in de vuist had*, Hooft in de Rampzal. van de Medicis. *Met zyn uitgerukte kling*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

KLINK m. *Thrasea had den klink gekregen*, Hooft in Tacitus 3 b. der Historien. Vondel zegt in het andere geslacht by Horatius
in

in den 25 Lierzang: *De deur, die den meesten rydt op de klink stondt.* Dus is het in deze laetste betekenisse vrouwelyk.

KLIP v. *Van de klip affmyten,* Hooft in de Opdragt der Nederl. Historien. *Van de klippe,* Vondel in den Inhout van Edipus.

KLIS m. *Die aenhangt eenen klis van zwa-richeên,* Hooft in Geer. van Velzen.

KLOK v. *Met de klok wapen te kleppen,* Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 118. *Hy stak zulk eene afgriffelyke klok op,* Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

KLOMP m. *Met eenen klomp zwart pek,* Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

KLONT v. *Met zandige klonte bestroit,* Vondel in Virgilius eerste boek der Lange-dichten.

KLOOF v. *Om een vruchtbare ente in de kloof te zetten,* Vondel in Virg. 2 boek der Lantgedichten.

KLOOSTER o. *In 't Franciskaner kloof-ter,* Hooft in Henr. den Grooten p. 135. *In 't Katuizers klooster,* Vondel in den Inhout van Gysbrecht van Aemstel.

KLOOT m. Dit blykt aen de woorden hier van te zamen gelascht; als *werreltkloot, aerdkloot.* *Die den ganschen werreltkloot om-trok,* Vondel in d'Opdragt der Leeuwenda-lers. *Onder den aerdkloot,* in 't 4. boek van Vir-

Virgilius Lantgedichten. Schoon het vrouwelyk is by Hooft in de Ned. Histor. pag. 80. *Met een houte klood.* Dan het kan by verzinning gestelt zyn. Want in de Gezangen p. 932. heeft hy het ook mannelyk.

*Op een' vermaelden klood, die draait,
Speurt hy den wegh des Hemels na.*

Vondel in Joannes den Boetgezant p. 58.

*Zoo ver het om den klood der aarde
En om zyne aders vloest.*

KLOP v. *Deze heeft de klop der aderen betast,* Hooft in Tacitus pag. 163.

KLOS m. *De lepel met den klos,* Vondel in het tweede Deel zynen Poëzy.

KLUFT v. *Onder elke kluft,* Vondel in Virgilius tiende boek der Eneade.

KLUWEN o. *Om aen't kluwen te raken,* Hooft in de Ned. Histor. pag. 59. *Dedael bestelde Theseus het kluwen,* Vondel in Virgilius 6. boek der Eneade.

KNEEP v. *Dat de hooftluiden de kneep der oorloge zwaerlyk uitstaen zonden,* Hooft in Tacitus pag. 4.

KNEPPEL m. *Den tienden man uit den kneppel dooden,* Hooft in Tacitus derde boek.

KNIE v. *De agtbaerheit der regeringe op*

K

de knie helpen, Hooft in de Nederl. Histor. pag. 108. *Met zyne knie tezens de aerde*, Vondel in Virgilius 12. boek der Eneade.

KNYF. o. *'t welk hem 't knyf in de vuist gedruwt waer*, Hooft in de Ned. Historien pag. 485.

KNIK m. *Het heir, 't welk dezen knik der zaken voor geen en aenvang van overhant wist aen te nemen*, Hooft in Henr. den Grooten pag. 90.

KNODS v. *Met een quaastige knods gewapent*, Vondel in Virgilius 7. boek der Eneade.

KNOKKEL v.

*Maken kunt gy groot getokkel
Met uw ongeknootte knokkel,*

Hooft in de Gedichten. pag. 706.

KNOOP m. *In den knoop van haer haer*, Hooft in Tacitus 3. boek. *Van den knoop der ondertrouwwe*, Vondel voor den brief van Lucie.

KNOP m. *Zoo moet geen storm den knop bederven*, Vondel in Ovidius Herschepping 14. boek.

KOE v. *Zy hebben de koe by de hoornen*, Hooft in de Nederl. Historien, pag. 231. *Ik zal dees jonge koe opzetten*, Vondel in Virgilius III. Herderskour.

KOEGEL of KOGEL m. *Maer als hy hoven den koegel was*, Hooft in de Nederl. His-

Hif-

Historien pag. 14. Vondel heeft het vrouw. in Ovidius Herscheppinge, *Het loot van eene koegel.* Moonea hout het met Hooft voor mannelyk.

KOEK. m. *Gy moet u met dezen koek vrolyk maken,* Vondel in Virgilius 7. Herdersk.

KOEKKOEK m. *Zoo scheidt de koekkoek lust in zynen ouden zang,* Vondel in de Lecuwendaalers pag. 15.

KOELTE v. *Met een wakkere koelte,* Vondel in Virgilius derde boek der Eneade.

KOERS m. *Van den koers van regeringe,* Hooft in den 23. brief. *Waer wy onzen koers zullen zetten,* Vondel in Virgilius derde boek der Eneade.

KOETS v. *Ziet gy die ryke koets,* Hooft in 't Bruiloftsd. op Reael. *Voor de koets te spannen,* Vondel in Horatius 16. Lierzang.

KOG v. *Vrankryk en Nederlant plagten een eene kog te reden,* Hooft in de Nederl. Hist. pag. 972.

KOKER. m. *Toen rukken die van Barlemont het zinkroer uit den koker,* Hooft in de Nederl. Histor. p. 516. *Trek eenen pyl uit den koker,* Vondel in Virgilius tweede boek der Eneade.

KOLDER m. *Hy schoot zynen kolder uit,* Vondel in Virgilius vyfde boek der Eneade.

KOLF v. *Met een ruwe kolf in de vuist,* Vondel in Virgilius tweede boek der Eneade.

KOLK v. *Van 't vuur der onderaerfche kolk*, Hooft in de Gedichten pag. 691. *Het zy men 't laet de kolk des haerts bevolen*, Vondel in de Altaergeheimeniffen p. 87. *In voorraedt opgevifcht uit d'ongefuime kolk*, Antonides in het eerfte boek des Yftrooms. Zoodat ik niet weet waerom het mannelyk is by Moonen. Vollenhove volgt Vondel:

In d' allerdiepste jammerkolk.

KOLOM v. *Tegens eene vreeffelyke kok m*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

KOMEET v. *Het verfchynen eener yffelyke Komeet*, Hooft in de Nederl. Historien p. 546.

KOMMER m. *Dat zy hem dezen kommer wyten mogt*, Hooft in de N. Hift. p. 107. Ook 733. *Den kommer der Nederlanderen kon men niemant toefchryven, dan alleen den Raedt van Spanje.*

KOMPAS o. *De pen van 't Kompas*, Hooft in den 183. brief. *'T Kompas kan ze brengen door ongebaenden plas*, Vondel in de Zeevaart p. 158.

KOMST v. *Om de komst van de Lantvoogdeffe te vorderen*, Hooft in de Ned. Hiftor. 85. *Met de komfte*, Vondel voor Josef in 't Hof.

KONCILI o. *'T Koncili van Trenten*, Hooft in Henr. den Grooten p. 51.

KONYN o.

*En waar de rots zich niet wil bollen laten,
'T knyn is 'er by; en nestelt in de gaten,*

Hooft in. den CIV: Psalm.

*Hy spant zyn paerden in voor 't dagen,
En gaet met handen 't knyn belagen.*

Vondel in Palamedes.

KONING. Zie AENBIEDING.

KONINGDOM o. *Het Koninkdom van David,* Hooft in de Medicis p. 1.

KONST v. *Naer de konst,* Hooft ind'Opdraght der Nederlantsche Historien. *Nie-
mant wort met de kunst, wel met eenen trek tot
de kunst geboren,* Vondel in den brief aen zyn-
nen afwezenden vriend. Dusdanige namen
toelatende de e in den noemer van 't enkel
getal (want men zegt ook *konste*) zyn van 't
vrouwelyk geslacht: gelyk Hooft daer van
de bepalinge gegeven heeft in de XIIIde
waerneming, te vinden voor den eersten en
agter den tweden druk van dit boekje, daer
meer dusdanige woorden, *jonste, beede, rede,
zede* enz. zyn aengetogen.

KOOI v. *Door de kooi der slavernye booren,*
Hooft in de Nederl. Historien pag. 542. *In
de kooi,* Hooft in Geeraert van Velzen. Von-
del ook in Virgilius zevende Herderskout.

KOOKET o. *Het bitter kooket, dat men*

voor U. E. daer tegen heeft opgedischt, Hooft in den 143 brief.

KOOL v. *Het sap is de kool niet waerd,* Hooft in den 18 brief. Ook genomen voor vuur, *Met kruipende kool,* Hooft in de Ned. Historien pag. 714.

*Zoo kil een element kan noch de kool van 't minnen
Niet bliffen.*

Vondel in de Poëzy 1. Deel pag. 239. *Dekkende de doove kool met een plaesterken,* Hooft in de Nederl. Historien pag. 157.

KOON v. *De suikere koon van een dochter te kussen,* Vondel in de Bruiloftsd. pag. 760.

KOOP m. *Door overeenstemmen van Italie, dat den koop verfoeide,* Hooft in Tac. 3. boek. *Laet schoonvader en schoonzoön op dien koop vry paren,* Vondel in Virgilius 7. boek der Enead.

KOOPMANSCHAP v. *Doordien men haer zeide dat 'er geen trek meer in die koopmanschap was,* Hooft in de Nederl. Historien pag. 100.

KOOR o. *In 't Koor,* Hooft in Henrik den Grooten pag. 13. *Uit 'het Koor,* Vondel in Virgilius tweede boek der Eneade.

KOORD v. *Zy kregen aan hunne koorde,* Hooft in de Nederl. Historien p. 58. *De herder sloeg het eene koorde door de voeten,* Vondel voor Edipus.

KOORTS v. *Overleden aen een brandende*

de koorts, Hooft in de Nederl. Historien pag. 17. *In huane razende koortse*, Vondel in d'Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst.

KOP m. *Alua daet hem by den kop grypen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 202. *Den kop in de lucht stekende*, Vondel in den Inhout voor Adam in ballingschap. Ook genomen voor een drinkvat, *Uit eenen gouden kop te drinken*. Dat ook Vondel heeft in Virgilius tweede boek der Lantgedichten.

KOPER. Zie GOUT.

KOPPEL o. *Een koppel, dat uit het bespiegelen geboren is*, Hooft in den 149. brief.

KORAEEL o. *'T Noode Korael van uw minnelyk montje*, Hooft in de Gezangen p. 651. *Aen 't korael van wven mont*, Vondel in 't eerste Deel der Poëzy pag. 23.

KOREN o. *Hier benevens sloeg het koren zeer op*, Hooft in de Nederlantsche Histor. p. 834. *Het koren*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

KORF m. *Binnen den korf*, Vondel in Virgilius vierde boek der Lantgedichten.

KORK o. *In ruig kork gewonden*, Vondel in Virgilius elfde boek der Eneade.

KORNET v. *Juliaen Romero onbietet de Kornet van Mendosa*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 462. *Onder de Trojaensche Kornet*, Vondel in d'Opdr. van Adonias.

KORST v. *Atzoo zy door de korst heen*

stapten, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 309. *Met een harde korst begroeien*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedicht.

KORTOU, of, als anderen schryven, KARTOU, v. *Onder de krakende kortou*, Vondel in de Bespiegelingen pag. 180.

KOSSEM m. *Hy streelt den kosssem*, Vondel in Ovidius Herscheppinge, zevende boek.

KOST m. *Op den gewonnen kost noodigen*, Vondel in Virgilius vierde boek der Lantgedichten. Dogh Hooft zegt in den 21. brief, *Meer smaex vinden in d'oude kost*.

KOT o. *Geen zwynen wroeten dan het stroo in hun kot om*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

KOU, anders KOY, v.

*Wat vraet zou nu verwaten
Een' vogel eeten, dien by aefde in zyne kou?*

Vondel in 't vyftiende boek van Ovidius Herscheppinge.

KOUDE v. *Tegens de koude*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 613. *Voor de koude*, Vondel in Virgilius zevende Herderskout.

KOUT m. *Van gemeenen kout afgescheiden zyn*, Vondel in den Inhout van Jephtha. Echter schynt hy het ook vrouwelyk te nemen in het einde van Virgilius eerste boek der E-
nea-

neade, daer hy dus spreekt: *D'ongelukkige Dido brogt mede den nacht over met allerhande kout*; of 't most (wie weet?) een drukfeil zyn. Maer Hooft heeft in de Nederlantsche Historien p. 831. *In gemeenzame kout*. En pag. 837. *Door gedurige kout*. Moonen is voor 't mannelyk geslacht.

KOUTER o. *Het kouter*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

KRACHT v. *Met schier omweerstandelyke kracht*, Hooft in d'Opdraght der Nederl. Historien. *Spant de keel niet nit hare kracht*, Vondel in d'Aenleiding ter Ned. Dichtkunst.

KRAEG m. *Naer den kraeg*, Vondel in Palamedes pag. 52.

KRAEI v. *Dan vangt hy eenen haes*, of *overzeesche kraei*, Vondel in Horat. 2. Toez.

KRAEM v. *Dat het tydt was de kraem op te breken*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 10. Huigens zegt in zyn gedicht op Westerbaens Okkenburg, *In 't kraem te leggen*, dat een byster ongeluit is. Nogh vinde ik het in de Invallende Gedagten van Kats: *Ik stond een wyl omtrent het kraem*. Ook in Dekkers Lof der Geltzucht, niet verre van het einde:

*Dit gansche poppekraem getast op eenen koop
Staet voor myn munte veil.*

Dogh hy ontvalt zich zelve in zyn gedicht

K 5

op

op den Roomschen Paus, en den helschen
Kramer, daer hy 't vrouwelyk stot:

*Zyn voddekraem haelt by dan voor den dagh,
En steltze toe zo prachtig als by magh,*

Maer Oudaen heeft ook het vorige in de
Roomsche Mogentheit pag. 308.

*De tedere erfgenaam
Verschrikt en stuipt en nygt voor 't opgeschikte kraem.*

KRAEN, een vogel, v. *Het kast een
Strymonische Kraen treffen, Vondel in Virgi-
lius elfde boek der Encade.*

KRAFT. Zie KRACHT.

KRAK m. *'T uitbeemsch geweld en trou-
loosheit der bontgewaten badden den Roomschen
Staet byna eenen krak gegeven, Hooft in Ta-
citus derde boek der Historien. Zietge niet
dat de mast eenen krak wech heeft? Vondel in
Horatius 14. Lierzang.*

KRAKKEEL o. *In het krakkeel, Hooft
in de Nederlantsche Historien, p. 6. Naer-
dien het krakkeel aengroeyde, Vondel in het
Berecht voor Palamedes.*

KRAMP v. *Zonder nieuwe kramp, Hooft
in de Nederlantsche Historien pag. 501.*

KRANKTE v. *De krastigheit der krank-
te, Hooft in Tacitus tweede Jaerboek.*

KRANS m. *Met den krans om 't hooft,
Von-*

Vondel in Virgilius zesde Herderskout.

KRAT o. *Op het Krat van Doris wagen,* Hooft in zyn Gezangen.

KREEFT m. *Voor den brandenden Kreeft,* Vondel in Virgilius zesde Herderskout. Voorts zyn alle de Visschen van dit geslacht, waer onder ik niet weet waerom Moonen *Bot* vr. stelt.

KREEK v. *Mondragon bestondt de Kneek te sluiten met palen,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 445. *Verlos my uit die Kreeke,* Vondel in Virg. zesde boek der Encade.

KREET m. *Door dien kroet opgewekt,* Vondel in Virgilius derde boek der Encade. Hooft gebruikt het vrouwelyk in den ioden brief. *Naer de daeglyxe kroet.*

KREITS m. *In dezen kreits,* Hooft in Henrik den Grooten p. 109. *De maen, die om de maent baren kreits voltrekt,* Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

KREUK v. *Met een' zotve kreuk,* Hooft in den 189sten brief. *Indien het voorhoofd zot een wyze kreuk,* Vondel in het tweede Deel der Poëzy p. 323.

KRIB in de betekenisse van tegenstreven, v. *De koorts is een hartnökkige krib,* Hooft in den 157sten brief.

KRIBBE v.

*Verwacht in uwenschoot het drietal, dat van't Oosten
Zich boogh voor d' arme Kribbe;*

Von-

Vondel in de Maegden.

KRIEKEN o. *Met het krieken van den dagh*, Hooft in Henriek den Grooten p. 68. Zie WEZEN.

KRYG m. *Ten einde van dezen krygh*, Hooft in de Ned. Hist. p. 20. *Den aengevangen kryg ten einde brengen*, Vondel in Virg. 2. Boek der Eneade.

KRING m. *In eenen kring*, Vondel in Virgilius 8. boek der Eneade.

KRISTALYN o. *In het blaeuwwe kristalyn*, Vondel in Lucifer pag. 1.

KRITS m. *In zynen vollen krits*, Vondel in Lucifer pag. 55.

KROES m. *Als oft hy een' gouden kroes gestolen hadde*, Hooft in Tacitus 32ste boek. *Hy brengt den vollen kroes*, Vondel in Virgilius 2. boek der Lantgedichten. Evenwel Hooft moet het vrouwelyk gestelt hebben, dewyl hy in Tacitus ook p. 170. duidelyk zegt, *Dat d'oude man d'ontfange kroes aen Drusus geleverd hebbe*.

KRONYK v. *Mogt het u bewren de Kronyk van onze zwaricheit aen te hooren*, Tac. 1. b.

KROON v. *Zynde het der Kroone te na*, Hooft in de N. Hist. p. 1. *Die met kennis de Kroon uitreiken*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst. *Adonias kost het den hals, dat hy met looze lagen Salomon naer de kroon durft steken*, Vollenh. in de Heerl. der

der Rechtvaerdigen p. 15.

KROONING v. *Op de krooning*, Hooft in Henrik den Grooten p. 178. Zie AENBIEDING.

KROOS o. *Boven op het kroos*, Vondel in 't zesde boek van Ovidius Herscheppinge.

KROOST o. *De Dardanen kennen hunne voorouders aen het kroost*, Vondel in Virgilius vyfde boek der Eneade.

KROP m. *Dat hun dit leet in den kropstak*, Hooft in de Nederl. Historien p. 64. *Paris oordeel stak haer nogh diep in den krop*, Vondel in Virgilius eerste boek der Eneade.

KRUIK v. *Met de kruik*, Hooft in Ba-to. *Die den stroom uit zyne kruik giet*, Vondel in Virgilius zevende boek der Eneade.

KRUIM v.

'S ovens gloet haer steke

Op 't hoest, en sluit' de kruim in eene korst;

Vondel in het 2. boek der Altaergeheimen.

KRUIN v. *Van de kruin*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 30. *De kruin om hoogh steeken*, Vondel in Virgilius derde boek der Eneade.

KRUIS o. *Onder het kruis*, Vondel in de Opdragt van Maria Stuart. *By 't nieuwe kruis van St. Eustache*, Hooft in Henrik den Grooten p. 110.

KRUIT

KRUIT o. *De dieren in het kruit*, Hooft in 't eerste Bedryf van Granida. *Door kracht van dit kruit*, Vondel in Virgilius 8ste Herderskout. Ook genomen voor buskruit: *In 't midden van 't kruit*, Hooft in de Nederl. Historien p. 315.

KRUL v. *Ik zie de krul in iemants neuze*, Hooft in zyn Gedichten.

KUDDE v. *Een schaep van de kudde*, Vondel in Virgilius derde Herderskout.

KUIF v. *Bekoort door deze knif*, Vondel in de Bruiloftdichten p. 680.

KUIL m. *Ergens in eenen kuil*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 33. *Het lyk in eenen kuil te werpen*, Vondel in d'Opdraght voor Josef in Dothan.

KUIT v. *Een koegel, die de kuit quetste*, Hooft in de Nederl. Historien p. 1087. *Verneemt ze flux hoe hout en schors de kuit be-weeven*, Vondel in Ovidius Herscheppinge p. 335.

KUNDE v. *Mits de kunde der plaetsen*, Hooft in Tacitus zesde boek.

KUNDSCHAP v. *Zyn Majesteit ontfing waerachtige kundschap*, Hooft in Henrik den Grooten p. 137.

KUNNE v. *De sterkste zwicht voor d'allerzwakste kunne*, Vondel in d'Opdraght voor Jephtha.

KUNST. Zie KONST.

KUS

KUS m. *Men zegt dat hy zyne Gemalinna eenen kus afgeflagen hebbe*, Horatius 3. boek 5 Lierzang. Ook in de Bespiegelingen p. 212. *Zoo wort de Heilant hier met eenen kus verraden*, By Hooft is 't vrouwelyk. *Na een korte kus*, in Tacitus p. 215.

KUSSEN o. *Op dat kussen te raken*, Hooft in de Nederl. Hist. p. 29. *Dees naer het kussen staende*, Vondel in Horatius derde boek 1. Lierzang.

KUST v. *Hier toe geviel 't dat de Onder- amirael de kust aondeed*, Hooft in de Nederl. Historien p. 14. *Aen de kust der oude Kureten*, Vondel in Virgilius derde boek der Eneade.

L.

LABYRINTH m.

*Meenig ydel werreltskin
Doolt in dezen Labyrinth.*

Vondel in het tweede Deel der Poëzy.

LACH. Dit woort schynt twyffelachtigh. My staet het mannelyk geslacht met Vondel best aen, *Mengt het bitter met eenen zoeten lach*, in Horatius tweede boek, 16. Lierzang; dat ik ook van Moonen bevestigt vande in zyne Sprækkunst. Ook was de Lach

een Godt by de Ouden, geen Godin. Hier van schynt Hooft te verschillen in zynen 133. brief: *Maer mogen z' al deur voor menschen, die de lach, een' eigenschap der menschelykheit, verzaken?* Echter heeft hy het mannelyk in de Gezangen p. 632.

*Zy plantte in 't oog een vonk,
En stelde 'er by te pronk,
Een' lieven lach, en looze lonk.*

LADDER v. *Tegens 't beklimmen met de ladder*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 9. *Aertsvader Jakob zagh te Bethel in den droom eene ladder*, Vondel in zyn Tone l-schild p. 6.

LADE v. *Het werk, geslagen met de lade*, Vondel in Ovidius Herschepp. 6. boek.

LAEGTE v. *Uit de laegte*, Vondel in Virgilius 3. boek der Lantgedichten.

LAERS v. *Hy stampte met de laers*, Vondel in Zungchin pag 25.

LAGE v. *Van de lage behoort hebbende*, Hooft in Tacitus 14. boek. *Hy leit zich daer in de lage*, Vondel in den Inhout van Virgilius 11. boek der Eneade.

LAK m. *Een' nieuwen lak op den hals te werpen*, Vondel in Virgilius 2. boek der Eneade. By Hooft is 't onz. in Geeraert van Velzen, *En 't trouloos lak geweven, 'T welk*

gy hem op den hals deede werpen. Moonen volgt Vondel. Voor een water zoo genoemd is 't ook onzydigh. *Op den oever van 't lak Benacus,* Hooft in de Histor. van de Medicis p. 31.

LAKEN o. *Het omgedeelte gouden en zilveren laken,* Hooft in Henrik den Grooten p. 176.

LAM o. *Dit onnoozel lam,* Vondel voor den brief van Agnes.

LAMP v. *In de brandende lamp,* Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

LAMPER o. *'T zwarte lamper,* Vondel in het tweede Deel der Poëzy p. 347.

LANDOU v. *Over de omleggende landouwe,* Hooft in de Nederlantsche Histor. p. 131. *Men ziet de dorstige landou quynen,* Vondel in d'Opdragt der Gebroeders.

LANS v. *Farnèze vat flux de lans in de wist,* Hooft in de Nederl. Histor. p. 557.

LANT o. *In 't lant,* Hooft in de Ned. Historien p. 12. *Het platte lant,* Vondel in d'Opdragt van Adam in ballingschap. My lust in 't voorbygaen aen te merken, dat de laetste Opsteller der Nederduitsche Spraek-kunst zegt, dat dit woort de naemvallen in het meerder getal maakt door *landeryen*: dat niet alleen strydt tegen de regelmatigheit (hoewel dat somtyts wel gebeurt) maer tegen alle voorbeelden. *Lant* maakt *landen*.

En *landeryen*, gelyk de zaak spreekt, komt van *landery*. Die 't niet gelooft, zie Hooft na in de Nederlantsche Historien pag. 267. *Totdat zy in de landerye van Guise zonden gekomen zyn.*

LANTAERNE v. *Zy noemden hem een groote lantaerne zonder licht*, Hooft in de N. Historien p. 493.

LANTSCHAP o. *Over 't heele lantschap*, Hooft in de N. Hist. p. 1197.

LASCH v. *De lasch uit Tacitus vergeten heb ik op 't einde van 't blad geklampt*, Hooft in den 54. brief. Ook voor een heimelyk gedeelte des lichaems, *In de schaft getroffen en de lasch*, Vondel in het 12. boek van Ovidius Herfcheppinge.

LAST m. *Tot zulk eenen last*, Hooft in de N. Hist. p. 3. Dus spreekt hy terecht. *Plagen, die hy voorस्पelt op Goddelyken last*, Volk in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 110. Ook Hooft weder in de Nederlantsche Historien p. 105. *Gevraegt naa hunnen last: maer t'onrecht, als hy daer op laer volgen: antwoordde d'een met een stoute leugen, datze daer was, te weten de last, voor dat hy daer was.* Uit andere exempelen, doorgaens bygebracht, blykt dat hy zich verzint. *Met den last*, Vondel in d'Opdragt voor Josef in 't Hof. By misbruik der koopluiden is het, voor een maet van graen genomen, onzydig.

digh. En men dient hen te volgen, als men in zulk een geval verstaen wil zyn. Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1159. *De Rog quam omtrent agthondert gulden 't last te kosten.*

LASTAEDJE v. *Dat zy de Lastaedje, een treffelyke voorstadt, aen affche leiden,* Hooft in de Nederl. Hist. p. 64.

LASTER m. *Een stank van onafwisschelyken laster,* Hooft in de Nederl. Historien p. 63. *Maer om den laster plaets te geven,* Vondel in Palamedes p. 15. *Qualyk heeft het derhalven Antonides in het vierde boek des Yfrooms:*

D' ondankbre laster byte op hare tong voorten.

LAURIER m. *Den laurier verdienende,* Vondel in den Inhout van Virg. 4. *Herdersk.* Zoo is ook

LAUWER m. *Dees boom gelykt den Lauwer,* Vondel in Virgilius 2. boek der Lantgedichten.

LEDEKANT v. *Uit de Saffrane ledekant,* Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten. Dit volgt ook Moonen. Anderen zeggen, *het ledekant.*

LEEM o. *Waer op eens van Antonio geantwoort was, dat hy zoo onderdanig aen zyne Majesteit zou blyken, als't leem aen de hant van den Postbakker,* Hooft in de Nederl. Histor.

p. 520. *Het taeje leem*, Vondel in het 9.^e boek van Ovidius Herscheppinge.

*Is't leem niet stout, dat zynen pottbakker
Bedillen durft?*

Vollenhove in zeker Lykdicht.

LEEN o. *Het Leen van zyne Kroone*, Vondel in d'Opdragt van David in ballingsf.

LEER v. *Tegens de Roomsche leere*, Hooft in de Nederl. Historien p. 4. *In haere leere kan niets gevonden worden*, Vondel voor Adam in ballingschap. *Het licht der hemelsche leere*, Vollenhove in zyne Slotpredikaetfie.

LEEST v. *Ik ben van die leest niet*, Hooft in de Nederlantsche Historien p 992. *Spreuken naer de leest van elx lyf te passen*, Vondel voor Jephtha.

LEET o. *Zy verleggen het leet traeglyk*, Hooft in Tacitus p. 496. *Waer hem dit leet niet wedervaren*, Vondel in Virgil. 3. Herderskout.

LEEURIK m. *Scille verkeerde in eenen Leeurik*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 8. boek.

LEGER o. *In't leger gekomen*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 12. *Wat gevaer het leger liep*, Vondel in den Inhout der Maegden.

LEY, v. *Hy had een gofde ley*, Hooft in
de

de Nederl. Historien p. 171. Ook genomen voor eenen stroom, *Over de Leije*, Dezelve p. 699.

LEK o. *Het Albaensche Lek*, Vondel in Horatius IV. boek 1. Lierzang. Maer voor een rivier, by ons bekend, is 't vrouwelyk. *Op de Lek*, Hooft in de N. Histor. p. 256. *Van de Lek*, Vondel in de Poëzy, eerste Deel p. 177.

LEL v. *Zy gilt met haere lel*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 3. boek.

LELI v. *Wanneerge met uw lip de leli leeft uit rozen*, Vondel in de Begroetinge van Prins Frederik Henrik pag. 108.

LEMMER o. *Hy bint het Griexe lemmer op de zyde*, Vondel in Virgilius 2 boek der En. Maer genomen voor een streek lants, dus genoemd, is het vrouwelyk: *Uit de Lemmer*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 436.

LEMMET o. *Aen het lemmet*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

LENGTE v. *Omdat by van wanstallige lengte was*, Hooft in de Nederl. Historien p. 91. *In de lengte*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

LENING v. *Over de yzere lening*, Hooft in Henrik den Grooten p. 176.

LENTE v. *Tot de toekomstige Lente*, Hooft in de Nederl. Historien p. 97. *In de lente van hun leven*, Vondel in d'Opdragt van Jo-

lef in Egipten.

LERP v. *Om de slagen tener lerpe te ontfangen*, Hooft in de Nederlantfche Historien pag. 231.

LES v. *Uit de leffe dezer punten*, Hooft in de Nederl. Historien p. 348.

LESSENAER m. *Den lessenaer zynen wandel nakuerende*, Hooft in den 55. brief.

LETSEL o. *Dit letfel*, Hooft in Tacitus van de zeden der Germanen.

LETTER v. *Dat Uw E. de duistere letter wil indachtigh zyn*, Hooft in den 1. brief. *Met de letter*, Vondel in de Heerlykheit der kerke pag. 12. *De Hebreusche text heeft voor dit verhael de letter omgekeers; gelyk men haer voor 't begin van 't volgende hoofstuk eveneens vint geschreven*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen p. 363.

LETTERGREEP v. *De klank der lettergreespe*, Vondel in 't Berecht over de Mispellinge.

LEVEN o. *Het heerlyk leven*, Hooft in de Nederlantfche Historien p. 5. *Dit leven te versmaden*, Vondel in d'Opdraght van Maria Stuart. Dit woort is eigentlyk een werkwoord. Zie GEVOELEN.

LEVER v. *De gier verlaet de lever van Tuius niet*, Vondel in Horatius IIIde boek, 4. Lierzang.

LEUGEN v. *Dat het der leugene een geen kun-*

kundig litteken ontbrak, Hooft in de Nederl. Historien pag. 423. *Tot voorstant van de leugen*, Vondel in Maria Stuart p. 3.

LEUZE v. Zie LOOZE.

LICHAEM o. *Dat gansche lichaem vervalt*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 32. *Het lichaem gepynigt*, Vondel voor den brief van Sint Barber.

LICHT o. *Dat zy het licht vlooden*, Hooft in de Ned. Historien p. 87. *In het licht te brengen*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden vrient.

LIDT o. *Het eerste lidt der Staten*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 28. *Elk lidt heeft zyne evenredenheit*, Vondel voor Elektra.

LIEDT o. *Voor aen met plegtige pracht gaen de papen*, opzingende een heiligh liedt, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 30. *Het onvolwrochte liedt*, Vondel in Virgilius 9. Herderskout.

LIEF o. *De Grooten vergeten geen ont leet om nieuw lief*, Hooft in de Vertalinge van Sansovin, No. 489. Zie HECHT.

LIEFDE v. *Door de liefde*, Hooft in de Nederl. Historien p. 26. *Uit blinde liefde*, Vondel in d'Opdraght voor Lucifer. *Door de leste en grootste wonderen van zyne eeuwige liefde*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 88.

LIER v. *Muzyk onder de lier*, Vondel in Virgilius 6. boek der Encade. Zoo ook voor een dorp genomen: *In de Liere by Delf*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 281.

LIEVEREI v. *Uitgestreken met deze lieverei*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 105. Vondel in Faëton.

En voere in eenwigheit bierna de roulieverei.

In het eerste deel der Poëzy p. 1374.

*Athene en Rome dragen bey
Een zonderlinge lieverey.*

De rechte spelling van dit woort is *lievery*, het geen wil zeggen liefdeteken. Dus is de eerste betekenis geweest; daarna heeft men 'er door verstaan zeker kenteken aen de kleederen der genen, die in iemants dienst zyn. Dus schryft men qualyk *lieverey* voor *lievery*, dewyl het een Duitsch grontwoort is. Zie Hooft in den lesten druk der Mengelwerken p. 725. die echter in den rymklank somwylen zich vergift, gelyk ook alle die in, en na zynen tydt geschreven hebben.

LY v. Dit wil ook een zelfstandigh woort zyn: ten minste het wort zoo gebruikt. *De gemeente was byster in de ly*, Hooft in Tacitus 3. boek der Historien. Zie van dit woort den

den Zeeman van Winſchoten.

LYF o. *Eenigen waegden 't lyf*, Hooft in de Ned. Hiſtor. p. 405. *Dingen die niet om het lyf hebben*, Vondel in d'Aenleiding ter Nederduitſche Dichtkunſt.

LYFTOCHT v. *Regel in 't rekken der lyftocht*, Hooft in Henrik den Grooten p. 92.

LYK o. *Men maſt het lyk afſmyten*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 20. *Het lyk in eenen kuil te werpen*, Vondel in d'Opdr. voor Joſef in Dothan.

LYN v. *Aen hunne lyn te krygen*, Hooft in de Nederl. Hiſtorien p. 25. *Daerna ſcha- tenze buiten de lyn*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.

LYNI v. *In rechte of byzydige lyni*, Hooft in de Nederlantsche Hiſtorien p. 1020.

LYNWAET o. als zynde, meen ik, zoo veel als *lyngewaadt*. *In zwart lynwaet*, Hooft in de Nederlantsche Hiſtorien p. 30. *Bekleedt met zuiver lywaet*, Vondel in 't Be- recht voor Adam in ballingschap.

LYST v. *Hoe de gevangen zekere lyſte van zich geworpen hadde*, Hooft in de Nederlantsche Hiſtorien p. 236. *Een jagttrok met een geborduurde lyſt*, Vondel in Virgilius 4. boek der Eneade.

LYSTER v. Zie SNIP.

LINDE, een boom, v. *Onder een groene*

L 5

lin-

lunde, Vondel in Horatius 1. boek, 1. Lierz.

LINGE, een rivier, v. *Leerdam op de Linge gelegen*, Hooft in de N. Hist. p. 377.

LINNEN o. *Bekleedt met dun waterblaen linnen*, Vondel in Virgilius agtste boek der Encade.

LIP v. *Bytende op de lip*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 8. boek. Ook in de betekenis eener riviere, *Over de Lip*, Hooft in de Nederl. Historien p. 702. *Daer de Lip hem tol geeft met haer eiken*, Vondel in het 1. Deel der Poezy p. 285.

LIST v. *Gianibelli vergde zyn zinnen nieuwe list te verzieren*, Hooft in de Nederl. Historien p. 105.

LOEF v. *Het Spaensc h voervolk steekt het Fransche de loef af*, Hooft in den 52. brief. *Zoo krygt men, recht voor wint, de loef van zyn party*, Vondel in Adonias p. 13.

LOF o. *Naer 's lof der Nassausche lanwe- ren*, Hooft in d'Opdr. der Nederlantsche Historien. Ook in de betekenis van pryzinge: *Van dit werk komt het voornaemste lof toe den yver des Heeren van Lokkegem*, Dezelve in de Nederlantsche Historien p. 27. Maer ook staet in Tacitus, door hem vertaelt, pag. 99. *Met eenen verhief hy den lof van Scjanus*. En dus spreekt ook Vondel (van wien men evenwél heeft HET LOF DER ZEEVAERT) in het Berecht voor Palame-

medes: *Zynen lof aen te roeren*; en met hem de beste der hedendaegsche fchryveren.

LOG o. *De Italianen rukten door 't log in*, Hooft in de Ned. Histor. p. 1088. *Zy steekt de duimen in het log van wederzy*, Vondel in Ovidius Herscheppinge pag. 411.

LOGEN. Zie LEUGEN.

LOÏRE v. *De stroom der Loire*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 156.

LOK v. *Men scheert ook baert en ruige lok*, Vondel in Virgilius derde boek der Lantgedichten.

LOKSEL o. *'T loksel van den vrede*, Hooft in Tacitus p. 516.

LOMMER v. *In de lommer*, Vondel in d'Opdraght voor Adam in ballingschap.

LONDT v. *Met de bernende londt in de hant*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 242.

LONK m. *Als by met eenen lonk hem aenloeg*, Vondel in Salmoneus p. 16. Maer Hooft heeft het vrouwelyk in de Gezangen pag. 632.

*Zy plantte in 't oogb een vonk,
En stelde 'er by te pronk
Een lieven lach, en looze lonk.*

LOOF o. Hier voor hebben wy zoo even gehad LOF. *Het loof verciert de boomen,*

men, Vondel in d'Opdraght van Samson.

LOOGH v. *Zoo daer eenige kaersfen i' Alkmaer zyn, zy moeten ontsteken aen de loogh wwer toortse*, Hooft in den 103. brief.

LOON m. *Tot eenen troostelyken loon*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes. Elders zegt hy met anderen, *het loon*. Gelyk Hooft schryft in Tacitus p. 507. *Door 't loon*.

LOOP m. *Door 't afkeeren van den gestadigen loop*, -Hooft in Tacitus 4. boek. *Nadien hy den loop der zonne naspoorde*, Vondel voor t aëton. *Zy zetten 't flux ten lande in op den loop*, in Ovidius Herlicheppinge elfde boek. *Dat heele mylen volx het zetten op den loop*, in de Bespiegelingen pag. 9. Ook de Heer Joan van der Does, by luiden van letteren best bekend by den naem van Janus Doufa, in zyn gedicht gestelt voor de Rymkronyk van Melis Stoke:

*Indien zoo groot een hope
Waer door zyn afscheit niet gebleeven in den loope.*

Zoodat de artikel verkeert gestelt wort, als men zegt, *Hy is op de loop: hy heeft de loop*; dat elk in den mont heeft; zoo verre ook dat Hooft en Vondel zich ongevoeligh van dezen stroom hebben laten medeslepen: de eerste in de Nederlantsche Historien p. 8: *Kramers, zoetelaers staken op de loop: de leste*
in

LO. LU.

173

in Virgilius 2de boek der Eneade: *Als hy op de loop geraekt.* Zoo ook in het 3. boek: *Toen zetten wy het op de loop.* De Ridder Huigens heeft het wel getroffen in zyne Sneldichten:

*Hy heeft, zoo lange wy hem kennen,
Den stoelgang en den loop gebaat.*

en elders in dezelve: *zyn vyant op den loop.*

LOOT o. *De honger, 't loot, het stael,* Hooft in de Gedichten p. 691. *Met het gesmolten loot,* Vondel in Horatius eerste boek der Lierzangen. Zie DIAMANT.

LOT o. *Van het toekomende lot bewaest,* Vondel in den Inhoud der Maegden. *'T losse lot der wapenen,* Hooft in d'Opdraght van Henr. den Grooten. Zoo is ook NOODLOT. *By het Noodlot niet gezien,* Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten.

LOTERY v. *Met eene loterye te bouwen,* Vondel in 't Berecht voor Salmoneus. Zie ABDY.

LUCHT v. *Uit de letters der lucht Godts ongena te spellen,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 45. *Den kop in de luchtstekende,* Vondel in d'Aenleiding ter Ned. Dichtkunst. *De geestelyke boosheden in de lucht,* Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen p. 17.

LUIM v. *Zy lagen stadig op hunne luim,* Hooft in de Ned. Hist. p. 317. *Met een even*

even goede luim, Vondel in den brief aen zynen afwezenden vriend.

LUISTER m. *Die den luister der andere verdooven zonden*, Hooft in de N. Historien p. 123. *De spraek verliest haren luister*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst. *Van al dien aertschen luister ontbloot*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 11.

LUIT v. *Op't getokkel van de luit*, Hooft in de Gedichten p. 701. *Overmits Polymnia my op haere luit spelen laet*, Vondel in Horatius 1. Lierzang.

LUK o. Dit is maer een verkorting van *geluk*. *Hadden wy dat luk*, Hooft in den 28. brief.

LUST m. *Hopende den lust te doen wakkeren*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 26. Die het echter veeltydts vrouwelyk stelt. *'T zy dat de Rechters hier aen hunne lust geboet hebben*, in de Nederlantsche Historien p. 26. Zoo gebruikt hy ook *onlust* in Henrik den Grooten pag. 165. *Door afkeer van de onlust*. Maer ik schryf liever met Vondel; *zynen lust boeten*, in den brief aen zynen afwezenden vriend. Nochtans zet deze *Wellust* in 't vrouwelyk geslacht in d'Opdraght van David in ballingschap: *De korte wellust te genieten*. Ten zy het misschien een drukfeil is: want hy zegt in den Inhout van Salomon,
Sa-

Salomon schiepte zynen wellust in duizent Hei-
densche Vorstinnen. Ook in de Maegdebrie-
ven p. 17. *De taorts des wellusts*. En dus
gebruikt hy, anders als Hooft, *onlust*, in den
Inhout van Palamedes. *Zoo poogdenze dien
onlust te voeden*. Zeker de Heer Moonen
stelt *lust* wel duidelyk onder de woorden van
't mannelyk geslacht.

M.

MAEG v. *Onsteltenis der maeg*, Hooft
in de Historie van de Medicis p. 204. *Het
walgen der maeg*, Vondel in Horatius 9.
Toezang.

MAEGDOM m. *De aenflagh op den zoo
dapperlyk verdadigden maegdom*, Hooft in de
Nederl. Hist. p. 609. *Ten loon van haeren
geschaecten maegdom*, Vondel in Virgilius 12.
boek der Eneade.

MAEGSCHAP. Het is, dunkt my,
vrouwelyk, schoon Hooft het onzydig stelt
in Henrik den Grooten p. 2. *Het maegschap
van Eneas*. Dus zegt hy ook, *het balling-
schap*, gelyk op zyn plaets te zien is. Vondel
ook stelt dit onzydig in d'Opdraght der Ba-
tavische Gebroeders. Anderen nemen 't, zoo
als 't valt, of onzydigh of vrouwelyk. Men
zie,

zie, wat de heer Moonen zegt in de Spraek-kunst.

MAEKELAER. Dit woort niet noodigh aengeroert te worden, als behoorende tot de namen van mannen; breng ik alleen by om in het voorbygaen te zeggen, dat het komt van **MAEKELÉN**, en niet van **MAEKEN**, niet anders als *kaekelaer* komt van *kaekelen*: het welk blykt aen het woort **MAEKELSTER**, by Hooft in de Nederlants. Hiftor. pag. 1060 gebruikt, van het zelve woort **MAEKELÉN** afkomstigh, ook by Hooft gebruikt in den 133. brief. *Dat ik fchyne gemaekelt te hebben; even als handelaer van handelen, martelaer van martelen, en wandelaer van wandelen* komt. Zoodat om verre valt de vinding van zommige Makelaers hier ter stede, die, ik weet niet op wiens voorgang, op de posten hunner deuren fchryven niet **MAEKELAER**, maer **MAEK-KLAER**; als of het zoo veel ware, als **MAEK DEN KOOP KLAER**. Hoe fraei luidt het dan, als men zegt: *Die man is een maek klaer: of, daer woont een maek klaer?* Wat my belangt, ik kan het zonder lachen niet lezen. Want wie fchryft anders als *maekelaer*, buiten deze neuswyzen? Hooft in de Nederl. Hiftorien p. 725. *Twee Raedsmannen's hoofs van Utrecht hadden gediend tot makelaers dezer koopmanschappe.* En waer komt ook

ook het woort *makelaerdy* by Hooft in de Nederl. Historien p. 1035. anders vandaen; waer voor deze menschen *klaermakery* zouden zeggen?

MAEKSEL o. *Indien 't het beste maeksel niet is*, Hooft in den 42sten brief.

MAEL v. *Hy zal de derde mael zynen wapenroof ophangen*, Vondel in Virgilius zesde boek der Eneade. Dus is het, als het, gelyk de Heer Moonen zegt, genomen wort voor eene bepalinge des tydts, het geen by Hooft zoo niet is, die het echter onzydigh stelt: *Hy staekte dat mael zynen togt*, in de Nederlantsche Historien pag. 91. Toen werden hem de oogen week van hartelyke bewegenis: en omhelsde hy haer met zoo vierigh een vrientfchap, als of dat het laetste mael ware geweest, in Henrik den Grooten p. 162. Maer voor *maeltydt* genomen wordt het onzydigh, als blykt aen *middagh- en avontmael*. Op het *middaghmael*, Hooft in Henr. den Grooten p. 13. *De zaek van 't avontmael*, in Henrik den Grooten pag. 44.

MAELTYDT. Dit woort wort vrouwelyk genomen, *Na de maeltydt*, Hooft in den 33sten brief. *Op eene maeltydt*, Vondel in den Inhout van Edipus. **TYDT** nochtans is mannelyk. Waerom ik niet vatte hoe het vrouwelyk geslacht hier is ingesloopen. Want *maeltydt*, zoo ik het wel hebbe,

is niet anders dan de *tydt van te malen*, dat is, eten. Zoodat my de uitdrukking des Heeren Rotgans in zyn Boerkeremis gevalt:

*Den maelydt, dien by gafaen zes of zeven vrinden,
En wat men at en dronk, zult gy in 't lietje vinden.*

MAEN v. *Die de wassende mane deede stil staen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 104. *De horens zyner halve maene*, Vondel in d'Opdr. van Josef in Dothan. *Versiere met die heldere mane en stikkerende starren*, Vollehove in de Heerlykheit der Rechtvaerd. pag. 22. Ook voor het haer van paerden of leeuwen. *Gelyk een leeu de ruige mane over zynen nek schuddende*, Vondel in Virgilius twaelfde boek der Eneade.

MAENT v. *Op den zesentwintigsten der maent*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten. Dit geslagt hout men zelf by uitlatinge van het zelfstandigh woort. *Den zeventienden dezer*, Hooft in den 27. brief, daer *dagh en maent* uitgelaten wort. Zie BRIEF.

MAERE v. *Op die maere*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 7. *Zoo ras Sages deze maere brengt*, Vondel in den Inhoud van Virgilius 12. boek der Eneade..

MAES v. *Op de Maeze*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1166. *De stroom-gods*

godt van de Maeze, Vondel in d'Opdraght der Leeuwendalers.

MAET v. *D'een meet de dingen met een andere maet dan d'ander*, Hooft in de Vertalingen uit Guicciardyn. *De volkomenheit o-vertreft de maet*, Vondel in d'Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst.

MAETSCHAPPY v. Zie ABDY.

MAEXEL. Zie MAEKSEL.

MAGISTRAET m. *Tot den magistraet kiezen*, Hooft in Sanfovins Vert. No. 110. *Aen den Magistraet van Amsterdam*, Vondel voor de Batavische Gebroeders. By Hooft vint men het somwylen vrouwelyk. In de Nederl. Historien p. 255. *Van de Majestraet*. Ook 581. *Uit de Majestraet*. Nogh 230. *De Majestraet marde met antwoorden: thans ziet zy ook om een goet heenkomen*.

MAGT v. *Met alle hunne magt*, Hooft in de Nederlantische Historien p. 8. *Het stonde in de magt*, Vondel voor Adam in ballingschap.

MAJESTEIT v. *Van de Majesteit*, Hooft in de Nederlantische Historien p. 4. *Aen nye Keizerlyke Majesteit*, Vondel in 't Be-recht voor Lucifer.

MAY, de naem van een maent, m.

*Dees appel voedt het leven in onze aderen,
En rekt den mey der jonkheit,*

Vondel in 't eerste boek der Altaergeheimenissen.

MAIN, een rivier, v. *Aen d'oevers van de Main*, Vondel in zyn Keurgedicht.

MALUWE v. *In groene maluwe*, Vondel in Virgilius tweede Herderskout.

MAM v. *Houdende Antwerpen voor de mildste mamme*, Hooft in de Ned. Historien p. 911. *Een ommezichtig brein mistrout hierom de mam*, Vondel in de Bespiegelingen p. 5. *Of tot het bloet, of tot de mam*, Moonen in d'Aentekeningen op zyne Poëzy.

MAMMON m. *Hy bemint Godt boven den Mammon*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 7.

MANDER, een vliet, v. *De brugh die over de Mander lagh*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 699.

MANDT v. *Waer henen met die mandt eieren?* Hooft in Henrik den Grooten p. 103.

MANGANEEL o. *Dan't Manganeel is mooglyk waerdigh een burgh te heeten*, Hooft in den 114. brief.

MANGEL o. *De oirzaek van dit mangel*, Hooft in de Nederl. Historien p. 1001. *Om dit mangel te boeten*, Vondel in d'Opdraght van Maria Stuart.

MANIER v. *Van de manier*, Hooft in de Nederl. Historien p. 37. *Over de manier*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

MAN-

MANKOP, een kruut, o. *Mankop*, dat slaep verwekt, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

MANNA o. Vondel in 't eerste Deel der Poëzy p. 490.

Ontelbre zielen

*Verhongert voor het Manna knielen,
Dat eeuwig haer in 't leven hout.*

Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 612. *Het verborgen Manna.*

MANSLAGT v. *Die de manslagt aennam te doen*, Hooft in de Nederl. Histor. p. 13.

MANTEL m. *Onder den mantel schuilen*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 91 Zoo ook by Vondel in 't eerste Deel der Poëzy pag. 481. *Van hunnen mantel.* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 25. *Dat Priesterlyke sieraedt van den mantel der gerechtigheid.* Zie **BOORT**.

MARIOLEIN, een kruut, v. *Op zachte mariolein*, Vondel in Virgilius eerste boek der Eneade.

MARKT o. *Op de groote markt*, Hooft in de Nederl. Historien p. 103. *De Zon zal u de markt zetten*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten. Derhalven niet *het markt*: gelyk men te Groningen spreekt.

MARMER o. *Het vlakke marmer*, Vondel

del in Virgilius 6. boek der Eneade.

MARNE, een rivier in Vrankryk, v. *Op den stroom van de Marne*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 94.

MARS, een scheepswort, v. *Het topzeil wort op de mars neergevelt*, Hooft in de Nederl. Historien p. 370. *Gestegen in de mars*, Vondel in het eerste Deel zyner Poëzy pag. 88. Ook genomen voor het kooptuig eens kramers: *Voor op de mars*, Dekker in de Gedichten p. 181.

MASKER o. *Hy worp nu 't masker daer heen*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 1147.

MAST. By Vondel is dit mannel. *Men is bezigh om den mast op te zetten*, in Virgilius 5de boek der Eneade. By Hooft vrouwel. *Met de zeilen voor de mast*, in den 173sten brief. Zoo ook in de Ned. Historien pag. 17. *Voor de mast*. Moonen volgt Vondel.

MAT v. *De wilge bedsteê lach gedekt met eene mat*, Vondel in 't 8ste boek van Ovidius Herscheppinge. Genomen voor een tydstip van verrassing, is 't onzydigh; gelyk men daeglyx hoort zeggen: *Hy quam op 't mat*. Pels in 't Gebruik en Misbruik des Toneels:

*Als Bellemente, die op 't mat komt, onverdiene
En schelmisch bedrogen wort van zyn verleiden
orient.*

ME-

MEDECYN v. *Uit de volle medecyn*, Vondel in het tweede Deel der Poëzy p. 282.

MEDOGEN o. *Hebt gy nogh eenig medogen*, Vondel in Virgilius 9. boek der Eneïde.

MÉEL o. *Van 't lekkere meel*, Hooft in zyn Gezangen p. 660. *Het gezouten meel*, Vondel in Virgilius 8ste Herderskout.

MEENIGTE v. *Door de groote meenigte*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag 9. *Op de meenigte*, Vondel in Virgilius 7. Herderskout.

MEER o. *Het meer barnde en bruischte*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten. *Dit is het besaemde meer*, Moonen in de Aentekeningen op zyn Poëzy p. 218. Maer Hooft stelt het vrouwelyk, *In de meerè zelf*, in Tacitus pag. 201. Ook Huigens in de Sneldichten p. III. *Verdronken in de meer*. Ook in de betekenis van een geweldige brug t' Antwerpen, *Onder de Meere*, Hooft in de Nederl. Historien p. 134. Het eerste komt my ongevoegelyk voor, gelyk ook de Dagelyxe straettael, *de Diemermeer*, *de Haerlemmeer*, voor *het Diemermeer* enz. schoon het gebruik hier in goede schryvers ook misleidt. *Van de Bergermeer*, zegt Hooft p. 48. *Om in de meer te raken*, p. 308. en zoo elders. Antonides in den Ytroom:

Door al de Diemermeer , des Amstels paradys.

Voor het wyfken van een paert is 't vrouw.
als *merry*.

MEESTERSCHAP v. *Onder uwe meesterfchap*, Vondel in Virgilius 8. boek der Eneade. In de betekenis van een ampt wil het onzydigh zyn , als blykt aan de volgende koppelwoorden. *'T Grootmeesterfchap van 'e gefchut*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 129. *Het Wachmeesterfchap*, Dezelve in den 200 brief. *Gedurende het Burgermeesterfchap*, Vondel in de Voorreden voor Virgilius.

MEY. Zie **MAY**.

MEISKEN o. *Een meisken zoo kintfch , dat het dikwyls vraegde*, Hooft in Tacitus 5. boek. *Dit zefstienjarigh boermeisken , overtreffende , in edelaerdigheit en moedt , zyn foort en onderdom , verbeet zyn wee , en klaegd' het meer zyner ziele , dan zyn oogen*, Dezelve in de Nederlantfche Historien pag. 608.

MELK v. *Kannen , die van verfche melk fchuimen*, Vondel in Virgilius 5. Herdersk. *Tuffchen het bloet des zoons , en de melk der moeder*, Moonen in zyne Aentekeningen pag. 873.

MEMORI v. *Hoogloffelyker memorie*, Hooft in den 4. brief.

MENSCH m. *Godt bezint den menfch*,
Von-

Vondel in *Lucifer*. *Vroumenscb* is egter onzydigh.

MERG o. *Om zich met het merg der gemeente te mesten*, Hooft in de Nederl. Hist. pag. 670. *Zoo dra dit vier het merg ontvonkt*, Vondel in Virgilius 3. boek der Lantgedichten.

MERK o. *Naer 't merk*, Hooft in Tacitus van de Zeden der Germanen p. 490. *'T bloote merk des lichaems*, Vondel in d'Altaergeheimenissen p. 41. *'T merk der Pythagorische Y*, Antonides in 't derde boek des Yfrooms.

MERKT. Zie MARKT.

MES o. *Zy grypt een mes, en jaegt het hem door de ribben*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 609. *Met het mes snyden*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

METAEL o. *De dengt weegt zwaerder dan het wichtigste metael*, Vondel in de Verovering van Grol, p. 22. *De fynte van dat metael*, Hooft in den 118. brief. Zoo zyn ook alle de soorten, *Gout, Zilver, Koper, Tin, Loot*, enz.

MIDDEL o. *Het eerste middel*, Hooft in de Nederlants. Historien p. 121. Vondel ook in de Voorreden van zyn Treurspel *Josef* in 't Hof. Dogh in de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst staet, *door dien middel*, gelyk by Hooft in de Vertalingen

van Lottinus No. 92. *De gemakkelykste middel*, het geen my niet wel voorkomt. *Door dien middel* kon ook gezegt schynen voor *door dien middele*, van welken uitgang wy hier en daer over de onzydige naemwoorden gesproken hebben. In de betekenisse van een gedeelte des lichaems is dit woort by Vondel in Virgilius tweede boek der Entade van het vrouwelyk geslacht: *Nadat zy zich om zyne middel slaen*. En zoo hout het ook Moonen in zyne Spraeckkunst pag. 71.

MIDDEN o. *Het midden des levens*, Hooft in Tacitus p. 809. *In 't midden*, Vondel in het eerste deel der Poëzy p. 189.

MIEDE v. *Zal ik mynen vader deze miede brengen*, Hooft in Tacitus 1. boek.

MIER v. *De mier, langs haer smal pade loopende*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten. *De luiaert wort van Salomone naer de vlytige mier ter schole gezonden*, Voltenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 37.

MYL v. *Op een halve myl*, Hooft in Henrik den Grooten p. 58. *Schept Goden by de myl*, Vondel in Salmoncus pag. 17.

MYN v. *Alhoewelze noch de myne niet ontdekken*, Hooft in den 34. brief. *Indien de roode haen onsteekt een helsche myn*, Vondel in de Bespiegelingen pag. 9.

MYT v. *Hun aller leven zoudt eener myte niet*

niet waerdigh zyn, Hooft in 't 19de boek der Nederlantsche Historien p. 845.

MYTER m. *Den myter verwerpen*, Hooft in den 55. brief. *Die den myter onder de kin knoopt*, Vondel in Virgilius 4. boek der Eneade. Zoo ook in het 10. boek van Ovidius Herscheppinge. *Hy poogt zyn schande met den myter af te keeren*. Hier wykt Hooft van af in de N. Historien p. 30. schryvende, *In top der myter*.

MIN v. *Om de minne Godts*, Hooft in de Nederl. Historien p. 80. *Van razende minne*, Vondel in den Inhout der Maegden. Genomen in de betekenis van den Godt der min, of Cupido, kan 't niet anders dan manlyk zyn. Hooft in 't eerste Bruiloftsdicht.

*Zyt gunstig, Hymen, stier uw' gang tot dezer stede,
En breng uw' broeder, den gekruisden Min, toch mede,
Den Min, die, met u, uit een moeders schoot gebaert,
Naer vaders strengheit, en naer stiefvaèrs bitten aert.*

Ook in Granida:

*En dat de zoete Min van u beschuldigt wort,
Als die de schoonheit krenkt, daer doet gy hem te kort.*

Ook in de Gedichten p. 124. *Des zy den vluggen Min toefprak*, Myn zoon. En p. 125.

*En wie zal echter dan
De schoone Venus met den Minne bidden an?*

Nogh

Nogh p. 172. *De Min met prikjes van zyn
strael.* Vondel in den brief van Acontius: *Fe-
be, de Jagtigodin, heeft my in den droom bevo-
len dit aen u te schryven, ook de 'Min, toen ik
ontwaakt was. Van welke d'een my reeds met
zyne pylen gequetst heeft. Dezelve in het
2. Deel zyner Poëzy p. 546.*

*Cypris met haer zoonkje prat
Op den hoogen wagen zat.
Min de voerman dreef de zwaen,
Die haer voortrok, wakker aen.*

Kort daer aen :

*Min zagh moeders boezem bloën,
En wou wenden al verbaest.
Kuisheit greep hem met der haest,
Greep en smeet hem met haer hant
Schier een steenworp verre in 't zant,
Dat hy van dien zwaren val
Hinkt, en eeuwigh kinken zal.*

MINCIUS, een rivier m. Vondel in de
Heerlykheit der Kerke p. 78.

Daer Mincius zyn kruik in Padus boezem stort.

MIRT, een boom, m. *Met eenen groe-
nen mirt,* Vondel in Horatius 1. boek 4. Lierz.
MIS

MIS v. *Na de mis*, Hooft in Henrik den Grooten p. 13.

*Wanneer Urbaen met d'aertsgeheimenis
Der feestelyke in top gezonge Mis,
Op't grafaltaer, het koor hebb' begenadigt,*

Vondel in d'Altaergeheimenissen p. 95.

MISBAER o. *Het groot misbaer*, Hooft in Henrik den Grooten p. 183. *Het misbaer en de tranen*, Vondel in d'Opdraght der Gebroederen.

MISBRUIK o. als GEBRUIK. *Het misbruik der Toneelkunste*, Vondel voor Lucifer.

MISDRYF (zoo veel als MISBEDRYF) o. *Over 't oude misdryf*, Hooft in Henrik den Grooten p. 168.

MISGREEP m. *Had dezen misgreep*, Hooft in den 33. brief. Zie GREEP.

MISQUAEM o. *Het misquaem te keeren*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 83.

MIST m. *Met den mist der opsprake*, Vondel in d'Opdraght van Maria Stuart, het geen Moonen volgt. By Hooft vinde ik het vrouwelyk in Henrik den Grooten pag. 94. *By gunst van een dikke mist.*

MODDER m. *Door den modder jagen*, Vondel in Virgilius derde boek der Lantgedichten. *In de modder*, zegt Hooft evenwel

wel in 't vrouwelyk geslacht in de Nederl. Historien pag. 8. Moonen volgt Vondel.

MOED m. *Met zynen brandenden moed;* Hooft in de Nederl. Historien p. 8. *De vroomheit ontvonkt den moed,* Vondel in Virgilius 2. boek der Eneade.

MOEDERSLAGT v. *Om zich van zyne moeder slagte te zuiveren,* Vondel in den Inhoud van Ifigenie. Maer zie **VADERSLAGT**; dat hy mannelyk stelt.

MOEITE v. *Van de moeite,* v. Hooft in de Nederlantsche Historien p. 63. *Wy zullen deze moeite niet qualyk besteedt achten,* Vondel voor Adam in ballingschap.

MOER v. *Waer uit men speuren kan, op welke moer 't werk gelegen hebbe,* Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 421.

MOERAS o. *Het duistere moeras,* Vondel in Virgilius zesde boek der Eneade, en dus ook elders. Maer by Hooft is 't vrouwelyk, *Door de moeras,* in de Nederlantsche Historien pag. 8.

MOES o. Dit blykt uit het koppelwoort, *Uit het mengelmoes,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 502.

MOEZEL v. *Om de Moezel en Arar samen te knoopen,* Hooft in Tacitus p. 229. *De Moezel met haer appelvlechten,* Vondel in den Rynstroom. Wy stellen op het voorbeeld der beste Schryveren dit woort vrou-

we-

welyk met Moonen, ook *Jordaen, Elve, Eems, Wezer, Schelde, Loire, Seine, Wael, Vecht, Eem, Maes, Merwe*; maer volgen hem niet in den naem van *Yffel*.

MOGENHEIT v. *Gelyk de Goddelyke Majesteit in een ongenaekbaer licht gezeten is: zoo zit ook de werreltsche Mogenheit, die haer licht uit Godt schept, en de Godtheit afbeeldt, in haren glans verheerlykt, Vondel voor Lucifer.*

MOKER m. *De Krygsgodt wrong Vulkaen den moker uit zyn vuisten, Vondel in het 1. Deel der Poëzy pag. 366.*

MOL. Dit stelt Hooft vrouwelyk in de Gedichten pag. 622. *'T wroeten van de mol.* Het geen Moonen aenneemt. In 't gebruik is 't ook, voor Nimweegs bier genomen, van 't zelve geslacht.

MOLEN m. *Om 't water naer zynen molen te leiden, Hooft in den 58. brief. Gy draegt ons koren van den molen, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers p. 30.* Dit geslacht bevestigt Moonen in zyne Sprackkunst pag. 72. dogh wykt 'er zelf van af in zyne Aentekeningen achter zyn Gedichten p. 861. *Als een beest in de rosmolen.*

MOM v. *Speel, Staetsman, met de mom, Dekkerin 't 43. Punt. des eersten boeks.*

MOMPILING v. *Met zulk eene mompeling, Hooft in Henrik den Grooten p. 81.*

MOND m. *Daer het geluk nogh toefloegh,*
dat

dat *Adriaen van Utrecht op den Roomschen stoel rackte; van wien te vermoeden stond, dat hy, als een macksel zyner handen, hun zoude naa den mont zien*, Hooft in de N. Historien p. 2. *Die den mond vergeet toe te doen*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. *Men vrage het den mond des Heeren*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 113. Hooft weder in den 40 brief: *Daer is 'er niettemin, die honig en melk voor de twee lieffelykste lekkernyen des lants van beloften houden, en alsze gemengt zyn, zouden 'er ge nen mont aen steken*. Welke laetste plaets my lust met voordagt aen te halen, omdat ik zie dat niemant onzer Sprackkunstenaren, hoe hoogh ook de Ridder Hooft by hen te boek staet, der moeite waerdigh geagt heeft, deze woortvoeging van *Daer is 'er* voor *Daer zyn 'er*, dat den Nederlander en vreemt in de ooren moet klinken, aen te roeren, daer my dunkt dat het wel noodigh was: dewyl Hooft, zulk een aenzienlyk lidt van het lichaem der Tael- en Dichtkundigen, zich zoo dikwils van deze Spreekwyze bedient heeft, dat hy 'er scheen vermaek in te scheppen. Eene plaets breng ik nog by uit de Rampzaligheden van den Huize de Medicis. *Daer was 'er evenwel, die, ofte uit nydt, ofte uit bedunken, den Hartoge in 't oor bliczen*, enz. De lezer, bedreven in zyne

schrif-

fchriften, zal 'er zelf meer vinden. Want zy komen alom voor in zyn dicht en on-dicht, inzonderheit in het eeuwige werk zy-ner Historien, dat geene pen der volgende eeuwen oit evenaren zal. Onze hedens-daegsche Schryvers, niet onderscheidende wat uitmuntend of gemeen, wat laegh of verheven is, stooten zich aen dit geluit, en wraken het als bastaerttale. Maer deze Schry-ver, gewoon, als de byen uit allerhande bloemen, alle soort van wel zeggen op te garen, uit Nederlantsche niet alleen, maer uitheemsche schriften, Griexe, Latynsche, Italiaensche, Françoische, vatte wel haest de Atheensche aerdigheid, lang voorheen na-gevolgt van Propertius in het III. boek zy-ner Gedichten:

*Est quibus Eleae concurrat palma quadrigae:
Est quibus in celeres gloria nata pedes.*

Het geen ten naeste by hier op uitkomt:

*Daer is 'er die den prys in't rennen willen halen:
Daer is 'er die met roem in't loopperk willen pralen;*

en ten toon gestelt van zynen geleerden Uit-legger, den Heere Joan van Broekhuizen, het waerachtige beelt van dien Latynschen Dichter, dien men op de gemelde plaets kan nazien. De Françoisen zeker, veel

N

werx

werx makende van het verryken hunner moedersprake, hebben 'er den zwier ook van uitgedrukt in hunne spreekwyzen: *Il y en a de ceux, qui soutiennent*: en *il y en a qui soutiennent*: daer is 'er die meenen, daer is 'er die staende houden, enz. Maer wy volgen hen niet dan in dingen, waer in wy hen minst volgen molten.

*Omnia Graece,
Quum sit turpe magis nostris nescire Latine.*

Luiden der Latynsche tale magtigh kunnen my begrypen, meer ook, als ze hier mede vergelyken het schoon gedicht van onzen Antonides, dat den titel voert van *Oirsprong van 's lants ongevallen*. Zoodat Hooft, myns oordeels, dank heeft verdient door het overbrengen dezer maniere van spreken in onze taele, die, als wel gaert naer de Griexe, zich daer wonder naer schikken kan. De lezer houde my deze uitweidinge ten beste, dewyl ik my tot zyn beste daer door heb laten van den wegh slepen.

MONSTERING v. *Op de monstering*, Hooft in Henrik den Grooten p. 174. Zie **AENBIEDING**.

MOOLYK m. *Aen eenen moolyk van stroo*, Hooft in Henrik den Grooten p. 20.

MOORT m. *Aen de verwoetheit van den*
moort

moort en den brant, Hooft in den 23. brief.
Wy zien den moort der amptlieden, Vondel in
 de Voorreden voor Josef in 't Hof.

MORGEN m. *Het Treurspel eindigt in
 den morgen*, Hooft in Geeraert van Velzen.
 Vondel in Palamedes p. 55.

*Verr' dwaast by van dit leven af,
 Dien d'onrust nagaet tot in 't graf,
 En tot den avont, van den morgen,
 Geknaegt geplaeht wort van de zorgen.*

MORGENSTOND m. *De zonnepaer-
 den voerden den morgenstond aen*, Vondel in
 Virgilius vyfde boek der Eneade.

MOSKET o. *Hy werpt het mosket daer
 heen*, Hooft in de Nederl. Historien p. 441.

MOSSEL v. *Als de mossel aen haer schulp
 vast is*, Hooft in den 142. brief.

MOST m. *Vlessen met Rynschen most*, Hooft
 in het 25. boek der Nederlantsche Histo-
 rien. *Terwyl het wyf zooten most opziedt*, Von-
 del in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.
Met den most en de oli, Vollenhove in de
 Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 87.

MOT v. *Uw purper lang verslonden van de
 mot*, Vondel in het 1. Lierdicht des derden
 boeks.

MOU v. *Op de mou geborduurrt*, Hooft in
 de Nederl. Historien p. 38. *Men mozt hee*

voor een gemaakte mou houden, Dezelve in den 127. brief. Hier van schynt hy in den 16. brief te verschillen, schryvende, *In den mou*. Ook in Henrik den Grooten p. 133. *Dat by scheen middelen in den mou te hebben, om alle duin tot del, en vliet tot velt te maken.*

MOUT o. *Op het mout*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 919.

MOZEL, een rivier, v. Zie MOEZEL.

MUG v. Hooft in de Gezangen,

*Gedachtig hoe der mug bequam
Het vlieden in een schoone vlam.*

MUIL m. *Den eenen een brok van drie duizent kroonen geestelyk inkomens, den anderen van vier duizent guldens erfelyk in den muil geworpen, zondenze stom maken*, Hooft in Henrik den Grooten p. 126. *Wroeten met den muil*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten. Ook voor een dier genomen: *Mens beneemt den muil den ademtogt*, Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten.

MUNT v. *Van de munte*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 48. *Gelt van gangbare munte*, Vondel in Horatius Dichtkunst. *De Zon, het zinnebeeld des Konings van Frankryk op zyne munt, en elders, Moonen*

in

in de Aentekeningen op zyne Poëzy p. 860.

MUSCH v. *Ik scheld den loggen Struis,*
noch lichte musch niet quyt, Hooft in Paris
Oordeel. Vondel op de musch van Suzanne
Bartelot:

Hier leit een musch, Suzannes tydtverdryf en bel.
Suzan, het tydtverdryf der mussche, acht dit voor spel.

Hy toont het ook aen HOFMUSCH in 't
graffchrift op den Griffier MUSCH:

Hier leit de Hofmusch nu en rot.
Zy broeide slangen in haer pot,
Leicesters en Ducdalfs gebroet.
Zy scheet de Vryheit op den hoet enz.

MUSK v. *Met den geur van de Musk en*
Sivet, Hooft in Bocc. 1 Nieumare.

MUSKADEL v. *Zy begaven zich in de*
Muskadel, op reize te rug, Hooft in de Ne-
derlantsche Histotien p. 72.

MUTS v. *Die hem een zwarte muts op 't*
hoofz zetten, Hooft in de Nederlantsche His-
torien p. 91. *Met zyn bonte muts,* Vondel
in den Inhout des 14den boeks van Ovidius
Herscheppinge.

MUUR m. *Onder den muur,* Hooft in
de Nederlantsche Historien p. 10. *Langs*
den gesloopten muur, Vondel in den Inhout

van Virgilius 2. boek der Eneade. *Op eene bouwvalligen muur leunen*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 361.

MUZYK v. *In onze muzyk*, Hooft in den 155. brief. *Een klank, die de muzyk der taale bederft*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. Dogh in de Opdraght der Leeuwendalers stelt hy het onz. *Het goddelyk muzyk.*

MYRT. Zie MIRT.

N.

NACHT m. *Bespiedt hebbende eenen nacht*, Hooft in Tacitus 2. boek. *Al wat den nacht toegedoemt zy*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden vrient. Huigens in de Zedepreint eener RYKE VRYSTER:

Zy baekt naer trouwens nacht, en vreeft hem bet en bet.

Men vindt plaetsen in Hooft, die hier van afwyken: maer het mannelyk geslacht moet hier gelden. De Heer Moonen zegt het ook duidelyk in zyne Nederduitsche Sprackkunst. En Vondel hout, dat iemant vreemt magh toeschynen, het mannelyk geslacht ook, als hy van den Nacht spreekt, voorkomende
als

als eene heidensche Afgodin : *Ten dienst van den Nacht, moeder der Razernyen, in Virgilius 6. boek der Eneade.*

NACHTEGAEL m. *De Noorder nachtegael zal schaffer zyn, oude kennis van de Muzen, Hooft in den 151. brief. Den nachtegael overtreffende, Vondel in Virgilius 6. boek der Eneade. Moonen neemt het vrouwelyk in zyne Poëzy p. 583. Aen de Nachtegael, en pag. 585. noemt hy haer de boschvorstin.*

NADRUK m. *Een drift, die, schoon vermomt, geen kleenen nadruk had, Vondel in de Heerlykheit der Kerke pag. 72. Zie DRUK.*

NAELD v. *Met een gloeiende naelde, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 529. Het onderkleedt is met de naelde gestikt, Vondel in Virgilius 11. boek der Eneade.*

NAEM m. *De boekstaven van den gloriryken naem, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 94. Op mynen naem, Vondel in den brief aen zynen afwezenden vrient. Zynen naem te verheerlyken, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 70.*

NAEUTE v. *Tot de naeute van Propontis, Hooft in Tacitus 2. boek.*

NAGEL m. *Met den nagel in 't hooft geklonken, Vondel voor Ovidius Herscheppinge.*

NAP m. *Ik heb noch noit myn dorst uit de-*

zen nap gepaest, Vondel in Virgilius 3. Herderskout.

NARDUS m. *Met Achemenischen Nardus*, Vondel in Horatius XIII. Toezang.

NAT o. *In't holle nat*, Hooft in den 47. brief. *Eene aerde, die het nat verzwelgt*, Vondel in Virgilius 2. boek der Lantgedichten. *Van dat kostelyke nat*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 80.

NATUUR v. *Als de menschelyke natuur met U. E. wilde in recht treden, boete van ongelijk kon ze eischen*, Hooft in den 16. brief. *De kunst scheidt haer leven uit de natuur*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst.

NAVEL m. *Tot den navel*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 10. *Tot den navel toe*, Vondel in Virgilius 3. boek der En.

NAZAET m. *Wiens kudde bevolen bleef zynen nazaaet Linus*, Vondel in den Inhoud van Peter en Pauwels.

NAZAETSCHAP o. *Tot het nazaaetschap*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 31.

NEDERLAEG v. *Aen deze nederlaeg*, Hooft in de Nederl. Historien p. 14. *Om de nederlaeg*, Vondel in d'Opdragt van Koning David herstelt.

NEEN. Dit wort als zelfstandigh gebruikt in zeker opzicht, even als het volende **NIET** en **WAEROM**, dat op zyn
placts

plaets te zien is. *Die trok 't hooft in de schou-
ders met een neen*, Hooft in de Nederlantsche
Historien p. 182. en schynt hier het onzyd.
geslagt plaets te zullen grypen. In welken
zin men zeggen magh, *Het bedroefde NEEN,
het blyde JA.*

NEEP v. *Dat de manlyxte harten van die
neep schenen te quynen*, Hooft in de Neder-
lantsche Historien p. 91.

NEERE v. De uitgang toont het ge-
slacht van dit woort, *Bewelt van een neere of
draeistroom*, Hooft in de Nederlantsche
Historien p. 315.

NEK m. *Te hove met den nek aengezien*,
Hooft in Henrik den Grooten pag. 17. *Gy
keert my den nek toe*, Vondel in Virgilius 2de
Herderskout. *Over den blanken nek*, Dczel-
ve in Virgilius 4. boek der Lantgedichten.
Met den nek aengezien, Vollenhove in de
Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 75.

NEKKER, een rivier, m. *Aen den
Nekker*, Vondel in het Lykoffer van Maegd.

NEKTAR m. *Met louteren nektar*, Von-
del in Virgilius 4. boek der Lantgedichten.

NERING v. *Stilstant der neringe*, Hooft
in Henrik den Grooten, pag. 157.

NEST o. *Ik heb het nest gevonden*, Von-
del in Virgilius 3. Herderskout.

NET o. *In 't net te brengen*, Hooft in
Tacitus pag. 143. *Een ander werpt het net*,

Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

NEVEL m. *Wat nevel met zyn laeuwe bron,* Hooft in zyn Gezangen. *Met eenen zwarten nevel,* Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten. *Na dien duisteren nevel,* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 109.

NEUS m. *Hy ziet den neus van't aenzicht afgesneden,* Vondel in Virgilius 6. boek der Eneade. *In den neus,* Hooft in den 31. brief. *Den neus in schrift of bybel steken,* Dekker in de Mengeldichten. Moonen hout het ook mannelyk.

NIET o. *Dat het geen ik voor een niet hielt, nu in mynen zin schier een wat wort,* Hooft in den 162. brief. Zie NEEN.

NYDT m. *Tegens den genakenden nydt,* Hooft in Tacitus 4. boek. *Verre boven den nydt gestegen,* Vondel in d'Opdragt van Virgilius.

NYL m. *Germanikus voer den Nyl op,* Hooft in Tacitus 2. boek. *In den nagebootsten Nyl,* Vondel in 't Berecht voor Salmonus. *In de waterleidingen van den Nyl,* Moonen in de Aentekeningen over zyne Gedichten p. 814. Zoodat de Regel eeniger Letterkundigen, die zegt dat alle namen der vlooden, uitgezeit de Ryn alleen, tot het vrouwelyk geslacht behooren, niet aen te
ne-

nemen is. Maer de Heer Moonen geeft ander licht in zyne Spraekkunft. Men zie hem daer op de 60 en 61. bladtzyde.

NOODT m. *Maekt een deugt van den noodt*, Hooft in de Nederlantsche Histor. pag. 13. *In den noodt gelaten*, Dezelve in dezelve p. 14. *Uit hoogdringenden nood*, Vondel in d'Opdragt van koning David herstelt. By Horatius in het 35. Gezang des eersten boeks wort de Noodt verbeelt als een vrou, waerom Vondel daer het vrouwelyk geslacht gebruikt: *De felle Noodt dragende in haere yzere handen* enz.

NOORDEN, dat is, het Noorder gewest, o. *Nu't Noorden lieffelykheden uitlevert*, Hooft in den 53. brief. *In't Noorden*, Vondel in Virgilius eerste Herderskout.

NOOT v. *Niet eens de pyn waerdigh achtende deze noot te kraken*, Vondel in de Voorreden voor Ovidius Herscheppinge.

NOOTDRUFT v. *Onder 't gelaet van eenige nootdruft toe te voeren*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 577. *Met allerhande nootdruft*, Vondel voor Koning David herstelt.

NOOTWEER v. *De reden onderstut de nootweer*, Vondel in het eerste Deel zynst Poëzy pag. 262.

NOP v. *Zonder eene nop van 't kleedt te zengen*, Vondel in Gysbrecht van Amstel.

NOT

NOT o. *Het snoode not*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1160.

NUK v. *Wy kennen deze nuk*, Vondel in *Salmoncus* p. 25.

NUT o. *Mengt het eerlyk en het nut*, Vondel voor *Salmoncus*. Zie **HECHT**.

O.

O is de veertiende letter van ons ABC. waer van de namen vroulyk zyn, als blykt uit dit exempel van Hooft in *Henrik den Grooten* pag. 87. *De derde O, al staet in mynen naem niet, zy staet op myn hooft. Antonides in den Ystroom:*

Nu pronk met langer naem, en laet alleen aen my De beeldefpraek en 't merk der Pythagorische Y.

OAXES, een rivier, m. *Naer den gezwinden Oaxes*, Vondel in *Virgilius eerste Herderskout*.

OCEAEN m. *Om den Oceaen ryk te maken*, Hooft in de *Nederl. Historien* p. 26. *Die zich te diep op dezen Oceaen wagen*, Vondel in d' *Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst*.

ODER, een rivier, v. *Frankfort aen de Oder*, Hooft in den 68. brief. Dogh men hoort dagelyx in het m. geslacht zeggen, *Aen den Oder*.

OEF-

OEFFENING v. Zie AENBIEDING.

OEST of OOGST m. *Van den gelukkigen oest*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien. *In den oogst der zielen*, Vondel in d'Opdragt van Zungchin; die ook *oest* gebruikt,

Ontruk den Teems dien ryken oest,

in 't lykdicht op Tromp. Dogh daer schynt het om het rym dus te staen. Hy zegt ook *oegst*, *Dien schoonen oegst maejen*, in Virgilius eerste Herderskout.

OEVER m. *Op den oever*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 12. Zie dit ook in Vondels Berecht voor Palamedes. Hoewel hy met de geslachten van dit woort schynt te spelen, gebruikende die alle drie, zoo als 't hem voorkomt. Want voor Palamedes heeft hy 't mannel. En in den Lof der Zeevaert heeft hy het vrouwelyk en onzydigh te gader. Want zoo spreekt hy daer pag. 154.

*Die zich beroemt en pocht
Dat by op d'oever 't zant, de starren aen de locht,
In zee de baren tell'.*

en 155. *Langs 't zandige oever*. Maer 't is geraden zich te schikken naer zyne leste schriften.

OFFER o. *Pan schortte het offer*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers. Van dit geslacht zyn ettelyke woorden, die in uitgang een zyn met de gebiedende wyze van het werkwoord, waer van ze afkomstigh zyn, gelyk hier blykt, *Pan schortte het offer*: en *offer Pan een schaep*. Men zegt dus, *Het bekyk was groot*: en *Bekyk dat werk eens*: *Het onthael was goet*, en *Onthael dezen vrient wel*: *Het gerief is gemakkelyk*: en *Gerief dezen man eens*: zoodat deze woorden in verscheiden zin genomen zelfstandigh zyn en werkelyk. Anders is het echter met *Ontfang*, *Knoop*, *Loop*, *Koop*, *Handel*, *Wandel*, en andere, welker geslachten het gebruik toont. Want men zegt, *Zy hebben den ontfang*; dat Hooft ook stemt in zynen 7den brief, *Van zootrefelyken ontfang*, makende het gebruik deze uitzondering. Zoo zegt men ook niet, *Dit knoop*, *dit koop*, *dit loop*, *dit handel*, *dit wandel*; maer *deze knoop*, *deze koop*, *deze loop*, *deze handel*, *deze wandel*, schoon dit ook een gebiedende wyze is der werkwoorden *knoopen*, *koopen*, *loopen*, *handelen*, *wandelen*. *Offer* evenwel wort als *ontfang* mannelyk gevonden by Vondel in Horatius vyfden Toezang. *Een vloek wort niet geenen offer verzoent*. Ook in Virgilius 8. boek der Eneide: *Zegen ons*, en *wen offer*. Nogh in Josef in Egipten op de 17de bladtzyde: *Giet*
den

den offer op 't voorhoofd van den Godt.

OFFERHANDE v. *Door eene kostelyke offerhande*, Vondel in Horatius III. boek, 23. Lierzang.

OIEVAER m. *In eenen oievaer verandert*, Vondel in Ovidius Herscheppinge, 6. boek.

OIR o. *Zonder manlyk oir*, Hooft in de Nederl. Historien p. 215. *Hy trout het eenig oir geboren tot de kroon*, Vondel in 't 14. boek van Ovidius Herscheppinge.

OIRSPRONG. Zie **OORSPRONG**.

OKTROI o. *Van 't oktroy*, Hooft in den 11. brief.

OLIE v. *Als zy de olie in de brandende lamp zagen sperken*, Vondel in het eerste boek der Lantgedichten. Maer hy gebruikt ook *oli* m. *Hy giet vetten oli over het ingewand*, Vondel in Virgilius zesde boek der Eneade. Zoo ook in de vyfde Herderskout; *Met vetten olyfoli*. Moonen wil 't ook mannelyk hebben in zyne Spraekkunst, pag. 64. Dogh dit mydt Vollenhove te recht in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 17. *Overgoten met de geurige zalfoly*; en p. 58. *Met welk een geurige oli heeft hy u gezalf!*

OLYF m. *Voor den blonden olyf*, Vondel in Virgilius 5. Herderskout.

OLIMP, een berg in Theffalie, m. *Van den hoogen Olimp*, Vondel in 't 1. boek der Lantgedichten.

OLM

OLM m. *Op den luchtigen olm*, Vondel in Virgilius eerste Herderskout.

ONDANK m. *Tegens den ondank*, Hooft in den 29sten brief. Zie DANK.

ONDERGANG m. *By haren ondergang*, Vondel in de Poëzy 1. Deel, p. 219. Zie GANG.

ONDERHOUT o. *Het onderhout der plakkaten*, Hooft in de Nederl. Historien p. 23.

ONDERSCHEIT o. *Filips tekende't onderscheit op in zyn hart*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 108. *Wie dit onderscheit vat*, Vondel voor Lucifer.

ONDERSTANT m. *Met geenem onderstant*, Hooft in den 177sten brief. Zie STANT.

ONDERWYS o. *Het goetd onderwijs der gemeente*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 48. *Het vorstelyk onderwijs*, Vondel in de Voorreden voor Josef in 't hof. Dit is weder zoo als daer even met offer. Want het betekent *doctrina* en *doce*, *Onderwys de gemeente*. En niet anders is het gelegen met *onderhout*, en *onderscheit*, woorden, die hier mede voorkomen.

ONDIER o. Zie DIER.

ONGEDIERTE. o. Zie GEDIERTE.

ONGELYK o. *'T ongelyk*, Vondel in de Poëzy 2. Deel, p. 323. Zie HECHT.

ON-

ONKUNDE. Zie KUNDE.

ONLEEDE v. *Myne onleede heeft de schult, die ik ter naeuwer noodt zoo veel tydts afgedwongen heb*; Hooft in den 48. brief.

ONLUST. Zie LUST.

ONRUST. Zie RUST.

ONTBYT. *Onder den ontbyt*, zegt Hooft in de Nederl. Historien p. 647. Maer dit zal zoo veel zyn als , *onder den ontbyte*. Zie

ANKER. Want hy hout het onzydige geslacht elders uitdrukkelyk. In den 202. brief: *Tot een bitter ontbyt*. In de Nederl. Historien p. 30. *Een spottelyk ontbyt, dat men den elendigen voorzet*.

ONTFANG m. *Uit den ontfang*, Hooft in den 164. brief. Zie OFFER.

ONTHIET o. *Het onthiet*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1140.

ONTSTELTENIS. Zie ARGERNIS.

ONTUCHT. Zie TUCHT.

ONTWERP o. *Als men 't ontwerp den koning toefchikte*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 79. *Indien we luisteren naer het koninglyk ontwerp*; Vondel in de Heerlykheit der Kerke, 1. boek.

ONTZEG o. *Het ontzeg van zitting*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 1232. Vergelyk weder OFFER.

ONTZET o. *Hope van een magtigh ontzet*,

zet, Hooft in **Henrik den Grooten** pag. 93. Vergelyk het voorgaende.

ONTZIG o. *T'gewelt en 't ontzig*, Hooft in de **Nederlantsche Historien** p. 15. Anders zegt men *ontzag*: gelyk hy zelf dat gebruikt in **Henrik den Grooten** p. 131. *Door ontzag, dat hy wist te houden.*

OOF o. *Het Engelsch oof*, Hooft in den 53. brief. *Met dat oof*, Vondel in **Virgilius tweede boek der Lantgedichten.**

OOG o. *Het oog open te houden*, Hooft in de **Nederlantsche Historien** p. 7. *Naer 't zedigh oog der maegdelyke moeder*, Vondel in de **Altaergeheimenissen** pag. 33. **Leupenius** wil dat men ook magh zeggen *de oog*, gelyk *de oor*, enz. Ik kan het niet aennemen. Maer Vondel schynt het toe te stemmen, die dit woort met het byzetten der e vrouwelyk gebruikt in de **Altaergeheimenissen.**

Het breken van 't gezicht der alziende ooge.

OOGELYN o. *Dat oogelyn van Europe*, Hooft in de **Ned. Historien** p. 259.

OOGENBLIK m. even als **BLIK**. *Di do kon niet cenen oogeblik swimeren*, Vondel in **Virgilius 4. boek der Eneade.** *In den lesten oogeblik*, Dezelve in 't 6. boek der **Eneade.** Maer Hooft neemt het onzydigh in de **Nederl. Hiltor.** p. 91. *Op het zelfde oogeblik.*

OOG-

OOGMERK o. *Uit dit oogmerk*, Hooft in Henrik den Grooten p. 119. *Het oogmerk der Treurspelen*, Vondel voor Lucifer.

OOGST. Zie OEST.

OOR o. *Te schreeuwen aen 't oor*, Hooft in den 26. brief. *Apollo trok my by het oor*, Vondel in Virgilius zesde Herderskout.

OORBER m. Dit is zelfstandigh, of het wort ten minste zoo gebruikt. *Den meesten oorber des lants betrachten*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 1109. *Den oorbaer met het genoegelyk mengen*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. *Terwyl ik 't huis bewaer, en om den oorber waek*, Huigens in de Spelgedichten. Ook is 't onzydigh. *Dat my 't oorber van u allen dezelve woorden uit den boezem haelt*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 125. *Om het oorbaer met den honig van vermakelykheit te mengen*, Vondel in d'Opdragt voor Faeton. Maer dit komt by, omdat het een byvoegelyk woort is, dat voor een zelfstandigh genomen dus gestelt wort, als, *Het nat, het hol, het wit, het recht, het goedt, het quaeds*. Dus zegt men, *het nut met het vermakelyk mengen, voor de nuttigheit met de vermakelykheit*. Derhalven zou men der naeukeurigheit plaets gevende liever zeggen, *Het meeste oorber des lants*, en *het oorbaer met het genoegelyk*. Maer het ingeslopen gebruik sleept ons mede.

OORD m. *Langs den oord*, Hooft in de Nederl. Historien p. 7. *Naer den oort*, Vondel in den Inhout van Virgilius tweede boek der Eneade. Dus gebruikt men het tegenwoordigh meest. Maer de Schryver, dien wy verschuldigt zyn de Schetseder Nederduitsche Spraekkunst, vermaent my des, en is geheel voor het onzydig geslacht: dewyl het in de Zweedsche tale, waer van daen het regelrecht tot ons gekomen is, ook zoo gebruikt wort; even als het Gottisch *Aureh* dit geslacht aenneemt uit de nature zyns uitgangs *ih*. Als men ten einde van 's Gravenwegh naer Gouda den dyk oprydt, heet die streek, *aen den korten oorde* (waer voor de lantluiden daer zeggen by verkorting *aen korten oorde*) hoedanige uitgangen men aende onzydige naemwoorden in dien naemval geeft, als *van den bedde*, *van den bloede*, *met den zwaerde* enz. T'Alkmaer is een straet niet van de geringste, die men *het dronken oort* noemt en schryft. Rotgans in Willem den III. p. 115. schryft ook *dit oordt*. Zelf Vondel, *het oort*, in 't 4. boek van Ovidius Herscheppinge p. 109. Anderen zyn voor 't vrouwelyk geslacht, omdat men het vint uitgaende op *e*: gelyk in de Hantvesten onzer stad uitgedrukt staet *Toorde*, en in de Rymkronyk *ten oirde*.

OORDEEL o. *Door 't oordeel wat gerypt,*

rypt, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien.

OORLOF m. *Nam haren oorlof van den zelven*, Hooft in de Nederl. Historien p. 3.

OORLOG. Dit woort schynt in alle de geslachten gebruikt te worden. In het manlyke by Hooft in de Nederl. Historien p. 7.

Al't gewelt van den oorlog. In het vrouwe-lyke by den zelven in Tacitus pag. 9. *Uit de burgeroorlog: gelyk ook in Henrik den Grooten p. 136. 'T uitbarsten dezer oorlog, hoewelze met beknopte toerusting was aengevangen, klonk over Europe.* Dogh hy gebruikt het meest altydt onzydigh, als in d'Opdr. der Nederl. Historien, *Dit tegenwoordigh oorlog.* Ook in Henrik den Grooten p. 128. *Hy had veeltyts in den mont, dat de dapperste mannen de laetste zyn om tot oorlog te raden, al zynze de eerste in het uit te voeren.* Het laetste, waer in hy van velen gevolgt wort, komt my niet wel voor: waerom ik het altydt gemydt heb in den eersten naemval te gebruiken. Want *Den oorlog duurt lang*, mag men niet zeggen. *De oorlog duurt* maekt een wangeluit (zoo men lette op de gewoonte der dagelyxe sprake, daer men nochtans over heen moet stappen, als de zaek het vereifcht, gelyk zy het schein te vereifchen aen Vondel in Horatius VI. boek 3. Lierzang: *De oorlog zal hem niet aen het*

Kapitool toonen, en in Virgilius 12. boek der Eneade: Dan wil'er een tweede Trojaensche oorlog opryzen; ook Hooft in Henrik den Grooten p. 8. Sedert werd d'oorlog op den name van hem gevoert. Waer op de Heer Vollenhove ook wel geket heeft in zyne Lyk-predikaetsie over koning Willem; op de derde bladzyde. Een jammerlyke oorlog, zegt hy, rees hier nit) en het oorlog strydt tegen het dagelyx gebruik van spreken; waer in nochtans Vondel Hooft somwylen gevolgt heeft. In Virgilius 1. boek der Eneade: Hy zal een vreeslyk oorlog voeren: en in d'Opdragt der Batavische Gebroeders: Na een blaedig oorlog. Maer beter in Virgilius 11. boek der Eneade: De klaroen blaest den oorlog. Dus ook elders. Op welke plaetsen den een teken is van den vierden naemval, gelyk dit ledeken in den eersten noit anders is dan de. Waerom te wraken is de uitspraak, die men dagelyx hoort; den Haeg, den Briel, den oever, den aers, zelf als deze woorden in den eersten naemval staen, teweten als men die op papier zal brengen: want de tong volgt gemakkelykst, dat licht uit te spreken is. Duidelyk blykt dit aen dezen regel uit Vondels byschrift op de afbeeldinge van den Dagh:

Gy zyt de dagh, of voert den dagh in my gezichte.
Want

Want dat Vondel in het derde boek der Bespiegelingen p. 109. hier tegen aengaet in dit vaers,

Bewys dat Godt alleen den albeweger is,

daer in is hy niet te volgen, als gebruikende eene al te groote en by hem ook ongewone vryheit in het litwoort, door gunst eener Nazettinge, by de Grieken *Paragoge* genoemd, daer men niet reukeloos toe komen moet, en die hier hem enkel dient om het vaers te stutten. Maer ik ga hier, zonder dat ik het voele, te verre. Men vergelyke met deze Aenmerkinge het geen van my gezegt is in het Berecht voor den eersten druk dezer Geslachtlyste. Dewyl evenwel het woort *oorlog* ons brengt tot deze overweginge, staet hier nogh by te voegen, dat het willen toeschryven van het mannelyk geslachte aen *oorlog* zich sterkt door zwak bewys, als men voor reden wil geven (gelyk de laetste Schryver der Spraeckkunst doet) dat *kryg* mannelyk is, en daerom *oorlog* ook zoo zyn moet. Gaet dit door, zoo magh men in Latyn ook schryven, *haec bellum*. Waerom niet? men zegt, *haec militia*. Wyzer was de Drost, die een bastaortwoort (gelyk in brieven dat zoo naeu niet te nemen is) wilstende gebruiken, het woort *Splendeur*, af-

komstig van het Latynsch *Splendor*, dat mannelyk is, in het vrouwelyk geslacht stelt in den 23. brief: *In haere behoorlyke Splendeur.*

OORSPRONG m. *Van waer de man zynen oorsprong had*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 27. *Uit welke gewoonte de Treurzangen hunnen oorsprong namen*, Vondel voor Lucifer.

OORZAEK v. Zie **ZAEK**.

OOST of **OOSTEN** o. *Dat myne kruiden in 't oost niet gewassen zyn*, Hooft in den 24. brief.

OOTMOED m. *In onderdanigsten ootmoed*, Hooft in d'Opdragt der Nederl. Historien.

OOVEN m. *Achter den ooven*, Hooft in de Nederl. Historien p. 113. *In den gestooten ooven*, Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten. *Engelen bewaren Daniël in den leeuwenkuil*, zyne drie vrienden in den vierigen ooven, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 18.

OPBREK. Hooft maekt dit mannelyk in de Nederl. Histor. p. 17. *Zy besluiten den opbrek der troepen*. Zie **AFBREK**.

OPDRAGT v. *Brieven dezer opdragt*, Hooft in de Nederlantsche Histor. p. 3.

OPEN dat is **OPENING** o. *Door 't zelve open ingenomen*, Hooft in d'Opdr. van Henrik den Grooten.

OPE-

OPENING v. *De opening van vrede inzien*, Hooft in Henr. den Grooten p. 170.

OPROER m. *D'uitneemende jonsten van den Vorst tot den eenen, meer dan tot den anderen, maken grooten oproer*, Hooft in de Begripselen van Sansovin. Dogh hy heeft het ook onzydigh in Tacitus p. 34. *Van dit oproer*. Vondel ook in den Inhout van Virgilius 7. boek der Eneade. *In dat oproer*. Ook Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 16. *Hy dempt het oproer in zyn gemoedt*.

OPZET o. *Hy voerde dit opzet uit*, Vondel in den Inhout der Gebroeders van Thebe.

OPZICHT o. *Dat opzicht*, Hooft in het XX. boek der Ned. Historien p. 903. *Onder 't opzicht*, Vondel in den Inhout van Josef in Egipten. Hooft wykt egter hier van af in de Nederlantsche Historien p. 212. *stellende het vrouwelyk: In de opzicht*.

ORAKEL o. *Het allerwaerachtigste orakel*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

ORDE v. *Heilzaeme orde te geven*, Hooft in de Opdragt der Nederl. Historien. *Let op de orde*, Vondel in d'Aenl. ter Nederd. Dichtkunst. Dus is het een valsch geluit, als men hoort zeggen, *Het orde der Dominikanen*, gelyk men tans al geschreven vint.

ORGEL o. *'T geweld van 't mondigh orgel*, Hooft in Paris oordeel. *Het orgel in den*

rou, Vondel in het 2 deel *zyner Poëzy* p. 39. Dit volgt ook *Moonen*. Maer 't is ook mannelyk.

ORKAEN m. Vondel in het 1 deel der *Poëzy* p. 502.

*Dat op geen' brullenden orkaen,
Noch donderslagen past.*

Aptomides in den *Ystroom* p. 28.

*Wanneer een krygsorkaen
Al zachtende van 't frant de vinnen op komt steken,
En brukt, dat voor zyn stem gebergte en rotfen breken.*

OS. m. In den gloeienden koperen os, Hooft in de *Ned. Histor.* pag. 185. *Springen van den os op den ezels,* Vondel in de *Aenl. ter Nederduitsche Dichtkunst.*

OSSA, een berg in Thessalie, m. *Zy bestonden den Ossa op den Pelion te wantelen,* Vondel in *Virgilius* 1. boek der *Lantgedichten.* Dus zyn alle de namen van Bergen.

OUDE v. *Men vint de middelbaere oude,* Vondel in den *Inh. van Jephtha.*

OUDERDOM. Eenige Letterkunstenaers willen dit woort vrouwelyk hebben, nevens *rykdom* en *maegdoms*; maer zy bedriegen zich. Het is met de gemelde woorden mannelyk. *In den ouderdom van negen*

gen jaeren, Hooft in *Henr. den Gr.* p. 3.
Van hoogen onderdom, Vondel in *Virgilius* 3.
 boek der *Eneade*.

OVEN. Zie OOVEN.

OVERDAET v. *In magrige overdaet*,
 Hooft in de *N. Hist.* p. 26. Zie DAET.

OVERLEG m. *Nalangen overleg*, Hooft
 in *Tacitus* p. 147.

OVERSCHOT o. *Het overschot zyns le-*
vens, Hooft in de *N. Histor.* p. 4. Dus
 heeft het ook Vondel in de *Opdr.* van *Ifi-*
genie in Tauren.

OVERTOOM m. *Hebbende den Over-*
toom opgedolven, Hooft in de *Ned. Hist.* p.
 308.

OVERVLOEDT m. *Tot den overvloede*,
 Hooft in d' *Opd.* der *N. Historien*. *Verlaet*
den walgenden overvloede, Vondel in *Horatius*
 III. b. 29. *Lietzang*.

OUTER. Zie AUTAER.

P.

PADDE v. *De padde leit in haren kuil*
gekropen, Vondel in *Virgilius* eerste boek
 der *Lantgedichten*.

PADT o. *Het pryssyk pade*, Hooft in de
opdragt der Nederlantsche Historien.

PADUS of Po m. *Dat hy in den Padus*
nederplompt, Vondel voor *Faëton*. Zoo zegt
 Hooft

Hooft in Henrik den Gr. p. 143. *Te Saneop den Po.* Waer van afwykt Jeremias de Dekker, anders zeer naeuwkeurig omtrent de geslachten, in zyn gedicht, ROMES OUDE YVER. Want daer stelt hy dit woort vr.

*Zelf schroomt de Po aen zulke gruwelvlekken
Te schenden haeren vloedt.
Zy spoedt zich om den voet
Van dat bebloet gebergte niet te lekken.*

PAEL m. *Aen eenen pael*, Hooft in de N. Hist. 694. *Aen diengevloekten pael*, Vondel in de Altaerg. p. 126.

PAER o. *Om dit paer aen den lyve te straffen*, Hooft in de Nederl. Historien 606. *In dit paer*, Vondel in de Leeuwendalers.

PAERDT o. *Van 't paerdt werpen*, Hooft in de Ned. Hist. p. 9. *In het groote puerdt*, Vondel in Virg. 2 En.

PAERLE v. *Met deze paerle*, Hooft in den 67 br. Vondel in het 2 deel der Poëzy, p. 87.

*Die door de stralen van zyn bloet
Ons zuiver wiesch, en openbaerde
De beste paerle, die zoo diep
Begraven lagh.*

Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 61. *Om die kostelyke paerle.*

PAERLEMOER o. *In het paerlemoer*,
Von-

Vondel in het 1 d. der Poëzy p. 200.

PAIS m. *Om eenen pais te bemiddelen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 6. *Om den pais te steuren*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

PAK o. *Dat pak van alles te bestieren*, Hooft in Tac. p. 7. *Ik zal u van dit pak ontlasten*, Vondel in Virgil. 9. Herd.

PAKKAEDJE v. *Onder de belemmering der pakkaedje*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 151.

PALEIS o. *In 't paleis*, Hooft in Tacitus, pag. 151. *Het paleis van Godt den Vader*, Vondel voor Faëton.

PALEIJ v. *Dat hy de paleye ontgaen mogt* Hooft in den 13. brief.

PALISSADE v. *Een Romein draegt de palissade*, Vondel in Horatius 9. Toezang.

PALM m. *Om door den edelen palm verheven te worden*, Vondel in Horatius 1 Lierzang.

PALTZ m. *Men heeft ons voor dezen willen diets maken, dat het in den Paltz noch voor wint ging*, Hooft in den 49. brief. *Ga voor den Paltz ten berg op aen den Nekker*, Vond. in de Poëzy 1 d. p. 55.

PAN v. *En trapt Godis vyanden de pan in dertigmael*, Vondel in d'Opdr. van Jo. den Boetgezant. ook voor bakgereetschap: *Met een kopere pan*, Hooft in de Nederlantsche Histo-

Historien pag. 126.

PANDT o. *Door dat pandt, Hooft in Tacitus 3. b. In oorlog is geen haal: wy bidden u om vrede, want een ~~and~~ 't eenige enooschbare pandt des vredes, Vondel in Virgilius elfde boek der Eneade. Ook voor een kraem of winkel: Naech zyn 'er in het zelve pandt te koop, Hooft in Boec. 1 Nieuw.*

PANNEEL o. *Op het panneel, Vondel in d'Opdr. van Hercules in Trachin.*

PANTSER o. *Maer by venoart bam, die door zyn dapperheit den tweeden prys verdiende; een kostelyk en steekury panser, het wolk hy zelf Demoleus van het lyf rukte, Vond. in Virg. 5. b. der En. In de begroetenisse van Frederik Henrik zegt hy,*

En door den panser zond een beet onzichtbaer loot.

Maer dit zal zoo veel zyn, als door den pansere. hoedanigh men de onzydige woorden plagh te gebruiken. Zie ANKER.

PAPIER o. *In wit papier, Hooft in den 18. brief. Beveel het papier niet terstont al wat u in den zin schiet, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtk.*

PARADYS o. *Het weelig paradys, Vondel in den Inh. van Lucifer.*

PARKEMENT o. *Het parkement, Vondel in de Altaergeheimenissen p. 38.*

PARKET o. *De Sonoyschen in dit parket, Hooft*

Hooft in de Ned. Hist. p. 310.

PARNAS m. *Gy zegen den Hollandschen Parnas*, Vondel voor Elektra.

PARS v. *In de pars der dienstbaerheit*, Hooft in den 101 brief.

PART v. *Wenzjous de part speelde*, Hooft in de Ned. Histor. p. 938.

PARTIJ v. *Omdat hy de party gevolgt heeft*, Hooft in de Histor. p. 18. *Tegens een ongebyke party*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

PARTIJSCHAP v. *Deze heuige party-schap heeft aldus haren oorsprong genomen*, Hooft in Henrik den Groeten pag. 35.

PAS dat is, stonde, o. *Op dat pas*, Hooft in den 9. brief. *Op dit pas*, Vondel in Ovid. Herf. 15. boek. Ook voor een doortogt of veer genomen: *Over 't pas*, Hooft in de Ned. Historien pag. 1163. dat Vondel manlyk gebruikt in het Keurgedicht op Mauritijs p. 281. *Prins Maurits vaegt den pas*, maer zelf Hooft, gelyk my nu voorkomt in de vertalingen uit Boccalin: *Hy bekende dat hy was geraekt over dien dootyken pas*.

PAVANE v. *De Spaansche pavane danssen*, Vondel in zyn Tooneelschilt.

PAVELJOEN o. *Het paveljoen*, Vondel in het 1 d. der Poëzy p. 248. *Het paveljoen van elzen*, Antonides in den Ystroom.

PAUSDOM o. *Het Pausdom*, Hooft in de

de Nederlantsche Historien. p. 4.

PEES v. *Eer gy de pees laet glippen*, Hooft in de Bruiloftsdigten. *Gelyk een vlugge pyl gedreven van de pees*, Vondel in Lucifer p. 54. *De pyl van de pees gedreven*, dezelve in 't 12 b. van Virg. Eneade.

PEIL o. *Boven het peil*, Vondel in 't Be-recht voor Adam.

PEKEL v. *In de pekel laten steken*, Hooft in den 50. brief. Men zegt ook *het pekel*, dat de poëten veel gebruiken voor zee. Antonides in zynen Ystroom :

Het zylze alleen omwinst het schuimend pekel klieven.

PELION, een berg in Thessalie, m. *Over den Pelion*, Vondel in Virg. 3. b. der Lantgedichten.

PELLIKAEN m. *Een Pellikaen zoogende zyn jongen met zyn eigen bloet*, Hooft in de Hist. 196. Vondel op de Titelprint der Altaergeheimenissen :

*De pellikaen uit liefde om hoog zyn boezem wondt,
Om met zyn hartebloet zyn eigen vleschte laven.*

PEN v. *De overmagtigen hebben niet even veel voordeel met de pen, als met het zwaert, op hun minder*, Hooft in de Ned. Hist. p. 744. *Toets uwe gedachten, of ze der penne waerdigh zyn*, Vondel in d'Aenl. *De vuist draegt thans de schoor*

schoot den Troischen degen, Dekker in den brief van Dido.

PENNING m. *Afbiddende den hondersten penning*, Hooft in Tacitus eerste boek.

PENSEEL o. *Het penseel leit zyn oordeel te werk*, Vondel in d'Opdr. der Gebroeders. Maer Hooft heeft het vr. in den 161. brief: *Met dit penseel te spelen*. Ook in den 133. brief: *Met de goude penseel*. Moonen volgt Vondel.

PERK o. *In 't perk van Plessis*, Hooft in Henr. den Grooten p. 77. *In het perk*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.

PERKET o. *In dat perket*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 1038.

PERRUIK of **PARUIK** v. *Aen de perruik van Rykheldin*, Hooft in den Inh. van Bato. *Zult gy uwe perruik kommen*, Vondel in Horatius I. 15.

PERS v. *Onder de perse*, Hooft in den 203. brief. *Hy moet de pers treden*, Vondel in de Bespieg. p. 211. Zie **PARS**.

PERSOON m. *Den persoon van Filips uit te beelden*, Hooft in de Ned. Histor. p. 19. *De rei neme den persoon eens spelers aen*, Vondel in Horatius Dichtkunst. *Tegens eenen persoon alleen*, Mr. Antonis de Hubert voor zyn Lotboek.

PERSOONAEDJE v. *Booze Heidens hebben huone personaedje gespeelt*, Vondel in 't

Berecht voor **Palamedes**. Genomen voor eenen man heeft het Hooft mannelijk, even als *Persoon*, in den 37. brief: *Het leven van zoo doordrychtig eenen personaedje*.

PEST v. *Alzoo zyn schipper de Pest gekregen hadt*, Hooft in de Nederl. Hist. p. 346, *Met eene zware peste*, Vondel voor **Edipus**.

PETARD m. *Hier deedt de petard zyne eerste merkwaeerde proef*, Hooft in **Henrik den Grooten**. p. 36.

PETERCELIE v. *Last geene groene petercelie gebrek zyn*, Vondel in **Hor.** I. boek p. 36.

PIEK v. *'T punt van eene piek*, Vondel in **Virgilius** I. boek der **Lantgedichten**.

PIJ v. *Hy draegt een slordige py*, Vondel in **Virgilius** 6 boek der **Eneade**. *Die op een graeuwe py de winterulagen schut*, Dekker in **Juvenaels** XVI. **Schempdicht**.

PIJL m. *Kracht is de laetste pyl, dien de Vorst in zyn' koker heeft*, Hooft in de **Ned. Historien** 4. boek p. 157. *Hy wort met eenen pyl geschaten*, Vondel in den **Inhout van Herkules** in **Trachin**.

PIJLAER m. *Aen den pylaer*, Vondel in **Virgilius** 3. boek der **Eneade**. *Erkent voor den pylaer der vryheit*, Moonen in de **Opdragt van zynen lydenden Christus**.

PIJKOKER m. *Met eenen pylkoker*, Vondel in **Virgilius** I. boek der **Eneade**. **Zie KOKER**, **PIJN**,

PIJN, voor éenen boom genomen, is, gelyk de namen van alle boomen, m. *Waarom drinken wy niet onder dezen pijn? Voor moeite, arbeit, of smart, vr. 'T was iet der pyns waerd*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 453. *Over haer zoons onverdiende pijn ontstelt*, Vondel in Virgilius 12. boek der Eneade. *Door de pyns van zyn bloedige wonde*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtv. p. 13.

PIJP v. *Met eene valsche pypp*, Vondel in Virgilius 3. Herderskout. Zoo is het ook by Hooft, als blykt uit het koppelwoort, in den 137 brief: *Die de Matrozeijppe voor de keur nam*.

PIT o. *Het pit der Germanen*, Hooft in Tac. p. 12. *De smaak van het rechte pit*, Vondel in de Voorreden voor Ovidius Herscheppinge.

PLAEG v. *Deze plaeg hebben zommigen gezocht af te kopen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 30. *De Nymfen zonden uwe byen die jammerlyke plaeg over den hals*, Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten.

PLAET v. *Aen d'eene zyde der plaete*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 437. *Op eene plaet*, Vondel in Salmoneus pag. 39. *Met die goude plaete*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 17.

PLAETS v. *Deze plaats in te nemen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 8. *Op huer*

ne plaets, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingschap. *Julius Cezar wou liever in arme boerehuiten op d'Alpes d'eerste plaets bekleeden, dan binnen Rome de tweede*, Voll. in de Heerl. der Rechtv. p. 2.

PLAKKAET o. *Men heeft dit plakkaet gedrukt*, Hooft in de Ned. Historien. p. 32.

PLANEET v. *Laet uwe planeet niet lezen*, Vondel in Horatius I. boek p. 11.

PLANK v. Vondel in het 1 deel der Poëzy p. 224.

*Neptuin ontziet noch dyk, noch pael,
Noch eike plank.*

PLANTAGIE v. *In schaduwe van de plantagie*, Vondel in d'Opdr. van Zungchin.

PLAS m. *Door den ongestuimigen plas*, Vondel in Virgilius I. boek der Lantgedichten.

PLAT o. *De koning deedt in 't plat tekenen de slagorden*, Hooft in Henrik den Grooten p. 87. Ook voor een effen dak. Vondel in de Poëzy.

*Viel Kardinael van 't plat, by zom
Aen cyfferletters stukken vallen.*

Zie HECHT.

PLEIT o. *Ten einde van 't pleit toe*, Hooft in de Nederl. Historien p. 18. *Uit een verwart*

wart pleit redder, Vondel in Horatius Dichtkunst. *Wy hebben hier by een de rechters van het pleit*, Antonides in 't eerste boek des Ystroms.

PLEK v. *Over deze behavenste plek*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 1.

PLICHT m. *Op hunnen plicht te passen*, Hooft in d'Opdr. der N. Hist. *Hy verliest zynen vaderlyken plicht*, Vondel voor Jephtha. *Wilge wien plicht hier verstaen?* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtv. p. 59.

PLOEG m. *Voor den ploeg*, Vondel in Virgilius I. boek der Lantgedichten.

PLOIJ v. *Natuur geeft ons eene ploy*, Vondel in Horatius Dichtkunst. Met hem stemt Moonen. Maer by Hooft in den 11. brief is 't mannel.: *Van dezen ploy*: hoewel het een drukfeil kon zyn, dewyl men vint in den 74. brief, *Een andere ploy doen nemen*.

PLONDERAEDJE v. *Om de plonderaede*, Vondel in Virgilius 2. boek der Eneade.

PLUIM v. Vondel in 't 1. deel der Poëzy p. 349.

*Zoodat hy luistert naer heur luim,
En vliende 't grimmig aengezicht,
Te paerde volgt d'orange pluim.*

PLUIMAEDJE v. *Verliest gy 't vendel*, zoo volgt de witte pluimaedje, Hooft in Henrik den

Grooten p. 82. *Met de pluimaedje*, Vondel in Virgilius eerste boek der Eneade.

PO. Zie PADUS.

POEL m. *In den poel des afgronts*, Vondel voor Lucifer.

POEZY v. *De Roomsche ridders versmáden harde poëzy*, Vondel in Hor. Dichtkunst.

POLEY v. *Plakkende wilde poleye*, Vondel in Virg. 12. boek der Eneade.

POLS of springstok, m. Vondel in Gysbr. van Amstel p. 48.

Hy kan met zynen pols een burgwal over springen.

Zoo ook voor een slagader. Vondel in Ovidius Herscheppinge 1. boek:

Hy voelt nogh aen de schors, den pols en't klappend bart.

PONJAERT m. *Met den ponjaert*, Hooft in de eerste Nicumare van Boccalin. *Hy smyt den ponjaert neder*, Vondel in Zungchin p. 49.

PONT o. *Zynde het Fransche pont*, gelyk de Hollantsche guldens, geen lyffelyke, maer slegts ingebeelde munt, Hooft in Henrik den Grooten p. 153.

POORT v. *Voor de poort*, Hooft in de Nederl. Historien p. 90. *Uit zyne poorte*, Vondel in den Inhoud van Jephtha.

POORTAEL o. *Voor het poortael*, Vondel

del in Virgilius 2. boek der Eneade.

POOS v. *Die hunne pooze te roer gestaen hebben*, Hooft in den 101. brief. *Na een lange poos*, Vondel in Virgilius 3. boek der Eneade.

POOT m. *Dat tuint dees arme haen met zyn gebroken poot*, Vondel in de Leeuwendaalers p. 29.

POP v. *Zou zulk een Godt zich aen een wasse pop vergapen?* Vondel in de Maegden, tweede bedryf.

POPULIER m. *Den hoogen popalier aen den wyngaert hawen*, Vondel in Horatius 2. Toezang.

POST m. Vondel in Virgilius 9de boek der Eneade:

*Prins Turnus trots ten stryde
Neemt eene ontsfcken toorts, en klist haer in de ryde
Des torens, dat de vlam door 't stoken van den wint
En't flakkren vatten aen den post en planken vint.*

In eene andere betekenis is het vrouwelyk by Hooft in Henrik den Grooten p. 141. *Zyn Majesteit nam de poste op Parys.*

POTTAEDJE v. *Met een' vergiftigde pottaedje*, Hooft in de Nederl. Historien p. 185.

PRACHT v. *Met de pracht*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 6. *Om deze*

ydele pracht, Vondel in Horatius 5. Toezar g.
*Deze waerdigheit hangt aen geen werrelische
 pracht*, Vollenhove in de Heerlykheit der
 Rechtvaerdigen p. 30.

PRAEL v. *Lepidus heeft de prael zynen
 voorvaderen ter eere gebracht*, Hooft in Tacitus
 3. boek. *Is Rome op keizers prat, of kei-
 zerlyke prael*, Vondel in het eerste Deel der
 Poëzy.

PRAET m. *Eindelyk viel zy weder op den
 vorigen praet*, Hooft in Henrik den Groo-
 ten p. 67. *Ik zwyg van anderen praet*, Von-
 del in de Leeuwendalers pag. 24.

PRANG v. *Dus werden de Brusselaers van
 deze prang verlost*, Hooft in de Nederlant-
 sche Historien p. 832.

PREEK v. *Om de preeke met geweld te
 steunen*, Hooft in de Ned. Histor. pag. 89.

PRIEEL o. *Dat prieel des aerbodems*,
 Hooft in de Ned. Hist. p. 259. *In een ge-
 noegelyk prieel*, Vondel in Horatius I. boek
 pag. 5.

PRIESTERDOM o. *Zynen zoon aen 't
 Priesterdom helpen*, Hooft in Tacitus I. boek.
Met al het Priesterdom, Vondel voor Salo-
 mon. Het eerste betekent het ampt, het
 leste de personen die 't bekleeden.

PRIESTERSCHAP o. *Door 't instellen
 van 't Priesterschrp*, Hooft in Tacitus I. boek.
Zoo zegt Vondel het Christenschap, in de
 Maeg,

Maegdebrieven p. 3. Men gebruikt ook *de Priesterschap* van het lichaem der Priesteren, gelyk *de Vroedschap*, *de Ridderfchap* enz.

PRYS m. *Dien prys der ovenhant uit der hant te werpen*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 9. *Behielden den verdienden prys*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. Die zich derhalven grootelyx vergift in het vyfde boek der Eneade: *Hy verzocht dat men den prys hem toestond, wien ZE met list onweldigt was; voor wien HY met list onweldigt was; maer ik denk dat hy met het woort HY verlegen is geweest, dat ook op den persoon slaen konde.*

PRIKKEL m. Hooft in zyne Gedichten p. 690.

*Wy hebben op de vesten
Uw klaerblakende liefd' tot het gemeene besten,
En strengen prikkel, die uw onversaegt gemoedt
Naer waren lof en eer van vroomheit hagen doet,
Bespent.*

Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten: *Zy vergiftigen u met haren prikkel.*

PRINSDOM o. *De zake zyns Prinsdoms, zt welk in gevaer stondt*, Hooft in de Nederl. Historien p. 46.

PRINSSELYN, als zynde een woort

van vermindering, o. 'T *Prinsselyn*, zontje
zyner *Vorstelyke Doorluchtigheid*, Hooft in den
56. brief.

PRIVILEGIE o. *Van't Privilegie*, Hooft
in den 21. brief.

PROEF v. *Tot d'witerste proeve*, Hooft
in de *Nederlantsche Historien* p. 4. *Om
zulk een harde proef uit te staen*, Vondel in
d'Opdragt der *Batavische Gebroeders*.

PROFECY v. *De Waerzeggerin hare
Profecy niet kunnende uitbrengen*, Vondel in
Virgilius 6. boek der *Eneade*.

PRONK m. *Met ydelen pronk van woer-
den*, Hooft in de *Nederlantsche Historien*
pag. 669.

PRUIK v. Zie PERRUIK:

*Daer op haer feest de zinnelyke May
Haer pruik mee' siert,*

Vondel in het 2. Deel der *Poëzy* pag. 323.

PRUIM v. *Hier nevens eenige pruimen,
om haer ontfangen vonnis te voldoen*, Hooft in
den 142. brief.

PSALM m. *Eenige toekykers bievien den
hondert en dertigsten Psalm aen*, Hooft in de
Nederlantsche Historien p. 712. *Met een'
nieuwwen Psalm*, Vondel in het eerste Deel
der *Poëzy* p. 447.

PUY v. *Een zwab van koper aen de puy van
't mag-*

't *magtigh Ryk*, Hooft in de Verscheiden Gedichten. *Op de puy van 't Steehuis*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

PUIK o. *Al 't puik der Ridderfchap*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 9. *Het puik der goederen*, Vondel in de Bescpiegelingen pag. 150.

PUIN o. *Daer hy duizent vyanden met zich in het puin overfculpt*, Vondel in Samfons Graffchr. Hooft heeft het vrouwelyk in Tacitus pag. 275. *Om 'er de puin in te brengen*, gelyk in de Nederlantsche Historien pag. 1159: *'T kruit wies over de puin heen*. Moonen volgt Vondel.

PUNT o. *Op 't eerste punt*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 39. Dit heeft Vondel vrouwelyk in het tweede Deel der Poëzy p. 260. *Op de punt van fpykers*.

PURMER v. *Door de Purmer*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 421.

PURPER o. *In 't purper zit de mot*, Vondel in Jephtha pag. 24. Zie WIT.

PUT m. *Jofef wert in eenen put gelaten*, Vondel voor Jofef in Dothan. Hooft heeft het vrouwelyk in de Historie van de Medicis pag. 18. *Laurens fmeet het jak in de put van den huize*.

PYRAMIDE v. *Het afbreken van de Pyramide*, Hooft in Henrik den Grooten p. 163.

Hier te verhandelen of men deze letter in onze tale zal behouden, of verwerpen, gelyk eenigen doen, is myn werk niet. Wy houden, gelyk in onze exempelen, het spoor van Hooft en Vondel, en der besten van hunne navolgeren, by welke zy gebruikt wordt, als hier nevens en elders blykt. Die hier over bekommert is, ga te rade met oude en nieuwe Spraekkunstenaren, onder welke de Heer Moonen goetd berecht geeft; met wien ik volkomen hier in eens ben.

QUAEDT o. *Onderlinge oogluiking tot het quaedt*, Hooft in Tacitus p. 509. *Door het quaedt*, Vondel in het eerste Deel der Poëzy p. 178. Zie **HECHT**.

QUAEL v. *In een ongeneeslyke quael te verkeeren*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 49. Vondel in Josef in Egipten:

*Zoolang die jongeling my zynen mont zal weigeren,
Ziet sempfarhulp noch troostvoorbaer'bedroefde quael.*

QUEL v. *Door moejelyke quel*, Hooft in Granida.

QUELLAEDJE v. *Zelfs de Wethouders droegen hun deel van de quellaedje*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 223. *Dido open-*

openbaert deze *quellaedie*, Vondel in Virgilius vierde boek der Eneade. *Die zyne quellaedie niet genezen*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 2.

QUELLING v. Zie AENBIEDING.

QUETSUUR v. *Daer wert bestemt tot d'eerste quetsuur het zinkroer te gebruiken*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 813. *En strek een balsam aen de levende quetsuur*, Dezelve in het Bruiloftdicht op Huigens. *Hy tastte naer de quetsuur*, Vondel in Virgilius negende boek der Eneade.

R.

RADT o. *Het radt van avonture*, Vondel in d'Opdragt van Koning David herstelt.

RAE v. *De zeilen aen de rae te slaen*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade. Een scheepswoord is 't, dat men nazien kan in Winschotens Zeeman.

RAEDT m. Dit woort is van dit geslacht, het zy het betekene eene Raedtsvergaderinge, of den raedt, dien iemant geeft, of ook den persoon, die raedt geeft, den raedtsheer. Het eerste heeft Hooft in de Nederl. Historien p. 455. *Anderen hielden den Raedt voor vry, en zyn bevel van waerde.* En pag. 764. *Aen geen zekere plaets zou de*

voor-

voorleide Raedt gehouden zyn, maer zich onthouden in de landen of steden, daer by en de hooge Overheis het dienstigst oordeelden.

Vondel in Virgilius 10de boek der Eneade: *Jupiter den Raedt der Goden verdragvaardigende.* Dekker in den Goeden Vrydagh:

Men stelt hem voor den Raedt der Schrift- en Wetgeleerden. Het tweede Hooft in de Nederlantsche Historien p. 20: *Waer door by zynen raedt luttel geboor gaf.* Vondel ook in den Inhout van Palamedes: *Zonder zynen raede.*

Dekker in Joannes den Dooper: *Daer laet by zynen raed, zyn wonderen in hooren.* Het derde is ook by Vondel in d'Opdragt van Hekuba: *Den Heere Mr. Antonis de Hubert, ouden Raedt en Schepen der stede Zierikzee.*

Waerom het afwyken hier van wanvoegelyk voorkomt by Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1017: *De Griffier der Raedt van Staete.* Vollenhove is ook voor't mannelyk geslacht in de Heerlykheit der Rechtvaardigen p. 5: *In Godts eenwigen en onveranderbaren raedt.* Men ziet het ook aen HOF-

RAEDT by Vondel in het Berecht voor Jephtha: *In den Hofmeester en eersten Hofraedt.*

RAEDTSEL o. *By gebrek van het raedt-sel,* Vondel in den Inhout van Samson.

RAET v. *Honigh uit de raet,* Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten. p.

RAGH o. *Beweven van het ragh*, Vondel in de Bruiloftdichten pag. 720.

RAK o. *'T rak van den langen wegh*, Hooft in Tacitus pag. 371. *Hy liep om dit rak*, Vondel in 't vyfde boek van Ovidius Herscheppinge.

RAM m. *Wraek den ram*, Vondel in Virgilius 3. boek der Lantgedichten.

RAMP m. *Door gelyken ramp*, Hooft in de Nederl. Historien p. 26.

RAND m. *In den rand*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 78. *Die den rand vergulde*, Vondel in Virgilius 10. boek der Eneade.

RANK v. *Druiven aen een taecie rank*, Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten. Zoo ook **WYNRANK**. *Eer gy de vrolyke wynrank in d'aerde legt*, Vondel in Virgilius 3. boek der Lantgedichten.

RANKET o. *Hy zal dien bal wel keeren, zoo Frankryk hem 't ranket leenen wil*, Hooft in den 94. brief.

RANSOEN o. *Opdat 'er aen 't ransoen geen manget viele*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 324.

RAPPIER o. *'T rappier*, Hooft in de Nederlantsche Historien, tweede boek p. 57.

RAVE v. *Ik zal de krasfende rave opwekken*, Vondel in Horatius 3. boek 27. Lierz. Hooft heeft het mannelyk in het Leven van Hen-

Henrik den Grooten pag. 177. *Koning en Koningin waren in hunnen slaep gesterkt van eenen nachtraven.*

RAVELYN o. *Om 't ravelyn te beuken,* Hooft in de Nederlantsche Histor. p. 269.

RAEL m. *Op peene van een' gouden reael,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 459.

RECHT o. Dit is eigentlijk onzelfstandig of byvoegelyk, in gebruik op de wyze der zelfstandige woorden, gelyk men zegt, *Het wit, het zwart, het nat, enz. Het recht 'ontwassen,* Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 1. *D'Onroomschen staen dit recht toe,* Vondel in 't Berecht voor Adam in balingenschap. Zie **HECHT**.

RECHTTE v. *In de rechtte, of door omwegen,* Hooft in de Nederlantsche Hist. p. 622.

REDE. Dit woort, het zy betekenende in 't Latyn *sermo*, het zy *ratio* (waer omtrent anderen in het Duitsch dit onderscheit maken, dat *rede* zy *ratio*, en *reden, oratio*, of *sermo*, anderen weder recht anders) is vrouwelyk. Het eerste heeft Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst: *Let wel op den draet van uwe rede.* Het tweede in 't Berecht voor Palamedes: *De rede bestelt ons Filostratus.*

REE, of **RAE**, gelyk wy boven gehad hebben, v. *Hy beveelt de zeilen aen de*
ree

ree te slaen, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.

REEDE v. *Dies deed hy de zynen in zekere raezeils treden, die daer op de reede lagen*, Hooft in de Nederl. Historien p. 148. *De vloot zal op de reede leggen*, Vondel in Virgilius 3. boek der Eneade.

REEP m. *Zommigen rukken den reep af*, Hooft in de Nederl. Historien. pag. 483.

REET v. *Door de reete der tweedragt*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 55.

REGEL m. *Met den regel der nature*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 747. *De leergierige volge dezen regel*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst.

REGEMENT o. *Het Zeensche regement*, Hooft in de Nederl. Historien p. 1141.

REGEN m. *Overmits den regen*, Hooft in Henrik den Grooten. pag. 167. *Door den regen uitgebluscht*, Vondel voor den brief van St. Tekla. *Om fisreel daelt 'er zoo veel zegens met den regen van boyen*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 87.

REGENVLAEGH v. *Wanneer de reizende man de regenvlaegh ontschuilt*, Vondel in Virgilius 10. boek der En. Zie VLAEGH.

REGERING v. *Dewyl Godt myne regering begenadigt heeft*, Hooft in Henrik den Grooten p. 125.

Q

REI

REI m. *Met den geheelen rei*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

REIGER m. *Om den reiger niet te gelyken*, Hooft in den 54. brief. *Ardea verkeerde in eenen reiger*, Vondel in 't 14. boek van Ovidius Herscheppinge.

REIS v. *Die de reize aenman*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 37. *Zyne reis te voltrekken*, Vondel in den Inhoud van Ifigenie in Tauren. *Voor die korte reize*, Vollehove in zyne Lykpredikatie op de Koninginne van Engelant.

REKENSCHAP v. *Hoewel ik tot geen rekenschap gehouden ben, wilze u evenwel geven*, Hooft in Henrik den Grooten p. 126.

REN m. *Hy stortte met eenen ren op den vyant*, Hooft in Henrik den Grooten p. 70. *Met vollen ren*, Vondel in Virgilius 7. boek der Eneade. Zoo ook Dekker in Joannes den Dooper.

RENTE v. Vondel in het 1. Deel der Poëzy:

*Het voorjaer, nu de winter scheid,
Brengt, als een jarelyxe rente,
Zyn bloemen, ryk van verwen, voort.*

REST v. *De rest te verhalen*, Hooft in Tacitus eerste boek, pag. 2. *Turnus ging met de reste stryken*, Vondel in Virgilius elfde boek der Eneade.

REUK.

REUK m. *Anderen mompelden dat zy in de harssenen vergeven ware door den reuk van een paer hantschoenen*, Hooft in Henrik den Grooten p. 12. *Dewyl gy wuen reuk onder een mengt*, Vondel in Virgilius 2. Herdersk.

REÜTEL m. *Met den reutel in de keel*, Vondel in de Fenic. Gebroeders p. 53.

RHOSNE, een rivier, v. *Over de Rhosne*, Hooft in Henrik den Grooten p. 151.

RIB v. *Tusschen de derde en vierde rib*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 181.

En Adam en zyn bruit door't klappen van twee monden Oranje en zyne rib beriepen tot den toon,

Vondel in het 1. deel der Poëzy p. 186.

RIDDERSCHAP v. *Van de voornaemsten der verbitterde Ridderfchap*, Hooft in den Inhout van Geeraert van Velzen. *Onder onze jonge Ridderfchap*, Vondel in d'Opdraght van Adonias.

RIEM m. *Zulx de verbolgenheit hun 't hart onder den riem ftak*, Hooft in de Nederl. Hist. p. 103. *Ik steek u een hart onder den riem*, Vondel in Virg. 12. boek der Eneade.

RIET v. *Achier 't riet*, Hooft in de Gezangen pag. 636. *Het dunne riet*, Vondel in de Voorrede van Virgilius.

RIF o. *Laet myn onbegraven rif geen aerde gebrek hebben*, Vondel in Horatius 1. boek 28. Lierzang. Ook genomen voor een

smalle strook zeils, *Bint een rif in*, Dezelve in Horatius 2. boek 10. Lierzang. Dit laetste geven anderen den naem van reef, ook Winschoten.

RY v. *Een eeuwige ry te stuurven met vorstelyke personen*, Hooft in Henrik den Grootten p. 2. *Een stam, die eene lange ry van brave mannen uitleverde*, Vondel in d'Opdragt van Samson.

RYK o. *Hy verkiest ballingschap voor 't ryk*, Hooft in den Inhout van Baeto. *Uit het geheele ryk*, Vondel voor den brief van Katarine.

RYKDOM m. *Om den rykdom van volk*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 5. *Arm by den rykdom*, Vondel in d'Opdragt van Virgilius. *Een ryke roeme niet op zynen rykdom*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 30. Van Heulen hout het ook voor mannelyk. Zie hem p. 22. By anderen wort het t'onrecht vrouwelyk genomen.

RYM o. *Men magh om het rym de tael niet vervalschen*, Vondel in de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst. Huigens in de Zedeprint van een algemeen POËET zegt:

*De min doorzichtige, dien't klappen van den rym
Voor alle reden gaet.*

Hier

Hier schynt het mannelyk, maer ik gisse dat hy het neemt voor *van den ryme*, op welk een wyze men de onzydige woorden uitdrukt. Zie ANKER. Ook volgt Huigens het onzydige in zynen Oogentrooft:

De dichters zyn dicht blind: zy zien maer door het rym,

daer hy voor 't mannelyk zynde zonder de maet van 't vaers te krenken had kunnen zeggen, *door den rym*. In de betekenisse van *ryp*, *pruina*, is het mannelyk. *Met sneeu en gryzen rym*, Dekker in Joannes den Dooper.

RYN m. *Daerenboven had Civilis een dwars hooft in den Ryn geworpen*, Hooft in Tacitus p. 479. *Gy gaet den bevrozen Ryn bezoeken*, Vondel in Virgilius 10. Herderskout. Deze eenige rivier hout van Heulen voor mannelyk. Zie AMSTEL.

RYP m. *Daer by dien ryp ziet leggen*, Vondel in de Altaergeheimenissen pag. 16.

RYS o. *Hy voert het rys wech*, Vondel in Virgilius 2. boek der Lantgedichten.

RING m. *In eenen ring*, Hooft in Tacitus 2. boek. *Midden in den ring*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade. Dit woort is niet te tellen onder de woorden van de werkwoorden afkomstigh, in dezen klank eindigende, als *Verachting*, *Bezoeking*, *Begroeting*, *Verlossing*, enz. die wy gezegt hebben vrouwelyk te zyn.

RIST v. *De erffenis eener riste van Vorstendommen*, Hooft in de Nederl. Historien p. 2.

RIT m. *Met gezwinden rit*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 1179.

ROBYN m. *Zoo vat metael den edelsteen robyn*, Vondel in de Altaergeheimenissen p. 8.

ROEDE v. *Een staeristar, die haere roede uit het Weste na 't Ooste strekte*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 546. *Circe sloeg den koning met haer goude roede*, Vondel in Virgilius 7. boek der Eneade. *Was een magtigh geweldenaer zyne roede ooit onswaffen?* Vollehove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 113. *Die nwen arm bevolen heeft de roede*, Dekker in de EERSPORE.

ROEF v. *Met een toeloopende roeve*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 999.

ROEM m. *Met eenen roem*, Hooft in de Nederl. Historien p. 66. *Met al hunnen roem*, Vondel in Virgilius 2. boek der Lantgedichten.

ROEMER m. *De heer van Schagen magh hem wel een fracien roemer op de hant zetten*, Hooft in den 48. brief. Vondel in de verovering van Grol p. 8.

Om bet op eedt en eer zyn hoptien te doen denken
Deed Dulken schuimens vol den grooten roemer schenken.

ROEP m. *Op dezen roep*, Hooft in de Nederl. Historien p. 101. *Magh men den roep*

roep gelooven, Vondel in Virgilius 3. boek der Eneade.

ROER o. *Het roer*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien. *Toen ik op het roer leunde*, Vondel in Virgilius 6. boek der Eneade. Ook genomen voor schietgeweer: *Met het roer op den hals*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 320. Genomen voor een rivier van dien naem is 't vroumelyk: *By de Roer*, Vondel in de Klinkdichten p. 301.

ROEROM m. *Tot eenen roerom*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 269. Dit is eigentlyk geen zelfstandigh woort, maer gekoppelt uit twee andere stemmen, een werkwoort en voorzetsel. Het welk ook omgezet, dat is 't agterste voor, by hem in gebruik is, als blykt uit de zelve Historien p. 397: *Tot ongelooffelyken ommeroer aller zinnen*.

ROEST m. *Gelyk de roest zyn tant zet in metael*, Vondel in de Altaergeheimenissen. pag. 53.

ROGGE v. *Men verboode, de gemeene rog hooger dan tot twee gulden en vyfteen stuivers te geven*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 959. *Met vette rogge te voeden*, Vondel in Virgilius 3. boek der Lantgedichten.

ROK m. *Een slip van den rok scheuren*, Hooft in de Nederl. Historien p. 28. *Den rok bestrykende*, Vondel in den Inhout van Josef in Dothan.

ROL v. *Oak speelde by de rol*, Hooft in Tacitus pag. 128. *Zal een ander wve rol verstaen*, Vondel in de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst.

ROMP m. *De vlam vermeersterde den geheelen romp*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade. Maer Hooft heeft het vrouwelyk in de Nederlantsche Historien p. 10. *Omdat de Engelschen den Françoisen de woefte romp geleverd hadden*.

ROND, zelfstandigh genomen, o. *Eer de grooie gront ontworpen was van dit geweldig Rond*, Dekker in den 16. Psalm. Zie **HECHT**.

RONDAS v. *Met de rondas aen den arm*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 336. *Zy polysten de schrikkelyke rondas*, Vondel in Virgilius 8. boek der Eneade.

RONDE v. *Terwyl by de ronde deed*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 830. *Aen den bemel de ronde doende*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

RONDEEL o. *'T rondeel van 't slot*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 377.

ROOF m. *Den smaak des roofs wech hebbende*, Hooft in Tacitus eerste boek. *Mits de Lanivoogt het koopen van den roof verboodt*, Dezelve in de Nederlantsche Historien p. 251. *Zyn klaeuwen in dijn vetten roof te slaen*, Vondel voor Josef in Dothan. *Het past zoo groot een?*

een' veltheer, als Themistokles, niet, dat hy nederbukke, en den roof oprape van zynen verslagen en vluchtenden vyant, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 60.

ROOK m. *Door eenen vuilen rook, Vondel in d'opdragt van Zunchin. By Hooft in Bocalins 65 Nicumare vinde ik het vrouwelyk: Omdat hy syne rook te koop hielt.*

ROOM m. *Gezoogt met den room der zinlyxte zeden, Hooft in de N. Histor. p. 778.*

ROOMER. Zie **ROEMER.**

ROOS v. *Onder de roos, Hooft in den 66 brief. Aan de roos van uw kerkgewelf, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade. Het purper van den roos, Dekker in den goeden Vrydagh.*

ROOSTER m. *Toen Karel Spinola den gloeienden rooster van den heiligen Laurens, dien grooten martelaer, verdoofde, Vondel voor Zungchin.*

ROOZELAAR m. *Voor den rooden Roozelaar, Vondel in Virgilius vyfde Herderskout.*

ROOZENGAERT m. *Hoe 't paradys den roozengaert der kerke afbeeldde, Vondelin de Altaargeheimenissen. p. 24. Zie GAERDE.*

ROS o. *'T gezwinde ros, Hooft in de Nederlantsche Historien. pag. 199. Een Fransch ros, dat twee witte voeten heeft, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.*

ROT, in de betekenisse eener menigte, v. *By de billyksten van deze rot*, Vondel in de *Bespiegelingen*. p. 137. Ook in *Adonias*. p. 44. *Voor de rot*. Maer elders, 't geen my best dunkt, gebruikt hy het o. *Voor 't Priesterlyke rot*, in den brief van Agnes p. 16. *'T rot der wichelaren* in den brief van Lucie p. 42. *Vollenhove* in den *Kruistriomf* p. 13. *Hy bidt voor 't moordrot*.

ROTS v. *op eene rots*, Vondel in den *Inhoud* van *Edipus*. Zonder lidwoord, als men de rotstige stoffe betekent, gebruikt men 't onzydigh: *Uit louter rots geklonken*, Vondel in de *Bespiegelingen*. p. 179. gelyk ook *Antonides* in het eerste boek des *Ystrooms*:

Het Hof des Ystrooms schynt uit louter rots geklonken.

Vergelyk hier mede het geen wy over het woord **DIAMANT** gezegt hebben.

ROU m. *In den rou verschynende*, Hooft in 't leven van *Henrik den Grooten*. 158. *De nevel van den vaderlyken rouwe*, Vondel in *d'Oppragt* van *Koning David* herstelt. *Steenrotsen hart van steen versmelten door den rou*, Dekker in den *Goeden Vrydagh*. *Kleedt die toonen in den rou*, Huigens in *zynen Uitlandigen Herder*, p. 30. en Dekker in den *Goeden Vrydagh*. Men vint het echter by Hooft meer dan eens in het vrouwe-lyk

lyk geslacht. In den 17. brief: *Ik zoek de rouw niet, maar zy weet my te vinden.* In den 170 brief: *Aan de rouwe over de gemalinne neem ik deel.* In de Nederlantsche Historien. pag. 183. *Andere prael der adelyke rouwe.*

RUG m. *Toen lieten de Spaenschen den rug zien,* Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 1095. *Zynen rug met een vacht dekken,* Vondel in Virgilius vierde Herderskout. *Op mynen rug,* Dekker in den Goeden Vrydagh.

RUIGTE v. *Deze hadden magtige moeite, om door de ruigte te raken,* Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 439. *In de ruigte van het bosch.* Vondel in Virgilius II. boek der Eneade.

RUIJ v. *Op deze ray,* Hooft in Geeraert van Velzen.

RUIKER m. Vondel in 't 1 deel der Poëzy p. 345:

*Die poëzy als bloemen samen leeft,
En 't eelste puik tot eenen ruiker schikt.*

RUIM o. *In 't ruim der kerke,* Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 92. *Op het luchtrigh ruim,* Vondel in 't 1 deel der Poëzy. pag. 321. Zie HECHT.

RUIMTE v. *In deze ruimte,* Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 48. *In der ruimte heen te zweven,* Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten.

RUIN

RUIN m. *Daer zat hy rustigh op zyn' Amsterdamschen ruin*, Vondel in de Verovering van Grol p. 15.

RUIT v. *Aen d'allerkleenste ruit*, Vondel in Gysbrecht van Aemstel pag. 17.

RUITERIJ v. *Over de ruitery*, Vondel in den Inhout van het II. boek der Eneade.

RUL o. *Met dezelve rul loopenze naer 't huis*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 242.

RUMOER o. *Dat rumoer*; Vondel in de Maegdebrieven p. 34.

RUN m. *Met vollen run*, Hooft in de Nederlantschen Historien p. 294. Zie **REN**.

RUST v. *Hebbende zynen zoone derust van Nederlandt bevolen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 4. *De hoop der aanstaande ruste*, Vondel in den Inhout van Virgilius 1 boek der Eneade.

RUSTING v. *Arcens stont in zyne rusting*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade. Zie **AENBIEDING**.

S.

SABEL m. by Hooft in Tacitus 12. boek. *Hy rukt den fabel uit*. Vrouwelyk by Vondel in Virgilius 3. boek der Eneade, *Met de fabel* Zoo ook elders.

SAIZOEN o. *Naer het saizoen*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden vrient.

SA-

SAKRAMENT o. *Tot de verheffing van 't Sakrament*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 4. *Van 't hoogwaerdigh Sakrament*, Vondel in de Altaergeheimenissen p.

33.

SAKRISTY v. *In de Sakristy*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 4.

SALET o. *In 't salet*, Vondel in Joannes den Boetgezant pag. 99.

SANHEDRIN m. *Kaifas waerschuwt den Sanhedrin*, Vondel in Joannes den Boetgezant p. 68.

SAONE, een rivier in Vrankryk, v. *Binnen Chalon op de Saone*, Hooft in Henrik den Grooten p. 116.

SAP o. *Het sap*, Vondel in Virgilius i. boek der Lantgedichten. Zie SOP.

SARNUS, een rivier m. *De velden van den Sarnus bewatert*, Vondel in Virgilius 7. boek der Eneade.

SATYN o. *Met wit satyn*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 185.

SAUS v. *Alle spys zal te beter smaek hebben met die saus*, Hooft in den 140. brief.

SCHACHT v. *De schacht gaet haeren gang*, Vondel in Virgilius 2. boek der Eneade.

SCHAEDE v. *Het smarten dier schaede*, Hooft in de Nederl. Historien p. 27. *Augustus beletto die onwaerdeerbare schaede*, Vondel in de Voorrede voor Virgilius.

SCHA-

SCHAEDUW v. *Met hunne laege schaeduw*, Hooft in Tacitus p. 512. *In de schaeduwe*, Vondel in d'Opdragt voor Adam in ballingschap.

SCHAEKBERT o. *Aen 't schaekbert*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 25

SCHAEL v. *In de schael hangen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 37. *In de schaele*, Vondel in de Aenleidinge ter Ned. Dichtkunst. *Waer de rechtvaerdige dus overweegt, daer komt geen werrelsch goet op de schaele, noch tegen hem, noch met hem*, Vollehove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 12. Ook genomen voor een drinkvat, *Ik zal u eene overoude schael schenken*, Vondel in Virgilius 9. boek der Eneade.

SCHAEMTE v. *Die de schaemte overtreden*, Hooft in den 16. brief. *Zoodat ze haere belofte brekende de schaemte uitrok*, Vondel in Virgilius 4. boek der Eneade.

SCHAEP o. *Van het schaep vlieden*, Vondel in Virgilius 8. Herderskout.

SCHAER v. *Zy porden de schaer aen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 100. *Onder deze schaer doolde Dido*, Vondel in Virgilius 6. boek der Eneade. *Wat onheil vreeft gy van een wapenlooze schaer?* Dekker in Joannes den Dooper 2. bedryf. Dus is dit woort ook, als het genomen wort voor een yzer werktuig, waer mede men iet afknipt

knipt of doorsnydt. *Om het lant te breken met de schaer*, Vondel in Joannes den Dooper 3. boek. Zoo is ook **VIERSCHAER**. Want *vierschuer* is een *schaer* of vergadering van outs van vier menschen, by een gekomen om een vonnis over personen te vellen.

SCHAKEL v. *Van de schakel*, Vondel in zyn Keurgedicht pag. 274.

SCHANDAEL o. *Dat wy dit schandael vernietigen*, Vondel in Virgilius 11. boek der Eneade.

SCHANDE v. *De dienaars hadden de schande*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 48. *Schut uwe schande*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.

SCHANS v. *Men greep de schans Rysbank aen*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 10.

SCHAT m. *Derhalven was yder even heet in de begeerte, om zoo diertbaer eenen schat den nakomelingen zonder afbrek achter te laten*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 33. *Toen Uliesses zekeren schat hadde laten begraven*, Vondel in den Inhout van Palamedes.

SHAVOT o. *Het hooft, datze op een schavot liet*, Hooft in de Ned. Hist. p. 11. *De rompen bleven op 't schavot*, Dezelve in de Ned. Historien p. 183. Vondel op Maria Stuart in 't 1. Deel der Poëzy p. 404:

*Zoobloede Stuarts jeugt, eer baet heur hoof zag rollen,
Eerze op't verwoedt schavot, van hartewee gezwollen,
Onnoozel storf, onthalt naer die gesmede wet.*

Dekker op Karel Stuart den eersten: *Gy brengt uw eigen hoof uitzinnigh op 't schavot.*

SCHEEL o. *Zekere kist met een gat in 't scheel*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 147. Ook voor *verschil*, by Vondel in 't eerste Deel der Poëzy p. 404: *Om 't scheel te slechten.*

SCHEERING v. *Haer schietspoel door de scheering schiet*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

SCHEL v. *Hier steekt men de schel van eenen boom in*, Vondel in Virgilius 2. boek der Lantgedichten. Ook genomen voor een tuig, dat aen de deuren hangt, om door het trekken daer van ingelaten te worden, of het geen men roert om geluit te geven.

SCHELDE, een rivier v. *De Vlissingers hadden de Schelde gekropt*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 307. Anderen houden dit woort voor onzydigh. Vondel in de Poëzy, eerste Deel, pag. 48. *'T gewapent Scheld.* Antonides in zynen Yfroom:

En 't Schelde slaept gerust op 't bassen van zyn Hont.

Ook in de Mengeldichten:

In-

*Indien ik my getroost den wachter van het Scheld,
Den Hont, te hooren.*

SCHELLING m. *Koopmanschappen met eenen schelling op 't pont te bezwaren*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten p. 119.

SCHELP. Zie SCHULP.

SCHEMERING v. *In de schemering*, Vondel in Virgilius 9. boek der Eneade.

SCHENKAEDJE v. *Door deze schenkaedje*, Hooft in den 164. brief. *Deze volkomenheit bestondt in eene overnatuurlyke schenkaedie*, Vondel in 't Berecht voor Adam.

SCHENKEL. v. *Een der welke met een loot haeren arm trof, dat het in de schenkel stecken bleef*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 338.

SCHENNIS v. *Vaerdigh tot alle schennis*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 38. *Geen diamant verduurt de schennis*, Vondel in zyn Lierdicht op Athanasius Kircher.

SCHEPSEL o. *Dit schepsel*, Vondel in de Bespiegelingen 1. boek. *'T bederf van 't schepsel*, Hooft in den 124. brief.

SCHEPTEP m. *Den Scepter in de hant te geven*, Hooft in Henrik den Grooten p. 103. *Nogh eenen Scepter, die Ilione, Priaems oudste dochter, plagh te dragen*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade. *Met den ko-*

R

ningk-

ningklyken Schepter, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 18.

*Geen wonder is 't voortaan,
Dat vele alom den spot met wven scepter dryven,*

Dekker in Joannes den Dooper, tweede be-
dryf.

SCHERF v. *Met de scherf*, Vondel voor
den brief van Sint Barber.

SCHERM m. *Te leven onder dien scherm*,
Hooft in de Nederlantsche Historien p. 41.

SCHERMER, een rivier, v. *Langs de
Schermer*, Hooft in de Nederlantsche Histo-
rien p. 421. Maer betekende iemand die
schermt, is het mannelyk, gelyk alle de na-
men van mannen.

SCHERP, zelfstandigh genomen, o.
Het scherp van 't geweer, Vondel in Virgilius
3. boek der Eneade. *'T scherp der tonge*,
Hooft in den 49. brief. Zie HECHT.

SCHETS v. *Hoewel het zyner schetse gant-
schelyk niet geleek*, Hooft in de Nederlantsche
Historien p. 100. *Ik hebbe deze Aenleiding*,
gelyk eene ruwe schets, ontworpen, Vondel in
d'Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst.

SCHEUR v. *Deze behendigheit schynt de
scheure tusschen Luterschen en Calvinischen dap-
per gewydt te hebben*, Hooft in de Nederl.
Historien p. 87.

SCHEUT

SCHEUT. Zie **SCHOOT.** In de betekenis van *schot* is 't vrouwelyk. *Die stelde het slootwerk dat het zyn behoorlyke scheut niet nemen kost*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 190.

SCHICHT m. *Totdat Eneas hem met eenen schicht treft*, Vondel in den Inhoud van Virgilius 10. boek der Eneade.

SCHYF v. *Die dikwyls de schyf geworpen heeft*, Vondel in Horatius 8. Lierzang.

SCHYN m. *Van haren schyn*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien. *In dien droeven schyn*, Vondel in d'Opdragt van koning David in ballingschap. *Voor den ongemeenen schyn*, Dekker in den Lofzang van Prudentius.

SCHIK m. *De Raetsheeren wel in hunnen schik*, Hooft in Tacitus pag. 309. *Acestes is met het ryk wel in zynen schik*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade. Zoo is ook **TAELSCHIK.** *Mostert en Vondel hebben iets aengetekent dat den taelschik betreft*, Hooft in den 158. brief.

SCHILT m. *Op eenen diamanten schilt*, Vondel voor Lucifer. Het is ook onzydig, byzonder in de betekenis van het vlak, daer een wapen op staet, als *het schilt van Frankryk*, enz.

SCHIM v. *Van de schim des overledens*, Vondel in Virgilius 10. boek der Eneade.

SCHIMP m. *Om hier dien schimp t'aenschouwen*, Vondel in Salomon.

SCHIP o. *Het schip*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien. *De golf slingert het schip*, Vondel in Virgilius 1. boek der Eneade.

SCHOEN m. Vondel in d'Altaergeheimenissen pag. 87:

*Het zy de vlam uw koopstadt leit in kolen,
Met Godts kappel en 't heiligh pauweljoen,
Daer zelf de gloet der zerken nogh den schoen
Der bürgren blaekt.*

Dekker, een naeukeurig schryver, volgt den Aertsdigter op 't spoor in dit koppelwoort: *Hebt gy dan t'eenemaal den schaemschoen uitgedaen?* Zie hem in zyne Klagte op den Engelschen Koning Karel den eersten. Zoodat by my het meesterlyk zeggen van den laetsten schryver der Spraekkunst, HANTSCHOEN is vrouwelyk, hoewel schoen mannelyk is, niet doorgaet; zoo weinig als de vraeg, gedaen aen den ongenoemden schryver der Spraekkunstige Schetse: *Waerom magh SCHOEN niet zoo wel vrouwelyk zyn, als mannelyk?* Hy acht dat verschil ook geenen zwist waerdts: ik wel. Ik zal ook vragen: *Waerom is MENSA in 't Latyn niet zoo wel mannelyk als vrouwelyk?* gelyk hy ook TAFEL

FEL in onze taele mannelyk stelt. Hy zoude misschien antwoorden, dat de Roomsche spraek een doode tael is, en de onze noch levende, en dat yder daer mede magh omspringen naer zyn believen. Dan zullen de regels wonder wel ingaen, en alle leerlingen maer hunne zinlykheit volgen, en vragen: *Waerom magh dit dus niet zyn? Waerom magh dat zoo niet zyn?* Iemant magh zulk een vraege opwerpen: maer eenen, die voor Spraekkunsten aen t'scheep komen wil, past het geenszins. Myns oordeels is dat de Spraekkunst in de Spraekkunst te zoeken maken, en los werk. Zie HANTSCHOEN, en de plaets van Melis Stoke, daer aengetogen, in 't Leven van Florens den vyfden.

SCHOFT v. *In zyne rechte schoft*, Vondel in 't vierde boek van Ovidius Herschepinging.

SCHOK v. *Tegens de schok der wederspoedt*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1163.

SCHOOF v. *By deze schoof*, Vondel in d'Altaergeheimenissen.

SCHOOL v. *Een hooge school te stichten*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 23. *Men gaet van de hoogste in de laagste schole*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. *De harssens zyn in d'eerste school te grof*. De zelve in de Altaergeheimenissen. Dus spreken de beste schryvers; maer het is

ook onzydigh. *Het Emilifche Schermschool*, zegt Vondel in Horatius Dichtkunst.

SCHOORSTEENv. *Deze wyft Neien naer de fchoorsteen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 406. Het moft evenwel mannelyk zyn, als by Vondel in de Voorrede der Leeuwendalers:

*Dat de fchoorsteen met zyn poften
Vry van louter marmer glimm'.*

SCHOOT m. *In den fchoot*, Hooft in Tacitus I. boek. *In den fchoot der Zanggodinnen*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. *Stort dikmael uw hart in zynen fchoot uit*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtv. p. 66. In de betekenis van fchieten is het ook mannelyk. *Pan fchutte dien fchoot*, of, gelyk 'er ftaet, *fcheut*, by Vondel in den inhoud der Leeuwendalers. Op dezelve wyze fpreekt Hooft in de Welkomst aen den Prins van Oranje, *fchuttende den fcheut*. Zoo is 't ook, als 't genomen wort voor een fcheepstou dat de zeilen aenhact, *Den fchoot eeniger maten te vieren*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 974. *Hy viert den fchoot*, Vondel in Virgilius 6. boek der Eneade. Maer vrouwelyk is het, als het genomen wort voor d'opfchietinge van eenen tak.

SCHOP

SCHOP of **SCHUP** v. *Roerende de schup*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1011. *Met heure yzere schop*, Vondel in Horatius vyfden Toezang. Dit stemt ook Moonen, die *schop* in eene andere betekenisse mannelyk stelt, nevens Hooft in Henrik den Grooten. p. 107: *Eenen schop te geven*, daer Vondel in de Batavifche Gebroeders pag. 53. by verzinning van afwykt: *Yder gaf ons huis de schop*, dat quaet Duitfch is, zoo wel als, *op de loop*.

SCHOR o. *Een besnyding op 't schor gemaekt*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1165.

SCHORPIOEN o. *Het vreeffelyk fchorpioen*, Vondel in Horatius II. boek p. 17.

SCHORS v. *Als een felle wint de fchors des waters komt fcheuren*, Hooft in de Nederl. Historien p. 292. *Onder de ruwe fchorffe*, Vondel voor Virgilius.

SCHOTEL v. *In een houte fchotel over ftraet te kruipen*, Hooft in den 48. brief. *In eene fchotel*, Vondel in Joannes den Boetgezant pag. 94. En zoo ook Dekker in den Inhout van het Treurfpel van den zelve Joannes.

SCHOU, anders, **PONT**, v. *Een muil, die reeds de voorfte voeten in de fchou had*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 9.

SCHOUBURG m. Vondel in Virgilius

1. boek der Eneade: *Om den Schouburg daer op te zetten.* Klaerder nogh in d'Opdragt van Jephtha:

De Schouburg zal in zyne handen klappen.

Vollenhove ook in zyne eerste Predikaetſie van de Heerlykheit der Rechtvaerdigen: *Geene ſtem op den Schouburg klinkt hem zoo aengenaem in d'ooren.* Maer Hooft heeft het doorgaens vrouwelyk. In Tacitus p. 34. *De ongebondenheit der Schouberge.* En kort daer aen: *In de Schouburg ſpelende.* Hoewel men ook plaetsen by hem ontmoet, die het mannelyk geſlacht voorſtaen. Zoo dat eene verzinning hem en Vondel zomwylen van den weg leit. Ik moet met Pels zeggen:

Het moeiſime in 't hart, als Hooft en Vondel ſomtyds miſſen.

Maer wie kan dat van de menſchelykheit afſcheiden? Zie BURG.

SCHOUDER v. *Leunende op de ſchouder des Prinſen van Oranje,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 3. *Op de rechter ſchouder van hare kamenier leunende,* Vondel in d'Opdragt der Gebroeders. Een botterik in Vrieflant, te kennen aen zyn uithangbort, teken van ontſtelde harſſenen, ſchryft, *het ſchouder.*

SCHOU-

SCHOUSEL o. *Een schoufel is 'er, dat haeren oogen nergens gebeurt is*, Hooft in den 155. brief.

SCHRAEG v. *Met den ploeg op de schraeg*, Vondel in Virgilius 2. Herderskout.

SCHRAEP of SCHRAP v. *Om hun eenige schraep te geven*, Hooft in de Nederl. Historien p. 70. Vondel zegt SCHRAB: *Themille had hem eerst een lichte schrab gegeven*, in Virgilius 9. boek der Eneade.

SCHREEDE v. *De schreede te doen naar dat de beenen lang zyn*, Boccalin in zyne 1. Nieumare.

SCHREEUW m. Vondel in de Lyklagt over Don Antonio de Gamarra:

*Zoo komt de jonge leeu,
Voor zon, uit zynen leger brullen,
Woestyn en wildernis vervullen,
Met zynen nuchtren schreeuw.*

SCHREUMTE v. *Of dat eenige schreumte maken mogte*, Hooft in de Nederlantfche Historien p. 84.

SCHRIFT v. *Uit de heilige schrift*, Hooft in de Nederlantfche Historien. p. 578. *Een gedeelte der heilige schrift*, Vondel in 't Be-recht voor Salomon. Hooft wederom p. 863. *Ettelyke plaetsen der heilige schrift*. Anders is 't ook o. *Dat schrift*, zegt men, is

fraei enz. Tenzy dat by afkapping genomen worde voor *geschryft*.

SCHRYN o. *Men breekt in 't schryn der Vorstinne*, Hooft in de Historie van de Medicis, aen 't einde.

SCHRIFTUUR v. *Zonder het licht der Schrifture*, Vondel in de Bespiegelingen pag. 175.

SCHRIK m. *Die eenen schrik hadden*, Hooft in de Nederl. Historien p. 29. *Das gaf eenen nieuwen schrik*, Vondel in Virgilius 2. boek der Eneade. *Zwymen voor den schrik*, Huigens in zyn Feestdagen.

SCHUBBE v. *Hy wryft de schubbe op d'aerde*, Vondel in Ovidius Hersch. 3. boek.

SCHUIM o. *Om hemelsch gont te mengen met dat schuim*, Vondel in de Altaergeheimenissen p. 18. *Al dat razende schuim der woefte barbaren*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 488. *Het schuim des woefsten graeus*, Dekker in Joannes den Dooper.

SCHUIT v. *'T gemak der schuite*, Hooft in den 192. brief. *Charon steekt de schuit met den boom af*, Vondel in Virgilius 6. boeck der Eneade. *Leert eens de min verzworen Van zulk een lichte schuit*, Dekker in zyn gedicht, **ROMES OUDE YVER IN PIEMONT.**

SCHULP m. *Te drinken uit eenen schulp*, Hooft

Hooft in den Inhout van Granida. Dit keurt Moonen voor goet. Maer by Vondel vind ik, *Uit een ruwe schulp*, in de Poëzy pag. 367.

SCHULT v. *Gezuivert van de schult*, Hooft in Tacitus I. boek p. 15. *Die hunne schult bekenden*, Vondel in d'Opdragt van Noah. *Van de schult zyner zonden heeft Christus hem ontlast*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 19. *Godts zoon nam de schult op zich*, Dekker in den Goeden Vrydagh.

SCHUP. Zie SCHOP.

SCHUUR v. *In de schuur*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

SEINE, een rivier in Vrankryk, v. *Tot aen de Seine*, Hooft in Henrik den Grooten p. 143. *Tot dat de Seine het in haer armen nam*, Vondel in het eerste Deel der Poëzy. Men leeft in het derde boek van Antonides Ystroom:

Jawreek u, schreeust de Seine, en stygt van zynen stoel.

maer daer wort van de Seine gesproken als eenen Stroomgodt.

SERPENT o. *Het geweldige serpent*, Vondel in Virgilius 7de boek der Eneade.

SEX, anders *kunne*, v. *Aengerzen de zwakheit dier sexe*, Hooft in den 202. brief. *O luister van mye Sexe*, Vollenhove in zyne Lyk-

Lykpredikaetſie op de Koninginne van Engelant.

SIERAEDT o. *Met groot ſieraedt van wel zeggen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 3. *Het ſieraedt onzer eeuw*, Vondel in 't graffſchrift van Maria Stuart.

SIERE v. *Met geen gelyke ſiere*, Hooft in den 65. brief.

SIKKEL v. *De maejer met de ſikkel*, Vondel in Virgilius eerſte boek der Lantgedichten.

SIMOIS, een ſtroom by Troje, m. *Het zal u aen geen*en Simois ontbreken, Vondel in Virgilius 6. boek der Eneade.

SLAEK o. *En ſloeg zyn klaen in 't Slack*, Vondel in het 1. Deel der Poëzy p. 48.

SLAEP m. *Rycheldin verſchyn*t hem in zynen ſlaep, Hooft in den Inhout van Bato. *Hektor waerſchuw*t Eneas in den ſlaep, Vondel in Virgilius 2. boek der Eneade. *De zege- en gloritekens van den helt Miliades wekten Themistokles uit den ſlaep*, Vollenhove in zyne eerſte predikaetſie van de Heerlykheit der Rechtvaerdigen. *Na den ſlaep*, Dekker in Joannes den Dooper. En kort daer aen: *Voor den ſlaep*. Ook voor de zyde des hoofts: *Over den ſlaep van het hooft*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.

SLAG m. *Ontzeggen met den ſlag*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 6. *Wie daer*

daer den slag van heeft, Vondel in de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst. Zoo zyn ook aenslag, mislag, veltslag, zeeslag. Moet gy den slag, die u hart valt, nogh erger verdubbelen? Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 113. Och waer het mogelyk dien slag te wederhouwen! Dekker in Johannes den Dooper. Genomen voor een soort wil het onz. zyn: *Dit slag van menschen*, Vondel in Virgilius 3. boek der Lantgedichten. Echter gebruikt Hooft het zelve in deze betekenisse in het mannelyk geslacht, dogh zonder litwoort vooraen, in den 27 brief: *Met iets van anderen slag*; daer hy anders zeggen zou, *van ander slag*: gelyk men zegt *van ander water, van ander vuur, van ander broot, van ander zout* enz. Vondel ook in het 3 bedryf van Maria Stuart: *van gemeenen slag*. Maer Brederoo in den Inhout van 't Moortje voegt 'er het mannelyk litwoort by: *Die slag van menschen*. Op dezelfde wyze handelt hier mede de Ridder Huigens in het driecentwintigste zyner Snel-dichten. Voor een werktuigh om brant te verwekken is 't by Hooft in de koppeling ook onzydigh, als blykt in de Nederlantsche Historien p. 1000. *Eenige Schryvers willen dat het vuurslag zich vergiste*. Ook by Vondel in Josef in Egipten. p. 38. *Die 't ongeveinsde vuurslag slaet*. Maer als men de zaak

wel

wel inziet, zal blyken, dat dit woort, als het onzijdigh genomen wort, niet anders is als *slacht*, getrokken uit *geslacht*, waer van by voortkruipende verkortinge *slagh* is overgebleven, het geen ook de laetste schryver der Spraeckkunst niet ongemerkt heeft laten voorbygaen. Het mannelyk geslacht blyft ook in de betekenisse van gelegenheit: *Toen neemt Laurens zynen slagh waer*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 54. *Neem vlytigh uwen slagh aen alle zyden waer*, Dekker in Joannes den Dooper.

SLAK. Zie SLEK.

SLANG v. *Die de verkleumde slang in den boezem stooft*, Hooft in de Nederl. Historien p. 1027. *Op de glimmende slang te letten*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

SLEDE v. *Van de sleë op den wagen*, Hooft in den 132. brief. *Op haere sleede*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.

SLEET v. *Na groote sleet in zyn volk*, Hooft in den 58. brief.

SLEK v. *Als de flek aen haer horentje, de moffel aen haer' schelp vast is*, Hooft in den 142. brief.

SLETER m. *Met eenen sleter vels*, Vondel in Palamedes pag. 78.

SLEUR v. *Om de sleur te volgen*, Hooft in Henrik den Grooten p. 158.

SLEU-

SLEUTEL m. *Zy waenden raedt om den sleutel te weien*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 402. *Maer geen van allen vond den sleutel van dit slot*, Vondel in de Bespiegelingen p. 91.

SLIB o. *Het zwarte slib*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten. Hooft zegt in den 72. brief: *In den slib der hope; dat zoo veel is, denk ik, als in den slibbe.*

SLYK o. *Uit het slyk*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien.

SLYM o. *Het warme slym*, Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten.

SLIK o.

*Leer, stoffer, leer, hoe snel een oogeblik
Veel jaren smoort in 't slijk,*

Vondel in 't 1. Deel der Poëzy pag. 48.
Zie SLYK.

SLINGER m. *Deze doot gaf eenen grooten slinger aen de zaken van Vrankryk*, Hooft in Henrik den Grooten pag: 47. *Met de Balearische slinger*, zegt Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten. Moonen volgt hem. Ik zou egter voor 't mannelyk zyn.

SLIP v. *Een voorneemlyke slip van 't verwantschap te scheuren*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 124.

SLOEP v. *Die met hem in dezelfste sloep over-*

overvoer, Hooft in de Historie van de Medicis aen 't einde.

SLOF v. *Door de gemeene slof in de goede kunsten*, Hooft in Tacitus 11. boek. Dit woort is ook byvoegelyk. *Hy is slof*, zegt men, *in die zaek*. Zie **HECHT**.

SLOOT v. *Hy snevelt in de sloot*, Hooft in Geeraert van Velzen. *In de sloot*, Vondel in Virgilius I. boek der Lantgedichten.

SLOT o. *Het slot*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 10. *Het koninglyke slot*, Vondel in Horatius 2. Lierzang. *Na sprong het slot der oude droomen open*, Vondel in de Altaergeheimenissen. Dit geslacht heeft hier plaets, het zy het een kasteel betekene, of iet, daer men mede sluit.

SLUIER m. *Besloten in eenen sluier*, Hooft in den Inhout van Baeto. *Buiten den sluier*, Vondel in d'Opdragt van Koning David herstelt.

SLUIK v. *Ter sluik*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 191.

SLUIS v. *Door de Sluis*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 308. *Omtrent de kopre Sluis*, Vondel in Salmoneus p. 23.

SMAED v. *Door de smaed verhit worden*, Hooft in Tacitus eerste boek. Dit geslacht keurt ook Moonen voor best. Maer Antonis de Hubert stelt het doorgaens mannelyk in zyn Lofboek. In Edipus zegt Vondel ook,
dien

dien smaed boeten. Ook in Adam in ballingschap, *Van dien onverdienden smaed.* Ook Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaardigen p. 118. *Toen by den onverdragelyken smaed geduldig uitstondt.*

SMAEK m. *Een keerne van goeden smaek,* Vondel in de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst. Zoo wil het ook Moonen hebben: maer Hooft wykt hier van af in de Nederl. Historien p. 22: *Waer in de grootmoedigheid de meeste smaek vint.* Dogh hy hout het ook mannelyk in den eersten brief: *Op den smaek der ruste verslingeren.*

SMAK m. *Verwekt door den smak,* Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 308. *De verheve torens storten met eenen smak ter neder,* Vondel in Horatius 2. boek der Lierz.

SMART v. *Geprikkelt, door de smart,* Hooft in de Nederl. Historien p. 13.

SMEER o. Vondel in het eerste boek der Bespiegelingen:

*Die dommer dan het vee, gedreven naer het nest,
Den dryver volgt, die zich op't smeerderkudde mest.*

SMET v. *Om deze smet der Ketterye te smoren,* Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 51. *Vry van de smet der bloohartigheid,* Vondel in Virgilius 12. boek der Eneade. *Eer gy de smette zult van zulk een*
S *schan-*

schandig feit uit uw gewisse waffen, Dekker in den Goeden Vrydagh.

SMIDS v. *In hunne smidse gesmeed*, Vondel in Virgilius 6. boek der Eneade.

SMOOK m. *Met een' pikkigen smook*, Vondel in Virgilius 3. boek der Eneade.

SNAB, anders SNEB v. *In eene dikke snab verandert*, Vondel in Ovidius Herscheping 2. boek.

SNAER v. *Dewyl men begoft had die snaer te roeren*, Hooft in de Ned. Hist. p. 493. *Hier zulge spelen op eene Teïsche snaer*, Vondel in Horatius 17. Lierzang. Als het aengeworde maagschap betekent, in den zin van *nurus*, blykt het geslacht van zelf.

SNEB. Zie SNAB.

SNEDE v. *Om de snede van 't vernuft niet te verstompen*, Vondel voor Elektra.

SNEEU. Dit woort schynt alle de geslachten aen te nemen. Het mann. by Vondel in Virgilius tiende Herderskout: *Gy gaet den sneeu bezoeken*. Het vrouwel. by Hooft in de Nederl. Historien p. 308. *Door 't omlaten der sneeu*: welk geslacht ook aen dit woort gegeven wort door Christiaen van Heulen in zyne Spraekkunst. Het onzydige by Vondel in Virgilius 3. boek der Lantgedichten, *Het sneeu*. By Moonen hoort *sneeu* ook tot het onzydige geslacht.

SNIK m. *In den laetsten snik*, Hooft in Hen-

Henrik den Grooten pag. 158. *De stier geest den lesten snik*, Vondel in Virgilius 3. boek der Lantgedichten.

SNIP v. Vondel in het Dankdicht aen Jakob Baek:

*Maer schuwende der steden smet
Verschalkige nu met strik en net
Een' vette snip, of slechte lyster.*

SNIRS m. *Met eenen snirs drinken*, Vondel in Horatius eerste boek, 36. Lierzang.

SNOER o. *Middlertydt waren een deel Grooten aen 't snoer geraekt*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 102. *Het linnen snoer*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.

SNOF of SNUF m. *De jonge koey had den snof al wech*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten. By Hooft is 't in den 91. brief vrouwelyk: *Gunt 'er ons de snuf af.*

SNUIT m. *De walvisch vat met zynen snuit*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.

SOM v. *Verschietende de som*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 57.

SOMME, een rivier in Vrankryk, v. *Over den stroom der Somme*, Hooft in Henrik den Grooten p. 85.

SONNET o. *Dit Sonnet*, Hooft in den 28. brief.

SOORT v. *Of men van gelyke soort ware,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 73.

SOP o. *Het sop is de kool niet waerd,* Hooft in den 18. brief.

SPAA v. *Met de spaa in de aarde,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1163. Dit is in een getrokken uit **SPADE**. Want zoo spreekt Hooft in de Nederlantsche Historien p. 302: *Het stondt der spade vry haren gang te gaen.* En Vondel in Virgilius 2. boek der Lantgedichten: *De kluit met de spade gebroken.*

SPANSEL o. Hooft in de Gedichten pag. 707:

*Een aerde kloot versiert en drukt
Het spansel uwer kroone.*

SPAREN, een rivier, o. *In 't Sparen,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 308.

SPECHT, een vogel, m. *Pikus in eenen Specht,* Vondel in het 14de boek van Ovidius Herscheppinge.

SPEELTUIG o. Zie **TUIG**.

SPEEN v. *Van zyn moeders roffe speen afgerukt,* Vondel in Horatius 4. boek, 4. Lierz.

SPEER v. *D'ongelukkige knaop sleept zyn omgekeerde speer door het zant,* Vondel in Virgilius 1. boek der Eneade.

SPEL o. *In 't spel komen,* Hooft in de
Ne.

Nederlantsche Historien p. 6. *Het spel bleef steken*, Vondel in het Berecht voor Jephtha.

SPELD v. *Goed vindende zyne spelde uit het spel te trekken*, Hooft in den 32. brief.

SPELONK v. *Van eene spelonk*, Vondel in d'Opdragt van Adam in ballingschap.

SPELT v. *Wilt gy zware spelte in d'aerde werpen*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

SPERWER m. *Nisus in eenen sperwer*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 8. boek.

SPIEGEL m. *In den spiegel*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 59. *Als in eenen klaren spiegel*, Vondel in d'Opdragt voor Josef in Dothan. Men vint geschreven, *het spiegel*. Hoe komt men daer aen? Het gebruik is 'er voor, zegt men. Waer? in dat gewest, daer men woont. Maer dat is misbruik. Zekere Knipperdolling in Vriesland schryft ook *het brief*. Waerom? omdat men daer zoo spreekt. Wech met de voden. Het gebruik moet men by de straet niet zoeken, maer by de goede schryvers halen. Moonen stelt dit woort ook mannel.

SPIER v. *De wormen teeren op de spier*, Vondel in de Lierdichten pag. 520.

SPIETS v. *De koning sprak van twee duizent edelmannen de spiets in de hant te geven*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 178. *Pyrrhus doorstoot hem met de spiess*, Vondel in

Virgilius 2. boek der Eneade. *David bescha- digt Sauls kleedt niet, noch tast zyne spietse en vleesch aen*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 118.

SPYKER m. *Den spyker op 't hooft slaen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 123. *Met eenen spyker*, Vondel voor Faëton p. 27.

SPYS v. *Die geene onreine spys zoude proe- ven*, Vondel in den Inhout van Samson.

SPYT v. *De Hartog kon niet beveinzen de spyt*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 14. *Van vinnige spyt onstoken*, Vondel in Virgilius 11 de boek der Eneade. Maer Hooft is zich zelve ongelyk in Tacitus p. 38. *Hy zelf ook onstak hunnen spyt*: die hier in van Dekker gevolgt wort in zyne Gedich- ten p. 180. *Kan een' meer als helschen spyt onsteken*.

SPIL v. *Die de spil en naelde hanteerde*, Vondel in d'Opdragt van Herkules in Tra- chin.

SPIN v. *De bloem der wysheit uitgezogen by de Spin*, Vondel in het vierde boek der Bespiegelingen.

SPINNEKOP v. *Indien een Spinnekop hier venyn uitrekke, het komt by haeren aere toe*, Vondel in d'Opdragt der Leeuwendalers.

SPINROK m. *By den spinrok*, Vondel in Virgilius 8. boek der Eneade.

SPINROKKEN o. *Uw start is nu aen 2e*

Spinrokken vervallen, Hooft in Henrik den Grooten p. 127.

SPIT o. *Die ons met het spit slaet*, Hooft in den 142. brief. *Het spit*, Vondel in Virgilius 1. boek der Eneade. In de Mengelichten van Dekker vinde ik dit vrouwelyk; *Die syne hoer hout de spit aen 't gaen.*

SPITS v. *De ruiter wert door de nieuwe spits in verwarring gebracht*, Hooft in Tacitus eerste boek. Vondel hout dit geslacht, als blykt aen *Heirspits* in Virgilius 12. boek der Eneade: *Messapus en Atinas houden de heirspits des vyants staen.* Hoewel hy in het 2. boek zegt, *Men biede het spits*: niet anders als Hooft in de Nederlantsche Historien. pag. 227: *Om 't spits af te byten.*

SPLEET v. *Door de spleet*, Vondel in de Bespiegelingen pag. 10.

SPLITS v. *Om de splitsse in 't geloove geheel te hebben*, Hooft in Henrik den Grooten p. 54.

SPOEDT v. *Met kleene spoedt*, Hooft in Henrik den Grooten p. 64. *Alles hangt aen spoedt: die is de moeder der zege*, dezelve in de Nederlantsche Historien p. 175. Zoo gebruikt hy ook *Voorspoedt*, in de Historie van de Medicis, *Met ongelooffelyke voorspoedt*, pag. 12. en *Tegenspoedt* in Henrik den Grooten pag. 92. *Door inzicht der tegenspoedt.* Maer Vondel zegt in Virgilius vyfde boek

der Eneade in 't mannelyk : *Uit hunnen
voorspoedt*. Waer uit ik met Moonen stel-
lè dat *Spoedt* mannelyk is.

SPOEL v. *Zoo hangt d'uitkomst der togt
aen 't wisselen van 't weefgetou , en meer aen
der spoele , dan der paerden snelheit*, Hooft in
den 104. brief. *Haere ruischende spoel door
de fyne stof schietende*, Vondel in Virgilius 7.
boek der Eneade.

SPON v. *Het werkt als nieuwe wyn , die
tot de spon uitbarst*, Vondel in het Hekeldicht
aen den Drost Hooft.

SPONDE v. *Knielende tegens de sponde
van zyn bedt*, Hooft in de Nederlantsche
Historien p. 847. *De koningin was op de
goude sponde aengezeten*, Vondel in Virgilius
1. boek der Eneade.

SPONGI v. *De schilder worpt van spyt
de sponsi*, Vondel in de Bespiegelingen p. 24.

SPOOK o. *'Trampzaligh Spook*, Vondel
in het eerste Deel der Poëzy, pag. 186.
Met groot spook, Hooft in den Inhout van
Granida. Ook VOORSPOOK: *Ik zie een
wonderlyk voorspook*, Vondel in Virgilius 3.
boek der Eneade.

SPOOR o. *Zoo hy dat spoor volgde*, Hooft
in de Nederlantsche Historien pag. 13. *Die
dit spoor onlangs begosten te leggen*, Vondel in
de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst.
Het heerlyke spoor der gerechtigheid, Vollen-
ho-

hove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 65. *Buiten 't spoor der billykheit*, Dekker in Joannes den Dooper. Maer genomen voor een prikkel is het vrouwelyk, als Moonen wel aentekent.

SPOT is zonder tegenspreken mannel. schoon ik in het derde boek van Tacitus door Hooft vertaelt vinde, *De spot dryven*. Maer onze Vrient de Heer Joan de Haes, die Hoofts hantschrift bezit, onderregt my, dat daer in staet, *den spot dryven*. Dekker in Joannes den Dooper 1. bedryf, *Men dryft den spot met Vorst en Vorstelyk gezag*.

SPRAEIJ. Zie SPREIJ.

SPRAEK v. *Een bal, of tongschroef van hout, sluit hun de spraek*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 30. *Wat onze spraek belangt*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst.

SPREE, een rivier, v. *Aen d'oovers van de Spree*, Vondel in de Poëzy p. 666.

SPREIJ v. *Bevloeit de gansche spreij*, Hooft in de Bruiloftdichten.

SPREUK v. *By welke gelegenheit zyn Majesteit zommigen te gemoet voerde deze onsterffelyke spreuk*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten pag. 95. *Gedenkende aen deze lang geslete spreuk*, Vondel in d'Opdragt van Adonias.

SPRIET m. *Hot zeil vondt Ikarus, en*

Dedalus den spriet, Vondel in den Lof der Zeevaert. Ook in de betekenis van jagtgeweer, *En gaf den spriet de Schilteknapijne*, Vondel in Ovidius Herscheppinge p. 77.

SPRING m. *Zoo myn Kamerling had toegestelt den spring*, Hooft in Baeto, 1. bedryf. *Door den spring der baren*, Vondel in 't 4. boek van Ovidius Herscheppinge.

SPRONG m. *De beroerten namen eenen ysselyken sprong*, Hooft in de Nederl. Historien p. 83. *Met eenen luchtigen sprong*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade. Zoo is ook TWEESPRONG, DRIESPRONG enz. *Op den tweesprong*, Vondel in Virgilius 9. boek der Eneade. *Op eenen driesprong*, Dezelve in den Inhout van Edipus.

SPRUIT v. *Ook zagen de volken Ismarus, een edelmoedige spruit*, Vondel in Virgilius 10. boek der Eneade.

SPUIJ houde ik voor onzydigh, gelyk Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 246: *Op het Zuider en Noorder spuy*, hoewel hy het vrouwelyk geslacht heeft pag. 1162: *Door de spuy van Blankenbergh*. Vondel is ook voor het onzydigh geslacht in Willem van Nassous geboorte p. 137: *Het spuy broemt vol zwaren*. Maer dezen uitgang wil Moonen vroulyk hebben, zonder dat hy dit woort uitzondert. Men zie hem p. 66.

SPUIT.

SPUIT. Zie WATERSPUIT.

STADT v. *Die een belegerde stad regeert, heeft dapper te letten op tydtverlang; want een uur langer gehouden, is zomtyt 't ontzet,* Hooft in de Begripfelen van Sanfon. *Nadien zy deze stad aen hunne nakomelingen verbonden,* Vondel in d'Opdragt van Samfon. Ook heeft hy, *de regering der stede,* in 't 1. boek der Lantgedichten.

STADTHOUDERSCHAP o. *Om 't Stadthouderschap te bewaren,* Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 257.

STAEF v. *Teffens bieden de deizers weêr 't hooft, en maken de andere staef der nyptang,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 459. *Zy keeren de staef met de tange,* Vondel in Virgilius 8. boek der Eneade.

STAEK m.

*Wat heil vol wondren, wat vertooning
Verneemt myn ziel aen dezen staek?*

Vollenhove in de Kruistriomf p. 8. in wiens gevoelen ook Moonen is. Maer by Hooft vint men in 't vrouwelyk geslacht in de Nederlantsche Historien p. 85. *Als zy reedts aen de staek stonden.*

STAEL o. *Tot wat overmaet de steurnissen daer gestegen waren, zal dit stael uitwyzen,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 604.

Uit

Uit dit stael, dat is, uit deze proeve, Vondel in d'Opdragt der Batavische Gebroeders. Zoo is het ook in de betekenisse van metael.

STAERT m. *Met twee slangen in den staert, Hooft in Henrik den Grooten p. 86. Lucifer sleepte eenen staert van het derde deel der starren, Vondel in d'Opdragt van David in ballingschap.*

STAET m. *Den Staet veranderen is gevaerlyk, Hooft in d' Opmerk. van Guicciardin. De leergierige leste op den staet, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. Groote personazien voeren grooten staet, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 18. Dekker in Joannes den Dooper 2. bedryf:*

En ziet gy, blinde, niet de lagen, die men leit Uw boeft, en wven staet?

STAETSY v. *De omflagh van Heeren, die de staetsy vereerden, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 507. Met zyn jaergetydige staetsie, Vondel in d'Opdragt van Herkules in Trachin.*

STAF m. *Als niemant aen den staf der Geestelykheit bassen darde, Hooft in de Ned. Historien p. 576. Ik bidde u by dien staf, Vonde lin Salomon p. 46. Ik spreke nu van Mozes alleen niet, die ontelbare wonderen door*
zy

zynen staf werkt, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 28.

STAL m. *In den stal*, Vondel in Virgilius zesde Herderskout. By Hooft is 't vrouwelyk in den 30. brief. *Nu't de lucht van de stal in den neus krygt*.

STAM m. *Tegens eenen stam*, Vondel in Virgilius 3de boek der Lantgedichten. *Twee waerdigheden mogten eenen mensch, noch eenen stam, naor Moses Wet, niet teffens versieren*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 18. Dit volgt ook Moonen: maer by Hooft is 't meest al vrouwelyk: *Door ranken van deze stam*, in 't Leven van Henrik den Grooten p. 1. *De glori van die doorluchtigste Stamme*, in 't zelve p. 3.

STAND m. *De zaken zetten zich in eenen anderen stand*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 17. *In zynen eersten stand*, Vondel in het eerste Deel der Poëzy p. 194.

STANDAERT m. *De standaertdrager heeft den Standaert omgevoert*, Hooft in Tacitus 2. boek. *Tegen den standert van 't kruis*, Vondel in d'Opdragt van Josef in Dothan.

STANG v. *In de stang van Agrippa*, Hooft in Tacitus 15. boek. *Eneas kon de stang met geen geweld uit den stam rukken*, Vondel in Virgilius 12. boek der Encade.

STANK m. *Lumey sprak van de stadt in brant te steken, en met dien stank te ruimen*,
Hooft.

Hooft in de Nederlantsche Historien p. 230. *Zy laten den vuilen stank na van een quaet geruchte*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 35. *De geest van overspel, die 't hof bezit, zal ruimen Met eenen stank van moort*, Vondel in Joannes den Boetgezent.

STAP m. Hooft in het tweede bedryf van Geeraert van Velzen:

*Toen ik in myn gemoedt, verbolgen boven maten,
Besloot te doen den stap, die my aen 't gliffen bracht.*

Vondel in de Feniciaensche Gebroeders p. 17. *Met eenen zuren stap.*

STAPEL m. *Daer men eertyds den stapel der Fransche wynen gehouden had*, Hooft in de Nederl. Historien p. 1173. *Die eenen stapel boeken naliet*, Vondel in zyn Toneelschilt p. 1.

STAR v. *Het schynt dat 'er een wyl tyds een quaetaerdige star en benydster der geleerden geheerscht heeft: ja dat haer ryk nogh niet uit is*, Hooft in den 162. brief. *Op de star van een witte koe*, Vondel in Virgilius 4. boek der Eneade.

STEDE v. *Op hare stede*, Vondel in den Inhout van Hippolytus.

STEEK m. *Met eenen steek doorstooten*, Hooft in Tacitus 11. boek. *Ontveinzende den*

den steek, Vondel in Zungchin. Hooft echter verkeert het in 't vrouwelyk geslacht in de Historie van de Medicis p. 182: *In 's brengen der steke*.

STEEL m. *Gelyk een verslenste viool, of quynende Maybloem, die een maegt van haren steel plukte*, Vondel in Virgilius 11. boek der Eneade.

STEEN m. *Hoe de hoogstgedachte Vorst den eersten sieen van dezen Staet geleit heeft*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien. *Breekt de vruchten met den sieen*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

STEIGER m. *Anderen planten drie bassen op den seiger*, Hooft in de Nederl. Historien p. 137.

STEILTE v. *Men klimt de seilte van Parnas op*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden vrient.

STEL m. *Op den ouden siel*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1166. *De Kerk op haeren siel geraekt*, Vondel in de Altaergeheimenissen p. 105.

STELLAEDJE v. *De Staten van Brabant, hebbende dus lang gebeit op deze stellaedie, daelden af*, Hooft in de Nederl. Historien p. 806. *D'aertsengelen komen de stellaedie stofferen*, Vondel voor Lucifer.

STEM v. *Met ongelyke siem*, Hooft in de

de Nederl. Historien p. 1004. *Een goede Zangmeester kent zyne stem*, Vondel in de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst.

STENG v. *Jan Harink, die de vlag van de sieng rukte*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 337. *Hy scheurt de kruisbanier van zyne sieng*, Vondel in de Heerlykheit der Kerke p. 70.

STERFTE v. *Niet zoo zeer voor de sterfte*, Hooft in den 129. brief. *Hy valt op de sterfte*, Vondel in den Inhout van Virgilius 3. boek der Lantgedichten. Zie van Heulen pag. 21.

STERKTE v. *Dezelve quamen de sierkte besioken*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 310.

STERN m. *Wiens horens ten stern beginnen uit te botten*, Vondel in Horatius 3. boek, 3. Lierzang.

STEVEN m. *Den sieven naer lant toe wenden*, Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten.

STEUN m. *Luiden, die geen en steun hadden*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 620. Dekker in Joannes den Dooper 2. bedryf:

*En voelt gy dan nogh niet den steun van uwe ryken,
Uw koninglyk gezagh, slaphartige, bezwyken?*

STICHT

STICHT o. *Het Sticht Kolen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 696.

STIER m. *By eenen stier geleken*, Vondel in den Inhout van Herkules in Trachin.

STIFT v. *Die door de stift zult leerèn*, Geeraert Brant in de Poëzy p. 546.

STYL m. *Vryheit van mynen styl*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien. *Naer den styl*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. Zie ook Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaardigen p. 34. Ook genomen voor den post eener deure: *Achtter eenen styl*, Vondel in de Leeuwendalers p. 48. *De styl wert van drie of vier groote kogels gekorven: voort smeed hem de wint om ver*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 317.

STILTE v. *In groote stilte*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 72. *Dit antwoord, in de stilte ontfangen*, Vondel in Virgilius 7. boek der Eneade.

STOEL m. *Toen Adriaen van Utrecht op den Roomschen stoel ræckte*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 2. *Van zynen aborrenen stoel*, Vondel in Virgilius 8. boek der Eneade. *Op den stoel der zelve heerlykheit*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaardigen pag. 15. Dekker in het 319. Punt dicht des 1. boex:

*Al deugt de stoel niet veel, nogh kan hy nu en dare
Bekleeds zyn (ik beken't) van een deugtminnend man.*

STOEP v. *Buiten de stoep zyner woonstede,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 104.

STOET m. *Elke schaar praelde met grooten stoet,* Hooft in't Leven van Henrik den Grooten p. 166. *De zoon verzagh zich van eenen stoet,* Vondel in den Inhoud van Koning David in ballingschap.

STOF v. *Hy had den Prinsse zonderlinge stof tot onbenoegen gegeven,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 34. *Dat moet uit de stoffe geboren worden,* Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. In de andere betekenis is het onzijdigh. *In het stof kruipen,* Vondel op dezelve plaers.

STOK m. *Aen hunnen stok te baffen,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1069. *Op eenen stok leunende,* Vondel in den Inhoud van Edipus.

STOLP v. *Op eene steene stolp,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 124.

STOMP v. *Ja hy schudde nogh de stomp,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 905.

STOND m. Zie **MORGENSTOND**. Maer Hooft maakt het vrouwelyk: *Met Erinnerung van de genakende stonde,* in de Nederlantsche Historien pag. 60. Dogh dit geflacht

flacht bestaet uit het byvoegen der *e*; dewyl ook in zyne zangen bewys is van het mannelijk geslacht. Zie p. 633. *Na dezen stond.*

STOOF v. *Zy stelden een house stoof toe,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 426.

STOOT m. *Dat weinig dyken of sluizen den stoot konden uitstaen,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 217. *Met den eersten stoot,* Dekker in Joannes den Dooper.

STOPSEL o. *Het bepekte stopsel,* Vondel in Horatius III. boek, agtsten Lierzang.

STORM m. *Zy bragten eenen fellen storm aen,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 770. *Na het volharden van dien schrikkelijken storm,* Vondel in d'Opdragt van Josef in Egipten.

STRAEL m. *Terwyl een eenigh oordeel maer een' eenigen strael uitschiet,* Vondel in d'Opdragt van Virgilius.

STRAET v. *Vutry streeft voorts de straet van Sant Denis op,* Hooft in Henrik den Grooten p. 110. *De zeeman, die zich in de straet waegt,* Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten. Zoo ook van eenen wegh met steenen beleit. *Op de straet,* Vondel in de Macgden, 1. bedryf. Die van der Goude zeggen, *Het wydstraet,* voor de *wydstraet,* of *de wyde straet,* gelyk men t'Amsterdam en elders zegt, *de breeftraet,* of *breede straet,* enz.

STRAF v. *Gelyk Godts rechtvaerdigheid den Nede landen de straffe der verwarringen schuldigh was*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 56. *Thaddeus ontrout de straf*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer. *Als by sommigen daetlyk de straf afvordert*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 117.

STRANDT. Dit woort vinde ik in alle de geslachten. Dekker in Joannes den Dooper m. *Ik laet den vreemden strant*. Ook Hooft in Tacitus p. 370. *Den strandt te genaken*. Ook pag. 503. *Aen den strandt*. Maer in de Nederlantsche Historien p. 13. *Langs de strandt*, in 't vrouwelyk geslacht. Vondel heeft het onzydigh in d'Opdragt van Josef in Egipten: *Langs het strant*. Welk geslagt Moonen volgt.

STREEK v. *'T gebeurde somtyds dat eenigh byzonder inzicht het oog des vernufts van de rechte streek, die ten gemeenen beste loopt, afleidde*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1206. *Laet meer dan zyn halve streek over*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

STREELSE o. *Het streelsel der ondengden*, Hooft in Tacitus p. 517.

STREEM v. *Zyn voorbarigheid gaf zyner achtbaerheit een' afzichtige streem*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten p. 80.

STRENG

STRENG v. *Om hunne streng te styven*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 79.

STRIBBELING v. *De Hartogh had 'er eenige stribbeling over*, Hooft in Henrik den Grooten p. 105.

STRYDT m. *Schroomende den strydt te weigeren*, Hooft in d'Opdr. der Nederl. Historien. *Sint Jan beelt den strydt uit*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer. *Na het volstryden van dezen strydt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 88. *Zie eens hoe hy heden dien grooten strydt begint*, Dekker in den Goeden Vrydagh.

STRIK m. *In den strik*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 195. *De koningin knoopt eenen strik aen den balk*, Vondel in Virgilius 12. boek der Eneade.

STRONK m. *Uit eenen stronk*, Vondel in Virgilius 2. boek der Lantgedichten.

STROO o. *Het stroo*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten.

STROOM m. *In den koelen stroom*, Vondel in Virgilius 5. Herderskout. Zoo gebruikt hy ook te recht **MAELSTROOM**: *In den diepen maelstroom*, in Virgilius 3. boek der Eneade. Maar Hooft heeft het vrouwelyk in de Nederlantsche Historien p. 7: *Over de stroom*.

STROP m. *Met den strop geworpt*, Hooft

in Tacitus zeste boek. *Amate eindigde haer leven aen eenen strop*, Vondel in Virgilius 12. boek der Eneade.

STROT m. *Met den strot in't geweer gevallen*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 21. *Met afgesteken strot*, in Tacitus p. 78. *Laet den gewyden strot uitbloeden*, Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten. *Een strop om hunnen strot*, Dekker in den Goeden Vrydagh.

STRUIK m. *Uit eenen zelven struik*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden vrient. Hooft maakt het vrouwelyk door het byvoegen der *e*, in Tacitus 12. boek: *Dat hy de vyandyke struike te lyve hielt*.

STRUIS m. *Ik scheld den loggen struis, noch lichte musch niet quyt*, Hooft in Paris Oordeel.

STUDI v. *Kinderen buiten 's lants ter studi leggen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 128.

STUIP v. *In zyne dootstuijp*, Vondel in Ovidius Herschepp. 12. boek.

STUIVER m. *Eenen stuiver uit te schieten*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 942. *Penningen van eenen stuiver*, Dezelve in de Nederl. Historien p. 615. *Omdat myn borg betaelde tot den lesten stuiver* p. 9.

STUK o. *Het stuk was verbrodt*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 12. *Wie dit*

dit stuk wat nader inzien, Vondel in d'Opdragt van Josef in Egipten.

STULP v. *In eene boere stulp*, Vondel in Virgilius 2. Herderskout.

STUT m. *Zoo zonde de party van Momoranci eenen styven stut quyt wezen*, Hooft in Henrik den Grooten p. 14.

STUUR o. *Zit waerheit aen het stuur van huis en huisgezin*, zoo vaert het kint gelukkig, Vondel in het 1. boek der Bespiegelingen.

STUURPLECHT v. *Van de stuurplecht*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.

SUIKER v. *In de suiker uwer zoetigheid*, Hooft in den 98. brief. Evenwel zegt hy in den 156. brief, die nu in den laetsten Druk de 162. geworden is: *Die daer uit den lekkersten suiker behoorden te kaenwen. Maer de suiker smaect my beter, en met my den Heer Moonen.*

SYNODE. o. *Het Synode van Dordrecht*, Vondel in 't Berecht voor Salomon. *Naer den zin van een gemeen Synode*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten p. 44.

T.

TABBAERT m. *Dat zy dentabbaert hadden moeten zien*, Hooft in Tacitus 1. boek. *Tot den tabbaert*, Vondel in Virgilius 1. boek der Eneade.

TÆG, een rivier, m. *Wanneer het Y zal doen verflaenwen den Lissebonsen Taeg*, Hooft in Geeraert van Velzen. *Aen den Taeg*, Vondel in de Begroetinge van Frederik Henrik.

TÆK v. *Gelyk een vrouw, die haere dienstmaegden met de lange taeke bezig hout*, Vondel in Virgilius 8. boek der Eneade.

TÆL v. *In onze tael*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien. *De muzyk der taele*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst.

TÆFEL v. *Op de tafel*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 22. *Zoo sprak ze, en plengde d'eerste een luttel wyne, ten drankoffer op de tafel*, Vondel in Virgilius 1. boek der Eneade. *Onder het waernemen van allerhande plichten, zoo der eerste, als der tweede tafel*, Vollenhove in zyne eerste predikatie van de Heerlykheit der Rechtvaerdigen. Hoe de laetste Spraekkonstschryver aen het mannelyk geslacht komt, weet ik niet. Hy schynt daer heel voor te zyn, en laet dat ook blyken in de tweemaendelyke Uittrexelen, en Loopmaren. Onze uitspraek en't gebruik der beste schryveren zyn 'er heel en al tegen.

TÆFEREEL o. *Het gewyde tafereel*, Vondel in Horatius agtsten Lierzang.

TAK m. *De duiven wyzen hem den gouden tak*, Vondel in Virgilius 6. boek der Eneade. *Te rukken van den tak*, Dekker in
Joan-

Joannes den Dooper, 1. bedryf.

TALENT m. *Pythias, die Simon voor een talent gesnoten heeft*, Vondel in Horatius Dichtkunst.

TALMUD m. *De Talmud met zyn vloeken*, Vondel in de Heerlykheit der Kerke p. 91.

TANDT m. *De lantman met den stompen tandt van het kouter*, Vondel in Virgilius 1. boek der Lantgedichten. Hier van is ook **DRIETANDT** m. *Met zynen drietandt*, Vondel in Virgilius derde boek der Lantgedichten.

TANG v. *De staef der nyptang*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 459. *Met de tang*, Vondel in Virgilius 4. boek der Lantgedichten.

TAP m. *Ik wist gaerne of de wyn wat zal kunnen duren op den tap*, Hooft in den 58. brief.

TAPIJT o. *Het heerlyk tapyt*, Vondel in Virgilius 1. boek der Eneade.

TARWE v. *Het veertel der beste tarwe*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 855. *Het onkruid onder de terwe*, Vondel in 't Be-recht voor Adam.

TAS, genomen voor eenen hoop, m. *Hy stapt op eenen hoogen tas van dooden*, Vondel in Ovidius Herscheppinge p. 134.

TASCH v. *Met wy ryke tasch*, Vondel in de Klagten p. 147.

TAST

TAST m. *Die hem zoeken by den tast*, Vondel in het 2. boek der Bespiegelingen.

TEEKENING v. Zie **AËNBIEDING**.

TEELINGK m. *Om eenen teelingk*, Vondel in de Leeuwendalers p. 30.

TEELT v. *De visschers zich buiten den rydt hunner teelte vindende*, Hooft in de Nederlantische Historien p. 242. *Ik ben door myne teelt zoo veel gelukkiger*, Vondel in het 6. boek van Ovidius Herscheppinge.

TEEMS, een rivier, m. *Aen den Teems*, Vondel op Tromp p. 63.

TEEN m. *Op den teen te treden*, Hooft in Henrik den Grooten p. 109. *Ik steek den teen in 't water*, Vondel in Ovidius Herscheppinge p. 154. Maer in de betekenis van *twygg* is het vrouwelyk: *Om een taeje teen te rukken*, Vondel in Virgilius 3. boek der Eneade.

TEERING v. *Sloeg in teeringe*, Vondel voor Virgilius aen den Lezer.

TEGENWEER v. *Zonder veerdige tegenweer*, Hooft in de Nederlantische Historien p. 49. De uitdrukking van Vondel is hart in de Klagten p. 155: *Na langdurig tegenweer*: of hy moet het nemen voor *togenweer*. Want zulke woorden zyn onzydigh. Zie **WEER**.

TEKEN of **TEIKEN** o. *In het teiken van*

van den Leen, Hooft in de Nederlantſche Historien p. 45. *Door dit teken*, Vondel in Virgilius 8. boek der Eneade. *Hy hadde het teken ontfangen*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 7.

TEIL v. *Zy ſchonk haer eene teil vol moes*, Vondel in 't 5. boek van Ovidius Herſcheping.

TEIRLING of TEERLING m. *Aen den teerling te ſtellen*, Hooft in de Nederlantſche Historien p. 38. *Met den verboden teir-ling*, Vondel in Horatius derde boek, 24. Lierzang. Huigens zet het ook mannelyk:

Wel magh 't een teerling heeten.

Hy heeft my meer verteert, als drinken doet of eten.

TEKEN. Zie TEIKEN.

TEL v. Vondel in de Mengeldichten:

Als Mevrouw ten wapenſpel.

Uitreedt op een witte tel.

TELG v. *Van de telge van Valois*, Hooft in Henrik den Grooten p. 69. *Het noodlot zal deze telg laten zien*, Vondel in Virgilius zesde boek der Eneade.

TEMPE. Dit heeft Vondel vrouwelyk in het eerſte Deel der Poëzy p. 115: *Dit ſort de Tempe van ons landen: maer onzydigh*

in't zelve Deel der Poëzy p. 443: *Het Haegse Tempe en zyn waeranden*: het geen ook Antonides volgt in het eerste boek des Yfrooms:

Het Beverwykse Tempe ontzegt my niet t'onthaelen.

TEMPEL m. *In den Tempel*, Hooft in Tacitus p. 501. *Uit het hof in den tempel*, Vondel voor Salomon. *Tot het herbouwen van Jeruzalem, en zynen tempel*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 18.

TEMPER m. *Naer den ongelyken temper der barssenen*, Vondel in 't Berecht voor Salmons: waer voor Hooft het vrouwelyk geslacht schynt te stellen in de Historie van de Medicis p. 26: *Miss de wantemper der lucht.*

TENT v. *Frankryk en Nederlant plagten aen eene kog, eene tente, te reeden*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 972. *Waer is de man te vinden, die in de tente des Heeren verkeeren zal?* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 49.

TÉPEL m. *Onder den tepel*, Vondel in Virgilius 11. boek der Eneade.

TERGSEL o. *Het tergsel van hun hoop*, Vondel in 't 1. Deel der Poëzy p. 283.

TERWE. Zie TARWE.

TESTAMENT o. *Tot een gelukkig Testament*, Vondel in d'Opdragt der Leeuwendalers.

TEUG

TEUG v. *Doordien by daer een goede teug uit deed*, Hooft in Tacitus 4. boek.

TEUGEL m. *Luisteren na den teugel*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien. *Verwart in den teugel*, Vondel in den Inhout van Hippolytus. *Met de handen in den teugel*, Huigens in de Bibelstof p. 61.

TEXT m. *Op dien text*, Vondel in Maria Stuart 5. bedryf. *Gelyk de heilige Spreuk-schryver by onzen text voegt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 32.

THYMBER m. *De helm met den koninglyken ThyMBER*, Hooft in Henrik den Grooten p. 185.

THYRS m. *Schuddende den Thyrs*, Hooft in Tacitus p. 177. *U ter eere droeg ze den zachten thyrs*, Vondel in Virgilius 7. boek der Eneade.

TIBER m. *Om 't overvloeien van den Tiber*, Hooft in Tacitus p. 35. *Aen den Tiber*, Vondel in d'Opdragt van Gysbrecht van Amstel. *Naer den Tiber*, Huigens in zyne Korenbloemen p. 48.

TIER v. *Sint den hoon van Steenwyk had hy ooit rechte tier gehad*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 783.

TIGER, een rivier, m. *Den Tiger drinken*, Vondel in Virgilius 1. Herderskout. Ook voor een dier genomen: *De tiger leit zyn aert voor's konings voeten af*, Vondel in Lucifer p. 3.

TYBER. Zie TIBER.

TYDING v. *Beloopen van de tyding*, Hooft in Tacitus p. 510. *De bode brengt de tyding*, Vondel in Virgilius 5. boek der Eneade.

TYDT m. *Men had den tydt wel korter mogen bespreken*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 6. *De tydt, ontdekker der waerheit*, Dezelve p. 1186. *Voor dezen tydt*, Vondel in d'Aenkeidinge ter Nederduitsche Dichtkunst.

TYM m. *Thestylis stampt wilden tym*, Vondel in Virgilius 2. Herderskout.

TYTEL m. *Die dien tytel won*, Hooft in d'Opdragt der Nederl. Historien. *De-wyl de Kerk dien tytel voert*, Vondel in 't Be-recht voor Adam. *Dat 'er nitt weinig behoort tot dien tytel*, Vollenhoye in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 47.

TIMAVUS, een rivier, m. *Boven den besaemden Timavus*, Vondel in Virgilius 8ste Herderskout.

TIMMERAEDJE v. *De treffelyke tim-meraedje te steuren*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien. *De vlam in de houte timmeraedie geslagen*, Vondel in Virgilius 12. boek der Eneade.

TIN o. Zie KOPER.

TINNE v. *Ter tinne toe*, Hooft in d'Opdragt der Nederlantsche Historien. *Van de tin-*

rinne van het slot, Vondel in Virgilius 4. boek der Eneade.

TITEL. Zie TYTEL.

TOELEGH m. *Pogende den toeleggh hem betaelt te zeyten*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1. *Myn hant begunstigt mynen toeleggh*, Vondel in Virgilius 10. boek der Eneade.

TOERT v. *Snydt een stuk van de toert*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 33.

TOESTEL m. *Uit den ganschen toestel der Amsterdamsche ontfankenis*, Hooft in den 163. brief. *Den toestel te passen op de overoude fabel*, Vondel voor Salmoneus. Maer voor Adam zegt Vondel ook, *Om dit toestel*. Zie STEL.

TOETS m. *Louter gont blinkt heerlyk op den toets*, Vondel in d'Opdragt voor koning David herstelt.

TOEVERLAET m. *'t verstek van dezen toeverlaet*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 125. *Het volk dat op dien toeverlaet Geruyst in vrede leeft*, Vondel in 't eerste Deel der Poëzy p. 502.

TOEVERZICHT v. *Met gelyke toeverzicht*, Hooft in Henrik den Grooten p. 2.

TOEVLUCHT v. *De vervolgde Koningin nam dan in noodt haere toevlucht in Engelant*, Vondel in den Inhout van Maria Stuart. *Nadat etlyken aen Germanicus hunne toevlucht ge-*

nomien hadden, Hooft in Tacitus p. 25.

TOEVOER m. *Om den toevoer te beletten*, Hooft in de Nederlantsche Historien.

1197.

TOEZEGH m. *Arenbergh begon te duchten, dat het uit den toezegh vaeren zou*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 149

TOEZICHT v. *Mits de scherpe toezicht van de bewaarders*, Hooft in Henrik den Grooten. p. 15.

TOGT m. *Dewelke de hoope van dezen togt verstkien*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 15. *Op zynen ongelukkigen togt*, Vondel in Virgilius 7. boek der Eneade.

TOL m. *Een hondert duizent gulden te lichten op den tol der lakenen*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 1075. *Den opgeleiden tol te betalen*, Vondel in Virgilius 6. boek der Eneade. Ook genomen voor kinderspeeltuigh. Zie den zelyen in Horatius 3. boek 24. Lierzang.

TOMBE v. *De tombe te vernieuwen*, Hooft in Tacitus 2. boek. *De druppels druipen door de tombe op 't kout gebeent*, Vondel in de Maagden p. 41.

TON v. *Twaalf stuivers op elke tonne zeeps*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 720. Vondel in zyn Gedicht op het klokmuzyk:

*'T lust ons op de klokketon
Eenen klokkedans te danssen.*

TONDER (het geen anderen **TINTEL** noemen) o. *Het tonder ontvonken*, Vondel in Virgilius I boek der Eneade.

TOONEEL o. *Van dit heerlyk tooneel der dingen*, Hooft in den 86 brief. *Personædien die dit tooneel betreedden*, Vondel voor Lucifer.

TONG v. *De scherphheit van een gladde tong*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 36. *Met zyn oproerige tonge*, Vondel voor den brief van Apollonia.

TOOG v. *Dat men 't beter met eene toog te verzwelgen geve*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 202. Zie **TEUG**.

TOOIJ v. *Kerken en Kloosters in vollet tooy*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 584.

TOOM m. *Met den toom der lantvoogdyè*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 34. *Met een' gouden toom*, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingschap.

TOON m. *Om dezen werke den toon te geven*, Hooft in de Historien van de Med. p. 25. *Den toon naer den aert der zake weten te schikken*, Vondel in de Aenleyding ter Nederduitsche Dichtkunst. *Hoort dien blyden*

toon eens, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 109. *Zoo zal hy zynen toon vry hooger laten gaen*, Dekker in Joannes den Dooper.

TOOREN m. *Door eenen onbewaerden tooren*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 9. *By trappen klimt men eenen toren op*, Vondel in d'Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst. *Laet ons eenen toren bouwen*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 5.

TOORN m. *Koningen, die gy in wven toorn geeft*, Hooft in Henrik den Grooten. p. 89. *Godt bespotze in zynen toorn*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 36. *Laat wven toorn verkouwen*, Dekker in Joannes den Dooper.

TOORTS v. *By de toortse*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 30. *Zy stak hem een brandende toorts in den boezem*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

TOP m. *Dragende den top*, Hooft in Tacitus 3 boek. *D'een bereikt langzaem den top*, Vondel in d'Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst.

TOPPET o. *Met dit toppet*, Hooft in Bato pag. 144.

TORN m. *Met eenen torn deurscheurt*, Hooft in Tacitus 1 Boek. *Met eenen torn om hals gebragt*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

TORS

TORS. Zie TROS.

TORTEL v. Vondel in 't eerste Deel der Poëzy p. 50:

*De blixem schent zoo boom met tak en wortel,
En d'arent kluiſt zoo d'opgegrepe tortel.*

TOU o. *Kapt het tou*, Vondel in Virgilius 3. boek der Eneade.

FRAEN v. *Mer de traan in 't oog*, Hooft in Henrik den Grooten p. 77.

TRALI v. *Uit eene trali*, Vondel in Joannes den Boetgezant p. 81.

TRANS m. *Aen den trans*, Vondel in de Bepiegelingen pag. 33. *Ik zie in dat starlichte gewelf nogh iet minders, dan den laegſten trans van ons vaderlyk huis*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaardigen pag. 22.

TRANT m. *Daer 't beſtier van alle omleggende plaetſen zynen trant nazette*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 7. *Hoe zal men met een' braven trant Het ſtaetgezantschap beſt geleiden?* Vondel in de Kunſtkroon voor den Koning van Groot Britanje.

TRAP m. *Op den naeſten trap*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 47. *De Poëzy wil niet op den middelſten trap ſtaen*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduiſche Dichtkunſt. *Van den trap der zellefkennis*, Dezelve in de Poëzy, tweede Deel, pag. 249.

TRECHTER m. *Door een' dubbelen trechter, Hooft in den 99. brief. Door dien trechter, Vondel in Palamedes pag. 29.*

TREDT m. *Om ons te leeren dat de tydt zynen tredt gaet, Hooft in den 31 br. Gy waert volfchapen in wven tredt, Vondel voor Lucifer. Voor loon van haren vluggen tredt, Dekker in Joannes den Dooper. Echter gebruikt Hooft het woort HERTREDT, hier uit samengestelt, vrouwelyk in de Nederlantsche Historien pag. 766. 'T welk den stedelingen de hertredt riedt; en zoo ook elders. Maer Vondel hout zich daer in ook aen het mannelyk geslacht in Zungchin pag 35. Ik wil met vierige gebeên den hertredt van den Prins geleiden.*

TREK m. *Dezen trek had Ferdinand Gonzoga den koning geraden, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 7. Met eenen trek tot de kunst geboren, Vondel in den brief aen zynen afwezenden vrient. 'T hard harte van dien wreeden Heeft niet den minsten trek der moederlyke zeden, Dekker in den brief van Dido.*

TREZoor p. *In 't ryk trezoor, Vondel in de Poëzy 1 deel p. 240.*

TRIOMF m. *Door den Dalmatyschen triomf, Vondel in Horatius 11 boek 1 Zang. Prins Vrederyk Henryk heeft zyne laurieren met eenen eenigen vredetriomf gekroont, Vondel in d'Opdragt der Leeuwendalers. Een teken van den*

den grootſten triomf, Vollenhove in de Heerlykheit der Regtvaerdigen p. 90. Maer dit woort wort vrouwelyk door het byvoegen der *e*. *In de triomfe des geloofs*, Vondel in de Opdragt van Noah.

TROCH m. *Nu vervalt gy tot den troch*, Vondel in zyne Kerkdichten p. 534.

TROEF v. *Het aesken of eenken van der troeve*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 57.

TROEP m. *Dat niemant van den troep had af te wyken*, Hooft in Tacitus. p. 172. *In eenen troep*, Vondel in Virgilius eerste boek der Eneade.

TROM v. *By uitroep met de trom*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 1164. *op de trom*, Vondel in d'Opdragt van Joannes den Boetgezant. *Op 't slaen van uwetrom*, Dekker in de Mengeldichten.

TROMMEL v. *Gy roert alweer de trommel*, Vondel in Horatius IV b. 1 Lierzang.

TROMP v. *Hy zelf biedt den genen die de wacht hadden, de tromp*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 516.

TROMPET v. *Thans liet de Graef met de trompet afblazen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 249. *Of men de trompet ſtak*, Vondel in Virgilius IV. b. der Lantgedichten. *Op 't klinken der trompet*.

TRONI v. *Dat Angoulesme de troni af-*
dweist-

dweilde, Hooft in Henrik den Grooten p. 20. *Met de troni*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

TRONK m. *Uit eenen tronk gesneden*, Dekker in Juvenaels XIV Scheimpdicht.

TROON m. *In zynen troon*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 3. *Toegang tot haren troon*, Vondel in d'Opdragt voor Lucifer. *Op den troon*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 18. *Denke gy door Karels val te stygen op den troon?* Dekker op Karel den I.

TROOST m. *Ziende kleenen troost te gemeete*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 35. *Op den troost*, Vondel in d'Opdragt van Noah. *D'onfaelbare zekerheit van dien troost*, Vollenhove in de Heerlykheit der Regtvaerdigen pag. 5.

TROS m. *Cezar stichtte eenen tros van wapenen*, Hooft in Tacitus 2 boek. *Het derde draegt den tros*, Vondel voor de Altaergeheimenissen.

TROTS m. Dit woort wort zelfstandig gebruikt voor *trotsheit*. Vondel in zyn jammerklagt op den brant van Londen: *Uit dertlen trots*. Maer Hooft heeft het vrouwelyk in de Gedichten p. 709. *Der dwingelantsche trots*. Dekker in zynen Goeden Vrydagh volgt Vondel: *Of wilt gy, dwaze, meer den priesterlyken trots als nu geweten schromen?*

TROU

TROU v. *Dat het vertrouwen de trouwe queekte*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 240. *Tot getuigen myner trouwe*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

TUCHT v. *Door enkele tucht*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 31. Ook Vondel, als blykt by **ONTUCHT**: *Stel uwe eerlooze ontucht mate*, in Horatius III. boek 15 Lierzang.

TUI v. *Om de ziel zoo lang op der tui te houden*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 194.

TUIG o. *Met dat dorbaer tuig*, Hooft in den 138 brief. *Het harde offseleere tuigh*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

TUIL m. *De sluiklameningen, liet men ze haeren tuil tuilen, schenengeschapen eenigh groot onheil uit te broeden*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 388.

TUIN m. *Een havik op den tuin*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 58. *De pynboom in den tuin*, Vondel in Virgilius 7 Herderskout. *Om eenen tuin te maken*, Dekker in Juvenaels XIV. Schimpdicht.

TUIT v. *Zy droogt en net de groene tuit*, Vondel in het 2 boek van Ovidius herscheping.

TUK, een zelfstandig woort, genomen voor iemants aert of gesteltenis, m. *Niet veraert van zynen tuk*, Vondel in Elektra pag. 1.

Als dit zelve woort byvoegelyk is, betekent het *bedreven* of *afgerecht*.

TULBANT m. *Op den tulbant*, Vondel in den 71 Harpzang.

TULP v. *De ryp, de nevel, en de mist verftikt de tulp*, Vondel in de Lofdichten. p. 367.

TURF m. *Van eenigen turf te steken*, Hooft in den 4 brief pag. 7.

TURKOIS o. *Maer vreesft dat blaen turkoiſ*, Vondel in het 1 deel der Poëzy p. 208.

TWEEDRAGT v. *Uit den brant der tweedragt*, Hooft in de Nederlantsche Hiftorien p. 1196. *Zulk een weet van geene tweedragt*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

TWEESPALT v. *'t Einde der tweespalt*, Hooft in de Nederlantsche Hiftorien p. 45.

TWENTE, een lantschapje in Nederland, v. *In de Twente*, Hooft in de Nederlantsche Hiftorien p. 672.

TWIJFFEL v. *Buiten alle twyffel*, Vondel in de Voorreden van Virgilius.

TWIST m. *Door den twist in 't geloove*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 49. Vondel in de Maegdebrieven pag. 35.

*Maer d'Opgehitſte twist
Aen't gloeien, even of de nacht zyn gal quam tergen,
Hiel feller aen.*

Huigens in de Bibelstof p. 54. *Dien twist en
stookt gy niet.*

V.

VACHT v. *In de vacht*, Vondel in de
Heerlykheit der Kerke pag. 54.

VADERSLAGT m. *Om dezen vaderlagt*,
Vondel in den Inhout van Edipus. Zie
MOEDERSLAGT, daer 't vroulyk ge-
flacht is. Het dient echter met elkander over
een te komen.

VAEG v. Dit is zoo veel als *bloem* of *bloei*.
In de vaeg zyner jaren, Hooft in Tacitus pag.
382. Vondel in het eerste boek der Altaer-
geheimenissen:

*De zon brengt zoo, na's winters gure vlaegh,
Geen' graei en geest en levendige vaegh
In al wat dor en doot lagh en begraven.*

VAEK m. *Het gezichte wort van een' yfren
vaek veroverert*, Hooft in Gerrit van Velzens
5. bedryf *Die nogh den vaek locht te verdryven*,
Vondel in Virgilus 5 boek der Eneade.

VAEN v. *De vaene te eischen*, Hooft in
Tacitus 1 boek. Vondel in de Maegden 1
boek.

*Een weelig luchje speelde, en vloog vast af en aen,
En vulde nu het zeil, en krulde dan de vaen.*

VAENDEL o. 't *Zweedsche vaendel*, Vondel in de Poëzy 1 deel p. 327. Zie **VENDEL**

VAERS o. *Ook had hy veeltjts het vaers in den mont*, Hooft in Henrik den Grooten p. 181. *Het vaers schyne geen rymlooze rede, maer trekke den aert van een vaers aen, en sta wakker op zyne voeten*, Vondel in de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst. *In dit zelve vaers*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 32. Brederode zegt in zyn Lietboek:

Dies wacht ik van myn Heer op deze vaers bescheit :

dat zoo veel is, denk ik, als op *dezen vaerze*.

VAERT v. *Men voltrek de vaert*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 27. Zoo ook het daer uit gemaekte *welvaert*, gelyk hier straks volgt, *Tegens de gemeene welvaert aen*. En dus is ook *uivaert*, dat hier onder volgt, en wat men verder hier uit zamenstellen wil. Vondel gebruikt evenwel het woort *vaers* in eene betekenis, die een luttel verschilt, in het mannelyk geslacht, *Moedt scheppende uit zynen eigen vaert*, dat is, snellen voortgang, welk woort hem in 't hooft gelegen zal hebben, in Virgilius 5 b. der Eneade. Evenwel ook vrouwelyk: 't *welk de vaert verachtende*, in 't zelve boek.

Ook

Ook voor een plaets genomen, *Tot Vreeswijk aen de vaert*, Hooft in de *Nederlantsche Historien* p. 130.

VAERZE v. *Met een gekeelde vaerze*, Vondel in *Virgilius* 4. boek der *Lantgedichten*.

VAK o. *De Trojanen breken een vak uit de vesten*, Vondel in den *Inhout van 't 2. boek der Eneade*.

VAL m. *Een voorspook van den val des ryx*, Hooft in d'*Opdragt der Nederlantsche Historien*. *Christus ziet mede op den val*, Vondel in 't *Berecht voor Lucifer*. *Voor den val*, Dekker in *Joannes den Dooper*. Zoo is het ook met de hier uit gekoppelde woorden *Afval*, *toeval*. Men zegt wel *het voorval*, *het toeval*; maer ik zoude met Hooft in den 58. brief liever zeggen, *deze toeval*, gelyk *deze voorval*. Dus schryft hy te recht in den *Inhout van Tacitus Historien*, het 5. boek: *By dien voorval*: en in de *Nederlantsche Historien* p. 672: *Door dus eenen toeval*; dat ook Vondel volgt in het 2. boek der *Bespiegelingen*: *Zyn lonter wezen veegt den toeval uit*. Huigens ook in de *Zeestraet* pag. 411. *Slaet allen voorval na*. *Dogh val genomen voor een tuigh om iet in te vangen vinde ik vrouwe-lyk*. Vondel in de *Nederlage der Turxe vloote*:

*De Bassa schimpt op 't kleen getal
Van vyftien oorlogschepen,
En stoft: wy zullenze in de val
Des inhams zien benepen.*

Ook in 't Hekeldicht aen Hooft: *De kat zit
in de val.*

VALK m. Vondel in Lucifer pag. 57.

*Als of men hemelwaert
Een valk zag van om laegh, op zyne wakkre pennen
Zich geven in de lucht, eer hem de reigers kennen.*

VALREEP m. *Turnus vliegt den valreep
op, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.
Zie REEP.*

VANGST v. *Wy hebben met de vangst
haer' majesteit vereert, Hooft in Bato.*

VAR m. *Van den onlangs zeer beminden var,
Vondel in Horatius 3 boek 27 Lierzang.*

VASTE v. *Op den eersten dagh van de
vaste, Hooft in Henrik den Grooten p. 127.*

VAT o. *In 't vat, Hooft in den 33 brief.
Het nitgekoren vat, Vondel in d'Opdragt van
Ifigenie in Tauren.*

UCHTENT m. *Van den uchtent tot den
avond, Hooft in de Nederlantsche Historien
P. 45.*

VECHT, een rivier, v. *De stroomgodt
van*

van de Vecht, Hooft in den Inhout van G. van Velzen. *De voorspelling van de Vecht*, Vondel in d'Opdragt van Gysbrecht van Amstel.

VEDEL v. *Hem alleenlyk de vedel na te drazen*, Hooft in Boccalins 18. Nieum.

VEDER v. *Hy gaf myn mont te kussen zyne veder*, Vondel in de Altaergeheimenissen p. 19. Echter gebruikt hy het mannelyk geslacht in het 1 deel der Poëzy p. 709.

Maer Pallas haet de slaverny des veders.

Hooft ook in den 51 brief: *Zoo lang zy eenen veër van den mont kunnen blazen.*

VEDERBOS m. *Daer brant de vederbos, en niemant steekt hemaen*, Hooft in Bato.

VEE o. *Hee onvernufte vee*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 117. *Het redenlooze vee*, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingschap.

VEEG m. *Met eenen veeg*, Hooft in Henrik den Grooten p. 176. *Hy neep met eenen veeg den kop uit*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

VEEM v. *Dees gaet by Imbize, en anderen dier veeme*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 604.

VEEN o. *Het veen der moerassen*, Hooft in Tacitus eerste boek. *Het veen geraekt in brant*,

brant, Vondel in het 1 deel der Poëzy p. 226.

VEER o. *Beschimpende 't veer dat de Ridderschap voerde*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 37. *Dis veer*, Vondel in den Inhout van Herkules en Trachin.

VEERTEL o. *Het veertel der beste tarwe*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 85 f.

VEETE v. *D'onverzoenlykheit der veete*, Hooft in Henrik den Grooten. p. 101. *Door onmenschelyke veete*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade. Anderen zeggen *veede*, daer Antonides op rymt,

D'oude veede

Van wrokkende Eris, die, uitbuldrende en t'onvrede:

en lang voor hem Melis Stoke in Floris den V.

Wie ten anderen doe droech veede.

Men zie den fraeien druk des heeren Alkemade. Maer *vede* dient misschien by deze twee schryvers om het rym te hulp te komen. Want Melis laet hier strak buitendien noodt *veete* op volgen: *Ende sine vete dan wil wreken*. Ook op p. 98. *Die grote vete te leggen eve*. Weder in rym pag. 106.

*Ende soenden onder hem die veten,
Dat men ze vrienden mogte heeten.*

VEIL,

VEIL, een kruit, o. *Dat het veil zich om uw hoofd krinkele*, Vondel in de 8 Herderskout.

VEL o. *Het vel van een wilt dier*, Hooft in Tacitus 2 boek. *Zy stroopen het vel van de ribben*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

VELT o. *In 't kale velt*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 274. *Op het velt*, Vondel in d'Opdragt van Zunchin.

VELUW v. *Op de veluw*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 855.

VEN v. *Die voor de ven lagen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 243.

VENDEL o. *Hy heeft het vendel na den oever gewendt*, Hooft in Tacitus 1 boek.

VENIJN o. *Hoe woedt dit venyn*, Vondel in Horatius derden Toezangh. *Dit doodelyk venyn*, Dekker in Joannes den Dooper.

VENSTER. Het is vrouwelyk of onzydig. *Na dat heel Europe uit de venster gelegen had*, Hooft in den 59 brief. *Natuur schiep geene venster*, Vondel in Zungchin pag 10. *Die aldaer had zitten krassen aen 't venster*, Hooft in Henrik den Grooten p. 177. Voor welk laetste Moonen is.

VERBANT o. Dit is onz. als **VERBONT**, schoon **BANT** mannelijk is. *Het verbant*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1135.

VER.

VERBLYF o. *By 't verblyf der gelieven,* Vondel in den Inhout van Virgilius 6 boek der Eneade.

VERBODT o. *Daer 'tverbodt van bouwen op oogde,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 64. *Het verbodt van de veelheit der vrouwen,* Vondel in d'Opdragt van Zunchin.

VERBONT o. *'T verbont oulinx gemaekt,* Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten p. 32. *Zoo leit het verbont in stukken,* Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

VERBREK o. *Dat zy rieden liever 't uiterste te dulden,* dan dit verbrek van hun beroepaen den koning, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 227.

VERDEK o. *Het meeste volk op 't verdek,* Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 345.

VERDIENSTE v. *Askaen zal nimmermeer uwe groote verdienste vergeten,* Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

VERDING o. *Het verding,* Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 18.

VERDRAG o. *Volgens 't verdragh,* Hooft in de Nederlantsche Historen pag. 15. *Het verdragh des konings,* Vondel in Virgilius 4 boek der Langedichten.

VERDRIET o. *Dit verdriet deed hen*
uit-

uitwaren, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 41. *Of de Fortuin Sinon in dit verdriet bragt*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

VERF v. *De Moeder vercierde haren zoon met een gloeiende verf*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

VERGETENIS v. *De nacht der vergeetenisse*, Vondel aen zynen afwezenden vriend.

VERGIF o. *Hee vergif der hovaerdye*, Vondel voor Adam. *'T vergif van zyn verkeert verstant*, Dekker in Joannes den Dooper 1 bedryf.

VERGIFFENIS, v. *Vergiffenis, die zy hem vergunde*, Hooft in Henrik den Grooten p. 167.

VERGRIJP o. *Vergeef hem dit vergryp*, Vondel in de Poëzy p. 568.

VERHEMELTE o. *Het verhemelte*, Hooft in Henrik den Grooten p. 185.

VERLAET o. *Omtrent het verlaet*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 767. *Gy zet by schemering 't verlaet al heimlyk open*, Vondel in de Leeuwendalers pag. 30.

VERLANG; waer voor mengemeenlyk zegt, *belang*, o. *Maer deze plaets was met eenige andere van geen groot verlang*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten p. 74.

VERLANGEN o. *Het verlangen dubbel zynen draf*, Hooft in den 30. brief. *Het*

verlangen, Vondel in d'Opdragt der Gebroeders. Zie GEVOELEN.

VERLIES o. *De maere van dit verlies*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 11. *Door 't verlies*, Vondel in den Inhout van Virgilius 12 boek der Eneade.

VERLOF o. *Belangende 't verlof*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 96.

VERLOOP o. *Over 't verloop in den Staet*, Hooft in Henrik den Grooten p. 28. *Het verloop der jaren*, Vondel in d'Opdragt der Gebroeders.

VERMAEK o. *Om 't vermaek*, Vondel in Horatius Dichtkunst.

VERMAEN o. *Naer 't voorspook en vermaen der paerden*, Hooft in de Zeden der Germanen.

VERMOEDEN o. *Op wien zy quaet vermoeden hadden*, Hooft in Henrik den Grooten p. 35. Zie GEVOELEN.

VERMOGEN o. *Naer 't uiterste vermogen*, Vondel in de Heerlykheit der Kerke 51. *T vermogen bares aenziens*, Hooft in Henrik den Grooten p. 170.

VERNIS o. *De Godtheit kan 't vernis der werelt gansch verschynen*, Vondel in de Bespiegelingen 4 boek

VERNIFT o. *Dad hun het vernift niet averechts gestaen*, Hooft in Henrik den Grooten

ten

tèn p. 16. *Oeffening en wakkerheit wetten het vernuft*, Vondel aen zynen afwezenden Vrient.

VERRAET o. *Als of zy 't verraët hadden willen hervatten*, Hooft in Henrik den Grooten p. 31. *Het verraet der Grieken*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

VERREKYKER m. *De Lottringer moest een' goeden verrekyker gehad hebben*, Hooft in den 183 brief. *Met den verrekyker*, Vondel in zyn Tooneelspel. p. 9.

VERSCHIET o. *Men ziet 'er door eene poort in 't verschiet*, Vondel in d'Opdragt der Gebroeders.

VERSCHIL. o. *Aen 't verschil van 't geloove*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten p. 95.

VERSLAG o. *Om daer op 't verslagh te doen*, Hooft in den 174 brief.

VERSPREK o. *Gelyk 't bleek aen 't versprek van Luiter en Zwinglius*, Hooft in Henrik den Grooten p. 45. Zie het aengetekende op **BEGIN**.

VERSTANT o. *Het voor best gekoren verstant*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 2. *Niet zonder heimelyk verstant*, Vondel in d'Opdragt van Adomas.

VERTOOG o. *Uwer Majesteit dit ver- toog over te schikken*, Hooft in de Historien P. 39.

VERTREK o. *Dat de vurighett huuner liefde de smart van dit vertrek zeer gevoelig vond,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 24. Voor een kamer genomen is het van 't zelve geslacht: *Dit is 't vertrek der oude luiden,* Hooft in Tacitus p. 504. *Alwat'er in het glazen veritek was, zat stom,* Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

VERVOLG o. *Het vervolg der ketteren,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 51. *Het vervolg van zaeken,* Vondel in de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst.

VERWANTSCHAP o. *Een voorneemlyke slip van 't verwantschap te scheuren,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 124. Dogh het wort ook vrouwelyk gebruikt: *De schadelijke verwantschap der vorsten,* Vondel in Horatius 2 boek 1 Lierzang. Zoo is ook **BLOETVERWANTSCHAP.** *Het bloetverwantschap hier uit geboren,* Vondel voor Josef in 't Hof, en, *De hartstogten barnen heftig door d'onderlinge bloedverwantschap.* Maer Hooft hout zich aen 't onz. geslacht ook in **VLOEKVERWANTSCHAP:** *Een vorst heeft meer te vrezen 't vloekverwantschap,* in de vertalingen uit Sansovin N. 64.

VERWE v. *Van andere verwe,* Hooft in den 12 brief. *Met eene zekere verwe,* Vondel in 't Berecht voor Faëton.

VERZIERSEL o. *Een verziersel zich zelf*

zelf beschamende met de lidtekenen der eerlooze leugenen waer van het niet eens behendelyk t'zamening, Hooft in Henrik den Grooten p. 54.

VERZOEK o. *Naer het verzoek van de herroeping*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 69. *Niet vreemt van dit verzoek*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

VERZUIM o. *Filips gaf van dit verzuim den ondank aen Renard*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 6. *Die uit geen verzuim konnen spruiten*, Vondel in Horatius Dichtkunst.

VESPER v. *Ter vesper*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten pag. 104. Antonides heeft het mannelyk in zyn Gedicht, Oorsprong van 's Lants ongevallen:

Gelyk de Siciliaen ons leert den vesper zingen.

VEST v. *Dichs onder de veste*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 12. *Aen de veste te raken*, Vondel in Josef in 't Hof.

VEULEN o. *Een veulen steekt den kop in de lucht: het loopt voor zyn moeder heene*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lanrgedichten.

UIER m. *Met den vollen nier*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten. Dit woort gebruikt de Heer Moonen onzydig in zynen tweeden Herderszang:

X 3

'T ge-

*'T gezwolln vier wort met volgeslagen hant
Gemolken.*

Echter volgt hy Vondel: want hy stelt het mannelyk in zyne Spraekkunst p. 73. zonder van 't onzydige geslacht te reppen.

VIER. Zie VUUR.

VIERKANT o. *In 't langgewerpt vierkant,* Hooft in Henrik den Grooten p. 58. Zoo ook Vondel in het 1 deel der Poëzy p. 231. *In 't vierkant.*

VIERSCHAER v. *Aen de vingeren der vierschaer,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 39. *De vierschaer spannen,* Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade: die nochtans zonder reden hier van afgaet in den Lof der Zeevaert, daer hy zegt: *Het vierschaer eischt zyn recht,* omdat beter ware, *De vierschaer eischt haer recht.* Ook in zyn Graffschrift op zekeren Graef: *Gedaegt voor 't vierschaer Godts,* waer in hem Antonides, zyn groote navolger, echter niet gevolgt heeft in het Lykdicht hem ter eere gemaekt. Want daer zegt hy:

*Men doet den krygsraed en een valsche vierschaer
spannen.*

niet, een valsch vierschaer. Zie **SCHAER.**

VIJ-

VIJANTSCHAP v. *Laet uwe vyantschap niet verder gaen*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade. *Om der oude vyantschap wil*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten. pag. 14.

VIJG v. *Daer de bruins vyg haren stam versiert*, Vondel in Horatius 16 Toezang.

VIJL v. *Al 't welk genoegzaem melt, dat de koningin hier in hem als een doove vyl van 's jongens boeien bezigde*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 780.

VIJVER m. *Om den verschen vyver*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

VIN v. *Met scherpe vinne, en vluggen vlogel*, Vondel in 't eerste bedryf van Adam.

VINGER m. *Daer de vremdeling den vinger in boort, krygt hy dikwils 't heele lyf*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 260. *Met den vinger te wyzen*, Vondel in d'Opdragt van Gysbrecht van Amstel.

VINGERLING m. *En stak aen deze hant, die beeft, den vingerling*, Vondel in Gysbrecht van Amstel p. 39.

VISCH m. *By Scheveningen wert gevangen een vreemde visch. Hy had een' krommen bek*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 119. *Zulx dat het onderste in eenen mismaekten visch eindigde*, Vondel in 't begin van Horatius Dichtkunst.

UITGANG m. *Tot eenen uigang*, Hooft

in de Historie van de Medicis p. 29. Zie
GANG.

UITGIFT v. *In de uitgift haerder rekeninge,* Hooft in den 170 brief.

UITHAM m. *Op eenen uitham van strand,* Hooft in Tacitus 1 boek.

UITLEGGER, Zeker vaertuig, m. *Die van Noorthollant herriepen den uitlegger, die dus lang den mont der stroomen bewaert had,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 590.

UITSCHOT o. *Al 't uitschot,* Vondel in 't 1 deel der Poëzy pag. 205.

UITSTEK o. *Over de yzere lening van 't kleene uistek,* Hooft in Henrik den Grooten pag. 176.

UITSTEL o. *Welk uiststel in het licht staet,* Vondel voor Jephta. By Hooft is 't mannyk in de Nederlantsche Historien p. 208. *Dewyl de geltmoed geen uiststel leedt.* Zoo wort TOESTEL ook mannyk gevonden.

UITVAERT v. *Hy hielt de uitvaert zyns vaders,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 17. *Zyne broeders quamen zyne uitvaert bekleeden,* Vondel in den Inhout van Samson.

UITVOER m. *D'Algemeene Staten deden allen uitvoer van spyze verbieden,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1032.

VLAEG v. *Na 's werelike vlaeg,* Vondel in de Altaergeheimenissen p. 53.

VLAG

VLAG v. *Onder die vlag*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1952. *Augustus majesteit streek de vlag niet*, Vondel voor Virgilius. *Zul ik de vlagge voor hem stryken?* Dekker in de Lykklagte op Dr. Arminius.

VLAK, in 't Latyn *aequor*, o.

Nadienhy over 't vlak van Helle herwaert quam,

Vondel in de Maegdebrieven pag. 12.

En 't was zyn beurt nu hier te dryven over 't vlak,

Antonides in 't III boek des Yftrooms p. 85. *Al 't vlak van den bewel*, Hooft in Henrik den Grooten p. 83.

VLAKTE v. *Massikus deorsnydt de vlakte*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

VLAM v. *Zy weerde de vlam uit het aengesichts*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 265. *In de vlamme des altaers*, Vondel in den Inhout van Samson.

VLECHT v. *Om haren hals en blonde vlecht*, Vondel in Ifigenie p. 15.

VLEESCH o. *Zy beginnen 't met den geest, en eindigen 't met het vleesch*, Hooft in den 82 brief. *Ten opzichte van het vleesch*, Vondel voor Adam.

VLEGEL m. *Wanneer hee koren onder den vlegel krackt*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten. X 5 **VLEK**

VLEK v. *Als my myn eigen gemoedt met de allerminste vlek afzichtig te maken,* Hooft in den 189 brief. *En meent de vuile vlek t'ontwyken,* Dekker in den Goeden Vrydagh. Voor een plaets genomen is 't onzydig: *Aen de andere zyde van 't vlek,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 280. *Het vlek wort in een staende meer verkeert,* Vondel in Ovidius Herscheppinge, in den Inhout van 't 8 boek. Maer in de Nederlantsche Historien p. 601. zegt Hooft: *Een halve myle van de vlek.* Zoo doet ook Vondel in den brief van Apollonia, *Van de vlek.*

VLERK v. *Overste eener vlerk,* Hooft in Tacitus pag. 370. *Met haere vlerk,* Vondel in 't 9 boek van Ovidius Herscheppingen.

VLEUGEL m. *Die zuivere en sneeuw witte duiveveder, getrokken als uit den vleugel der hemelsche duive,* Vondel in d'Opdragt der Batavische Gebroeders. Hooft heeft dit vr. in Tacitus p. 134. *Beveelt by de vleugel der Kaminesaten.*

VLIE, een doorvaert uit de Zuider-in de Noorderzee, o.

*Waer is nu 's ryp triomfgeschater
Om Schelling en het brandend Vlie?*

Von-

Vondel in het 2 deel der Poëzy.

VLEEG v. *Zoo raekt de simple vlieg, ook eer zy 't merkt, gevangen, Vondel voor Salmoneus p. 19.*

VLIES o. *Alle ridders der orde van 't gulden vlies, Hooft in de Nederlantsche Historien o. 21. Het gulden vlies, Vondel in de Opdragt van Virgilius.*

VLIET m. *Aen den vliet, Vondel in den Inhout van koning David herstelt. Hier komt Moonenmede over een. Maer Hooft zegt in 't vrouwelyk geslagt in de Nederlantsche Historen p. 699. Aen de vliet.*

VLIJM v. *Eneas wil dat zy de wonde met de breede vlym opene, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade. Hier voor schryft Jan de Brune in het 2 deel zyns Banketwerks vliem, en stelt het onzydig; dan ik denke dat dit Zeeusch zal zyn.*

VLIJT v. *Zonder de groote vlyt, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 35. Hy oeffent met alle vlyt zyne krachten, Vondel in Virgilius III boek der Lantgedichten.*

VLOED m. *Opdatze my 't gebruik afstopte van den vloed, Dekker op het lyk vaa Tromp. Wie in den vloed dezer pennen zwemt, Vondel in de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst. Maer by Hooft vint men het vrouwelyk: Uit vreeze van de vloedt, in de Nederlantsche Historien p. 441.*

VLOEK

VLOEK m. *Vellende 't volk eenen vloek*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 61. *Of hy zich wven vloek op den hals haelde*, Vondel in Virgilius II boek der Eneade. *Zy laten hunnen naem Godts uitverkoornen tot eenen vloek na*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen. *Gy hebt den vloek der wet op wven hals gedragen*, Dekker in den Goeden Vrydagh.

VLOER m. *Op den bloedigen vloer*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 22. *De deur stort op den vloer*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

VLOGEL m. *De wacht van wven vlogel*, Vondel in Davids 56 Harpzang. Zie VLEUGEL.

VLOK v. *Met het sneeu van zyne vlok*, Vondel in de Altaergeheimenissen p. 122.

VLOOI o. *Het dicht van de Vlooi*, Vondel in Ovidius Leven.

VLOOT v. *Hy brengt de keurbenden met de vloot over*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Hoe men de vloot toeruste*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

VLUCHT v. *De vlucht kiezen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 8. *Eneas kiest de vlucht*, Vondel in den Inhout van Virgilius 2 boek der Eneade.

UNIVERSITEIT v. *'T welk van de Universiteit zynen naem heeft*, Hooft in Henrik den

den Grooten p. 109.

VOCHT o. *Wier heldere starre het vocht van de klippen doet afschieten*, Vondel in Horatius 12 Lierzang.

VOEDER o. *Het voeder der beesten*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 318. *Het voeder van Troje*, Vondel in Virgilius 1 boek der Encade.

VOEDSEL o. *Groot voedsel vonden deze klappernyen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 28. *Zet dit voedsel voor de bykorven*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

VOEG v. *In eener voege*, Hooft in Henrick den Grooten pag. 113.

VOERAEDJE v. *Om 't genot der voeraedje*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 253.

VOET m. *Op den voet*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1. Maer in Tacitus p. 6. zegt hy, *Onder de voet gesmeten*, dat zoo een gemeen zeggen geworden is, als *op de loop zyn*, enz. gelyk Dekker ook zegt in Joannes den Dooper: *Op staende voet*. Men moet het mannelyk geslacht houden. Vondel in 't Berecht voor de Misspelinge: *Schoon men dezen voet volgde*. Dekker echter ook in Joannes den Dooper: *Der sterffelyken loop hout veeltzys dezen voet*.

VOETSTAL m. *De voetstal was achter ledigh*:

ledigh: van voren had hy in koper dit opschrift,
Hooft in de Nederlantsche Historien pag.

223.

VOGEL m. *Nopende den vogel*, Hooft in den Inhout van Tacitus 6 boek. *De schutter kon den vogel niet raken*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

VOLK o. *De vorst is voor 't volk gemaekt; denkt hy anders, hy is een dwingelant*, Hooft in de vertalingen uit Guicciardin pag. 403. *Het volk raekt op hollen*, Vondel in de voorrede voor Josef in 't Hof.

VOLOP. Dit is geen zelfstandig woort, maer dus gebruikt voor volle zaedfaemheit, wort by Vondel onz. gevonden in 't IV. b. der Bepiegelingen:

De hoogste majesteit

Opdragen het volop van prys en dankbaerheit.

VOND m. *Met zynen vond*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 25. *Wie dan dit onderscheit vat, zal dezen kerkelyken, ja goddelyken vond, een eerlyke uitspanninge, de jeugt niet misgunnen*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

VONDELING m. *Die den vondeling opvoedden*, Vondel voor Edipus. Dogh men zie AENBIEDING.

VONK v. *Met deze laetste vonk*, Hooft in

in de Nederlantsche Historien II. *Met die vonk*, Vondel in Josef in Egipten pag. 20.

VONNIS. *Het gloriryk vonnis*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 4. *Toen de rechters over dit vonnis zaten*, Vondel in den Inhoud van Palamedes. *Van dat onrechtvaerdigh vonnis*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 115.

VONT v. *Gewasschen op de vont*, Vondel in de Bespiegelingen p. 191.

VOOGDY v. *Gy schenkt my de voogdy*, Vondel in Virgilius I boek der Eneade.

VOORBURG. Zie BURG.

VOORDEEL o. *Dat hy daar veelvondigh voordeel uit trok*, Hooft in de Historien van de Medicis p. 23.

VOORHAEL v. *In de voorhael*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 220. *Ik zelf zal in de voorhael zyn*, Vondel in Josef in Egipten p. 37.

VOORHOF o. *Het toneel is op het voorhof*, Vondel in den Inhoud van Zungchin. Zie HOF.

VOORNEMEN o. *Het zelve voornemen*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Het is hier mede als met GEVOELEN, dat te zien staet.

VOORRAET m. *Met dien voorraet*, Hooft in Henrik den Grooten p. 92. *Men verzagh zich van eenen genoeg samen voorraet*, Moo-

Moonen in de 20 Pred. van den Lydenden Christus.

VOORSPOOK. Zie SPOOK.

VOORSPRAEK v. gelyk SPRAEK. *Door hunne voorspraek*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 124. Genomen voor eenen voorspreker, dat is patroon of Advokaet is het mannelyk. *Van dat zy hadden doen ontkomen zekeren voorspraek*, Hooft in Henrik den Grooten p. 96.

VOORSTEL m. *Na. dezen voorstel*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 7. Het volgt hei enkele STEL. Maer zie UITSTEL. Vondel maekt dit woort onz. in Horatius Dichtkunst: *Het nutkundige voorstel.*

VOORTOGT m. Zie AFTOGT.

VOORWAERDE v. *Op die voorwaerde*, Vondel in Virgilius 10. boek der Eneade.

VORE v. *Het ploegzyer in de vore*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

VORK v.

Neptuin die d'aerde schokt

Met zyne vork van onder,

Vondel in Herkules in Trachin p. 16.

VORM m. *In zynen vorm*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout. Dogh Hooft heeft het vrouwelyk: *'T voornaemst der vorme te boeken*, in den 86 brief. En zoo gebruikt hy

hy ook *form*: *De Hartogin ontwerp een nieuwe form van eedt*, Hooft in de Nederlantische Historien p. 128. Moonen hout het met Vondel.

VORSCH m. *Eiers van eenen bestymden vorsch*, Vondel in Horatius 5 Toezangh.

VORST m. *Het snippen van den vorst*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten. Maer Hooft zegt, mischien om onderscheit te maken, *Met een heftige vorst*, in de Nederl. Historien p. 716. Want dit betekent anders den naem van eenen man. Waerom eenigen tot onderscheit willen geschreven hebben *vrost*, als afkomstig van *vriezen*. Myns oordeels komt het 'er ook van daen. Want *vorst*, een naem van waerdigheid en bewint, komt van *voorst*, dat is *voorste*, *primus* of *princeps*; waerom ook Hooft in Tacitus het woort *primores* door *vorstelingen* vertaelt. Gelyk wy dan dit woort *voorst* intrekken, en daer voor *vorst* schryven: zoo schynt my *vrost* ook veel te hart voor onze uitspraek, die in de tale veel heerschappy voert. De zin moet ons de betekeninge geven, en deze *Metathesis* of omzetting, waer van men ook voorbeelden heeft in andere talen, schynt gevonden om het gemak der uitspraek:

VORSTENDOM o. *Op het vorstendom*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten p. 33.

Y

VOS

VOS m. *Het hol bewaert den vos*, Vondel in het 3 boek der Bespiegelingen p. 105. Men mogt zeggen dat ik hier van afga in het Aenhangsel der Fabelen in mynen Fedrus, daer ik dit woort vrouwelyk neme. Maer de zaek wyft daer zich zelve, dewyl het dier in eene koningin herſchäpen van Jupiter, nootzakelyk het vrouwelyk geſlacht moet aennemen: dat echter in de Latynſche taale gemakkelyker toegaet, omdat het daer van zelf vrouwelyk is. Dus vertaelt Vondel ook in Horatius III. Lierzang p. 27. *foeta vulpes*, een beſpronge vos, daer 't mann. geſlacht geen plaets kan hebben. •

VOUW v. *Slaende alles in de beſte vrouw*, Hooft in de Nederl. Historien p. 1105. *Ik weet deze afscheitrede in baore vrouw te ſchikken*, Vondel voor Faëton pag. 26.

VRACHT v. *Toen kraekte de ſchuit van de vracht*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

VRAEG v. *Om op de vraeg te antwoorden*, Hooft in Geraert van Velzen p. 35. *Hy keerde zich niet eens aen myne ydele vraeg*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

VREDE m. Dit woort is van het manelyk geſlacht, ſchoon by Hooft in de Nederlantſche Historien p. 6. ſtaet: *Om de vrede te treffen*, en hy ook elders het vrouwelyk geſlacht houd. Wy houden het dan met
Von-

Vondel, die in d'Opdragt der Leeuwendalers zegt: *Wy hooren de zilvere vredetrompet den vrede inblazen.* En hem volgen de beste schryvers. Dekker in Joannes den Dooper: *Het huis van endelozen vrede,* Vollenhove in zyn gezang van Pilatus en Herodes:

Omhelst den vree, dat waerdste pant.

Moonen in het Lykgedicht op de koningin-ne van Engelant:

Al't Christenryk gezaligt met den vree.

Onze laetste spraekkunftschrjver kan zoo verre niet komen dat hy dit toestemt, maer volgt zyne zinlykheit.

VREEMDELING. Zie **AENBIEDING.**

VREEMTE v. *Terwyl zich ieder aen de vreemte van 't schoufpiel vergaepte,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 231.

VREES v. *'T zy dat de Geestelykheit zoo verre de vrees in hem had,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 52. *Het aertryk zal van langdurige vreeze ontslagen worden,* Vondel in Virgilius 4 Herderskout. *Godt bespot daer hunne vreeze,* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 36.

VREUGT v. *De kracht eener volle vreugt,* Hooft

Hooft in de Nederlantsche Historien p. 308. *Van dartele vreugde*, Vondel in Horatius 2 b.

3 Lierzang.

VRIENTSCHAP v. *Zyne vrientschap te vieren*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 19. *Of hy hunne vrientschap waerdigh zj*, Vondel in Horatius Dichtkunst.

VRIJAEDJE v. *De Hartog hief een geveinsde vryaedje aen*, Hooft in Henrik den Grooten p. 133. *'T einde myner vryaedje*, Vondel in Horatius 1v boek 2 Lierzang.

VRYBURG. Zie **BURG**.

VRIJDOM m. *Als de steden smaek vonden in den vrydom*, Hooft in Henrik den Grooten p. 76. *Aengewende middelen holpen de gevangene aen geenen vrydom*, Vondel in d'Opdragt van Maria Stuart.

VROEDSCHAP v. *In de vroedschap*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 91.

VROUWENTIMMER o. *Al 't vrouwentimmer*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 14. *Naer 't vrouwentimmer*, Vondel in Josef in Egipten pag. 18.

VROUMENSCH. Zie **MENSCH**.

VRUCHT v. *Gelast van de moeder om de vrucht te verdoen*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 10. *In Salomons oordeel wil de rechte de valsche moeder liever haere vrucht toestaen, dan die met den zwaerde laten deelen*, Vondel in Koning David herstelt.

VUIL-

VUILNIS v. *De Staten hadden hem den naem van Algemeenen Lantvoogt gegeven, om, onder dat dexel, hunne vuilnis op hem te werpen,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1127. *De zielen leggen al haer vuilnis niet af,* Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

VUIST v. *De Grooten loegen in de vuist,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 36. *Inpyn schoot met zyne schitterende vuist,* Vondel in Virgilius I boek der Lantgedichten. *Van de felle vuist der beulen,* Dekker in den Goeden Vrydagh.

VULTE v. *Godt verleene u de vulte uwer dengdelyke begeerten,* Hooft in den 153 brief.

UUR. Het schynt zoo wel vrouwelyk te zyn als onzydigh. Het laetste komt alom voor. Het eerste heeft Hooft in Tacitus p. 150. *Van d'ure zyner eige geboorte.* Ook Vondel, behalven op andere plaetsen, in Horatius 2 boek 17 Lierzang: *Een deel van d'ure der geboorte.*

VUUR o. Vondel schryft vier: maer men wil het onderscheiden hebben van het telwoort vier. Waerom eenigen vier schryven. Het is van het onz. geslacht: *Het vuur der tweedragt,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 43. *Hy verborg het vier,* Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten.

VUURS of **VUIRS**, een dorp op de Amesfoortsche heide, v. *Op de vuurse,* Hooft in den tienden brief.

WACHT v. *De wacht bezetten*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 10. *Gesleten op de wacht*, Vondel in *Salmoneus* p. 8. *Of ze schoon de wacht gevelt zien*, Dekker in den Goeden Vrydagh. Genomen voor eenen man die de wacht heeft is 't mannelyk. Vondel in *Adam in ballingschap* p. 55:

*Hoe wakker heeft dees wacht zyn hofwacht nu be-
waert!*

WADDE o. *Hy laet Sergestus op het wadde*, Vondel in *Virgilius* 5 b. der Eneade.

WAEDE, dat is knieschryf, v. *Met zyn afgehouwe waede*, Vondel in *Virgilius* 10 boek der Eneade.

WAEG o. 'S namiddags te drien quam *Leepoogh met het vendel op de wage trekken*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 135. *De Graef van Hollant zet vergeefs zich in de waeg*, Vondel in d'Opdragt van Joannes den Boetgezant.

WAEJER m. Dit woort is zonder twyfel van dit geslacht, omdat het eigentlyk een naem is van een man, willende zoo veel zeggen, als iemand die waeit; komende af van *waejen*, gelyk *schryver* van *schryven*, lezer van

van lezen, bakker van bakken enz. Met eenen waejer in 't aenzicht waeiende, Vondel voor de Gebroeders. Een vlugge pyl quetst de long, den waejer van 't hart, Dezelve in 't 9 boek der Eneade. Zois ook evenaer, als men van gewicht spreekt; nemende dit tuig den plicht waer van iemant, die iet event of efsent dat is, gelyk stelt.

WAEKE v. *Ende wat wel waer, dat zoo veel wederwils, in den boezem van den nieuwen staet, ernstige waeke, orde, en tegenzorg vereischte*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 29.

W AEL, een rivier, v. *Hier op voerenze de Wael oover*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1064.

WAEN m. Hooft heeft dit in Tacitus 15 boek vr. *Waer door wy ons de waen ontgeven mogen*, hier in gevolgt van Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 2. *Waer door de mensch zich als een waterbel opblaest met ydele waen van ingeheelde hoogheit.* Maer Moonen stelt het mann. in zyne Spraek-kunst, even als Vondel, die in de Voorreden van Virgilius zegt: *Uit geen en ydelen waen.* Hier is Dekker t'huis in het Treurspel van Joannes den Dooper:

Om 't woeste volk dien waen te praten uit het hooft.

WAER v. *Oorlof 'tot uitvoer dier waere*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 61.

WAERANDE v. *'T recht van de waerande der Graeflykheit*, Hooft in den 23 brief.

WAERDE v. *Bovenbaere waerde*, Hooft in den 68 brief. *In groote waerde gehouden*, Vondel in Virgilius 4 boek der Encade.

WAERDY v. *Van geene mindere waerdy*, Vondel in d'Opdragt van Ifigenie. Zie AB-DY.

WAEROM. Dit woort, geen zelfstandig, maer bywoort, wort als zelfstandig in het mannelyk geslacht gebruikt. Hooft in de Nederlantsche Historien p. 52. *Als dan zou men hun den eigentlyken waerom hunner beroeping openbaren*. Vondel in het 2 bedryf van Lucifer:

Dan zal men d'oirzaak zien, de reden, den waerom Van zyn verholentbeên.

Hoedanig een spreekwyze de Latynisten over zich hebben, *Omne quare habet suum quia*. Het geen my te eer te binnen schiet, omdat ik onledigh met het uitgeven der Latynsche Gedichten van den Heere Joan van Broekhuizen gedenk aen zyn kluchtig uitsmyten dezer woorden in zyn *Querela ad publicum* of *Klagt aen 't gemeen*, toen twee geleerde luiden al de werrelt met hunne geschillen bezighielden:

Ego

Ego reddidi tibi meum QUI A protuum QUARE.

Dekker echter heeft het onz. geslagt in den brief van Dido: *'T waerom was eereyck.*

WAES m. *Die rype geeltjes met haeren waes*, Hooft in den 92. brief.

WAESSEM m. *Die al dezen waessem deed opdroogen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1897. *Een aerde, die dunnen waessem van zich geeft*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

WAGEN m. *Den wagen gement te hebben*, Hooft in den vyfden brief. *Op zynen wagen*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer. *Door een' vierigen wagen*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 110.

WAL m. Hooft by Tacitus p. 14. *Buiten den wal*, Vondel in den Inhout van Virgilius 8 boek der Eneade: *De Trojanen, die den wal manden.*

WALGE v. *De walge steken*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 173.

WALMTE. Zie BADTSTOOF.

WANDEL m. *Gelyk 't meeste deel der armen van quade opvoedinge, woesten wandel, en stout in den bek is*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 28. *Zy verlieten den heiligen wandel*, Vondel in den Inhout van Noah.

WANDT m. *Dies gaet hy stennen tegens*

Y 5

den

den wandt, Hooft in Henrik den Grooten p. 19. *Die rukt al verbaest den helm vanden wandt*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

WANG v. *UE. had een ploet aan de wang*, Hooft in den 32. brief. *Hy kust de tranen af, en vaegtze van de wang*, Vondel in Joannes den Boetgezant 5 boek, pag. 85.

WANSCHEPSSEL o. *Het Kretensfer wanschepsfel*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

WANT o. *Een ander smyt het want uit*, Vondel in Virgilius eerste boek der Lantgedichten. Dit is een scheepswort, als te zien is in den Zeeman van Wiaschoten; betekende daer nevens ook een hantschoen; het welk in geslacht verschillende (want dan is het vrouwelyk: *Met de harde offboerewant vechten*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade) van het bovenstaende *wande*, dat een muur betekent, wel moet onderscheiden, en op een byzondere wyze gespelt worden; gelyk wel is aengemerkt van Samuel Ampzingh in zyn Taelbericht, in den Jare 1649 uitgegeven. Dit echter verzuimt Hooft in Tacitus p. 275, als hy zegt, *Dat de huizen met geen gemeens wanten moesten beheint worden*. Ook in de Nederlantsche Historien p. 136. *'Tgeweer van de want*. Daer het geslacht ook verschilt van het geen wy op zyn plaets uit Vondel hebben bygebracht.

WAN-

WANTROUWEN o. *Het gewortelt wantrouwen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 166. Zie WEZEN.

WAPEN o. *Op 't Amsterdammer wapen*, Hooft in den 156 brief. *Het wapen van Pallas*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

WAR o. *De quaetaerdigheid van dien heer heeft het war alle zyn leven gezocht*, Hooft in zyn 45 brief. *Men magh zoo groot een zack wel in 't war houden*, Vondel in Virgilius zevende boek der Eneade. *T'onrecht hoort men dan dikwils zeggen*, *In de war*. Maer terwyl ik dit schryve, ontmoet het myne geheugenisse echter in Henrik den Grooten p. 42. *Zy hielden verscheiden oorden in de war*. Nogh in dezelve Historie p. 130. *In de war raken*. Joachim Oudaen ook in de Roomsche Mogentheit p. 54: *Dat zyn haer in de war raekte*.

WARMTE v. *Dat St. Jan ons behoorlyke warmte zoude leveren*, Hooft in den 9 brief. *In de warmte*, Vondel in Virgilius tweede boek der Lantgedichten.

WASCH o. *Om dat fransyn, dat wasch, als poppen in 't vuur te werpen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 154. *Het klevende wasch*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

WASCHBADT o. *In het zuivere waschbadt*, Vondel in d'Opdragt van Zungchin. Zie BADT.

WAS-

WASDOM m. *Tot den wasdom van Amsterdam*, Hooft in Geeraert van Velzen. *Indien zulke telgen haren wasdom bereikten*, Vondel in Virgilius zeste boek der Eneade.

WAT. Zie NIET.

WATER o. *Door 't water*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 8. Zoo ook Vondel voor Noah.

WATERSPUIT v. *Met een geslote waterspuit*, Vondel voor de Batavische Gebroeders.

WEBBE o. *Dewyl 't web niet scheent te gapen*, Hooft in den 54 brief. *Het webbe opzetten*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten. Antonides zegt *de webbe* in 't Lykdicht op Vondel: *Zoo weeft de tyd in 't eind de webbe wavs levens af*. gelyk Huigens in het begin van zyn Hofwyk: *De groote webbe is af*.

WED o. *De ruiters zyn door 't wed gevolgt*, Hooft in Tacitus 14 boek. *Zoo dra de hinde quam, en lobberde in dit wedt*, Vondel in de Leeuwendalers. Voor *weddingfchap* is 't vr. *Daerze in de wed zongen*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

WEDDE v. *De kleenheit zyner wedde*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 57. Elders zegt hy in dezelve Historien, *het wedde* in 't onzydig geflacht: *Het wedde zyner doorlugtigheit*. De Heer Moonen hout het met het vrouwelyk geflacht.

WE-

WEDER o. *'T goet weder van de voorlede week*, Hooft in den 59 brief. *Tegens het natte weder*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

WEDERGA v. *Zyne wederga te zullen ontmoeten*, Vondel in de Voorreden van Virgilius.

WEDERSPALT v. *Deftichters der wederspalt*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 214.

WEE o. *Men had het wee door al de stad*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 289.

WEEDOM m. *Zy worstelden met dus eenen weedom*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 265.

WEEK v. *Van de week*, Hooft in den 59 brief. *Van d'eene aen d'andre week*, Vondel in het 1 deel der Poëzy p. 221. In eenen anderen zin is 't onz. *In 't week vandenbaik*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten p. 79. Zie HECHT.

WEELDE v. *Yder, maer meest de vorst, moet hem wachten van geweekt te worden door de weelde*, Hooft uit Lottinus No. 19. *In de weelde*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

WEENIGTE v. *Versmadende de weenigte, die hun 't hooft boodt*, Hooft in de Nederl. Historien p. 309.

WEER v. *Tegens elkanderen in de weer*, Hooft in Henrik den Grooten p. 43. En,
Na

En, *Na eenige weere*, in de Historie van de Medicis pag. 4.

WEERELT v. *De gelukkige heeft de weereelt lief*, Hooft in Henrik den Grooten p. 21. *Het byster woeden der weereelt*, Dezelve in de Nederlantsche Historien p. 600. *Amsterdam de magtigste koopstadt der weereelt*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. *Des grooten Alexanders groothartigheid vint een gansche weereelt voor zich te naeu*, Vollehove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 2.

WEEROM. Dit wort zoo gebruikt als **WAEROM**, dogh onz. *Vyant gespaert op geen zoo goet weerom*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 3.

WEERSMAEK m. *Uit eenen weersmaek*, Hooft in Henrik den Grooten. Zie **SMAEK**.

WEERSTUIT m. *Door den weerstuit*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade. Zoo is ook **STUIT**. Zie **MOONEN**.

WEERZIN m. Zie **ZIN**.

WEET v. *Dat men den gekoorlingen zou de weet doen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1111.

WEETENSCHAP v. *Voorlezer in die wetenschap*, Hooft in den III brief. *Met uwe krachtige wetenschap*, Vondel in Horatius 17. Toezang.

WEEZER, een rivier, v. *Tusschen de Weezer*
en

en de beuvelen, Hooft in Tacitus 2 boek.

WEGH m. *Den bequaemsten wegh missen*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 7. *Darze eenen langen wegh bewandelt*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade. *Op den wegh*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 7. Dekker in Joannes den D.

Den wegh van aenbegin ons allen voorgeschreven,
Den sterfwegh trede ik in.

WEIDE v. *Om de weide der beesten*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 690. *In zulk een' vette weide*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

WEIJ, anders *huy*, v. *myns oordeels*, *schoon onz.* by Hooft in de Zangen,

Wel neemt het zoete wey van geiten inne.

Sewel stelt het onz. en vrouwelyk.

WEINIGTE v. *Met den schyn der weinigte*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 178. Zie WEENIGTE.

WEIRDt v. *Om den weirdt te beschermen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1167.

WEITE v. *De dienaers leggen de weite uit de korven*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

WEL v. *Deze wel stoppen*, Vondel in Gyl-

Gysbrecht van Amstel.

WELDAET v. *Want de koning verftak een groot getal personen van deze weldaet*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 984. *Dankbaerheit voor zulk een hemelsche weldaet*, Vondel in d'Opdragt der Leeuwendalers. Zie **BAET**.

WEDSPEL o. *Op het wedfpiel*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 290.

WELLEKOOM. Dit gebruikt als een zelfftandig woort is mannelyk. Hooft in den Inhout van Granida: *Dieze met blyen wellekoom onthaelt*. Dezelve in de Nederlantsche Historien p. 233: *Verwondert van zulk eenen welkoom*. Vondel in Lucifer p. 5:

*Dan ging de bruijloft in met eenen wellekoom
En brant van liefde.*

WELLUST. Zie **LUST**.

WELSTANDT. Zie **STANDT**.

WENK m. *Op mynen wenk*, Hooft in 't Oordeel van Paris. *Jupyn die met eenen wenk alles beftiert*, Vondel in Horatius III boek 1 Lierzang. *In eenen wenk*, Huigens in de Bijbelstof p. 66.

WENSCH m. *Naer hunnen wensch*, Hooft in Henrik den Grooten p. 14. *Naer zynen wensch*, Vondel in den Inhout van Herkules in Trachin. *Met eenen wensch van wreke*,

Vol-

Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaardigen p. 111. 'T geen van Moonen voor goed gekeurt wort: het geen ik hier byvoege, omdat het by Hooft echter op verscheiden plaetsen vrouwelyk gevonden wort.

WERF v. *Dat nochte eigenaer, nocht pachter de werf wist na te speuren, waer op hy gezeten was,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1159. *Brengenze geen schepen van de werf?* Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade. Dit geslacht doet hy echter geweld aen om het rym in zyn Zegevier der vrye Nederlanden, *Voor 't Oostindisch werf:* 't geen een byster ongeluit is.

WERK o. *Dat dit werk gewracht is van de zientlyke hant Gods,* Hooft in d'Opdragt der N. Historien. *Om het werk uit te drukken,* Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. Dit geslacht heeft het ook, als het genomen wort voor grof vlas: *Het werk, waer mede de naden gedreven waren,* in Virgilius 5 boek der Eneade. Over dit woort staet aen te merken, gelyk wy van eenige andere onzydige gemelt hebben, dat men zegt, *By het werk, en by den werke.* Welk laetste, *by den werke zyn,* veel genomen wort voor, *By der hant; vaerdigh, tegenwoordigh of gereedt zyn.* Waer uit blykt het quaet gebruik hier omtrent, als men zegt, *By de werke te zyn,* in plaets van, *by den werke.* Zie dit ook be-

vestigt in Hoofts Historie van de Medicis p. 27. *Om dezen werke den toon te geven.* En in de Nederlantsche Historien p. 785: *Als nu 't gerucht zich verhieft, was daetlyk by den werke Goodevaert Montens.* Nogh in Henrik den Grooten p. 110. *Vitry, die by den werke was.*

WERRELT. Zie WEERELT.

WET v. *Geen meerder kracht van de wet te doen onderhouden, dan de voorgang van den vorst,* Hooft in de vertaelingen uit Lottinus. *Onder de wet,* Vondel voor Josef in 't Hof. *Al wat Godt in de wet voorschryft,* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 6. *Die de wet ook tot een stip voldoet,* Dekker in den Goeden Vrydagh p. 2.

WEZEN o. Dit is eigentlyk een werkwoord van de onbepaalde wyze: hoedanige woorden, alsze dus genomen worden, van dit geslacht zyn, als we elders getoont hebben *Het enkele en eenige wezen der Godtheit,* Vondel in d'Opdragt der Leeuwendalers. Ook voor aengezicht genomen: *'T godtvruchtigh wezen en gelaet,* Vondel agter Salomon. *En kan dat zedigh wezen Uw harte niet belezen?* Dekker in den Goeden Vrydagh.

WEZEL m. *Galantis in eenen Wezel,* Vondel in 't kantschrift in Ovidius 9 boek der Herf. In de betekenis eener stad is 't onzydigh.

WEZER, een rivier in Duitschlant, vr.
Aen

Aen de Wezer gelegen, Moonen in de Aente-
keningen op zyne Poëzy p. 829. Zie WEE-
ZER.

WICHT o. *Dit onnozele wicht*, Vondel
in den Inhout van Edipus. Dit woort is van
het onz. geslacht, omdat het een verminde-
ringe betekent, gelyk alle zodanige verklee-
nende woorden dit geslacht aennemen, als
het hontje, het katje, het leentje enz. daer
men nogtans zegt, *de hont, de kat, de leen*.
Vondel in het 5 boek van Virgilius Eneade.
Het jongske daer aenkomende roept, Wat dolheit
gaet u aen? hoe nu? ik ben nu Askaen. en flux
nam het zynen helm, waer mede het nogh flus
het spiegelgevecht beleidde, van 't hooft. Want
deze vermindering wechgenomen zynde,
verandert dit woort, als de gemelde, aen-
stonts van geslacht, als blykt aen *booswicht*.
Want men zegt niet, *het booswicht*, maer
de booswicht, als men van eenen man spreekt
die boosheit bedryft, daer men van een kint
sprekende deze koppeling scheidt, en zegt, *het*
booze wicht. Hooft in Henrik den Grooten
p. 157: *Door den styfzinnigen booswicht.* Von-
del in Virgilius 6 boek der Eneade. *Rhadá-*
mant pynigt den booswicht. De Ridder Hooft,
anders zeer opmerkende hier omtrent, ver-
gift zich dan, als hy in Tacitus p. 275 zegt:
Een meiken in het twintigste jaer haers onder-
doms, voor zyns onderdoms, ziende hier op de

kunne, en niet op het geslacht. Want het stemt niet overeen met het geen wy over het naemwoort MEISKEN hebben aengetekent, nochte met de plaets in zynen III brief, die my hier lust aen te halen. *Mynhuisvrou*, zegt hy, *bracht den ontydigen brief te rugge, en daer nevens deze tyding: dat Krombalgs oudste dochterjen, een voeglyk meisken, krank aen de pokkens, op de moeder verzogt had, de koeken, die, na zyn overlyden, en 't gebruik aldaer, den buurkinderen zouden verschenen zyn, by zyn leven uit te deilen. 'T welk geschiedt zynde, zeyd' het, als thans niet meer te doen bebbende, gereedt te zyn tot sterven; en gaf, vier wren daerna, zynen geest.*

WIEG v. *In de wiege*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten p. 154. Ook in den 69 brief: *Uit uwe wieg*, Vondel in 't IV. b. van Ovidius Herscheppinge. *Het rampzaligh einde des kindermoorders, die Jesus in de wieg vervolgte*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 115.

WIEK v. *Dat het met d'eene wiek maer klept*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 861.

WIEL o. *Om een spaek in 't wiel van de wisselen te steken*, Hooft in den 58 brief. *Een spaek in 't wiel steken*, Vondel in 't eerste deel der Poëzy.

WIELING v. *In zyne blonde wielinge*, Von-

Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade. Zie
AENBIEDING.

WIER o. *Wanneer het wier op hare borst breekt*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade. *Het lichte wier*, Dekker in den brief van Dido.

WIEROOK m. *Men verbrant den wierook*, Vondel in 't 6 boek van Virgilius Eneade. Maer hy heeft het ook onzydig in Adonias, *Hoe dikwils zwaeide haer myn hart het wierook toe!* Met hem ook Dekker in den Lofzang van Prudentius: *'T Sabeefche wierook*. Maer Moonen hout het mannelyk, dien ik volgen zou.

WYF. Dit, schoon een vrouwelyke naem, is onzydig, en moet dus gebruikt worden. Hooft in de Rampzaligheden der verheffing van den huize van de Medicis sprekendē van Katarine Sforza: *Jaa 't overfors wyf, tot bewys dat het niet om zyn kinderen gaf, hief de kleederen op enz.* daer men gemeenlyk fchryven zoude, *dat het niet om haere kinderen gaf*; want deze plaets maekt gewagh van de kinderen dezer vrouwe. Nogh eens in de Ned. Historien p. 1163. *Groenevelt, wetende wat de weemoedt der wyven vermagh om de mannen murw te maken, fchikte flux het zyne ter ftadt uit.* Echter fchynt hy dit te verwaerloozen, en meer op de kunne te zien, dan op het geflacht des woorts, in Tacitus p. 226. *Toen 't wyf*

't wyf vry was, gaetze nitstel zoeken. Nogh eens op dezelve bladzyde: *Want waerom was 'er niemant anders uitgekoren, om den onkuischen wyve in haer woeden zyn stem te verstreken; hoewel deze uitdrukking hier wel noodigh schynt te zyn om de dubbelzinnigheit te myden.* By Vondel viant men dezelve afwykinge van 't geslacht in 't 4 boek der Eneade. *Het oude wyf haefte zich met haere stramme beenen.* Ook by Dekker in Joannes den Dooper, *En zal het wyf den vorst haest winnen op haer zy.* Nogh in het zelve Treurspel: *Het radelooze wyf broeit moort in haer gepeinzen.*

WIJK v. *Granvelle aldus de wyk genomen hebbende,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 45. *Dus nam ik de wyk,* Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade. Ook, *In de wyk,* in 't 6 boek. Dit met eene andere stem gekoppelt schynt in de betekenisse van eenige plaets ook het onz. geslachten te nemen, als *Het naburig Katwyk, het vermakelyk Noortwyk* enz. *Katwyk* is zop veel als *de wyk der Katten,* en zoude aldus schynen te hellen naer het vrouwelyk geslacht. Maer men weet met andere naemwoorden in deze betekenisse dus geen en wegh. Van Beverwyk evenwel sprekende zegt byna yder *de Beverwyk,* niet *het Beverwyk:* *Hy woont in de Beverwyk, of in de Wyk.* Waer van ook blyk

blyk is by Hooft in de Nederlantsche Historien p. 296. en 330. staende op beide die plaetsen ook, *In de Beverwyk*, gelyk ook in den twaelfden brief van den laetsten druk. Het onzydigh geslacht heeft evenwel, eveneens als men de namen der steden schryft, Antonides in 't eerste boek zyns Ystroms:

*Mits gy voor Amsterdam komt streven
Van 't groene Beverwyk.*

En dus zegt men ook *te Beverwyk*, gelyk *te Katwyk*, *te Noortwyk* enz. gelyk *te Amsterdam*, *te Haerlem*, *te Leiden* enz. Antonides in 't vierde boek des Ystroms:

*Eer d'Ygodt uit zyn kil te Beverwyk gereden
Te rugge komt.*

Gelyk men dan ook de namen der steden zonder litwoort gebruikt. Zoo leeft ook Hooft met dezen naeme in de Nederlantsche Historien p. 480. *Alover eenige dagen verlieten de Spaenschen Beverwyk*; gelyk kort daer aen: *Die van Beverwyk*, gelyk *Die van Amsterdam*, *die van Haerlem*, *die van Leyden* enz.

WIJL v. *Indien my die een korte wyl go-
worden mogten*, Hooft in den 45 brief. *Het
geene zy een goede wyl te voren spelden*, Von-

del in d'Opdragt der Leeuwendalers.

WIJN m. *De kout is de ziel van de bezoeken, gelyk de vreugt die van de banketten. Die nestelt zoo wel in 't papier, als deez' in den wyn, Hooft in den 31 brief. Verheugt in den wyn, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade. Alwaer hy bekoort door 't lichtvaerdige danssen van Herodias dogter, een lichtvaerdige en reukelooze helofie van haer te zullen geven, wat zy zoude eischen, in den wyn uitsmyt, Dekker in den Inhout van Joannes den Dooper.*

WIJNGAERT m. *Gelyk druiuen den wyngaert verciereren, Vondel in Virgilius 5 Herd. De edele wynstokken, daer Godt zynen Wyngaert zorgvuldig meê beplant heeft, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 49. Zoo is 't ook by Moonen zoo wel als Boomgaert, en Roozegaert. Maer alle deze woorden gekoppelt van Gaert of Gaerde, dat vrouwelyk is, behoorden het enkele te volgen.*

WIJNKAN v. *Een groote wyngan hing aen haer gesleten oor, Vondel in Virgilius 6 Herderskout.*

WIJNRANK. Zie RANK.

WIJNSTOK. Zie STOK.

WIJSGEER. Anderen gebruiken hier ook voor WYSAERT, het geen ik boven WYSGEER kiezen zou. Zie FILOSOOF.

WIJSSEL, een rivier, m. Vondel in 't Bestant tusschen Polen en Zweden:

*'K zie den Wyffel uit zyn kanen
Schudden tegen hongersnoot
In uw' opgedanen schoot
Magt van opgeleiden granen.*

WIJTE v. *Renard gaf den Bisschop de wyte,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 6.

WIJTTE v. *Om de laetste maet te nemen van de wytte,* Hooft in Bocc. 1 Nieuw.

WIJZE v. *Zy verzocht een afschrift van de wyze,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 55. *Op deze wyze,* Vondel in 't Berecht voor Lucifer. *Naer de wyze van spreken,* Antonis de Huibert voor zyn Lotboek. *Op dezélve wyze,* Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen p. 5.

WIJZER m. *Gelyk de wyzer op zyn raên de ronde doet,* Vondel in 't 1 deel der Poëzy.

WIL m. *In zynen wille,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 3. *Om uwen wil te vatten,* Virgilius in 't 3 boek der Lantgedichten door Vondel vertaelt. *Op den wil,* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 7. Ook Dekker in Joannes den Dooper:

*Wat kan hem bet vernoegeu,
Als dat ik mynen wil na zynen poog te voegen?*

WILG m. *Aen den gebladen wilg*, Vondel in Willem van Nassaus Geboorte.

WILT o. *Om het wilt op te snuffelen*, Vondel in d'Opdragt van Elektra. Dit wort, daer het anders een byvoegelyk naemwoort is, zelfstandigh gebruikt, gelyk in 't Latyn *fera*. Zie **HECHT**.

WILTBRAET o. *Van 't vette wiltbraet*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

WILTVANGK o. *Indien ik wwe altaren met eenig wiltvangk versierde*, Vondel in 't 9 boek der Eneade. Hooft gebruikt het manlyk. Zie **WINDVANG**.

WIMPEL m. *En draagt wwen wimpel*, Hooft in de verscheide Gedichten in Quarto pag. 36.

WIND m. *In den wind slaen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 25. *In den wind gestroot*, Vondel voor Lucifer. *De wind van winst riekt zoet*, 't zy van wat oord by waeit, Dekker in Juvenaels XIV Schimpdicht.

WINDVANG m. *Aen al den windvang*, Hooft in de verscheide Gedichten in Quarto pag. 355.

WINKBRAEU v. *De boogh der winkbraeu*, Vondel in de Lofdichten.

WINKEL m. *In zynen winkel*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1080. *Van den suitswinkel der reuzen*, Vondel in Virgili-

lius eerste boek der Lantgedichten. *In den winkel gesmeedt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 66.

WINKET o. *De Kalvinisten breken 't winkel open*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 132.

WINNING v. *De schaemte der winninge*, Hooft in Tacitus p. 496.

WINST v. *Om deel aen de schynbare winst te hebben*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 64.

WINTER m. *Tegens den winter*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 794. *In den kouden winter*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout. *In den winter*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 24.

WIP v. *De rest der Gallien staet op de wip*, Hooft in Tacitus p. 429.

WISSEL v. *De onderhandeling van de wissel*, Hooft in den 46 brief.

WIT o. *Strengheit heeft geen duur, nochte d'ustheemsche soldaten ander wit, dan eige baet*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 117. *De Voorredenaer zal het wit ontvouwen*, Vondel in d'Opdragt der Leeuwendalers. Dit wort weder genomen, gelyk hier boven WILT; en betekent eên voortnemen; by overbrenginge ontleent van een doelwit, het geen men voorneemt te beschietsen. Op die wyze gebruikt Huigens in zyn Feestdagen

gen het byvoeglyk woort MOY. *Het ydel Moy.*

WOEDE v. *Om de Spaensche woede te weeren*, Hooft in de Nederlantsche Historien . p. 585.

WOEKER m. *Met geenen billyken woeker*, Hooft in den 190 brief. *Vry van allen woeker*, Vondel in Horatius 2 Toezang.

WOESTYN v. *Maer by bevond dat het tot nogh toe in de woestyne gepreekt was*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 517. *In deze woestyne*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

WOL v. *Van de oversyne wolle*, Hooft in Bocalins eerste Nieuware. *Wit van zachte wol*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten. *De wol krygt haere vorige zuiverheit niet weder*, Vondel in Horatius 3 boek 5 Zang. *Gy verscheurt en velt de kudde, en plukt de wol*, Dekker in Joannes den Dooper.

WOLF m. *De norsche Leeuwwin volgt den wolf*, Vondel in Virgilius 2 Herderskout. *Wat roer ik van den wolf?* Dekker in Joannes den Dooper.

WOLFSMUTS v. *Een deel bedekt het hooft met een roffe wolfsmuts*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

WOLK v. *Alzoo dreef over, zonder uitbreken des onweders, daer zymede zwan-*
ger

ger was, deze donkere wolk, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten pag. 72. *Hoe de wint deze duistere wolk voortdryve*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

WOND v. *Het verborgen houden eener wonde*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 49. *De koningin voedde die wonde*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade

WONDER o. *Die d'oirzaak van dit wonder hem ontvout*, Vondel in de Heerlykheit der Kerke p. 15.

WOON v. *Met der woon*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

WOORT o. *De koning gaf het woort over*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 3. *Het menschgeworden Woort*, Vondel voor Lucifer. *Omdat gy het woort myner lytsaemheit bewaert hebt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 611.

WORM m. *Geen vroom geweten kan hierom den worm ontgaen*, Vondel in Joannes den Boetgezant 2 boek p. 30.

WORP m. *Voor den laetsten worp*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 1204.

WORPPIEK m. *Die den worppiek geworpen heeft*, Vondel in Horatius 1 boek 8 Zang. Maer het enkele PIEK hebben wy gezien dat vrouwelyk is. Moonen hout het er ook voor, Des zal best zyn dat dit kop-

pel-

pelwoort het enkele volge.

WORTEL m. *De Vorst moet voor zyn werk behouden te zorgen voor den wortel van den Staat, en tot andere zaken anderen gebruiken,* Hooft in de Aentekeninge van Lott. No. 1. *Om de kettery met haren wortel uit te rooyen,* Dezelve in de Nederlantsche Historien pag. 164. *Kookt den wortel in gewrigen wyn,* Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

WOUT o. *'T Hercinier wout,* Hooft in Tacitus p. 497. *In 't wout van vrou Cybele,* Vondel in den Ithout van Virgilius 8 boek der Eneade. *Al 't geboomte van het wout,* Antonis de Hubert in den XCVI Psalm.

WOUW v. *'T zy de vogels verkleumt waren, of gejaegt van enige wouw,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 769.

WRAEK v. *De geneugte van de wraek duurt een' korten stondt, maer die van de geneade ten eeuwigen dagen,* Hooft in Henrik den Grooten p. 84. *Wie zagh de Goddelyke wraek zich schrikkeliker openbaren?* Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade. *Zullen wy, die Christenen heeten, niet kunnen gedogen, dat Godt zyne wraek uitvoere naer zyn behagen?* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtwaerdigen p. 117.

WREVEL m. *In zynen wrevel,* Vondel in den 73 Harpzang.

WROK m. *Zonder ouden wrok,* Hooft by

by Tacitus in 't Leven van Agricola. Door Junoos onverzeibaren wrok, Vondel in Virgilius eerste boek der Eneade. *Hoe deerlyk moet Jakob zuchten, en duchten en vluchten voor den wrok van broeder Esau!* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 33. Dekker in Joannes den Dooper:

Om tegen my alleen den wrok des graeus te draejen,

En kort daer aen:

*De vreugt der wrake mackt dien wrok, hoe bitter,
zoet.*

Moonen stelt dit woort ook mannelijk in zyne Spraekkunst, en gebruikt het ook zoö stiptelyk in zyne schriften. Weshalven my mishaeft in Hooft, dat hy zich ontvalt in de Nederlantsche Historien p. 25. daer hy 't vrouwelyk geslacht gebruikt. *Deze wrok,* zegt hy, *hoe zy met schooner gelaet bedekt wert.*

X.

XANTHUS, een rivier, m. *Het zal u aen geen Xanthus ontbreken,* Vondel in het 6 boek der Eneade.

Y.

Y.

Geene grontwoorden in de Nederduitsche tael hebben deze letter, zoo als de Grieken die gebruiken. Zy strekt by ons maer voor een merk of verkortletter der dubbele I. Des moeten de woorden, die veel met de *y* in 't Duitsch gespelt worden, gezien worden op IJ, onder de hoofletter I. Heel anders is 't gelegen met de woorden van uitheemsche afkomst, als

YZOOP m. *Van den yzoop tot den Ceder*, Vondel in Salomon p. 27. Huigens in zyn Bibelftof p. 53:

*Ik zal haest sneeuw wit zyn, zoogy'er maer toe doet
Den yzoop van uw Geest, de looge van uw bloet.*

Z.

ZADEL m. *In den zadel te raken*, Hooft in den 183 brief. *Akonteus wort uit den zadel gelicht*, Vondel in Virgilius II boek der Eneade.

ZAEDT o. *Tot stroeien van 't eerste zaedt*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 2. *Eenigh zaedt, dat te zyner tydt opkomt*, Vondel in het Berecht voor Jephta. *Het beste zaedt*, Dezelve in het 1 boek van Virgili-

US

ys Lantgedichten.

ZAEG v. *Met de zaeg*, Vondel ind'Opdragt van Joannes den Boetgezant.

ZAEK v. *Als men eens beraden is, zoo moet men daer by blyven en de zaak vervolgen, ten zy nieuwe zwaarigheid opsta, Hooft uit Lottinus No. 87. Ziende de zaak dieper in, Dezelve in de Nederlantsche Historien pag. 42. D'ongelyke getempertheit der herffenen veroorzaekt dat d'een trek tot een zelve zaak heeft, die den anderen tegens het hart steekt, Vondel in zyn Berecht voor Lucifer.*

ZAEL v. *Tot sieraedt dezer zaele, Hooft in den drie en vyftigsten brief. Midden in de zael, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade. De Vriesche Vrolykaert schryft, het boekzael. Is dat niet fraei?*

ZAEN, een stroom in Kennemerlant, v. *Aen de Zaen geboren, Moonen in zyn Aenteekeningen p. 825.*

ZAK m. *Met eenen natten zak, Hooft in den 58 brief. Risper spreidde eenen zak, Vondel in den Inhout der Gebroeders. Antonis de Hubert ook in zynen vyfendertigsten Psalm:*

*'K hebbe, als zy waren ziek en zwak,
My overkleedt met eenen zak.*

ZALVE v. *Mengende de zalve met het*
Aa zeer

zeer, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 93.

ZANDT o. *Op het zandt*, Hooft in de Nederlantsche Historien. p. 265. *Die het zandt in den wint schrap*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

ZANG m. *Zoo ras zy dezen zang met spelen heffen op*, Hooft in het 4 bedryf van Granida. *Zy korten de moejelykheit des wegs met hunnen zang*, Vondel in den Inhout van Virgilius 9 Herderskout.

ZAT o. *De Koning verftont, dat Chastillon den soldaet zyn zat toeliet van dootslag en geweld*, Hooft in 't Leven van Henrik den Grooten p. 86. Zie HECHT.

ZEDE v. *Tegens de zede der gehoorzaamheit*, Hooft in Tacitus 1 boek. *in hunne zede*, Vondel in de Altaergeheimenissen p. 92. *Moest gy de strengheit ook der Roomsche zede smaken?* Dekker in den Goeden Vrydagh.

ZEE v. *De toevallen der zee*, Hooft in Tacitus p. 276. *De maenregeert de zee*, Vondel in Noah. pag 26.

ZEEL o. *De muss verlost, knagende 't zeel, den leen*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 765. *De hant aen het zeel slaan*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

ZEER o. *Wroetende in het zeer*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 667. Zie **ZALVE**. Men neemt dit anders byvoege-lyk:

lyk: want men zegt, *Hy heeft een zeer been,* of een *zeere bant*. Dit zoo zynde, moet men het aenzien als boven van WIT en WILT gezegt is.

ZEESCHUIM o. *Het zeeschuim met hare borst doorsnyden*, Vondel in Virgilius 9 b. der Eneade. Zie SCHUIM.

ZEESTEIGER m. *In voornemen den Engelschen, nadienze zich aen dit oorlog hadden laten bouwelyken, de stad Cales, hunnenzesteiger in Vrankryk, afhandigh te maken*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 10. Zoo ook **OPSTEIGER**: *Om den opsteiger te verzekeren*, Dezelve in de Nederlantsche Historien p. 197. Zie STEIGER.

ZEGE v. *Spoedt is de moeder der zege*; Hooft in 't 5 boek der Nederlantsche Historien. *Ophuppelende om de zege*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Dit woort betekende *overwinning*, wort onderscheiden van *zegen*, waer van wy hebben *zegenen*, schoon anderen *zegen* in beide de betckenissen nemen. In het voorbygaen zeg ik hier, dat het werkwoort *zegepralen* uit dit, en uit *pralen* gekoppelt, afgekeurt wort van de voornaemste Taekundigen, als t'onrecht en tegen orde zamengestelt, zynde het niet anders als *overwinningpralen*, dat immers niemant zou durven schryven. Nochtans vint men het veel in de schriften van fraeie luiden;

den, die hier van gewaerschuwt het te overwegen hebben. Vondel heeft dit in het begin van zynen Jephtha met omzichtigheit gemydt, schryvende beter dus:

Men rust zich toe om zegeryk te pralen.

Ook Antonides in zyn Lykdicht op Vondel: *Of dat Serini weër gaet met de zege stryken.* Maer zegeprael uit twee zelfstandige woorden zamengevoegt, dult beter deze koppeling. *De stammen juichten in die zegeprael,* Vondel in het 1 deel der Poëzy p. 450.

ZEGEL o. *Het zegel re voorschyngebracht,* Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 3. Vondel zegt in het tweede boek van de Heerlykheit der Kerke: *Wie dezen zegel breekt:* het geen schynt te betekenen dat by hem dit woort ook mannelyk is. Ten zy hy 't neemt voor *dezen zegele.* Zeker men vint dit geslacht ook dus gestelt by Hooft p. 741. *Het bundel sluisen gegraveert in hinnen zegel.*

ZEGEN m. Dit verschilt van ZËGE in geslacht, zoo dat het geen een en zelve woort is, schoon by anderen zonder onderscheit gebruikt. Hooft in de Nederlantsche Historien pag 3. *Toen zette de Keizer den Koning in zynen troon, gaf hem zynen zegen, en vertrok,* Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten: *Door uwen zegen, Vollenho-*

hove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen
p. 21. *Een godilooze ontfangt Godts gaven,
maer een rechtvaerdige alleen zynen egen,
Moonen in zynen Herderzang genaemt Na-
thanael: Met den zegen in den mont. Dek-
ker in den CIII Psalm:*

*Zoo breet breit hy zyn' milden zegen staeg
Uit over hen die oit zyn wetten hieien.*

Huigens in zyn Bibelstof p. 71.

*Dat weer die zegen zy gezegent met den zegen;
Die wven kinderen ten erfdeel is verkregen.*

ZEGE is dan wat anders als dit. Men wil
dus ook REDE en REDEN onderschei-
den, dat het eene zy *ratio*, het andere *ser-
mo* of *oratio*: gelyk blykt by Vondel in Ko-
ning David in ballingschap, in het vyfde
bedryf:

Die rede schynt bekleet met schyn van rype reden.

Hier is het eerste *oratio*, het laetste *ratio*.
Maer ik zie niet dat dit alom doorgaet. Ook
weet ik niet, of men het niet magh behou-
den, als de Grieken hun λόγος, dat *ratio*,
of *sermo*, of *oratio* betekent. Op deze wyze
onderscheiden ook onze schryvers HAVE in

't Latyn *Peculium*, en HAVEN, *Portus*.
 Vader Brant zeker wilde het onderscheidus
 gemaekt hebben, dat, gelyk *oratio* een let-
 ter meer heeft dan *ratio*, zoo ook *reden*
 most *oratio*, en *rede ratio* betekenen. *Rede-*
naer ondertusschen dient te komen van *reden*,
 die men spreekt, en dus zou *reden*, naer den
 voorgang van Brant, *oratio* zyn.

ZEIL o. *Oogh in 't zeil te houden komt al-*
tydt wel te pas, Hooft in den 133 brief. *Nu*
zoude ik het zeil stryken, Vondel in Virgili-
 us 4 boek der Lantgedichten.

ZEILAEDJE v. *Men zoude de zeilaed-*
je vry hebben, Hooft in de Nederlantsche
 Historien p. 430.

ZEIN v. Vondel in de Zeevaert:

Dan zal men zwaerden in ploegyzers zien verkeeren,
Den wapensmit de speer in eene zein hersmeên.

ZEISSEN v. *Dat niemant de zeissen in de*
airen sla. Vondel in Virgilius 1 boek der
 Lantgedichten. By Dekker vinde ik het onz.
 in zyn punt dicht op den Tydt:

'T wykt al, hoe hecht en bart, voor 't zeissen van den
Tydt.

Dogh Moonen hout dit woort ook vrou-
 welyk te zyn.

ZELK

ZELK v. *De anderen nemen voorts de Zerk in, een duin van as en vuilnis, zoo hoog opgehoopt nit de zoutketen, dat 'er de gansche stad voor open lagh,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 252.

ZENUW v. *Met eene goede zenuwe,* Hooft in de Nederlantsche Historien p. 259. *Met eene hangende zenuwe,* Vondel in Horatius twaelfden Toezang.

ZERK m. *T' overdekken met eenen zerk,* Vondel voor Faëton. p. 35.

ZET m. *Dat zesduizent Zwitsers met eenen zet derwaerts daelden,* Hooft in Henrik den Grooten p. 172. Hier van verschilt **OPZET**, 't geen te zien is.

ZETEL m. *Dien zetel te verwoesten,* Hooft in Henrik den Grooten p. 109. *Wy willen onversuft ons in dien zetel zetten,* Vondel in Zungchin p. 49. *De gedachtenis van zynen zetel,* Moonen in de Aentekeningen op zyne Poëzy p. 849.

ZEUG v. *Nu zult gy een geweldige zeuge vinden leggen,* Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

ZEUNIJ v. *Die een varken aen de zeunij van zyn blazoen voerde,* Hooft in den 138 brief.

ZICHT v. *Niemant sla de zicht in 't rype Korenlant,* Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

ZIEKTE v. *Die ried hem den Koning met een gemakte ziekte te pacien*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 89. *D'oirzaek der ziekte*, Vondel in Horatius tweeden Lierzang des tweeden boex. *Ziekheit* zegt Melis Stoke in Florens den Vden.

ZIEL v. *De ernsthaftigheid eener ziele*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 60. *Die zyn groote ziel ten beste gaf*, Vondel in Horatius 12 Lierzang.

ZIJDE v. Het zy dit betekent *sericum* in 't Latyn, of *latus*, het is van 't vrouwelyk geslacht. Zoo dat men niet zeggen moet met het graeu, *Aen dit zyde*, enz. Hooft in de Nederlantsche Historien p. 7. *Met dezelve zyde*, Vondel in d'Opdragt van Jofef in Dothan: *Die U. E. op de zyde hangt*, Dekker in den Inhoud van Joannes den Dooper, *Naer de strengste zyde te hellen*. In de andere betekenis vint men het by Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingfchap: *Sine fan gedenket de witte zyde*.

ZIJP, een uitgemaal meer ten noorden der ftadt Alkmaer, v. *Tot aen de Zype*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 436.

ZILVER o. *'T zilver voor 't flyk*, Hooft in den 58 brief. Zie GOUT.

ZIN m. *In zynen zin*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 8. *Beveel het papier niet terftont al wat u in den zin fchiet*, Vondel

del in de Aenleidinge ter Nederduitſche Dichtkunſt. *Hier op openbaert Godt Abraham, wat hy in den zin heeft,* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 24. Door een misbruik zegt men veel, *Hy heeft dat in 't zin.* Het is ſtraettael. Evenwel vint men het in de Andromache van Racine, vertaelt door 't kunſtgenootſchap dat voor zinspreuk voerde **NIL VOLENTIBUS ARDUUM:** *Gy hebt in 't zin niet te verdienen.* En Joachim Oudaen, anders een beroemt ſchryver, is 'er niet vreemt van, gelijk in zyne ſchriften te beſpeuren is: nochte ook Konſtantyn Huigens, heer van Zuilichem. Dogh de oirſprong van dit wangeluit is van hooger tyden. Te weeten van outs plagh men dit woort ook vrouwelyk te gebruiken, *In de zin:* waer voor allengs by verkorting gezegt wort, *In d'zin,* en entlyk om 't gemak, *In 't zin,* dewyl de *d* geſtelt voor de *z* al te hart was om in ſtant te blyven. Nu blyft het mannelyk geſlacht onwrikbaer.

ZINNEPOP v. *In een geestelyke zinnepop,* Hooft in den 58 brief. Zie POP.

ZOEN m. *Men had gewenſt den zoen met de Pompejaner partye,* Hooft in Tacitus 6 b. Vondel in de Altaergeheimeniffen p. 61.

Daer 't onrein hart beſmet dien loutren zoen.

Dekker in den Goeden Vrydagh:

Dat bloet, dat ons den zoen des hemels koopen moet.

ZOG o. *De vyantschappen der huizen worden Vorsten kinderen in 't zog gegeven, Hooft in de Aentekeningen op Henrik den Grootten p. 6. Dees huurling onttrekt den lammeren het zog, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.*

ZOLDER m. *By den oppersten zolder, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade. Maer Hooft heeft het vr. in de Nederlantsche Historien p. 423: Op de zolder. Zoo ook p. 983. Moonen volgt Vondel.*

ZOMER m. *In den zelven zomer, Hooft in Tacitus 13 boek. Wanneer de westewint den zomer inlokt, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten. Gelyk sneeu in den zomer past, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 38. Dekker in zyn Geboortedicht op Chariclea:*

*Laet maer den zomer van uw leven
Ook zonder vrucht niet henen zweeven.*

ZON. *Hoe vrent het ook schynen magh, dit woort is vr. Met de zon, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 45. Anderen schilderen de zon met hontkole, Vondel in de Aen-*

Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. *In haer heeft by der zonne een hutte toebereit,* Antonis de Hubert in den 19 Psalm. En niemant, die gevordert is in de schriften van Hooft en Vondel, en anderen opbouweren onzer tale, heeft het oit anders gebruikt. Vollenhove in zyn Kruistriomf: *Met de middagzon.* Antonides voor den Yfroom: *Gelyk de noordzee de zonne blindt.* Moonen in de Lykpredikatie over Koningin Maria: *Het weldadig licht der zonne.* Huigens in den Goeden Vrydagh: *Wat let de middagzon? hoe? lust haer niet te blinken?* Geeraert Brant in zynen Morgenzang:

*De loop der zon in baere baen
Leer' tydt en stonden gade slaen
O in uw' dienst televen,
Haer glans verbeelt de Majesteit
Der allerzaligste eeuwigheit.*

Jeremias de Dekker in zynen Lydenden Christus: *Gerezen voor de zon.* Laurens Bake in 't Hoge Liet:

*Daer palm noch mirt de stralen stuiten
Der zuiderzonne.*

Lukas Rotgans in zynen brief aen Vollenhove: *Gebraden door de zon.* Myn zalige Vader

der ook, wiens nettigheid hier omtrent ik niet zie waerom ik behoeve t'ontveinzen in het begin van zyn Voorhof:

*Nu ik de schaduwe den rugge keer, verlicht
De zon met haren glans myn dompigh aengezicht.*

Zoodat de Drost Hooft zich eene alte groote vryheit inwilligt in den brief van Men. aen Helena:

*Hun vorst ('t zy veer van ons)
Is altyds morgenstar, of bastaertbroër des zons.*

te meer daer hy de vrouwelyke benaminge zoo duidelyk gebruikt in 't begin van Geer. van Velzen:

Engy, welzaelge zon, ô moeder zulker klaerheit!

Brederode zegt ook by verzinning of misvatting in Lucette:

*Gelyk de zon bewyft
Zyn grootheit, als hy ryst.*

ZONDE v. *Dat hy zynen zonne de Zonde vergeven wilde*, Hooft in de Historie vande Medicis p. 26. *Door de zonde quam de doot*, Vondel voor Adam. *D'overblyffels der oude zonde*, Vollenhove in de Heerlykheit der Recht-

Rechtvaardigen p. 7.

ZONDT, een naeute der Ooftzee in Denemarken, v. *'T sluiten der Zondt*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 1159. Vondel in de Poëzy, 2 deel p. 22.

*Ten stenu der zeven landen
En al de ryken van de Zondt.*

ZOODE v. *Cezar heeft de eerste zoode geleit*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Brengt hier een groene zoode*, Vondel in Horatius negentienden Lierzang.

ZOOL v. *Als hy de zool over den drempel zette*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 59. *Met gezwinde zool*, Vondel in Hippolytus p. 12.

ZOOM m. *Ter wederzyden heeft het een' veenigen zoom*, Hooft in Henrik den Grootten p. 82. *De speer klieft den zoom van het pantser*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

ZORG v. *Door zonderlinge zorg*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 26. *Ik draeg geen mindere zorg*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. *Goederen met angstige zorg bewaert*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaardigen p. 30.

ZOUT o. *Voor den Haring in 't zout*, Hooft

Hooft in de Nederlantsche Historen p. 103. *Het zout der wysheit*, Vondel in d'Opdragt van Salmoncus.

ZUCHT, voor *gemitus*, m. *Alcides smoorde den zwaren zucht*, Vondel in Virgilius X boek der Eneade. *Wat wenscht gy met dien zucht?* Dezelve in Josef in Egipten. Voor eene begeerte is 't vrouwelyk. *Met een wylstifig verkundigen zyner zucht*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag. 24. *Al te groot eene zucht*, Antonis de Hubert in de voorreden van zyn Lofboek. *Leert eens de zotte zucht tot 's werrelts eer vergeten*, Dekker in den Goeden Vrydagh.

ZUIGELING. Zie AENBIEDING. Waer uit blyken zal de misflag van Dekker in zyn gedicht, ROMESOUDE YVER. Want daer zegt hy, *Het teder zuigeling*.

ZUIL v. *Schop de staende zuil niet om verre*, Vondel in Horatius 2 boek 35 Lierzang. *Gy kapt de groote zuil van wven staet ter neer*, Dekker in de Klagte over Karel den eersten.

ZUIVEL o. *Dit smydigh zuivel*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 161.

ZULT o. *Met gemuskert zult*, Hooft in de eerste Nieumare van Boccalini.

ZWAEIJ m. *Hy nam eenen zwaey tot deftiger dingen*, Hooft in Tacitus zesde boek. *Met eenen geweldigen zwaey*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

ZWAEN

ZWAEN v. *Daer Klimene Cynus in een zwaen ziet veranderen*, Vondel in den Inhoud van Faëton. Dekker in den brief van Dido aen Eneas:

*Dus zing ik, als de zwaen door ziekte neêrgeslagen
Omtrent Meander zingt aen't einde van haer dagen.*

ZWAERT o. *Die húngeloof afgingen, zonden 't zwaert krygen*, Hooft in de Ned. Hist. p. 81. *D'offerpriesters verbergen het zwaert*, Vondel in d'Opdragt van Koning David herstelt. *Die hem van stonden aen in den kerker voor 't zwaert doet bukken*, Dekker in den Inh. van Johannes den Dooper.

ZWAERTE v. *De peenen zonden de zwaerte der misdaden niet opwegen*, Hooft in de Ned. Historien p. 95. *Om de zwaerte van het schip*, Vondel in Virgilius vyfde boek der Eneade.

ZWALUW v. *Eene zwarte zwaluwe met haere slagpennen*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

ZWANG m. *Heeren van den meesten zwang ten hove*, Hooft in de Ned. Historien p. 981.

ZWARM m. *Wanneer gy den zwarm ziet vliegen*, Vondel in Virg. IV boek der Lantg.

ZWAVEL v. *Met roode en blaeuwwe zwavel*, Vondel in Lucifer p. 85. *En Scille ontduikt de vlam der zwavel*, Antonides in zyn Lykdicht op de Ruiters.

ZWEEMSEL o. Hooft in de Nederlantsche Historien p. 162: *De burgers hadden 'er gaerne dat zweemsel af behouden*. Vondel in het 2 bedryf van Josef in Egipten: Dat

Dat zweemfel, en die gaven

Getuigen hoe by nam zyn oorsprong uit de braven.

ZWEEP v. *Met de zweep*, Vondel in Virgilius III boek der Lantgedichten.

ZWEER v. *In zekere loopende zweer*, Hooft in de Historie van de Medicis pag. 10

ZWEET o. *'T konde zweet*, Hooft in de Nederlantsche Historien pag 289. *Toen brak my het konde zweet uit*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade. *Dat zweet, dat heilzaam zweet*, Dekker in den Goeden Vrydagh.

ZWERK o. *Tegens't zwerk*, Hooft in den 47 brief. *Wanneer de rey der Pleiaden het zwerk scheurt*, Vondel in Horatius veertienden Lierzang des vierden boex.

ZWIER m. *In den zwier van 't pryken*, Hooft in Henrik den Grooten p. 175. *Zich met eenen lustigen zwier omkrullen*, Vondel in Virgilius derde Herderskout.

ZWIJM v. *Tot verquikking der zwymme*, Hooft in Tacitus aen 't einde van 't 6 Jaerb.

ZWIJN o. *Het zwyn komt t'huis*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

ZWOORT o. *'T zwoort van den velde*, Hooft in den 10 Brief.

REGISTER
DER
NAEMWOORDEN.

Gemerkt met hunne Geslagentletteren.

A v. **A.**

Aa v.

Abdy v.

Abeel v.

Abydus o.

Acheron m.

Acht v.

Achterdocht v.

Achterklap m.

Achterstal m.

Adder v.

Adel m.

Adeldom m.

Adem m.

Ader v.

Aek v.

Aemstel m.

Aenbieding v.

Aendacht v.

Aengezicht o.

Aenhang m.

Aenschyn o.

Aenslag m.

Aenstoot m.

Aenval m.

Aenvang m.

Aenwas m.

Aenzicht o.

Aenzoek m.

Aep m.

Aerdbodem m.

Aerde v.

Aert m.

Aes o.

Aessem m.

Afbrek m.

Afgang m.

Afgront m.

Afkeer m.

Afkomst v.

Aflaet m.

Affcheit o.

Aftogt m.

Bb

Af

R E G I S T E R

Aftrek m.
 Air v.
 Akademi v.
 Akker m.
 Albast o.
 Albula m.
 Alchimy v.
 Alfeus m.
 Alkoran m.
 Almanach m.
 Altaer o.
 Ambacht o.
 Ambaffade v.
 Amber o.
 Ammiraël m.
 Ampt o.
 Amftel m.
 Anbeelt o.
 Angel m.
 Angft m.
 Anio m.
 Anker o.
 Antwoort o.
 Anxt m.
 Appel m.
 Aracynt m.
 Arar m.
 Arbeit m.
 Arent m.
 Argernis v.

Ark v.
 Arm m.
 Armoede v.
 Arn v.
 Arfenael o.
 Artfeny v.
 As m.
 Afch v.
 Athenen o.
 Athefis m.
 Avont m.
 Avontuur o.
 Autaer o.

B v. B.
 Babok m.
 Badt o.
 Baek v.
 Baen v.
 Baer v.
 Baerfchap o.
 Baert m.
 Baet v.
 Bajert m.
 Bak m.
 Bal m.
 Balg m.
 Baly v.

Balk

DER NAEMWOORDEN.

Balk m.	Beer m.
Ballast m.	Beereklaeuw o.
Balling v.	Beest o.
Ballingſchap v.	Beet v.
Balfem m.	Begeerte v.
Ban m.	Begin o.
Bandt m.	Behangfel o.
Bank v.	Behoeſte v.
Banket o.	Behoudenis v.
Banniſſement o.	Behulp o.
Barmte v.	Bejagh o.
Bas m.	Beitel m.
Baſiliskus m.	Bek m.
Baſt m.	Beker m.
Bauw m.	Bekken o.
Bazuin v.	Bekkeneel o.
Bed o.	Bekommering v.
Bede v.	Bekomſt v.
Bederf o.	Bel v.
Bediedfel o.	Belang o.
Beding o.	Beleg o.
Bedragh o.	Beleit o.
Bedryf o.	Beletſel o.
Bedryfal m.	Belhamel m.
Bedrog o.	Beloſte v.
Beek v.	Beloop o.
Beelt o.	Belt v.
Beemſter m.	Bende v.
Beemt m.	Berecht o.
Been o.	Berg m.

R E G I S T E R

Berkemeier m.
 Beroep o.
 Beroerte v.
 Berou o.
 Bert o.
 Bescheer o.
 Bescheit o.
 Besluit o.
 Best v.
 Bestant o.
 Bestek o.
 Bestier o.
 Betuw v.
 Bevel o.
 Beugel m.
 Beukelaer m.
 Beurs v.
 Beurt v.
 Bewys o.
 Bewint o.
 Bezaen v.
 Bezem m.
 Bezit o.
 Bezwaer o.
 Biecht v.
 Bier o.
 By v.
 Bybel m.
 Byl v.
 Bisdrom o.

Bitternis v.
 Bladt o.
 Blaer v.
 Blaesbalg m.
 Blaeskaek m.
 Blank m.
 Blazoen o.
 Blyde v.
 Blyk o.
 Blyschap v.
 Blik m.
 Blixem m.
 Bloei m.
 Bloeifel o.
 Bloem v.
 Bloesem m.
 Bloet o. somtydts m.
 Bloss m.
 Bobbel v.
 Bodem m.
 Bodt o.
 Boedel m.
 Boeg m.
 Boei v.
 Boejer m.
 Boek o.
 Boekstaef v.
 Boekweite v.
 Boel v.
 Boelschap v.

Boe-

DER NAEMWOORDEN.

Boete v.	Braek v.
Boezem m.	Brak m.
Bof v.	Brant m.
Bogt v.	Bras m.
Boha m.	Bravade v.
Bok m.	Breede of breete v.
Bol m.	Breidel m.
Bolpees v.	Brein o.
Bom v.	Bres v.
Bommel m.	Breuk v.
Bommel, een stad, o.	Brief m.
Bondel m.	Briel m.
Bondigheid v.	Bril m.
Bontgenootſchap o.	Brod m.
Bootschap v.	Broek v.
Boog m.	Brok m.
Boom m.	Bron v.
Boomgaert m.	Broos v.
Boort o.	Broot o.
Bordeel o.	Brouwte v.
Borg v.	Brug v.
Bors v.	Bruiloft v.
Borſt v.	Bui v.
Bos m.	Buidel m.
Bofch o.	Buik m.
Bosſchaedje o. en v.	Buit m.
Bosfor of Bosforus m.	Bukking v.
Boter v.	Bul v.
Bouw m.	Bul, een ſtier, m.
Bouwen m.	Bulbak m.
Bouwſel o.	

Bul-

R E G I S T E R

Bulster v.
 Bult m.
 Bundel m.
 Burg m.
 Burgermeesterschap v.
 Bus v.
 Buurt v.

C v. C.

Ceder m.
 Cel v.
 Charente v.
 Chimeer v.
 Cimbel v.
 Ciment o.
 Cipres m.
 Citer v.
 Citroen m.

D v. D.

Dagement o.
 Daeler m.
 Daet v.
 Dacu m.
 Dagh m.
 Dageraet m.
 Dak o.
 Dal o.

Dam m.
 Damp m.
 Danauw m.
 Dank m.
 Dankheb o.
 Dans m.
 Darm m.
 Dauw m.
 Deeg o.
 Deel o.
 Deernis v.
 Degen m.
 Deken v.
 Delling v.
 Demer m.
 Dessen o.
 Deugt v.
 Devys o.
 Deun m.
 Deur v.
 Dixel o.
 Diamant m.
 Dicht o.
 Diefftal m.
 Diefte v.
 Dienst m.
 Diep o.
 Diepte v.
 Dier o.
 Dierte v.

Dye

DER NAEMWOORDEN.

Dye v.	Draek m.
Dyk m.	Draet m.
Dykagie v.	Draf m.
Dyl v.	Dragt v.
Dyning v.	Drang m.
Dikte v.	Drank m.
Dille v.	Dreef v.
Dinkel v.	Dreigement o.
Difch m.	Drek m.
Diffel m.	Drempel m.
Distel v.	Drieling m.
Doek m.	Driefcht m.
Dog m.	Drievoet m.
Dolfyn m.	Drift v.
Dolk m.	Dril m.
Dom m.	Droes m.
Dommel m.	Droefflem m.
Domp v.	Drom m.
Donauw m.	Drommel m.
Donder m.	Dronk m.
Dons o.	Dronkenschap v.
Dooier m.	Droogte v.
Doop m.	Droom m.
Doopsel o.	Druif v.
Doot m. en v.	Druk m.
Dop m.	Drup v.
Doren m.	Druppel m.
Dorp o.	Dubbelt o.
Dorft m.	Duif v.
Draei m.	

R E G I S T E R

Duiker m.
 Duim m.
 Duifternis v.
 Duivel m.
 Dut m.
 Duur m.
 Duurte v.
 Duw m.
 Dwang m.
 Dwerling v.

E v. E.
 Ebbe v.
 Echt m.
 Echenis v.
 Eedt m.
 Eckel m.
 Eemer m.
 Eems m.
 Eendragt v.
 Eer v.
 Eeuw v.
 Egel m.
 Egge o.
 Ei o.
 Eigendom m.
 Eigenschap v.
 Eik m.
 Eilant o.

Eind o.
 Eifch m.
 El v.
 Elefant m.
 Element o.
 Elende v.
 Els m.
 Elve v.
 Emmer m.
 Engel m.
 Engte v.
 Enkel m.
 Ente v.
 Eppe v.
 Erf o.
 Erfgenaem m.
 Eridaen m.
 Ernst m.
 Erts m.
 Ervarenis v.
 Eifch m.
 Eskutiael o.
 Etmael o.
 Etna m.
 Etter m.
 Evangeli o.
 Evelo.
 Evenaer m.
 Eufraet m.
 Eure v.

Eu-

DER NAEMWOORDEN.

Eurotas m.
 Exempel o.
 Exemplæer o.
 Ezel m.

F v. F.
 Fabel v.
 Fael v.
 Faem v.
 Fakkell v.
 Feeft v. of o.
 Feil v.
 Fenix m.
 Fierte v.
 Filofoof m.
 Flerecyn o.
 Flefch v.
 Fleur m.
 Flits m.
 Fløers o.
 Fluit m.
 Fluweel o.
 Fok v.
 Fonk v.
 Form v.
 Fortuin v.
 Fransyn o.
 Fruit o.
 Fuik v.

G v. G.
 Gade v.
 Gading v.
 Gaef v.
 Gaerde v.
 Gal v.
 Galeas v.
 Galei v.
 Galery v.
 Galg v.
 Galioen o.
 Galm m.
 Gang m.
 Ganges m.
 Gans v.
 Gareel o.
 Garen o.
 Garf v.
 Garonne v.
 Garft v.
 Gas v.
 Gat o.
 Gate o.
 Gebedt o.
 Gebeente o.
 Gebergte o.
 Gebiet o.
 Gebit o.

R E G I S T E R.

Geblaet o.	Geestendom o.
Gebodt o.	Geete v.
Geboefte o.	Geheim o.
Geboomte o.	Geheimenis v.
Geboorte v.	Ghemelte o.
Gebou o.	Gehucht o.
Gebraet o.	Gejammer o.
Gebrek o.	Geit v.
Gebroet o.	Gekerm o.
Gebroetsel o.	Geklank o.
Gebrom o.	Geklater o.
Gebruik o.	Geklikklak o.
Gebulder o.	Gekrak o.
Gebulk o.	Gekryt o.
Gebuurschap o.	Gelaet o.
Gedacht o.	Gelach o.
Gedachtenis v.	Gelegenheit v.
Gedaente v.	Geleide o.
Gedans o.	Gelidt o.
Gedarmte o.	Geloei o.
Gedeelte o.	Geloof o.
Gedenkenis v.	Gelt o.
Gedierte o.	Geluit o.
Gedommel o.	Geluk o.
Gedrang o.	Gemael m.
Gedrocht o.	Gemael van <i>malen</i> o.
Gedruis o.	Gemalin v.
Gedult o.	Gember v.
Geessel m.	Gemeen o.
Geest m.	Gemeenschap v.

Ge-

DER NAEMWOORDEN.

Gemeente v.	Gestarte o.
Gemoed o.	Gesteen o.
Gemompel o.	Gesteente o.
Gemor o.	Gestoelte o.
Genade v.	Getal o.
Geneugte v	Getier o.
Genot o.	Gety o.
Gepeupel o.	Getoet o.
Geraemte o.	Getokkel o.
Geraes o.	Getommel o.
Gerammel o.	Getrappel o.
Gerecht o.	Getrippel o.
Gereetschap o.	Getrommel o.
Geryf of gerief o.	Getuigenis v.
Geroep o.	Gevaer o.
Gerucht o.	Gevaert o.
Geruisch o.	Geval o.
Geschal o.	Gevecht o.
Geschenk o.	Gevel m.
Geschil o.	Gevest o.
Geschrei o.	Gevlei o.
Geschrift o.	Gevoelen o.
Geschut o.	Geur m.
Geslacht o.	Gewaed o.
Gesp m.	Gewag o.
Gespan o.	Gewas o.
Gesprek o.	Geweer o.
Gespuis o.	Gewey o.
Gestalte v.	Gewelf o.
Gestaltenis v.	Gewelt o.

Ge-

R E G I S T E R

Gewest o.	Gordel m.
Geweten o.	Gordyn v.
Gewicht o.	Gout o.
Gewin o.	Graed m.
Gewisse o.	Graeffschap o.
Gewoel o.	Graen o.
Gewoonte v.	Graf o.
Gewout o.	Graft v.
Gewricht o.	Grain o.
Gezag o.	Gramschap v.
Gezang o.	Gras o.
Gezantschap o.	Greep v.
Gezicht o.	Grens v.
Gezin o.	Greppel v.
Gicht v.	Gryns v.
Gier m.	Grift v.
Gif v.	Gril v.
Gift v.	Grim v.
Gild o.	Groef v.
Gis v.	Groep v.
Git v. of o.	Groete v.
Glas o.	Groeze v.
Glimp m.	Gront m.
Gloet m.	Grontveft v.
Gloor of <i>glans</i> m.	Grootte v.
Glop o.	Grop v.
Glos v.	Gros o.
Godtsvrucht v.	Grouwel m.
Goedt o.	Guig v.
Gooi v.	Gruwel m.
Gooi voor een streek lants o.	Gul-

DER NAEMWOORDEN:

Gulden m.
 Gunst v.
 Gunstjagt v.

H v. H.

Ha v.
 Haeg v.
 Haegdis v.
 Haek v.
 Haen m.
 Haenekraei m.
 Haer of hair o.
 Haert m.
 Haervlecht v.
 Haes m.
 Haest m.
 Haet m.
 Hag v.
 Hagel m.
 Hak m.
 Hakkeney v.
 Hal of hel o.
 Halster m.
 Halm m.
 Hals m.
 Hamei v.
 Hamel m.
 Hamer m.
 Handel m.
 Handeling v.

Hant v.
 Hanteering v.
 Hantschoen m.
 Hantvatsel o.
 Hantvest v.
 Haring m.
 Harnas o.
 Harp v.
 Harpoen m.
 Hart o.
 Hartewee o.
 Hartogdom o.
 Have v.
 Haven v.
 Havik m.
 Hazelaer m.
 Hebrus m.
 Hecht o.
 Heerleky v.
 Heerschap o.
 Heerschappy v.
 Hef v.
 Hegh v.
 Heide v.
 Heidendom o.
 Heiligdom o.
 Hey v.
 Heil o.
 Heir o.
 Heirspits v.

Hek

R E G I S T E R

Hek o.	Hoest m.
Hekel m.	Hoeve v.
Hel v.	Hof voor <i>tuin</i> m.
Helft v.	Hof, voor <i>anla</i> o.
Helikon m.	Hok o.
Hellebaert m.	Hol o.
Helm m.	Honger m.
Helmet o.	Honig m.
Hemel m.	Honk o.
Hemt o.	Hont m.
Hemus m.	Hoofst o.
Hengst m.	Hoofdmanschap o.
Hennep o.	Hoogte v.
Herberg v.	Hoogtydt m.
Herfst m.	Hooi o.
Herfiebekken o.	Hoon m.
Heugenis v.	Hoop v.
Heup v.	Hop v.
Heuvel m.	Horen m.
Hiel v.	Horzel v.
Hinde v.	Hou m.
Hinder o.	Hout o.
Historie v.	Houwer m.
Hitte v.	Huif v.
Hoed m.	Hui v.
Hoede v.	Huik v.
Hoef m.	Huis o.
Hoefzyzer o.	Huisraedt m.
Hoek m.	Huit v.
Hoep m.	Huive v.

Halk

DER NAEMWOORDEN.

Hulk v.

Hulp v.

Hut v.

Huwlyk o.

J I.
v.

Jaer o.

Jaergetyde o.

Jagt v.

Jagt, een vaertuig o.

Jak o.

Jammer o.

Jaspis m.

Iber m.

Ida m.

Jeugt v.

Jicht v.

IJ o.

IJl v.

IJs o.

IJffel v.

IJver m.

IJvoir o.

IJzer o.

Ilias v.

Inboedel m.

Inborst v.

Inbrek m.

Ingewand o.

Inham m.

Inhoud m.

Inquisitie v.

Inridt m.

Int m.

Intrede v.

Inval m.

Invoer m.

Inzicht o.

Jodendom o.

Jong o.

Jonst of gunst v.

Jordaen v.

Jouw v.

Iser v.

Ister m.

Juk o.

K K.

v.

Kabinet o.

Kabbeljaeu m.

Kabouwter m.

Kaede v.

Kaeg v.

Kaei v.

Kaek v.

Kaep v.

Kaers v.

Kaert v.

Kacs v.

Kacts

R E G I S T E R

Kaets v.
 Kaf o.
 Kai, of kei m.
 Kajuit v.
 Kalander v.
 Kalf o.
 Kalmte v.
 Kam m. en v.
 Kameel m.
 Kamer v.
 Kamp m.
 Kampanje v.
 Kan v.
 Kancelery v.
 Kandeel v.
 Kandelaer m.
 Kans v.
 Kant m.
 Kanteel m.
 Kantoor o.
 Kap v.
 Kapitoel o.
 Kapittel o.
 Kappel v.
 Kar v.
 Karbonkel m.
 Kardinaelschap o.
 Karkant m.
 Karrabyn v.
 Karros v.

Kas v.
 Kaffie v.
 Kasteel o.
 Kastroor m.
 Kat v.
 Kattoen o.
 Keel v.
 Keer m.
 Keizerdom o.
 Kelder m.
 Kelk m.
 Kennip m.
 Kennis v.
 Kerk v.
 Kerker m.
 Kern v.
 Kervel v.
 Ketel m.
 Keten v.
 Keuke v.
 Keur v.
 Keur v.
 Kiel v.
 Kies v.
 Kieuw v.
 Kyf v.
 Kil m.
 Kim v.
 Kin v.
 Kint o.

Kist v.

DER NAEMWOORDEN.

Kift v.	Kluft v.
Kiftje o.	Kluwen v.
Kladde v.	Kneep v.
Klaeu m.	Kneppel m.
Klagt v.	Knie v.
Klay o. en v.	Knyf o.
Klank m.	Knik m.
Klap m.	Knods v.
Klaver v.	Knokkel v.
Klavier of klawier m.	Knoop m.
Kleed v.	Knop m.
Kleinoodt o.	Koe v.
Klem m.	Koegel of kogel m.
Klepel m.	Koek m.
Kleppar m.	Koekkoek m.
Kleur v.	Koelte v.
Klif o.	Koers m.
Klimop o.	Koets v.
Kling v.	Kog v.
Klink m.	Koker. v.
Klip v.	Koldar m.
Klis m.	Kolf v.
Klok v.	Kolk v.
Klomp m.	Kolom v.
Klont v.	Komeet v.
Kloof v.	Kommer m.
Klooster o.	Kompas o.
Kloot m.	Komst v.
Klop v.	Koncili o.
Klos m.	Koning m.

R E G I S T E R

Koningdom o.	Kraem v.
Konst v.	Kraen een vogel v.
Kooi v.	Kraft v.
Koocet o.	Krak m.
Kool v.	Krakkeel o.
Koon v.	Kramp v.
Koop m.	Krankte v.
Koopmanschap v.	Krans m.
Koor o.	Krat o.
Koord v.	Kreeft m.
Koorts v.	Kreek v.
Kop m.	Kreet m.
Koper m.	Kreits m.
Koppel o.	Kreuk v.
Korael o.	Krib v.
Koren o.	Kribbe v.
Korf o.	Krieken o.
Kork o.	Kryg m.
Kornet v.	Kring m.
Korst v.	Kristalyn o.
Kortou, of kartou v.	Krits m.
Kossem m.	Kroes m.
Kost m.	Kronyk v.
Kot o.	Kroon v.
Kou, of koy v.	Krooning v.
Koude v.	Kroos o.
Kout m.	Krooft o.
Kouter o.	Krop m.
Kracht v.	Kruik v.
Kraeg m.	Kruim v.
Krael v.	

Kruin

DER NAEMWOORDEN.

Kruin v.

Kruis o.

Kruit o.

Krul v.

Kudde v.

Kuif v.

Kuil m.

Kuit v.

Kunde v.

Kundschap v.

Kunne v.

Kunst v.

Kus m.

Kussen o.

Kust.

L L.

v.

Labyrinth m.

Lach m.

Ladder v.

Lade v.

Laegte v.

Laers v.

Lage v.

Lak m.

Laken o.

Lam o.

Lamp v.

Lamper o.

Landou v.

Lans v.

Lant o.

Lantaerne v.

Lantschap o.

Lasch v.

Last m.

Lastaedje v.

Laster m.

Laurier m.

Ledekant v.

Leem o.

Leen o.

Leer v.

Leest v.

Leet o.

Leurik m.

Leger o.

Ley v.

Lek o.

Lek, een rivier, v.

Lel v.

Leli v.

Lemmer o.

Lemmet o.

Lengte v.

Lening v.

Lente v.

Lerp v.

Les v.

R E G I S T E R

Lessenaer m.
 Letsel o.
 Letter v.
 Lettergreep v.
 Leven o.
 Leugen v.
 Leuze v.
 Lichaem o.
 Licht o.
 Lidt o.
 Liedt o.
 Lief o.
 Liefde v.
 Lier v.
 Lieverei v.
 Ly v.
 Lyf o.
 Lyftocht v.
 Lyk o.
 Lyn v.
 Lynie v.
 Lynwaet o.
 Lyft v.
 Lyfter v.
 Linde v.
 Linge v.
 Linnen o.
 Lip v.
 List v.
 Loef v.

Lof o.
 Log o.
 Logen v.
 Loire v.
 Lok v.
 Loksel o.
 Lommer v.
 Londt v.
 Lonk m.
 Loof o.
 Loogh v.
 Loon m.
 Loop m.
 Loot o.
 Loto.
 Lotery v.
 Lucht v.
 Luim v.
 Luiſter m.
 Luit v.
 Luk o.
 Luft m.

M ^{M.}
 v.
 Maeg v.
 Maegdom m.
 Maegſchap v.
 Maekelaer m.
 Maekſel v.

Mael

DER NAEMWOORDEN.

Mael v.	Mars v.
Maelydt v.	Masker o.
Maen v.	Maft m.
Maendt v.	Mat v.
Maere v.	Medecyn v.
Maes v.	Medogen o.
Maet v.	Meel o.
Maetschappy v.	Meenigte v.
Maexel o.	Meer o.
Magiftraet m.	Meefterschap v.
Magt v.	Mey m.
Majesteit v.	Meifken o.
May m.	Melk v.
Main v.	Memorie v.
Maluwe v.	Menfch m.
Mam v.	Merg o.
Mammon m.	Merk o.
Mander v.	Merkt v.
Mandt v.	Mes o.
Manganeel o.	Metael o.
Mangel o.	Middel o.
Manier v.	Midden o.
Mankop o.	Miede v.
Manna o.	Mier v.
Manflagt v.	Myl v.
Mantel m.	Myn v.
Mariolein v.	Myt v.
Markt v.	Myter m.
Marmer o.	Min v.
Marne v.	Mincius m.

R E G I S T E R

Mirt m.	Moft m.
Mis v.	Mot v.
Misbaer o.	Mou v.
Misbruik o.	Mout o.
Misdryf o.	Mozel v.
Misgreep m.	Mug v.
Misquaem o.	Muil m.
Mift m.	Munt v.
Modder m.	Musch v.
Moed m.	Musk v.
Moederflagt v.	Muskadel v.
Moeite v.	Muts v.
Moer v.	Muur m.
Moeras o.	Muzyk v.
Moes o.	Myrt, of Mirt m.
Moezel v.	
Mogentheit v.	N v. N.
Moker m.	Nacht m.
Mol v.	Nachtegael m.
Molen m.	Nadrुक m.
Mom v.	Naeld v.
Mompeling v.	Naem m.
Mond m.	Naekte v.
Monftering v.	Nagel m.
Moolyk m.	Nap m.
Moort m.	Nardus m.
Morgen m.	Nat o.
Morgenftond m.	Natuur v.
Mosket o.	Navel m.
Moffel v.	

Na-

DER NAEMWOORDEN.

<p>Nazaet m. Nazaetschap o. Nederlaeg v. Neen o. Neep v. Neere v. Nek m. Nekker m. Nektar m. Nering v. Nest o. Net o. Nevel m. Neus m. Niet o. Nydt m. Nyl m. Noodt m. Noorden o. Noot v. Nootdruft v. Nootweer v. Nop v. Not o. Nuk v. Nut o.</p>	<p>Oaxes m. Oceaen m. Oder v. Oeffening v. Oest m. Oever m. Offer o. Offerhande v. Oievaer m. Oir o. Oirsprong m. Oktroi o. Olie v. Olyf m. Olimp. Olm m. Ondank m. Ondergang m. Onderhout o. Onderscheit o. Onderftant m. Onderwys o. Ondier o. Ongedierte o. Ongelyk o. Onkunde v. Onleede v. Onlust m. Onrust v. Ontbyt m.</p>
---	--

O v.

O.

R E G I S T E R

Ontfang m.	Opzet o.
Onthiet o.	Opzicht o.
Ontsteltenis v.	Orakel o.
Ontucht v.	Orde v.
Ontwerp o.	Orgel o.
Ontzeg o.	Orkaen m.
Ontzet o.	Os m.
Ontzig o.	Offa m.
Ooft o.	Oude v.
Oog o.	Ouderdom m.
Oogelyn o.	Oven m.
Oogenblik m.	Overdaet v.
Oogmerk o.	Overleg m.
Oogft m.	Overschot o.
Oor o.	Overtoom m.
Oorber m.	Overvloedt m.
Oord m.	Outer o.
Oordeel o.	
Oorlof m.	P P.
Oorlog o. m. v.	P v.
Oorsprong m.	Padde v.
Oorzaek v.	Padt o.
Ooft o.	Padus, of Po m.
Ootmoed m.	Pael m.
Ooven m.	Paer o.
Opbrek m.	Paerdt o.
Opdragt v.	Paerle v.
Open, of opening o.	Paerlemoer o.
Opening v.	Pais m.
Oproer m.	Pak o.

Pak-

DER NAEMWOORDEN.

Pakkaedje v.	Penseel o.
Paleis o.	Perk o.
Paley v.	Perket o.
Palissade v.	Perruik, of paruik v.
Palm m.	Pers v.
Palts m.	Perfoon m.
Pan v.	Perfoonaedje v.
Pandt o.	Pest v.
Panneel o.	Petard m.
Panser o.	Petercelie v.
Papier o.	Piek v.
Paradys o.	Py v.
Parkement o.	Pyl m.
Pakket o.	Pylaer m.
Parnas m.	Pylkoker m.
Pars v.	Pyn, een boom m.
Part v.	Pyn, smart v.
Party v.	Pit o.
Partyschap v.	Plaeg v.
Pas o.	Plaet v.
Pavane v.	Plaets v.
Paveljoen o.	Plakkaet o.
Pausdom o.	Planeet v.
Pees v.	Plank v.
Peil o.	Plantagie v.
Pekel v.	Plas m.
Pelion m.	Plat o.
Pellikaen m.	Pleit o.
Pen v.	Plek v.
Penning m.	Plicht m.

R E G I S T E R

Ploeg m.
 Ploy v.
 Plonderaedje v.
 Pluim y.
 Pluimaedje v.
 Po m.
 Poel m.
 Poëzy v.
 Poley v.
 Pols m.
 Ponjaert m.
 Pont o.
 Poort v.
 Poortael o.
 Poos v.
 Poot m.
 Pop v.
 Populier m.
 Post m.
 Pottaedje v.
 Pracht v.
 Prael v.
 Praet m.
 Prang v.
 Preek v.
 Prieel o.
 Priesterdom o.
 Priesterschap o.
 Prys m.
 Prikkel m.

Prinsdom o.
 Prinsfelyn o.
 Privilegie o.
 Proef v.
 Profecy v.
 Pronk m.
 Pruike v.
 Pruim v.
 Psalm m.
 Puy v.
 Puik o.
 Puin o.
 Punt o.
 Purmer v.
 Purper o.
 Put m.
 Pyramide v.

Q.

Q v.
 Quaedt o.
 Quael v.
 Quel v.
 Quellaedje v.
 Quelling v.
 Quetsuur v.

R.

R v.
 Radt o.

Rae

DER NAEMWOORDEN.

Rae v.
 Raedt m.
 Raedtsfel o.
 Raet v.
 Ragh o.
 Rak o.
 Ram.
 Ramp m.
 Rand m.
 Rank v.
 Ranket o.
 Ransoen o.
 Rappier o.
 Rave v.
 Ravelyn o.
 Reael m.
 Recht o.
 Rechte v.
 Rede v.
 Ree, of rae v.
 Reede v.
 Reep m.
 Reet v.
 Regel m.
 Regiment o.
 Regen m.
 Regenvlaeg v.
 Regering v.
 Rei m.
 Reiger m.

Reis v.
 Rekenschap v.
 Ren m.
 Rente v.
 Rest v.
 Reuk m.
 Reutel m.
 Rhosne v.
 Rib v.
 Ridderschap v.
 Riem m.
 Riet v.
 Rif o.
 Ry v.
 Ryk o.
 Rykdom m.
 Rym.
 Ryn m.
 Ryp m.
 Rys v.
 Ring m.
 Rift v.
 Rit m.
 Robyn m.
 Roede v.
 Roef v.
 Roem m.
 Roemer m.
 Roep m.
 Roer o.

Roer-

R E G I S T E R

Roerom m.
 Roest m.
 Rogge v.
 Rok m.
 Rol v.
 Romp m.
 Rond o.
 Rondas v.
 Rondeel o.
 Roof m.
 Rook m.
 Room m.
 Roomer m.
 Roos v.
 Rooster m.
 Roozelaer m.
 Roozengaert m.
 Ros o.
 Rot o.
 Rois v.
 Ru m.
 Rug m.
 Ruigte v.
 Ruy v.
 Ruiker m.
 Ruim m.
 Ruin m.
 Ruit v.
 Ruitery v.
 Rul o.

Rymoer o.
 Ryn m.
 Rust v.
 Rusting v.

S v. S.

Sabel m.
 Saizoen o.
 Sacrament o.
 Sakristy v.
 Salet o.
 Sanhedrin m.
 Saone v.
 Sap o.
 Sarnus m.
 Satyn o.
 Saus v.
 Schacht v.
 Schaede v.
 Schaeduw v.
 Schaekbert o.
 Schael v.
 Schaemte v.
 Schaep o.
 Schaer v.
 Schakel v.
 Schandael o.
 Schande v.
 Schans v.

Schat

DER NAEMWOORDEN.

Schat m.
 Schavot o.
 Scheel o.
 Scheering v.
 Schel v.
 Schelde v.
 Schelling m.
 Schelp m.
 Schemering v.
 Schenkkaedje v.
 Schenkel v.
 Schennis v.
 Schepfel o.
 Schepter m.
 Scherf v.
 Scherm m.
 Schermer v.
 Scherp o.
 Schets v.
 Scheur v.
 Scheut m.
 Schicht m.
 Schyf v.
 Schyn m.
 Schik m.
 Schilt m.
 Schim v.
 Schimp m.
 Schip o.
 Schoen m.
 Schoft v.

Schok v.
 Schoof v.
 School v.
 Schoorsteen v.
 Schoot m.
 Schop v.
 Schor o.
 Schorpioen o.
 Schors v.
 Schotel v.
 Schou, of pont v.
 Schouburg m.
 Schouder v.
 Schoufel o.
 Schraeg v.
 Schraep v.
 Schreede v.
 Schrreuw m.
 Schreumte v.
 Schrift v.
 Schryn o.
 Schriftuur v.
 Schrik m.
 Schubbe v.
 Schuim o.
 Schuit v.
 Schulp m.
 Schult v.
 Schup v.
 Schuur v.

Seine

R E G I S T E R.

Seine v.	Sluik v.
Serpent o.	Sluis v.
Sex v.	Smaed v.
Sieraedt o.	Smaek m.
Siere v.	Smak m.
Sikkel v.	Smart v.
Simois m.	Smeer o.
Slack o.	Smet v.
Slaep m.	Smids v.
Slag m.	Smook m.
Slag, of foort o.	Snab v.
Slak v.	Snaer v.
Slang v.	Sneb v.
Slede v.	Snedev.
Sleet v.	Sneeu m. v. en o.
Slekv.	Snip v.
Sleter m.	Snirs m.
Sleur v.	Snoer o
Sleutel m.	Snof m.
Slib o.	Snuit m.
Slyk o.	Som v.
Slym o.	Somme v.
Slik o.	Sonnet o.
Slinger m.	Soort v.
Slip v.	Sop o.
Sloep v.	Spaa v.
Slof v.	Spanfel o.
Sloot v.	Sparen o.
Slot o	Specht m.
Sluier m.	Speeltuig o.

Speen

DER NAEMWOORDEN.

Speen v.	Spraey v.
Speer v.	Spraek v.
Spel o.	Spree v.
Speld v.	Sprey v.
Spelonk v.	Spreuk v.
Spelt v.	Spriet m.
Sperwer m.	Spring m.
Spiegel m.	Sprong m.
Spier v.	Spruit v.
Spiets v.	Spuy o.
Spyker m.	Spuyt v.
Spys v.	Stadt v.
Spyt v.	Stadhouderfchap o.
Spil v.	Staef v.
Spin v.	Staek m.
Spinnekop v.	Stael o.
Spinrok m.	Staert m.
Spinrokken o.	Staet m.
Spit o.	Staetsy v.
Spits v.	Staf m.
Spleet v.	Stal m.
Splits v.	Stam m.
Spoedt v.	Stand m.
Spoel v.	Standaert m.
Spon v.	Stang v.
Sponde v.	Stap m.
Spongi v.	Stapel m.
Spook o.	Star v.
Spoor o.	Stede v.
Spot m.	Steek m.

Stell.

R E G I S T E R

Stell m.	Strael m.
Steen m.	Straet v.
Steiger m.	Straf v.
Steilte v.	Strandt m. v. en o.
Stel m.	Streek v.
Stellaedje v.	Streelsel o.
Stem v.	Streng v.
Steng v.	Stribbeling v.
Sterfte v.	Strydt m.
Sterkte v.	Strik m.
Stern m.	Stroo o.
Steven m.	Stroom m.
Steun m.	Strop m.
Sticht o.	Strot m.
Stier m.	Struik m.
Stift v.	Struis m.
Styl m.	Studi v.
Stilte v.	Stuip v.
Stoel m.	Stuiver m.
Stoep v.	Stuk o.
Stoet m.	Stulp v.
Stof v.	Stut m.
Stok m.	Stuur o.
Stolp v.	Stuurplecht v.
Stomp v.	Suiker v.
Stond m.	Synode o.
Stoof v.	
Stoot m.	
Stopfel o.	
Storm m.	

T v. **T.**

Tabbaert m.

Taeg

DER NAEMWOORDEN.

Taeg m.	Tempe v. en o.
Taek v.	Tempel m.
Tael v.	Temper m.
Tafel v.	Tent v.
Tafereel o.	Tepel m.
Tak m.	Tergfel o.
Talent m.	Terwe v.
Talmud m.	Testament o.
Tandt m.	Teug v.
Tang v.	Teugel m.
Tap m.	Text m.
Tapyt o.	Thymber m.
Tarwe v.	Thyrs m.
Tas m.	Tiber m.
Tasch v.	Tier v.
Tast m.	Tiger, een rivier of dier m.
Teeken.ing v.	Tyber m.
Teelingk m.	Tyding v.
Teelt v.	Tydt m.
Teems m.	Tyn m.
Teen m.	Tytel m.
Teering v.	Timavus m.
Tegenweer v.	Timmeraetje v.
Teiken, of Teken o.	Tin o.
Teil v.	Tinne v.
Teirling, of teerlingm.	Tintel o.
Teken, of Teiken o.	Titel m.
Tel v.	Toeleggh m.
Telg v.	Toert v.

R E G I S T E R

Toefel m.	Trans m.
Toets m.	Ttant m.
Toeverlaet m.	Trap m.
Toeyerzicht v.	Trechter m.
Toevlucht v.	Tredt m.
Toevoer m.	Trek m.
Toezegeh m.	Trezoor o.
Toezicht v.	Triomf m.
Togt m.	Troch m.
Tol m.	Troef v.
Tombe v.	Troep m.
Ton v.	Trom v.
Tonder o.	Trommel v.
Tooneel o.	Tromp v.
Tong v.	Trompet v.
Toog v.	Troni v.
Tooy v.	Tronk m.
Toom m.	Troon m.
Toon m.	Trooft m.
Tooren m.	Tros m.
Toorn m.	Trots m.
Toorts v.	Trou v.
Top m.	Tucht v.
Toppet o.	Tui v.
Torn m.	Tuig o.
Tors m.	Tuil m.
Tortel v.	Tuin m.
Tou o.	Tuit v.
Traen v.	Tuk m.
Trali v.	Tulbant m.

Tulp

DER NAEMWOORDEN.

Tulp v.	Vat o.
Turf m.	Uchtent m.
Turkois o.	Vecht v.
Tweedraght v.	Vedel v.
Tweespalt v.	Veder v.
Twente v.	Vederbos m.
Twyffel v.	Vee o.
Twist m.	Veeg m.

V v. **V.**

Vacht v.	Veem v.
Vaderslagt m.	Veen o.
Vaeg v.	Veer o.
Vaek m.	Veertel o.
Vaen v.	Veete v.
Vaendel o.	Veil o.
Vaers o.	Vel o.
Vaert v.	Velt o.
Vaerze v.	Veluw v.
Vak o.	Ven v.
Val m.	Vendel o.
Val om ict in te van-	Venyn o.
gen v.	Venster v. en o.
Valk m.	Verbant o.
Valreep v.	Verblyf o.
Vangst v.	Verbodt o.
Var m.	Verbont o.
Vaste v.	Verbrek o.
	Verdek o.
	Verdienste v.
	Verding o.
	Verdrag o.

R E G I S T E R

Verdriet o.	Verwe v.
Verf v.	Verzierfel o.
Vergetenis v.	Verzoek o.
Vergif o.	Verzuim o.
Vergiffenis v.	Vesper v.
Vergryp o.	Vest v.
Verhemelte o.	Veulen o.
Verlaet o.	Uier m.
Verlang o.	Vier o.
Verlangen o.	Vierkant o.
Verlies o.	Vierschaer v.
Verlof o.	Vyantschap v.
Verloop o.	Vyg v.
Vermaeck o.	Vyl v.
Vermaen o.	Vyver m.
Vermoeden o.	Vin v.
Vermogen o.	Vinger m.
Vernis o.	Vingerling m.
Vernuft o.	Visch m.
Verraet o.	Uitgang m.
Verrekyker m.	Uitgift v.
Verschiet o.	Uitham m.
Verschil o.	Uitlegger, een Vaer- tuig m.
Verflag o.	Uitschot o.
Versprek o.	Uitstek o.
Verstand o.	Uitstel o.
Vertoog o.	Uitvaert v.
Vertrek o.	Uitvoer m.
Vervolg o.	Vlaeg v.
Verwantschap o.	

Vlaeg

DER NAEMWOORDEN.

Vlag v.
Vlak o.
Vlakte v.
Vlam v.
Vlecht v.
Vleesch o.
Vlegel m.
Vlek v.
Vlerk v.
Vleugel m.
Vlie o.
Vlieg v.
Vlies o.
Vliet m.
Vlym v.
Vlyt v.
Vloed m.
Vloek m.
Vloer m.
Vlogel m.
Vlok v.
Vlooi o.
Vloot v.
Vlucht v.
Universiteit v.
Vocht o.
Voeder o.
Voedsel o.
Voeg v.
Voeraedje v.

Voet m.
Voetsal m.
Vogel m.
Volk o.
Volop o.
Vond m.
Vondeling m.
Vonk v.
Vonnis o.
Vont v.
Voogdy v.
Voorburg m.
Voordeel o.
Voorhael v.
Voorhof o.
Voornemen o.
Vorraet m.
Voorspook o.
Voorspraek v.
Voorstel m.
Voortogt m.
Voorwaerde v.
Vore v.
Vork v.
Vorm m.
Vorsch m.
Vorst m.
Vorstendom o.
Vos m.
Vouw v.

R E G I S T E R

Vracht v.
 Vraeg v.
 Vrede m.
 Vreemdeling m.
 Vreemte v.
 Vrees v.
 Vreugt v.
 Vrientschap v.
 Vryaedje v.
 Vryburg m.
 Vrydom m.
 Vroedschap v.
 Vrouwentimmer o.
 Vrouwensck m.
 Vrucht v.
 Vuilnis v.
 Vuiſt v.
 Vulte v.
 Uur v. en o.
 Vuur o.
 Vuurs, of Vuirs v.

Waeke v.
 Wael v.
 Waen m.
 Waer v.
 Waerande v.
 Waerde v.
 Waerdy v.
 Waerom m.
 Waes m.
 Waeffem m.
 Wagen m.
 Wal m.
 Walge v.
 Walmte v.
 Wandel m.
 Wandt m.
 Wang v.
 Wanſchepſel o.
 Want o.
 Wantrouwen o.
 Wapen o.
 War o.
 Warmte v.
 Waſch o.
 Waſchbadt o.
 Wasdom m.
 Wat o.
 Water o.
 Waterspuit v.
 Webbe o.

W v. **W**
 Wacht v.
 Wadde o.
 Waede v.
 Waeg v.
 Waejer m.

Wed

DER NAEM WOORDEN.

Wed o.	Welstandt m.
Wedde v.	Wenk m.
Weder o.	Wensch m.
Wederga v.	Werf v.
Wederfpalt v.	Werk o.
Wee o.	Werrelt v.
Weedom m.	Wet v.
Week v.	Wezen o.
Weelde v.	Wezel m.
Weenigte v.	Wezer v.
Weer v.	Wicht o.
Weerelt v.	Wieg v.
Weerom o.	Wiek v.
Weerfmaek m.	Wiel o.
Weerfuit m.	Wieling o.
Weerzien m.	Wier o.
Weet v.	Wierook m.
Wetenschap v.	Wyf o.
Weezer v.	Wyk v.
Wegh v.	Wyl v.
Weide v.	Wyn m.
Wey of huy v.	Wyngaert m.
Weinigte v.	Wynkan v.
Weirdt v.	Wynrank v.
Weite v.	Wynftok m.
Wel v.	Wysgeer m.
Weldaet v.	Wyffel m.
Wedspel o.	Wyte v.
Wellekoom m.	Wytte v.
Welluft m.	Wyzə v.

R E G I S T E R

Wyzer m.
 Wil m.
 Wilg m.
 Wilt o.
 Wiltbraet o.
 Wiltvangk o.
 Wimpel m.
 Wind m.
 Windvang m.
 Winkbraeu v.
 Winkel m.
 Winket o.
 Wining v.
 Winst v.
 Winter m.
 Wip v.
 Wissel v.
 Wit o.
 Woede v.
 Woeker m.
 Woestyn v.
 Wol v.
 Wolf m.
 Wolfmutſ v.
 Wolk v.
 Wond v.
 Wonder o.
 Woon v.
 Woort o.

Worm m.
 Worp m.
 Worppiek m.
 Wortel m.
 Wout o.
 Wouw v.
 Wraek v.
 Wrevel m.
 Wrok m.

X v. **X.**
 Xanthus m.

Y v. **Y.**
 Yzoop m.

Z v. **Z.**
 Zadel m.
 Zaedt o.
 Zaeg v.
 Zaek v.
 Zael v.
 Zaen v.
 Zak m.
 Zalve v.

Zandt

DER NAEMWOORDEN.

Zandt o.	Zilver o.
Zang m.	Zin m.
Zat o.	Zinnepop v.
Zede v.	Zoen m.
Zee v.	Zog o.
Zeel o.	Zolder m.
Zeer o.	Zomer m.
Zeeschuim o.	Zon v.
Zeeſteiger m.	Zonde v.
Zege v.	Zondt v.
Zegel o.	Zoode v.
Zegen m.	Zool v.
Zeil o.	Zoom m.
Zeilaedje v.	Zorg v.
Zein v.	Zout o.
Zeiffen v.	Zucht o.
Zelk v.	Zuigeling m.
Zenuw v.	Zuil v.
Zerk m.	Zuivel o.
Zet m.	Zult o.
Zetel m.	Zwaey m.
Zeug v.	Zwaen v.
Zeuny v.	Zwaert o.
Zicht v.	Zwaerte v.
Ziekte v.	Zwaluw v.
Ziel v.	Zwang m.
Zyde v.	Zwarm m.
Zyp v.	Zwavel v.

REGISTER der NAEMWOORDEN.

Zweemfel o.

Zweep v.

Zweer v.

Zweet o.

Zwerk o.

Zwier m.

Zwym v.

Zwyn o.

Zwoort o.

BRIEF

B R I E F
V A N D E N H E E R E
ARNOLD MOONEN
A E N D E N O P S T E L L E R
DEZER AEN MERKINGEN
O V E R D E
S C H E T S E
D E R
NEDERDUITSCH E S P R A E K K U N S T ,
onlangs in de Latynsche tale uitgegeven.

B R I E F
V A N D E N H E E R E
ARNOLD MOONEN
A E N D E N H E E R E
DAVID VAN HOOGSTRATEN.
O V E R D E
S C H E T S E
D E R
NEDERDUITSCH E S P R A E K K U N S T ,
onlangs in de Latynsche tale uitgegeven.

M Y N H E E R ,

EIndelyk koöme ik my ontlasten van eene langduurige verplichtinge om Uwē Ed. hartelyk te bedanken voor het openbaer blyk Uwer hoogachtinge voor onze vrientſchap, de Opdragt der Taelbeſpiegelingen van Uwen Vrient aenmy; maer zoo, dat

dat ik my teffens fterk gepraemt en genoodzaekt of lievet verleegen vinde, om te gelyk op Uwe Ed^{ts} verzoek, in deezen voor een bevel van my gehouden, myne gedachten over dit gefchrift op eene zedige wyze te openbaeren. Voor eerft dan Uwen Vrient en lantsman, Dortenaer of Rotterdammer, zeggende, dat hy verfcheidene goede dingen in zyn werk gefelt heeft, meene ik echter, dat 'er veele in zyn, die de toets niet wel verdraegen kunnen, immers myne toeftemming geenszins bekoomen. Al ftae ik daerenboven Uwen Vrient toe, dat 'er een onderscheit kan en moet gemaakt worden tuffchen de gemeene Tael en Spraekvorm, die by hem *Dialectus Metaplasmatica* genoemt wordt; dat ook de beginsfels, *elementa*, in de gemeene Tael moeten onderweezen worden; ik durve nochtans het onderwys daer van gansch niet haelen uit de Nederlantfche Overzettinge des Bybels, hoe goet gekeurt van des Lants Hooge Maghten; doch (dat wel aen te merken is) niet omtrent de Letterkunft in de Vertaelinge gebruikt, maer omtrent de vertaelde zaeken, uit het Hebreufch en Griekfch in het Nederduitsch getrouwelyk overgebracht. Want hoewel Uw Vrient dit uitmuntend werk zoo hoog zet, dat hy het in de Voorrede noeme *Grammatico sphalmate ut quod maxime*

A. M O O N E N.

vacuum, en in het boek zelf pag. 19. *Errore, ni fallor, absque ullo*, omtrent de geslachten nochtans schynt my het tegendeel toe, en dat de Taelmannen zich onderling op veele plaetsen tegenspreken, en daerom de Vertaeling zich zelve alomme niet gelyk zy. Het geen my ook geen wonder geeft; die weete, dat de Overzettere ende Keurmeesters der Overzettinge niet alle geboorene Nederlanders geweest zyn, en, zoo al Nederlanders, niet uit een en het zelve geweest der Nederlanden.

Om van den *solacismus* niet te spreken, dien Uw Schryver in de Staeten, in den Raet en het Hof, en in de Overheden voor goet keurt, als eenen verhevenen en majestetryken schryffstyl, en in anderen naer verdienste wraekt, pag. 23, 23. die echter hier blat by blat voorkoomt, hoe wordt hier niet het eene en het zelve woort nu manlyk, dan vroulyk, en dan weder onzijdigh gevonden? Zy breeken *myn pat* af, leest men, Job xxx. 13. daer *pat* onzijdigh is; gelyk ook Ps. xvi. 11. xix. 6. &c. En wederom, Uw woort is een licht voor *mynen pat*; allen *valschen pat* hebbe ik gehaet. Ps. cxix. 105, 128. daer *pat* manlykis. Tot den Godt *des blyschaps*, Ps. xl-iii. 4. stelt *blyschap* manlyk, daer met *alle blyschap*, Ps. xlv. 16. toont, dat het

vrou-

6 B R I F F V A N

vroulyk zy, gelyk ook, Het hoogste *myner blyfchap*, Pf. cxxxvii. 6. In *eene reye*; Pf. xxx. 12. maekt *rey* vroulyk; dat manlyk is, 1 Sam. xxix. 5. Van welken zy *in den reye* antwoordden. *Het fcepter* uws koningryks is onzydigh, Pf. xlv. 7. en manlyk in, De Heer zal *den fcepter* zenden. In, *Zoekt de vrede*, Pf. 34. 15. is *vrede* vroulyk; als ook 2 Kron. 15. 5. Ezz. 9. 12. En, *Jag den vrede* na, Heb. 12. 14. manlyk; gelyk ook Pf. 37. 11: 41. 10: 119. 165. In, Gy zult *de draeke* vertreedden, Pf. 91. 13. is *draeke* vroulyk, die manlyk is, Openb. 12. 7, 13, 16: 13. 2, 4: 16. 13: 20. 2. 't *Geblaes van uwen neuze*, Exod. 15. 8. maekt *neus* manlyk, als ook Num. 11. 20. Deut. 33. 19. dat vroulyk is in 't *Geblaes zyner neuze*, Job. 4. 9. gelyk ook Pf. 18. 9, 16. *Haeren overschot*, Pf. 17. 4. is manlyk; dat evenwel onzydigh is, Num. 31. 32. *Het overschot des roofs*, en elders. *De nacht aen den nacht*, Pf. 19. 3. maekt *nacht* vroulyk, dat nochtans manlyk is, als Gen. 1. 16, 18. Pf. 6. 7. *Den ganschen nacht*. *De dagh aen den dagh*, Pf. 19. 3. daer *dagh* manlyk is; dat als vroulyk voorkomt, Job. 38. 23. *Tot de dagh* des ftryts.

Wat zal ik zeggen van het ongelyk gebruik van *zich* en *hem* of *hen* in beide getallen?

len? Dat Adam en Eva *zich* schorten maekten, dat Adam *zich* verbergde, dat de koningen *zich* famenvoegden, en Abraham *zich* ter aerde boog, Gen. 3. 7, 8: xiv. 3: 18. 2. is wel gezegt; maer quaelyk die *hen* zetten. Pf. 3. 7. Zy deelen onder *hen*, alle einden zullen *haer* bekeeren, Pf. 22. 19, 28. hebben *haer* uitgestrekt. Pf. 25. 17. daer *zich* most staen.

Hoe zondigt ook deeze Vertaeling tegens den eersten regel van uwen Vrient, c. 14. *Indicativi temporis praesentis characteristica est vocalis e absque exceptione?* daer men leeft, Ik *verwacht* u, Pf. 25. 21. Eending *heb* ik begeert, Pf. 27. 4. Ik *zoek* uw aengzicht, Pf. 27. 2. Tot u *roep* ik, Pf. 28. 1. Op u *betrouw* ik, Pf. 31. 2. Het geen ik niet en *weet*. Pf. 35. 11.

Op deeze geauctoriseerde tale van uwen Vrient is dan zoo veel staet niet tē maeken, als Zyne Ed. voorgeeft, en wy wel hartelyk zouden wenschen; voornaemelyk, als men overweegt, hoe de Voorzettingen daer de Naemwoorden in den derden Naemval beheerschen; gelyk *Tuschen* uwen *zaede*, Gen. 3. 15: 17. 7, 10. *Onder den volke*, Pf. 94. 19. voor, *Zaet, volk, beelt, woort*.

Meer zal ik, schoon ik *kan*, hier niet byvoegen, opdat ik niet schyne deeze Overzetting de allerbeste ten opzichte der zaeken,

af te keuren uit oirzaeke der uitdrukkingen, zoo ftrydigh tegens her gebruik en de reden, als zich zelve ongelyk.

Van Junius, wiens boek van de Schilderkonst der Antyken door Uwen Vrient tot voorschrift van eenen goeden en vloeienden schryfstyl in onze gemeene taele gemaekt wordt, gevoele ik met zynen Voorredenaer en Zusters zoon, Jan de Brune de Jonge, dat hy een Man zy, die onze tael wel verstaet, niet in haer oppervlies, maer wiens kennisse dringt tot den gront toe, als de schoonheit van eenen diamant; dat in zyne woorden niet de minste schaduwe van gemaektheit bemerkt worde; dat alles glad, effen, eenparigh zy; dat 'er geene plaetse vinde iet dat knobbeligh, puntigh of breukigh zy. Waerom hy ook onder de navolgbaere schryvers, myns oordeels, den leerlingen wel magh aengepreezen worden, boven veele hedensdaegsche, indien men eenige kleenigheden over het hoofd zien leere myden; als het gebruik van den Noemer voor den Aenklager, hier doorgaens voorkomende, het misbruik einiger Voornaemwoorden, de overtolligheit der letteren in de spellinge, de vermengeling der Geslachten in de Zelfstandige en Byvoeglyke Naemwoorden, en diergelyke. Waer van de voorbeelden niet behoeven opgehaekt te worden.

De

De Groots Inleiding tot de Hollantsche Rechtsgeleertheit is in mynen boekschat niet. En daerom oordele ik dien doorluchtigen man geenszins; die, zoo hy zich zelve gelyk is, en de zuiverheit van taele in het Nederlantsch, gelyk in het Latyn, bewaert, een Fenixschryver is. Dat voor allen Uwe Ed. niet onbekent is.

Nu zal ik tot het geschrift zelf, en de Aenmerkingen, daer over hier en gins gevallen, voortgaen. De zeste Regel pag. 16. staet my niet aen; en ik stelde liever, dat zommige deezer Naemwoorden van twee Geslachten of twyffelachtigh zyn, dan dat ik *het vink* en *het haes* zoude zetten.

Op den zevenden regel, die eenige Naemwoorden, als ingekorte en afgesneedene, voordraegt, en van het zelve Geslachte met hunne oirsprongkelyke, als *Uw Vrient* voorgeeft, dunkt my het tegendeel de waerheit. Want van *armoet*, *ootmoet*, *vlyt*, *weelde*, *deugt*, *voorspoet*, *ernst*, *aendacht*, *rou*, &c. koomt *armoedigh*, *ootmoedigh*, *vlytigh*, *weeldigh*, *deugtachtigh* of liever *deugdelyk*, *voorspoedigh*, *ernstigh*, *aendachtigh*, *rowwigh* &c. En van deeze Byvoeglyke worden weder Zelfstandige Naemwoorden afgeleidt; als *armoedighheit*, *ootmoedighheit*, *vlytighheit*, *weeldighheit*, *deugtachtighheit* of liever *deugdelykheit*, *voorspoedighheit*, *ernstighheit*, *aendachtighheit*, *rowwighheit*, &c. hoe-

wel deeze alle niet, of niet even zeer, in het gebruik zyn.

Op pag. 17. Het gevoel, geblaes &c. van gevoelde, geblaesde &c. zegge ik niet anders, dan dat gevoel, geblaes &c. vry veel verschillen van gevoelde, geblaesde of geblazene; dewyl de eerste eene daet of bedryf betekenen, de leste Lydende Deelwoorden zyn. Het geen ook aengemerkt moet worden op den ondersten regel pag. 59. gegeef, geschryf, bedryf, voor gegeefd', geschryfd', bedryfd' by Nalaet stellende.

Op pag. 18. *Abbreviata per simplicem apocopen sunt nobis masculina*, dient dit tot antwoord, dat deeze stelling niet waer is, dewyl Uwe Ed. en ik weten, dat deeze Zelfstandige Naemwoorden alleen van de Gebiedende Wyze in de Werkwoorden worden afgeleidt; dat ook de tweede niet altyt waerachtigh is; naerdien men ook zegt, *de min, de vlek, de smet, de plaeg, de vraeg, de zucht, de vlucht, de smart* &c. ten waere men alle deeze Naemwoorden wilde houden voor oirsprongkelyke, waer van hunne Werkwoorden afgeleidt worden.

Op pag. 21. *Omnia nostra appellativa existisse in e*, zegge ik, dat dit ook niet kan beweezen worden. Om van de Rymkronyke te zwygen, in wiens Voorrede *Bedwank, gank, kloester, lant, gepens, man, waerheit* alleen

leen gevonden worden ; gelyk op de eerste blatzyde van het werk zelf, *stroem*, *Scheltt*, *volk*, *ryk*, *hoefstat*, *jaer*, *keizer*, *gewelt*, *vel*, *gast*, *hant*, *zweert*, *viant*; in de Moedertalen der onze, de Gothische, Outfranksche, en Engelfaxische vindt men alleen in het Gebet des Heeren, *Atta*, *Fater*, *Fa'der*, *namo*, *nama*, *wilga*, *willo*, *willa*, *blais*, *blaf*, *brot*, *dag*. Maer *verkeerings*, *roerings* wordt niet gezet, dan voor het Nazetsel *halve*; als in *verkeerings halve*, *roerings halve*. Ander zet men in den Teeler, *der verkeeringe*, *der roeringe*.

Dat in de oude tyden, als pag. 22. gezegt wordt, de uitgang der Zelfstandige Naemwoorden in het Meervouwich Getal in eene *e* geweest zy, schynt ook niet waerachtigh te zyn. Want de Gothen en Engelfaxen eindigen die in eene *M*. In het Gebet des Heeren vindt men *Himinam*, *heofmum*, *skulam*, *gyltendum*. By den Abt Willeramus en in zyne Outfranksche Vertaelinge van Salomons Hoogliet vindt men *zalvon*, *jungfrouwan*, *sielan*, *genathan*, *herebergan*. De Rymkronyk, het outste geschrift in onze gewesten, spreekt in de Voorrede alleen van *zinnen*, *graven*, *jaeren*, *lieden*, *yeesten*, *tiden*, *landen*, *lantsheeren* in het Meervouwige Getal. En ik wenschte, dat Uw Vrient uit onze Overzettinge eenige plaetsen tot zyn bewys had bygebraght. Want ik meene, dat

verffene, schoon het in twee drukken van Ps. XII. 10. voorkomt, een misflag is, voor verffenen.

Pag. 24. wordt gezegt, *Adjectivorum vulgaris terminatio ab omni aeo in e.* Dit wordt ook van my ontkent. Want men zegt met het Onbepaelde Geslachtwoort, *Een goet man, een wys heer, een ryk burger, een vroom ridder, een getrou knecht, een jong kint, een groot dorp, een wilt zwyn.* Of zegt men, *Godt is goede, de vrou is doode, myn zoon is kranke?* De Rymkronyk gewaegt fol. 2. van *wreet, stark, quaet, menich, goed Kerstyn, vast, kont, Heiden, stout, Ingels, geboren, verloren, &c.*

Op pag. 26. stelt Uw Vrient, *Gentilium characteristica est, naer*; maer quaelyk. Want zoo moft men zeggen, *Brusselenaer, Hamburgenaer, Middelburgenaer, Deventerenaer, Oudenaerdersnaer, Konstantinopolenaer, Gelukstattenaer, &c.* Ook gaen de *Gentilia* in er uit; als, *Athener, Romer, Kamper, Stokholmer, Danzicker, Harderwyker.* die van lantschappen afgeleidt worden, hebben verscheide- ne uitgangen; als myne Spraeckkunst aantoot.

Ibid. *Ke in je mutato.* Hier voege ik *ije* by; dewyl men anders geen *paerdeije*, noch *mandeije*, noch *manneije*, by de Hollanders zeggen kan.

Noch

• Noch op pag. 26. *Terminationes haeparagogica tres, Dome, ſchape, hede.* Deeze zyn onrechte Naemvallen, van de rechte *Dom, ſchap, heet* of *heit* afgeleidt; als blykt uit *Melis Stoke*, by wien *gezelfſcap, lantſcap, greeſcap, nuiſcap, bliſcap, boelſcap, beerſcap, verraetſcap, vrientſcap, manſchap* gevonden worden; en *Kerſtyndom, ſcoutaetdom, hertoghdom, biſſcopdom, biſdom*; en eindelyk *goedertierenheit, drievoudigheit, ſcoenheit, hoveſcheit, mildheit, ſoetheit, dorperheit, Kerſtenheit, loesheit, ſchalkheit, ſekkerheit, waerheit, menſcheit, ſcamelheit.*

Op pag. 27. *Characteriſtica ſunt haquinque.* Hier moet *ig* by gevoegt worden, en niet gehouden voor ingekort uit *achtigh*; dewyl zy beide verſchillen. Want men zegt niet alleen *droevigh, goedigh* voor *droef, goet*, maer ook *hoofdigh, ſteenigh, windigh, moerigh, grazigh*, dat alles de waerheit eener zaake uitdrukt; daer de Byvoeglyke Naemwoorden in *achtigh* de gelykenis ſchynen te betekenen; als in, *Het ſtof is rootachtigh, de ſmaek is zwavelachtig, de verwe is grasachtigh.*

Op pag. 28. *Euphonia jubet ſcribere abſquet.* Dus behoort altyt geſchreeven te worden buiten de woorden, die van Gebiedende Werkwoorden, in eene eindigende, worden afgeleidt; als *verdichtſel, beſchutſel*, van *verdicht, beſchut*. Dat ook op

pag. 53. moet aengemerkt worden.

Ibid. *Hovaerdy* en *maetschappy* zyn goet, als afkoomstigh van *hovaert* en *maetschap*; gelyk *koopvaerdy* en *waerdy* van *koopvaert* en *waerde*; van welk leste ook *waerdigh* afgeleidt wordt, gelyk van *hovaert*, *hovaerdig*; die dan den oirsprong aen *hovaerdigheid* en *waerdigheid* wederom geeven.

Dat ibid. van de Adjectiva, in *lyk*, *achtigh*, *saem*, en *haer* uitgaende, gezegt wordt, is alles onzeker. Ik meene, dat de Adjectiva in *lyk*, van een Werkwoord afkoomstigh, de moogendheit of ook de waerdigheid van iet te lyden te kennen geeven; als *beminlyk*, *haetelyk*, *tastelyk*, *verfoeielyk*. Andere, van Zelfstandige Naemwoorden gesprootten, geven ook het weezen en den aert eener zaeke te kennen, als *Godlyk*, *manlyk*, *vroulyk*, *kinderlyk*, *koninglyk*, *lofelyk*, *doodelyk*, *gevaerlyk*, die van *Godt*, *man*, *vrou*, *kint*, *koning*, *lof*, *doot*, *gevaer* afkoomen. Maer is *vreedzaem* te zamen *vredigh*, wat is dan *eerzaem*; *leerzaem*, *werkzaem*, *gehoorzaem*, *minzaem*? In deeze is ook ter eenre zyde een daedelyk bedryf, en ter andere een verdienste te speuren. Zommige Adjectiva in *haer* drukken eene moogelykheit uit om iet te lyden; als *tilbaer*, *losbaer*, *handelbaer*, *huwbaer*, *draegbaer*; andere een daedelykheit zelve; als *dankbaer*, *vruchtbaer*.

Over-

Overflaende, wat op de Pronomina gezegt zoude kunnen worden, onder welke *gy lieden*, *n lieden* voor Vlaemsch uitgekreeten wordt, daer het nochtans van de Hollantsche Rymkronyke doorgaens wordt gebruikt, zegge ik op pag. 32. *adverbiis, or-tis ab adjectivis in LYK accidit terminatio in EN*, dat dit niet in het algemeen waer is. Want vindt men by den Rymkronykschryver *Lieslike*, *heimelike*, *vriendelike*, *redelike*, *jammerlike*, *eerlike*, *misselike*, men vindt ze alle, als slotwoorden in een slepend rym gebruikt. By de Brabanders zegt men *vruchtbaerlyken*, daer *vruchtbaerlyk* noch geen *Adjectivum* is, en by den ouden Melis Stoke koomt my eens *starkeliken* als een *Adverbium* in de plaetse van *starkelyk* voor, dat van *stark* afgeleidt is. Anders leeft men daer alomme *Blidelik*, *droevelik*, *kortelik*, *vrilik*, *sekerlik*, *qualik*, *nauwelik*, *heimelik*, *vresefelik*, *bescheidelik*, *zwaerlik*, *scamelik*, *gemeenlik*, *nuttelik*, *koenlik*, *hoveschlik*, *naerstelik*, *eerelik*.

Op pag. 35. *Characteristicam infinitivi activi fuisse syllabam finalem ne*, en de getuigenissen, uit Melis Stoke en Boxhorn bygebraght, zegge ik, dat de *Infinitiva* alleenlyk in *en* uitgaen; gelyk by de Grieken in *ev* of *nv* of *ev* naer de verscheidenheit van landaert, en ook by de Persiaenen, als ik uit den Heere Reelant meene geleert te

hebben, en by onze voorouders de Franken en Saxen en de noch oudere Gothen. Maer vinden wy zoo by de Engelschen, als by onze oude schryvers de *Infinitiva* in eene bloote *e* uitgaende of in *ne*, het geschiedt alleenlyk in *Gerundiis* of *rectione*; gelyk zelfs blykt uit het voorbeeld van Uwen Vrient bygebragt. Op welke eene wyze de Vlaemingen noch hedendaegs spreken; die verstant behooren *te hebbene*; gelyk eens iemand uit het Graeffchap van Vlaenderen tot my zeide. In het *Glossarium Gothicum* vindt men anders *Swaran*, zweeren, *aigan*, hebben, *gangan*, gaen, *afleitan*, aflaaeten. In Willeramus Frankische vertaeling van het Hoogeliet leeft men *Vergezzan*, vergeeten, *cuman*, koomen, *beharan*, behouden, *sin*, zyn, *machon*, maeken, *vurebringen*, voorbrengen, *beheodan*, behoeden, *thankan*, danken. In de overeenstemminge van Tatianus, noch ouder geschrift onder de Franken, schoon in het jaer 1706. eerst uitgegeeven, koomen my in weinig bladen voor *Ordinen*, ordenen, *scriben*, schryven, *garunen*, bereiden, *sagen*, zeggen, *sprekhan*, spreken, *arsirran*, vervoeren, *meldan*, melden, *forlazzan*, verlaeten, *forthan*, vreezen. Koning Aelferts Engelfaxensche vertaeling, die wy Boxhorn dank weeten, levert ons *Settan*, zetten, *faran*, vaeren, *betinan*, betuinen, *he-*

bealdan, houden, *syllan*, geeven, *don*, doen, *gedencean*, gedenken, *ontfon*, ontfangen, *gecoedan*, spreekken, *lufian*, lieven, *lician*, lyken, *dingian*, dingen, *treowian*, trouwen.

Op pag. 36. en het vormen der Tyden in de Werkwoorden, daer voorkoomende, en alleen rustende op den uitgang *ne* in de woorden der onbepaalde Wyze, die by Uwen Vrient de Wortelwoorden zyn, en alles wat daer op pag. 37. gebouwt is, moet ik zeggen, dat het by my geen overeenstemming vinden kan, en moogelyk ook by veele anderen. Immers het *Participium Passivum Prateriti Temporis* heeft by de Engelfaxen, gelyk ook by ons, twee uitgangen, in *t* en *en*, naer den verscheidenen aert der Wortelwoorden; als *Acened*, gebooren, *abangen*, gehangen, *bebyrged*, begraven, *awriten*, geschreeven, *gecweden*, gesprooken, *gefylled*, gevult, *gebolgen*, gebelgt, *bep'ht*, bedroogen, *gehyred*, gehoord, *gefrefret*, getroost, *forthfaren*, overleeden, *genenmed*, genoemt. In het Outfrankisch Hoogliet van Willeramus leest men ook *Uzgegozzan*, uitgegooten, *gemisket*, gemengelt, *gebroidet*, gebreidt, *benoman*, benoomen, *besuichan*, verleidt, *gezired*, gesiert, *geboran*, gebooren. *kuman*, gekoomen, *fernoman*, vernomen, *fu-*

furebraht, voorgebraht. Uit den Frankischen Tatianus brenge ik nu niet by, dan *Gisehan*, *gilerit*, *giran*, *giordinot*, *gitruobit*, *gihorat*, voor Gezien, geleert, gedaen, geordent, beroert, gehoord.

Ik gae voort tot pag. 49. daer de *Imperfecta* gezegt worden te zyn *Ik lase*, *sprake*, *schreve*, *songe*, *ginge*, *sloege*, voor *lasede*, *sprakede*, *schrevede*, *songede*, *gingede*, *sloegede*, en zegge hier op niet anders, dan dat in Willeramus Outfrankisch *Vuchta*, *vuchtan*; *sazton*, *moghte*, *verdrank*, *gezaz*, *gebrachta*, *was*, *quam*, *vand*, *snochta*, *spragh*, *ihungstreych* voorkoomen in de plaats van *Vechtede*, *vechteden*, *zetteden*, *moogede*, *verdrinkede*, *zittede*, *brengede*, *weezede*, *koomede*, *vindede*, *zoekede*, *spreekede*, *doorstrykede*; als Uw Vrient meent van outs geschreeven te zyn, met of zonder veranderinge der Klinkletteren des Wortelwoorts. Ook vinde ik by Melis Stoke enkelyk in de Voorrede deeze *Imperfecta*, *Vam*, *waren*, *wonnen*, *began*, *quamen*, *was*, *begink*, *wan*, *dwongen*, *mosten*, *bleeven*, *quam*, *droeg*, *verwan*, *vernam*, *brak*, *sloeg*, *konste*, *starf*, *dede*, *plagen*. By hem ontmoeten ons *mede*, *predikte*, *maekte*, *moghte*, *vloekte*, *kruuste*, *trekten*, *ontscheepste*, *dankte*, *hoepste*, *smeekte*, *sterkte*, *wekte*, *markten*, *miste*, *vereischte*, *bedekten*, voor *Predikede*, *mae-*
ke-

kede, moogede, vloekede, knuiffede, trekke-
den, ontfcheepede, dankede, hoepede, smee-
kede, sterke, wekkede, markeden, miffede,
vereifchede, bedekkedden. Opdat ik nu van
 geene *Imperfecta* gewaege, welker Merk-
 letters niet *de*, maer *te* zyn, die van een
 Wortelwoort, in *t* eindigende, afgeleidt
 worden, en in de Rymkronyke ook alom-
 me voorkoomen; als *Zette, wachte, ftorte,*
berechte, ftichte, lufte, haete, achte, flechte,
duchten, hechten, rechte, verwrochte, zon-
 der veranderinge der Wortelklinkers voor
Zettede, wachede, ftortede, berechtete, ftich-
tete, luchtede, haetede, achtete, flechtete,
duchedden, hechedden, rechede, verwrochte-
de. Waervoor wy nu, om die vanden te-
 genwoordigen Tyt te onderscheiden, fchry-
 ven (dat echter in *zette* niet gefchieden kan)
 met byvoeginge eener tweede *t*, *Wachte,*
ftortte, berechte, ftichte, lufte, haete,
achte, flechte, duchten, hechten, rechte,
verwrochte. In dezelve Rymkronyke vindt
 men noch *Imperfecta*, die met veranderin-
 ge der Wortelklinkletter in *te* eindigen, als
Konfte, begonfte, gedochten, brochten, vach-
ten, bedorften. De Engelsaxen hebben ook
Imperfecta anomala zonder de Merkleter-
 greep *de*: waer van dit voorbeelt is Matth.
 XXI. 39 *Da namon hi and offlogon hine, and*
awurpon, Toen namen zy en doodden hem,

en

en worpen. Gelyk ook de Gothen; als Mark. xiv. 71. *Ith is angam asaihan gab swaran*, Toen begon hy te verloochenen en zweeren; en Luk. i. 59. *Gab haihaitun ina afar namin attins is*, En heetten hem naer den naem zyns vaders.

Op het zelve blat kooft my byfter vreemt voor, dat Uw Vrient niet alleen in de Gebiedende Wyze eenen derden persoon, die in der daet niet anders is, dan een derde in de wenschende of toelaetende immers in de Aenvoegende Wyze, dewyl wy niemant iet gebieden, dan eenen tweeden persoone, van ons aengesprooken; maer dat hy ook dien tweekenden persoon in het Eenvouwige Getal gelyk maekt met den tweeden in de Aentoonende Wyze; *Gy stelt*, en *Stelt gy*. Dit loopt vlak tegens de reden aen, die ons in alle geboden beveelt en leert kort te zyn, (waerom in het gebieden het Voornaemwoort *Gy* meer verstaen als uitgedrukt wordt) en daerom tegens de gewoonte en het gebruik van alle volken, en (om van Hebreuwen, Grieken, Latynen en Franschen niet te spreken) van Gothen, Engelsaxen, Franken, onze aeloude stamvaderen, en die de tael aen de Engelschen en Vriezen met Hoog-en Nederduitschen nagelaeten hebben. Men beschouwe slechts de drie beden in het Gebedt

bedt des Heeren, die in Gode iet af te vorderen eene Gebiedende spreekwyze gebruiken, in de taelen van alle die volken; en men zal bevinden, dat zy alle door de Merckletters of Lettergreepen een onderscheit tusschen het Eenvouwige en Meervouwige Getal maeken. Zelfs Melis Stoke, die groote Man, en met recht van Uwen Vrient geprezen, schryft in het Eenvouwige Getal der Gebiedende Wyze, *Hoer voor hoor, verhef, leg, maker voor maek'er, wes, dat is, wees, danks voor dank des, stant dat is sta van standen, loop an, slag, dat is, sla van slaegen, werp, wacht, doe.* Dat de Bybelsche Overzetteren in het Eenvouwige zoo wel, als in het Meervouwige Getal de, gebruiken, dunkt my gesprootten te zyn uit de gewoonte van tot iemant in het Eenvouwige Gy te zeggen voor Du; gelyk de Franschen enkele menschen met *Vous* voor *Tu* aanspreken. Zy zeggen anders, *Escoute Israël, Garde le jour de Sabbath, Honore ton pere;* en in het Gebedt des Heeren, *Donne nous nostre pain, Et nous quitte nos dettes, Et ne nous endui point.* Uit oude Nederduitsche boeken, voor en in het jaer 1500. gedrukt, hoewel die in *Imperativo singulari* ook de *t* gebruikt hebben, blykt my mede, dat zy doorgaens zonder *t* gesprooken en geschreeven hebben.

Op pag. 50. daer Uw Vrient stelt, dat

manlyke *Verbalia* in *aer* uitgaen, en dat zy van den *Infinitivus* worden afgeleidt, en zoo zy in *er* hedensdaegs eindigen, dat zulks door eene *Syncope* geschiedt, zegge ik dit; dat die gemaekt worden door de bloote verandering der leste sillabe in *prima Indicativi singularis* van *e* in *er*; als *Leezer*, *spreeker*, *bidder*, *roeper*, *looper*, *roover*, *zitter*, *minner*, *winner*, *dichter*, *diener*, van, *ze Leeze*, *spreeke*, *bidde*, *roep*, *loope*, *roove*, *zitte*, *minne*, *winne*, *dichte*, *diene*. *Doener* en *ziener* worden afgeleidt van *doen* en *zien*, de *tertia pluralis Indicativi*, door de byvoeging van *'er*. *Leeraer*, *moordenaer*, zyn alzooweynigh *Verbalia*, als *Zondaer*, *logenaer*, *molenaer*, *wagenaer*, *schuldenaer*, en, onzes oordeels, afkomstigh van de Naemwoorden *Leere*, *moorden*, in het Meervouwige *Getal*, *zonde*, *logen*, *molen*, *wagen*, *schulden*, ook van het Meervouwige *Getal*. Hoe de *Verbalia feminina* uitgaen, en waer van zy afgeleidt worden, hebbe ik ten vollen in myne *Spraekkunste* getoont. Wat *Koop* en *Loop* zyn, toont Uwe *Edt.* zelve in haere *Aenmerkingen*, namelyk Naemwoorden van der *Werkwoorden Gebiedende Wyze* afgeleidt. Waervan ook hunne atkomst rekenen, die in *ing* uitgaen, zoo dat men geen *Syncope* behoefte te verziën, om van *Weigerening*, *steigerening*,

rekenening, tekenening, Weigering, steigering, rekening, tekening te maken. Ook kan men ze afleiden van den *Indicativus*, gelyk die in *er* uitgaen, waer van boven gesproken is.

Om op pag. 52. de kleene misflagen voorby te gaen, waer door *been* van *gebeente* gemaekt wordt en *recht* van *gerechte*, ik kan niet voor goet keuren, dat men de Naemwoorden, in *nis* of *nisse* uitgaende, van het *Participium*, dat met eene *t* eindigt, het zy gebruiklyk, het zy veroudert, afleidt, en dus na het inlasschen eener *e* van *verstoort* *verstoortenisse* maekt. Hoe stelt men het dan met *deernis, eerbiedenis, besnydenisse, geschiedenis*, en diergelyke? Melis Stoke sprak dus niet voor vierhondert jaeren, toen hy in zyne Rymkronyke van *Geboornesse* gewaegde, en van *langenesse, zwaernesses en zwaernisse, vonnes en vonnesses, verradenisse, verstandenes, vangkenisse, gevankenisse, moegnese* en andere. Dat andere Naemwoorden in *tsel* uitgaen, stemme ik niet toe; maer wel in *sel*; als *Deksel, voedsel, schraepsel, stremsel, doopsel, blaensel, styffel, hengsel mengsel*. Hebben zommige *tsel*, het zyn geene andere, dan die van de Werkwoorden, die in *Imperativo* eene *t* hebben, afgeleidt zyn; als *Kasfel, letsel,*

letsel, blanketfel, schmsel, beschmsel, zwartsel.

In het 17. kap. zyn verscheidene dingen, die ik voorhenen al op goede gronden verworpen hebbe, en daerom hier niet herhaele; als de meeste voorbeelden in de *Syn-copa*, in de *Apocopa*, in de *Paragoge*, daer den *Staet*, den *raet*, den *boedel*, niet eene *Paragoge*, maer een loutere *Solacismus* is; gelyk ook geene *Apocope*, het geen wylen Professor Van der Waeien zoo eigen was, *Hoor, Christenen, koom kinderen*, enz. Dat in het zelve kap. van het gebruik der *e* en *ae* gezegt wordt, gevalt ons beide, naer myne gissing; gelyk ook het gebruik van *ee* en *oo* in weinige woorden: niet, wat van de rechte uitspraek der *s* by de Nederduitschen wordt voorgegeeven, om de *z*, als nieuwelyks gevonden, uit te monsteren.

Overgaende tot de Nederduitsche Woortvoeging, den inhoud des volgenden hoofstuks, waer mede ik myne aenmerkingen sluiten zal, zegge ik, dat het tweede voorbeelt des eersten regels, *Zyne Majesteit*, myns oordeels, eerst recht op den regel past en met het eerste voorbeelt overeenkomt, wanneer het dus uitgebreid wordt, *Zyne Keizerlyke Majesteit heeft zynen Veliheer afgevaerdigt*; daer *zynen* met den Keizer, den persoone, in wien de majesteit huisvest,

vest, niet met de majesteit zelve overeenstemt. In het uitgebreide, *Haere Vorstelyke Hoogheit van Nassau heeft haer lusthuis op de Veluwe*, komt haer overeen met de Vorstinne en met haere Hoogheit, beide van Vrouwelyken Geslachte. Tot den zefsten regel voege ik met oorlof van Uwen Vrient, *Te passe, te moede*; gelyk tot den achtsten. behalve *Te lande, is water*, als voorbeelden, waer by het Voorzetsel te plaets heeft, de Voorzetsels *Ten en Ter*; als in, *Christus is ten hemel gevaeren, het lyk is ter aerde gebragt, het spel loopt ten einde, de man is kaptein ter zee*.

Dus meene ik, Myn Heer; Uwe Edt^e. verzoek voldaan te hebben, en myne gedachten over zommige stukken van dit noodigh en doorwrocht werkje met alle zedigheid en bescheidenheit geopenbaert. Weshalven ik verwachten wil, dat zy noch van U, noch van Uwen Vrient gewraekt zullen worden, als alleenlyk opgesteld uit liefde tot de waerheit; die in deezen deele voor alles gaet. Behaegen zy Uw keurigh en zinlyk oordeel, het zal my aengenaem zyn, en niet mishagen, indien Uwe Edt. kan goetvinden, haer aen de Nederlandschewerelt tot verderen opbou onzer loffelyke moedertaele mede te deelen. Ik

26 **B R I E F V A N**
eindige, en beveele Uwe Edt. Gode, met
verzekeringe, dat ik zonder ophouden
blyve,

Myn Heer,

**Uwe Edts. zeer verplichte en
dienstvaerdige vriend**

A. MOONEN.

**Deventer, den 20,
April 1703.**

B R I E F

B R I E F

AEN DEN HEERE

ADRIAEN RELAND,

PROFESSOR DER OOSTERSCHE
TALEN IN DE ACADEMIE
TOT UTRECHT,

VAN DEN SCHRIFTER DER

L I N G U A E B E L G I C A E

I D E A G R A M M A T I C A ; &c.

tot rekschap vande Aenmerkingen vanden
Heer ARNOLD MOONEN op dezelve
Idea; en van't richtig Nederduitsch,
zoo als door onze H O O G E
O V E R H E I D T gebruikt is
in H A R E nieuwe over-
zettinge des By-
bels.

B R I E F

A E N D E N

H E E R E P R O F E S S O R

A D R I A E N R E L A N D ,

T E G E N D E

Aenmerkingen van den Heer *Arnold Moonen*, op de *Idea Grammatica &c*: en voor 't richtig Nederduitsch, zoo als door onze *Hooge Overheid* gebruikt is in *Hare* nieuwe overzettinge des Bybels.

H O O G G E L E E R D E en B E R O E M D E
H E E R ,

IK herdenke nog al gedurig aen't geleerd en teffens geneughlijk onderhoudt, waer af ik my zoo ruim be- deeld vond in het bezoek, welks genot Uwe Edelheidt my laetst, den korten tijt mijns verblijfs in Uitrecht, gewaerdigde te gunnen: en 't zal naest gewis zyn dat U. E. heel gereedt onderhevig staec aen't lot, op zulken taerling gewoon te loopen; dat

dat is, dat men nog eens in uwe Stadt wende zijne stoute schoenen aengespe om U. E. eenig uur van zijnen bestipten tijd te komen afnijpen. Een voorwaerde biedt mijne geringheit daer weder tegen: te weten, Op zoo goed wederom. Wanneer wy in het een en in het ander valt wat omhaelden, afklimmende zoo al van hooger naer lager, betuigde U. E. ook in het midden zijner Professie der geleerde Talen, met eenen gantsch te wezen voor het liefheberschap in onze *Moederlijke*; en verplichtte my tot reukenschap en mededeeling, wanneer my ook hier in eens wat merkwaardig te voren quame. Zie hier dan, *Be-roemde Heer*, een voorval dat ik opneme tot een aenvang van quijtinge.

Daer doet zig op; dat onze gemeene Vriend Dr. *David van Hoogstraten*, mijn geboorte-stedeman, uithalende eenen tweeden druk zijner *Geslagt-lyste*, daer agter laet volgen eenen brief van *Aenmerkingen*, by onzer tale voornamen liefhebber den eerwaerden Heere *Arnold Moonen* aen hem geschreven al den 20. April 1708, over myne *Idea Grammatica*. En zoo drage ik, met dezen, Uwe Edelheid eens op de Ontbinding die't mijne geringheit gedraegt om die zelve Heere Moonen, en voorts aen 't Algemeen, daer over in nader overwegin-

ginge te geven. 't Is maer jammer, dat het stof zy, die ik zoo ras loof worde: reden, waerom ik 'er ook des te gezwinder zal doorflaen.

Ik hebbe elders wel gewittert, dat een *Grammatica* moet eighentlijk wezen een *Bezigtschrift*, om den kerner te erinneren en den onkundigen te wijzen den wegh om in onze; 't zy noodzakelijke 't zy uitgelesene, boeken het regelmatige te konnen naerleiden en het onregelmatige daervan met reden te onderscheiden: niet anders dan eene *Landkaert*, welke den reiziger vertoont met des Uitgevers *eigene schikking* der wegen en stroomen, ende hoedanig men die, een nieuw Land sfigtende, voeghlykxt verdeelen moest, maer in 't tegendeel der zelve waeragtige en dadelijke strekking, 't zy hoedanig die ook loope. Ik voege hier by (de weerelt wil doch altoos genarret zijn met gezag van Schrijvers by te brengen: de gezonde Reden is haer niet voldoende.) dat ik sedert gelezen hebbe in den geleerden *Gerhardus Johannes Vossius*, den Amiraal der Letterkunstenaren, in zijn groot werk over deze stoffe: hoe Hy eene verdeling opbrengt; dat, namelijk, alle Letterkunst dus moet ingerigt worden, dat zy ons 1°. de regelen der ganische konste aentoonne: 11°. het geschrift van de antieuren leere ver-

staen: net dat zelfde dat ik daer zeide. Nu komt het my zoo voor, dat de gebroederschap onzes Nederduitschen Parnas, waer af de Heer *Moonen* nu te met de outste man wort, als geheellijk gevallen legt op dat eerste deel van *Vossius*: zonder tot den opbouw van dat tweede deel te treden, ja zonder schijn te geven van daer iets af te kennen. Zoo haest ik de bladeren van zijne *Spraekkunst* maer open deed, bleek my dit aenstonts: ik vond daer niets, ter werrelt in van *Vossius* gemelde tweede verdelinge: Hy en leert de landtsaten aldaergeene auteurs in't algemeen verstaen; zelfs niet dat onontbeerbare boek in onze huishoudens; te weten, der Staten nieuwe Overzettinge des *Bybels*. Hier in is dan zulk bestek van hem altemael onvolkomen: ende dat te meer, om dat men, inziende zijne heele behandeling der *Etymologie*, van dat andere niets van Hem kan te wagten hebben; als geene beenen wezende daer zulk een lijf eenigins op kan passen. Op zijne *Etymologie* kan'er buiten den rijmzweemenden en sub-snoeienden trant van *Joost vanden Vondel* niets geschreven gevonden worden, dat eenige proef houde: en aen dit algemeene en blinde dood-vonnisse moet alles, onoverwogen en onverhoort, wat'er in de heele tale by ons is. Waerlijk,

lijk, eene ten uiterften averegtsche rooije van Letterkunt te verhandelen. In 't stuk van veroordeeling moet men particularizeren over de fouten, en redenen geven, waerom het vorige niet en dogt toen het geschreven wiert; of, toen immers dogende, met wat recht het nu minder doogt dan doenmaels. Ende indien ik maer dwarsdryvery (*chicane*) zogte, ik volstond met den Heer *Moonen* en zijne medestemmers maer voor die twee karren te spannen; te weten, om hier over hun bewijs te moeten inbrengen: want ik, die de tael des Lants voor my hebbe, behoefte tegens nieuwigheden niets te bewijzen. Maer vermits ik, voor onze lantsaten, de zaak zoeken te eindigen, zal ik my instellen tot bewijzer van mijn inbrengen: en zoo verzoek ik dat de gene dien in 't mijne niet beliefde te rusten mede doen van het hunne. 't Geschil, in dezen, is daer ook gantsch toe gaerd: 't is over beide de zijden *positief*: en ider is hier bewijsvoerder van zijn vermeten (*assertor & respondens*.) De *Hoofzaken* hebben we alleen maar op te nemen: want over den grond des gebouws eens vallende, indien in het getimmerte al iets oneffen oft slim stond, (een belezenheitje, een taeloutheitje onder of over) dat moet zig zelf regten, eude is geen schrijf-willeinge waerd.

Ik hebbe dan in mijne *Idea* opgebracht gehad, dat 'er in ons Nederduits een onderscheit moet gemaakt worden tusschen de Gemeene Tael van de Republijk, en tusschen zekere Spraekvorm: (*Dialectus metaplasmica*) ook dat de beginsels (*elementa*) in de Tale van de Republijk moeten onderwezen worden. Hier over zet de Heer A. Moonen zig zoo verre voor onderregtinge open, dat hy dit toestaet: maer hy ziet daer noch niet door; dat hy het onderwys van de gemelte tale der Republijke met my hale uit onze nieuwe Staten-overzettinge des Bybels; welke, niet enkel naer myn afgeven maer naer loutere waerheit, het Boek der Republijke is. met een weinig nader indenkens zal dit mede wel over de Brugge komen: want 't is eene tegenspraek in zig zelf, dat de Tael der Republijke niet en zou te halen wezen uit het Boek der Republijke, en dat boek namentlyk, 't welk Zy ons voor tael-rigtig veelt. waer uit nader? Hier had de Heer Moonen zig over behooren te uiten; als men met elkan- der zal eindigen.

Tot grondvest zyner zwaarigheid werpt zijn Ed. op, hoe dat de tael dier Overzettinge zou bezwangert zyn met Grammaticale fouten: als, *oneenparigheids* in 't *genus*; *strijdigheden* tegen 't *Gebruik*, en te-
gen

gen de Reden; ja dat de *solacismus* hier in voorkomt blad by blad. eene opwerping van zija E., veel te ruimschoots, om niets meer om 't lijf te hebben.

Die vermeinde *oneenparigheid* in 't *genus* vervalt aenstonts: want de Heer Moonen zelf staet bekend, dat den overzetteren is bygezet een Voorschrift van Bestek of *Systema* in 't Grammaticael. nu zyn alle de fouten in eenen Schryver tweederhande; of bestek-fouten, of schryf-en drukfouten. (*vitia vel systematis, vel scriptiois & typographica*) By Joost vanden Vondel (ik moete dog met dezen man by den Heer Moonen voor den dag komen) is *geest*, buiten tegenprake, *systematicè* mangeslagtelyk: egter in zyne opdragte van Jozef in Egipten staet het vrouwgeslagtelyk: *Het beliefde de Heilige Geest*. En alzulk komt voor in de allerbeste boeken. dit is aldaer geen *vitium systematis*: wat dan? een schrijf-of drukfout; die eenen Auteur niet moet te laste komen. Welk nu, in die Staten-overzettinge, hun *systema generis* zy ontrent zulken woort, als 'er de Heer Moonen eenige opraept, valt aen de meerderheit der texten, het heele boek lanx, besliffelyk te kennen: by voorbeeld *Blijdschap*. feminin: *Dag en Scepter*. masculin: *enz*. Daer nu 't zelve al eensoneenparig opkomt, is het hier even eens als wy

strax over Joost vanden Vondel zeiden; te weten, schrijf- of druk-fout; van welker beteringe Mijne Heeren de Staten, des behoorlijk aengezocht, zig ook niet ontrekken zouden. Maer, terwijl ik nu hier in ben; by wijlen Johannes Vollenhoveen dezen Heer Moonen is *werrelt* en *kele* vrouw-geslagtelyk; egter hebben zy beide 's *werrelts* en *luistskeels* in masculino; in plaetse van *der werrelt* en *luider-kele*: en dit is vast nocht schrijf-nocht drukfout: derhalven *vitium systematis*, en wel van 't allerslegtste. Ende dunkt my, onder verbeteringe, wanneer ik zelf in wantale bestond; dat ik ten minste wat voegsamer en ingetogener zou gaen in 't werk daer mijne Overheit zig Auteur van verklaert, openbaer, met op-raepselen, te verkleinen en van zijne waerdye te berooven. In Regten zeit men; *Ejus est poenam petere, qui poenam non incidit. l. 154. ff. de R. J.* Te meer noch, omdat eenige dezer woorden, 't geene noch al on-eigener komt, zijn *merè communis generis*, en dienvolgende uit hunnen aerdt, en *systematicè*, eene oneenparige schrijving gedoogen; als, *Nagt*, *Vrede*, *Neuze*, ook wel *Drake*. enz. Zoo als te vinden is in de Rijk-kronijk van Melis Stoke, van *Nagt*. fem. *Jan I. v. 1230*: *Jan II. 3879*: *Hubert* pf. 90. 136: en masculin. *Jan II. 1315*: *Vrede* fem. *Flor.*

Flor. III. v. 398: Did. VII. 84: Ada 539: Jan II. 1753: en masculin. Did. VI. 137. Flor V. 821. 1813. 1970. Neuze fem. Kilian. in voce *Knip*: en masculin. Hubert. pf. 18.

De opwerpingtjes, die daer by volgen, omtrent de *declinatio pronominum*, *Hen*, *Haer*; ook het *regimen prapositionum*; hebben mede al hunne oploffing, die elders hare plaets zal vinden: ook van het *Rijmverlof*, ik *heb*, ik *zoek*, ik *roep*: want al is in de tale des Lants niet de *substantia*; zoo als in 't rijm: 't is 'er egter, voor een enkel reisje, geen taelfout in.

Nu was het de beurt, dat die Strydigheden tegen 't *Gebruik* en tegen de *Reden*, en de *solacismi* blad by blad voorkomende, moesten volgen. maer hier laet de Hr. Moonen ons teenmael blind: 't ware evenwel nut geweest daer iets byzonders van te uiten: dan had men de gedagten van zijn E. kunnen naerpeilen, waer af ik nu belijde niets ter werrelt te begripen. Hy zal verdagt zijn, agte ik, dat 'er onderscheit legt naer Rechten tusschen *Gebruik* des Landts, (*Consuetudo loquendi l. 132. ff. de supel. leg.*) en tusschen byzondere *Verkiezingtjes* en *Secterijtjes* van onderdanen. (*Consensus privatorum. l. 45. §. 1. ff. de Reg. Jur. Opiones singulorum. d. l. 7.*) Ende als ik 'er mijnen grond zal byzeggen, stelle ik vast

als vast, dat: zijn E. zig hier verzeilt op een gantsche averegtsche bake; te weten dat alle zijne tegenpraek nietwes anders in heeft, dan dat hy de tael dier Overzettinge niet vind te passen op de *leest* van het private *Setterijje*, 't welk Jooft vanden Vondel zig zelve in zijn eigen geschrijf, tot een bloote *hypobesif* schijnt verkoren gehad te hebben jaren en dagen, na dat het tael-bestek der Overzetters al was geklonken: waer over hier na-breeder. Ondertusschen heb mente weten, dat die *Leest* het eenige onderwerp maer uitmaekt, ofte den Staet van ons heele Geschil.

By 't stilzwygen dan vanden Heere Arnold Moonen zal ik hier de post eens aengrijpen, en gaen bewijzen

I. dat zulke tael, gelijk onzer Staten nieuwe overzetting des Bijbels, ten tijde van 't vaststellen van haer bestek, (*Systema*) was, in opzigte van 't Grammaticael, het gangbare en rigtige Gebruik des Lants: ik zegge *zulke tael*; om dat ik in die Overzettinge, als zoodanig, het belang der heele tael niet en stelle: maer ik meene alle zulke en diergelijke tael; 't zy in wat boeken men die vinde.

II. dat 'er nog huden ten dage geen regt altoos en is, waerom ze 't nu minder zy, dan doenmaels.

't Is dan zulk, dat onze Hooge Regering in Hare afkondiginge van den 29 van Hooimaend 1637 rakende Hare waerderinge en uitmetinge van dit boeck, laet voorafgaen; dat Zy bevonden heeft, hoe daer in alles bygebraght was, dat (onder andere) de eigenschap der woorden kan vereischen: en op zulk voorafgaende (*pramissa*) treedt Zy toe om dat boek der Overzettinge te *autorizeren*: dat is te zeggen, voor 't Hare te verklaren, en voor een boek der Republijke: (*scilicet auctores pronunciare*) gelaftende nog by andere afkondigingen; dat men, buiten den text en bewoordinge van dat geautorizeerde boek, geen en anderen in 's Lants Kerken Vergaderingen hebbe voor te lezen; nochte, onder schijn van fouten verbeteringe, iets daer aen verandere; ofte, in het nadrukken, iet het minste gae buiten der overzetteren eerste en oorspronkelijke gedrukte bewoordinge; met bevel van voorzorge op dat zelfde nadrukken: en dat op hooge boete en straffe.

Uit alle 't welke nu onloochenbaer is te aenschouwen, dat by onze Overheid in het toestellen van die overzettinge ook is doen letten op de *eigenschap* ofte 't *Grammaticael* van onze Nederduitsche woorden: te nootsakelijker noch, om dat, zoo als wy elders mededelen, onder ons doenmaels in

't ge-

't *genus* en *casus* een kennelijk verloop plaets hebbende, daer zelfs van onze beste Schrijvers van schier hondert en vijftig jaren lang aen vast waren; onze Overheit een beitek tot herstellinge daer van heeft opgeregt, en in dit werk doen waernemen; welk eigen bestek van toen af by Joost vanden Vondel en den Drost P. C. Hooft, die te voren mede onder het zelfde verloop lagen, is ingevolgt.

De eigenschap der woorden zeit wijders de afkundinging: deze kan (vermits *de zin der zelve* afzonderlyk wort gemelt) niet anders beduiden dan dat gene, en dat eenige, dat 'er, behalven *den zin*, aen woorden aen te merken is: en wat is dit doch? enkel immers het *Grammaticael*; beide en van *Grondtext* en van *Nederduits*, op elkanderen slaende en passende.

Gelijkerwijs uit het streng Verbodt van de minste woord-veranderinge onder dexel van verbeteren, *enz.* insgelijx onloochenbaer is; dat onze Oppermogentheit, in dit boek te Auctorizeren, Zig aen die bewoordinge en tale *in specie* komt te binden. 't is ook de stijl van Auctorization, (even als van Octroijen en Privilegies) dat ze leggen op zekeren inhoud en bewoordinge in 't byzonder, ende niet daer buiten gaen. Invoegen dat dan de Heer Moonen, op-
bren-

bréngende als of Mijne Heeren de Staten wel deze Nederduitsche Overzetting geautorizeert gehad hadden, maer niet deze Nederduitsche bewoording en tael waer van zy samenhangt, stelt een bergh zonder dal. Meerder redenering is over zoo klare eene zake onnodig: ik zegge klare; voor alle die hun den stijl hier af verstaen, en maer op die voorzorge en verbod kunne gedachten wenden.

Egter behoeft deze auctorizatie geenen byzonderen Schryver verschrikt of verbaest te maken, zy stelt niemant een wet om in zijnen schrijfstijl, daer 't in den Burgerstaet nocht evennaesten verlet, hier nergens buiten te mogen gaen. Waerom ik ook nooit in mijne kruin krijgje, hoe de Broederschap onzer Dighteren, op het ritselen hier van, zig genstonts zoo t'schrap zett': (zy heeft maer, onder verbeteringe, haer best door te werken in haer koninkrijk. Niemant zal haer moeijen.) 't en waere dat zy hare gesnoeide Rijmery-spraek waende een nieuw bestek (*sistema*) van 's Lants tale te wezen, 't welk zy met wegwerpinge van het ander wou doorgedreven zien. En dit is krankzinnigheit: want hare Spraekvorm is van 's Lants tale maer een arm oft eentak. Deze auctorizatie, in 't tegendeel, is enkel maer van toepassing in 't geschil, *Welke de*
tael

tael zy der Republyke? ook om eenige *basis*
 vast te stellen, daer men zig naest op be-
 roepe: Ik stelle de onberispelijkheid niet in
 de bloote auctorizatie: maer daerom ge-
 auctorizeert, om datze van een bestek (*sy-*
stema) is, 't welk na voorafgaende Last-
 verkenningen, belegde Kennissen en Berig-
 ten, ten voorname proef-houdend is bevon-
 den: *ten voorname;* want verzieningjes,
 die *systema* in zijn geheel kunnen laten, vak-
 len behoudens het zelve maer te beteren en
 te verhelpen: zonder dat men met den Hee-
 re Moonen zegge, dat men de tael der Re-
 publyke uit dit boek der Republyke, waer
 in Mijne Heeren de Staten op de tael gelet
 hebben, gantsch niet halen durve. Ik heb-
 be anders hier niet wes mede in den zin,
 als alleen dat dit boek zoo *gereed* voor onze
 lantsaten is te hebben: Daer is wel 't een
 en 't ander dat men ook noemen kan, als
 met loutere liefhebberye in de tael vande
 Republyke geschreven: maer wie bezit
 dat? en waer vind men 't, om onder de
 gemeente rond te wandelen? Zoo is 'er de
 opdracht van Mr. *Antonis de Hybert* voor
 zijn berijmd Lofboek Davids. Zoo zyt 'er
 meer schriften van Zirkzeenaers. Mede heeft
 Uitrecht, al tusschen 1580 en 1590, als de
 tael nog in 't verloop stak, zijnen *Iohannas*
Uitenbogaert gehadt, doenmaels (dat ongemeen
 was)

was) in 't *genus* en *casus* al proef houdende, op zulk een *systema*, of regelmaet, als daer de nieuwe overzetting 49 of 50 jaren daer na op wiert beslagen: gelijk voor den kenner in zijne xii eerste predication uitspeekt; met onwraekbaer blijk, dat hy niet zonder liefhebberte in onze tale beslaen, en geschreven heeft gehad, en dusdanig zal 'er wel veel noch gedoken leggen, maer, als gefogt, 't *geraesta* is 't *oirtbaerste*.

Noch een tuschenrede menge ik hier in. De Hr. Moonen, als hy om de overzetting te verkleinen, opwerpt dat de overzetters on de Overzieners derzelve niet geboren waren in een en 't zelfde gewest der Nederlanden, zal eenen Hollander uit den Hollanderen wel ten beste houden; dat die hem eens vrage of het ook zijn E. tot hinder strekke in de Nederduitsheit, tot Osmarsen, heek in Twenthe, geboren te zijn? 't komt my zoo niet voor, dat Mijne Heeren de Staten met de taelrigheit van een boek, dat Zy auctorizeren zouden, die benoemde Theologanten alleen hebben laten geworden, zonder daer Luiden van Staet in te bemoeijen. Aushentijke stukken hebbe ik nooit gelezen: maer my is hier over wel te voren gekomen, hoe dat hier in onder anderen bemoeijt zy de Heer Mr. *Antonis de Hubère*, Vroorschap en Schepen van

van Zirkzee: dat hy van die bedieninge afging, (enkel, zoo my gezeit is, om dat werk) en eerst vertrok naer Amsterdam, met voorschrijven van zijne Stad aen Burgermeesteren: (dit verhaelt hy zelf in zijne voorgeroerde opdragte) vervolgens aldaer waernam die bewuste Letterkunstige Vergadering; toen wijders vertrok naer Leiden; alwaer hy hierom zou gebleven wesen, en nog was in 't jaer 1633. De tael van hem, voor dien dezelve kent, straelt 'er ook alom in door: en wat verstant hy'er af had, getuigt, behalven zijn eigen geschrijf, Jooft vanden Vondel zijn medelid op die Letterkunstige vergaderinge: gelijk in zijn opdragt van *Hekuba* is te lezen.

't Waer', mijns achtens, *Hooghgeleerde en Beroemde Heer*, in de regte hand (indien 't U. E. gebeuren mogte de nette omstandigheden uit 's Lants oirspronkelijke pampieren magtig te worden) dit gantsche beleidt aen 't Vaderlant in eene kleine Historie naer de waerheid op te leveren. 't zou my benieuwen, of U. E. zou vinden, dat de Oppermogentheit onzes Lants *dit stuk Harer Tale* aen cenige Predikanten zoo maer voetstoots (*per aversionem*) hadde aenbeesteed gelaten *by hoopwerk* daer men van afkijkt; gelijk zommigen in 't woefte heen meenen. 't gaet in 's Lants werken alzo
niet:

niet: ook en was 't jaer 1637 het jaer van 1618 en 1619 niet meer.

Ik vare nu voort met mijn eerste voorgenomen lid te gaen bewijzen. Hoedanig het *systema* onzer Nederduitsche Gemeenen-Lants tale gelegen hebbe op dien eersten ouden tijt wanneer wy schrift van regelmatigheit beginnen te ontdekken, valt by meer dan een Behulpmiddel op te delven: op dat geslagt van Woorden alleen over 't welk de Heer Moonen en het Dichterschap te zeggen maken; zoo verre ik zijn E., die zijne breede uitmetingen der *solæcismi* in onzes Lants boek binnen de borst gehouden heeft, kan naerramen: hoewel mijne ontbinding hier gronds genoeg leggen zal tot het gene van my ongeroert overblijft.

Wat hier nu al tot Behulpmiddel dienen kan, bestaet I. in onzen lanteigenen en aengeboren *Tongeslagh*: (*genius loquela*) II. in *Getuighenissen uit onze Geschriften en Boeken*; III. of, by schaersheit, in de *Naeste Vergelijkinge met dezelve*. (*analogia*) IV. in de *Gezonde Reden*.

Voor *Etymologie* is dit genoeg: dog daer 't *Syntaxis* geldt, behoort 'er nog een V^e by; te weten, *de Geest onzer Tale*. (*genius linguae*)

De *Tongeslagh* is by ons zoo ruim een woord, dat daer onder legt het *slaen* of uit-

brengen van eenige *letter*; van eenige *silb*; en van eenig *geheel woord*: en hy is een Behulpmiddel, ten uiterste gewigtig en hoognoedigh geweten by eenen taelonderzoeker: want daer in legt eene velerhande, en dat onfeilbare, toets: hier door achterhaelt men, hoe woorden (*simplicia*) van verschillige tale, en in schijn vreemt van elkanderen, egter in der daet puur dezelve zijn. hier by proeftmen, hoe samengezette woorden (*composita*) moeten gevoegt en gepaert wezen, om aen den *Geest* eener *tale* te voldoen: Hier by bepaeltmen, wat gedaente van vloeijinge of verzagtinge de voortgesprotene (*derivata*) uit eene sframme en barstige tale moeten aantrekken, wanneer dezelve in onze sprake worden overgestort. 't gaet doch met zulke *derivatiën*, even gelijk met het zaeijen van vreemt zaet in den akker van een heel ander Gewest; 't zal al veel met eenige andere omstandigheid, 't zy mindere 't zy meerdere, opwasschen en uitkomen. de *Tongeslagb*, nu, dient hier voor Akker: men vergelijkt hem ook noch nader by eene holle en van binnen gekronkelde *Vorme*; waer door iets heengedraeit wordende 'er zoodanig-gevormt uitkomt, als die innerlijke kronkeling medebrengt; 't zy welk eene andere gedaente het te voren had-

hadde. En zijn, om reden van de *aengebo-*
rene lanteigenschap, alle die toetsen niet
anders als eeuwige waerheden, waer uit
een bewijsreden doorgaet duizenden jaren
na den dag: voornamelijk in lantstreken,
welke by Volkeren van eenen heel ande-
ren tongeslagh nooit zijn overmaghtigt
nochte ondergestoken.

Daer wy nu hier den *Tongeslagh* in by-
brengen, verstaen we hem in 't slaen van
een *geheel woord*. in de twee andere bedui-
denissen, te weten van een letter oft een
silb, zal 'er by iemant mijner kennissen,
inder tijt, welaf gehandelt worden.

Naer de aengeborene gelijkheit ofte on-
gelijkheit die 'er tusschen de Volkeren is
in dezen Tongeslagh, en in de kronkels
van deze Vormen, door welke yder landt-
aerdt zijne woorden heendraeijen moet;
zoo hebbenze eene gereetheit, of daeren-
tegen een bezwaerlijkheit, ja onmogelijk-
heit, om elkanders woorden volmaekt te
konnen naflaen.

In *Getuighenissen* uit onze Geschriften en
Boeken is de openbaerbekende Rijm-kro-
nijker *Melis Stoke* ons de alleroutste: voor
hem, die tusschen 't jaer 1270 en 1305
na den Zaligmaker schreef, kenne ik in
't geheel geen Nederduits geschrijf. Hand-
vesten of Actens van onze Oppermagten

voor dien tijd bejegenen my niet anders dan in 't Latijn.

Hier komt in reex dan neffens, het handgeschreven, nog onuitgegeven, boek, dat Uwe E. my de eer deed van te toonen op de Boekzale der Uitregtsche Academie, en ik eene vollagene *Verhandeling* bevond te wezen *wegens de Natuurkunde* oft *Physica* lanx't gantsche Heel-al: ook op rijm in viervoetsche vaersen, op gelijken trant als Melis Stoke: dus opgesteld in't jaer 1300 by eenen *Broeder Tomas*. 't Roert aen het jaer 1273 (*fol. penult.*) en't heeft eene *Uitbreiding in prose* van *Broeder Arent*, Leesmeester der Minnebroederen tot Uitregt; van't zelfde jaer 1300. Dan komt'er noch agter een *Medicyn-boek*, gerokken uit de schriften van *Galenus* en *Avicenna*: daer aen 't einde staet, dat het mede vanden zelve *Broeder Thomas* zou toegestelt wezen.

Dan volgen Nederduitsche Hantvesten en Actens van 1300 en 1400. In 1330 hebbe ik geene autentijken ontmoet; maer daer van genoeg latere kopyen. In 1400 hebbe ik authentijke Handgeschriften bejegen en Parkementjes, zoo als ik in mijnen eigenen boedel Schepenen-briefjes bezitte van 1435 en 1467. Nu quam de Druk-konst op: en zoo hebben we den Nederduitschen Bijbel in 4°., voleind tot Delf in
Janu-

Januario 1477; en daer na vervolgens ontelbare boeken en in rijm en in proze, tot het jaer 1618 en 1619 toe. Dien Bijbel houde ik al voor eeuwen ouder. Maer in de *proze* leggen onze oude dingen meest altemalen hier aen ziek; dat die aeloude boeken (als van 1200 en 1300) by de kopiïsten van eene latere eeuwe telkens zijn overgegoten geworden in derzelver tegenwoordigen zwier van tale en spellinge: en dus staenwe meest met onze gedrukte Hantvesten en oude Actens: zoodanig dat van't gene doenlijk is het authentijke wel nootwendig diende naergekeken. Dus is ons van een en't zelfde boek eens bejegent drierhande zwier van tale; een in't handgeschrift in 1400; een in dat in 1500; en een in den druk in 1603. 't welk zonde en jammer is: en dat komt'er van, als met de tael-zaken zoo omgesprongen wort, gelijk onze Nieuwelingen, mijne tegenpartyen, ook maer van kant afaen zouden willen gaen doen. Of, dan, Mijne Heeren de Staten, al waer het maer om de bewarenisse der Outheit, niet wel groot gelijk hebben dat Zy hunnen Bijbel *authorizeren*; met verbod van aen die bewoordinge te reppen of te roeren!

Dog aen onze aeloude boeken in *rijm* (als van Broeder Melis Stokke en Broeder

Thomas) heeft zulx geen' noodt : dit heeft zig zoo niet laten verplooijen : en daerom kan men , hier in , op de onveranderde authenticiteit der tale wat meerder staet maken. Ondertuffchen in die oude rijmboeken vindenwe al Rijnverlof : (*metaplasmus*) ook al in dien Delffchen Bijbel ; *ik heb , ik zweer . enz.* in 't Uitregtsche handgefchrift van Broeder *Thomas* hebbe ik niet genoeg noch konnen lezen. Evenwel niets vindmen van het oude , of overal steekt van onzen lants-eigenen Tongeflag het ligt overvloedig genoeg door. Uit zulx alles hebbe ik , by de voorvalletjes , mijne gantsche belesenheit geraept gehad ; ook byzonder uit oude Keuren en Kostuimen van Vlaenderen , Brabant , Zeclant , en Hollant , die ik daer al in 't jaer 1670 onderzoeken moest ; wanneer ik de gronden van deze mijne stellingen al in 't ruwe gevat hebbe.

Ons derde Behulpmiddel is de Letterkunstige *Analogie* , of by schaersheit van Getuighenissen , de Naeste Vergelijking met de zelve : ('t is dog onmogelijk dat men tot ider woort , en tot ider silb een getuighenis bybrenge) en deze , stelt *Quintilianus* , is van die kragt ; dat ze het twijfelagtige tot iets dat daer naest by komt , en buiten verschil is , t'huis wijft ; om het onzekere alzo tot zeker te maken. Het

„ Be-

„Behulpmiddel dezer *Analogie* word by Schotelius ook erkent. pag. 10.

Onze gestelde Behulpmiddelen, nu alle-temale t'effens bygeroepen, schaffen ons, inde gestaltenisse onzer Nederduitsche woorden, deze Zetregels: (*criteria*)

I. Daer kunnen geen twee lange silben elkandere in eenig woort volgen.

(Wy vooronderstellen dat men hier de Latijnche *Prosodia* verstaet) Hier in verschillen wy van de Hoogduitschen zoo verre, als de Hemel vande aerde: want deze hebben, in een woort, twee lange silben na elkanderen. (*Reichsdienstman. Staethauptman.* en onnoemelijke meer.

II. De silb, die naest eene lange by ons komt, 't zy voor, 't zy agter, is altyt kort (*Gedarig.*) de accent valt hier by ons op de middelste.

III. Voor een lange silb in 't midden van een woort komt altyt een korte alleen:

IV. Doch in 't begin, ook aen 't einde des woorts wel twee. (*Vergelyken: Hinderen.*)

Hier in verschillen wy weder van de Hooghduitschen, die aldaer maer een korte hebben. (*Furgleichen. Hindern.*)

V. Noch hebbenwe aen 't einde des woorts wel drie korte silben. (*Sterffelijke. Erffenisse.*)

Dit hebben wy gemeen met de Engelschen. de accent in *Vergelyken* valt op de der-

de silb van voren; in *Hinderen* op de derde van agteren; in *Sterffelijke* op de vierde van agteren.

VI. *Dog in zulke drie korte silben op 't einde; als in Sterffelijke, Erffenisse, is de middelste korte in onzen Tongeslagh zoo kort niet als de twee andere; maer zy is twijffelig, (anceps) en wel, namentlyk, ten minsten half lang: zoodanig dat ze in ons Rijm ook, voor een lange, plaets houdt. (Sterffelyke. Erffenisse, Erkenenisse, Behoudenisse. enz.)*

VII. *Alle Verbum of Nomen (ongesnoeit of onverkort en in zijnen alleruitersten oirsprong) eindigt, in den algemeenen Tongeslagh onzes Nederlants met een korte silb; en wel zulk een, die' zelfs in Rijm nooit voor lange kan gebruikt worden.*

Dus is het van 't alleroutste geweest: en dit bekragtigen alle onze outste Schriften en Boeken. men vind daer niet *Erffenis. Erkenenis. Behoudenis*; zelfs in geen Naemval: veel min, op zijn Hoogduitsch, *Erfnis. Erkenntnis. Behoudnis*. maer men vind in onze gezeide Schriften en Boeken *Erffenisse. Erkenenisse. Behoudenisse*. In welken opzigte ons Nederduits al wederom oneindig verschilt van het Hoogduitsch: want (zegt Schotelius, de groote man van den Heere Moonen) twee silben alzo ineen te trekken is aldaer heel wat mooys, en geeft

goc.

goeden klank: en juist is 't tot onzent een ondeugt, en eene strydigheid tegens onzen Tongeslagh.

Deze VII. Stelling, eene der gewigtigste van onzen *heelen* Tongeslagh, rust hier op; „ *Dat den Spraeckleden van ons* „ *Nederlant, zoo meenigmael als se de laetste silb* „ *eens woorts zullen uitklinken op een consonant;* „ *aengeboren is by die consonant niet bot op te* „ *bouden met een accentus gravis; maer die* „ *zelve consonant met een respiratie te hervat-* „ *ten. niet bed, maer bedde. niet erffenis,* „ *maer erffenisse. niet waerd's, maer waerdye.* desgelijx met onze *nomina* in *inge*: niet *lijding*, *vergeving*, maer *lijdinge*, *vergevinge*. Daer heeft U. E. het gantsche geheim; 't welk wy hier niet breeder zullen uithalen: een onzer Kennissen doet dat daer na wel. ik verstaet my den Tongeslagh van Overyssel en Twenthe niet byzonderlijk: maer ik meene, dat de Heer Moonen dit zelfde ook aldaer vinden zal: *wisse, welle, stille. enz.* Van dit geheim komt eeniglijk van daen, dat de *characteristica* van meest alle *tempus* in onze *Verba* is de korte *e. ik bidde, ik valle, ik hadde. enz.* Als men het *Engel-Sax* inziët, vind men daer klare voetstappen in van dezen eigensten Tongeslagh, en wat spreke ik van *doode* talen? onder de hedendaegse *levende* heeft hem de *Portuge-*

ſe even zoo net als de onze: alwaer 't Spaensc
 accentu barytono, op de consonant bot ein-
 digt; als by voorbeelt, *Volontàd, Calidàd,*
Cantidàd, Felicidad: daer hervat het Por-
 tugeesch die eigen consonant *d* met een res-
 piratie (sprekende en schrijvende (*per om-
 nem casum*) *Volontàde, Calidàde, Cantidàde,*
Felicitàde: staende alzo, met eene onge-
 meene zoetvloeijsheit, tegens het barſſe
 Spaensc in een zelfde proportie gelijk ons
 Nederduitsc tegens het hort- en stortend
 Hoogduitsc. Ende 't is zeer aenmerkens-
 waerdig, dat de genoemde Schotelius, in
 zijne *Grammatica* (daer de Heer Moonen
 ons een vertaeld *extract* van oplevert; zoo
 hy zelf ook niet ontveinst) pag. 311. be-
 kent staet, dat die woorden in *nisse* en *inge*
 ook oirpronkelijk in zijn Hoogduitsc die
 eigen korte *e* op 't einde hebben. maer hy,
 groot meester, voegt 'er *pro gradu Doctora-
 tus* by; *quod Ratio Grammaticalis literam e*
ibi non admittit. van waer komt hem, dog,
 zulke hooge en lage *Jurisdicctie*?

Uit alle deze Stellingen laet zig met ee-
 nen klaer onderkennen; welke *terminatien*
 van woorden in 't Nederduits de aller-oir-
 spronkelijkste en vroegst van tijt moeten
 zijn: en welke wederom, te weten die
 van deze Stellingen wat afloopen, in een
 later tijt, tot noothulpe, zijn bybedagt en
 aen-

aengenomen: met een woort wat *gemeene-lants-tael* zy, en wat *metaplasmus*.

Op den grond van die zelfde VII. Stellinge hadden niet alleen onze voorgeroerde *Nomina Feminina*, maer ook de *Neutra* en *Masculina* (*Herte; Geregte, Geslagte: Menschē, Zone, Heere, Wille, Name. enz.*) de korte *e* op 't einde in *omni declinationis casu*: daer wel niemant aen twijffelen zal'omtrent deze terstont genoemde; als dewelke ons tot het jaer 1618 en 1619 in de Boeken noch alzoo worden opgebracht. Maer 't plagt ook plaets te hebben in de zulke, die in der tijt, by lantgemeene aenneminge, de korte *e* wel in *nominativo* verlaten hebben, doch in *casibus obliquis* noch behouden: als *die Dromt; den boome. enz.* dat men nog leest in den Delffen Bijbel. *Daniël* II. en IV. en zoo als my meer bejegent is in de ouderwetschheit; dog niet en lust, dezen brief, met overtollige pedanterye, van vol te stapelen. elk mag zijn best lezen; en daer doet zig grond genoeg op tot *Andlogie* voor al de rest: behalven dat ik met allegatien uit private Parkementen geen baet en kan doen. Onze *casus obliqui*, ten *laste*, ten *strijde*, ten *tijde. enz.* zijn ons hier van herkomstig gebleven. Dus kan men beseffen, dat het gene Zeeland, Vlaenderen, Brabant en andere onzer Provinciën ons

noch

noch alle dagen in hunne tongen, op dezen trant, laten hooren, geene mistael is; maer in 't tegendeel eene overbehouding vanden aengeborenen oirsprong. En 't is wederom waerd om op te merken dat Doctor Schotelius dit eigen van de *Neutra* en *Masculina* in zijn Hoogduitsch al mede bekent staet: want *cap. de Orthographiâ. sub lit. E.* zeyt hy, *dat oulinx de Hoogduitsche woorden in's-gelijcx op de korte e. uitgingen. das Dinge. das Felde. das Munde. enz.*

En hier mede mag ik dit Stelling-werk wel besluiten.

't Was dan met de aeloude Regelmact van onze Tael der Republike aldus. De schrijving der woorden beantwoorde de alom onzen aengeboren Tongeslagh. (*genius loquela*) Het schakeersel van onze tong van korte silben nevens eene lange snoeiden nocht dompelden onze Voorouders door de penne niet wegh; maer zy bootsten 't 'er levendig mede na, en stelden 't voor 's lezers ooge: en dit niet slegtelijk in die *nomina* en *verba* daer wy nu van handelen; maer schier, daer wy hier niet van spreken, in de woorden van allerleye *pars orationis*: niet slegtelijk in de silben op 't einde; maer zelfs, als men met liefhebberye op onze veelsilbige woorden let, ook wel in 't midden. een ding, 't welk onze spra-

sprake eene vloeijentheit, ja (om met den Drost P. C. Hoofd te spreken) eene zangerige vloeijentheit byzet, waer in weinige talen ons kunuen evenaren. van de *Portugeesche* hebbenwe dat zelfde beneffens ons aengetoont. Als gezegt, de *substantiva* in *e* behielden die *terminatio*, algemeenlijk *per omnem casum*: En alzoo rustede dan de onderkentenis in 't declineren enkel op de buiging der *articuli*, en op de *Prapositio auxiliaris*: uitgezeid dat die Neutra en Masculina eene buiging ontvingen in genitivo singulari op *es*: *des geslagtes, gerigtes, zones, names, willes, Rijnes*: en de Feminina ook daer op *en*: *der Maxen, Hellen, Vrouwen*: ook uitgezondert dat vele Neutra en Masculina (als hier voor geroert) al hand over hand, by kennelijk en langgemeen Gebruik die *terminatio* op *e* in den nominativus, accusativus en vocativus verlieten: als *boom, droom, stroom, tijd, strijd. enz.* vermits het in eene levende tale eveneens toegaet, als in eenen levenden of stroomenden vloed: daer kabbelt heimelijk van den oever hier wat af, en daer weder wat aen; 't welk niemant op hecter daed en ziet; doch dan wel, als men den oever eens weder gaet beschoeijen.

Met kinderlijke exempelen van alles kan ik my niet ophouden; dat voor den lezer zel-

zelve overlatende. Ik kan zoo vele pedanterij niet aenhalen: ik bezitte daer geene herffens toe. Wie lading innemen zal, melden de Zeeregten, moet zelf zijn vaertuig ballasten. Ik schrijve in allen gevalle van onze Moeder-tale, en heb gewezen waermen zelf zijnen lees-luft te weike hebbe te leggen.

Dit is tot zoo verre van de aeloude *Etymologie*: op welk voorafgaende (*pramissum*) de *Syntaxis* haer zelve voort kenbaer maekt. De *Prapositiones* regeerden allen naemval, (buiten nominativus en vocativus) naer dat het best aen onzen Tongeslagh genoeg deed, dat is, best in de rede vloiede en rolde.

Ende hadden deze eigenschappen, door alle die honderden van jaren henen, nog aldus de overhand in onze sprake tot op 't jaer 1618 en 1619; en zelfs noch daerna, wanneer 't bestek (*systema*) tot het Nederduits der Nieuwe Overzettinge schijnt vastgesteld te wezen: zoodanig dat dan die eigenschappen uitmaekten het *Gebruik der Republijke*. De Tongeslagh van Nederlant was op dezen tijt noch gantsch dezelfde als van outs. Dit is te lezen by Christiaen van Heulen; daer hy hem opzettelijk beschrijft in zijne Nederduitsche Spraeckkonst van 1625 en 1633. De lantgebruikelijke Schrijving

ving der woorden, welke geheel naer den Tongeslagh moet luisteren, was toen ook even dezelfde by ons als alle die eeuwen te voren: even vol-uit aen 't midden en aen de einden; zonder Poëtische snoeijinge. Het Rijnverlof (*metaplasmus*) was door den aenwasch onzer Poëzye wel gemeenzamer in de proze geworden in privaet geschrijf; maer het had nocht lantgemeene aenneming, nocht regel; het dreef maer gelijk een schip zonder roer, enkel naer de *Cadance* der periode luisterende: zoo als 't naderhant altoos maer deed by den Drost P. C. Hooft.

Al wie, dan, nageleidt hoe de tael der Nieuwe Bijbel-overzettinge op deze voorbeschrevene leest is gepast, geschoeyt, en gemeten geworden, zal onbezwaert met my besluiten: „ Dat het Bestek van dat „ Boek, in opzigte van zijn Grammaticael, „ was waerlijk het gangbaer en rigtig Gebruik des Lants: en 't zelfde met eenen „ ook van alle geschrijf dat hier mede in „ rooye overeenkomt.

Waer mede wy dan de bewering van ons eerste voorgenomen Lidt hebben afgeleidt.

Belangende het II. voorgenomen Lidt: laet, nu, eens alles opkomen van onze Digtters en vermeinde Cieraetschrijvers: waer in zal dat bestaen om een *regt* te konnen

nen werken, uit kracht van hét welk dat voorbetoogde Gebruik der Republije zal moeten ophouden zoodanig een Gebruik voortaan te zijn?

Daer is I^o. hunne *Cieraerkunstige* orden in hunne woordenschikkinge, in de plaets der *Naturelijke* in die Overzettinge: Dit en is geen nieuw Gebruik, van hun afkomstig; maer alleen eene Rhetorijke byzonderheit in de tale der Republije, en dewelkemen in deze overzettinge niet heeft gevonden gehad te bezigen. II°. Hunne snoeijingen en plooiingen der korte silben in de proze, aen 't einde en alom, zijn maer uit kragte van een eigenkeurig Rijmverlof (*metaplasmus*) in onze tael des Lants: derhalven geheel en al niet nieuws, veel min dat tegen 's Lants Gebruik kan werken. Onze Digtters, by my hoogh-gelieft en geeerd, bezigen dit Rijmverlof maer, om der zangerige vloeijentheit wille; (*cadance*) als waer af hun brein alom zoodanig kookt en ziet en overloopt, dat zy hen, zelfs in hunne proze, daer van niet speenen kunnen. Ja men neme eindelijk dat Fabriekje, Verkiezingtje of Secterijtje (zoo als men 't noeme) *naer* Jooft vanden Vondel omtrent een regelmaet, quanssuis, by Hem stipt in zijne proze onderhouden over de woorden in 's Lants tale uitgaende op *inge*, *nisse*, en al.

algemeenlijk op *e*: en waer op de Heer Moonen zijn heele Declinatie-werk komt in te rigten. Dit leit hier in, dat Joost van den Vondel alzulke woorden verkiest te stellen in nominativo en accusativo zonder *e*; *vergeving*, *erffenis*, *plaeg*, *zaek*, *tael*: en in genitivo, dativo, en ablativo met de *e* daer by: *vergevinge*, *erffenisfe*, *plage*, *zake*, *tale*: welk laetste men dan, quansluis, komt doopen met den naem van *buiginge*. Dit levert ook al in 't minste geen *regt*, ja zelfs geen *reden*: dat, namentlijk, het gene, volgens een egt gebruik der Republike, vol-uit geschreven staet in de Staten-overzettinge, daerom aldaer een fout of *solacismus* zou wezen, om dat het verschilt van dit Secterijtje. (Ik geloove waerlijk dat dit de *solacismi* zijn, die de Heer Moonen aenroert *bladt by bladt* aldaer voorkomende.) Want, behalven dat private Verkiezingtjes van eenen onderdaen, naer Rechten, geheel en al niet kunnen werken tegens een Gebruik oft Aenneminge van 't Publijk; zoo strijdt het tegens de gezonde Reden, oudere dingen te komen meten en keuren naer nieuwigheitjes jaren en dagen daer na eerst verdigt: daer ik noch by moet zeggen; dat dit voorschreven Secterijtje, op zijne beenen eens ingezien, is zeer eng van uitstrek; begrijpende slegts weinig slag

C

van

van substantiva op *e* uitgaende; en latende (als in de Grammatica van den Heer Moonen blijkt) al de rest van de zelve terminatie by die eigenste rooije, welke 'er in de Nieuwe Overzettinge van vastgesteld is: zoo dat het onze tael geenssins tot redderinge gedijt; maer, als men daer Regel van fabrieken wil, veel eer tot verwerringe; by gebrek van de *universaliteit*, daer men in 't roelaten van nieuwe Regelmate eeniglijk op moet zien. Ik noeme 't een Secterijtje *naer*, niet *van*, J. v. Vondel: want van Hem, die voor hem zelve zig dit, in zulke *substantiva*, tot eene pure bloote *hypothesis* nam, en blijkt nergens dat hy begrepe, dit eene rooy, veel min de egte en oirspronkelijke, te wezen van de tael der Republike. de Heer Arnold Moonen is het, die ons dat zoo in zijne Spraekkonst raeuwelijk komt opwerpen, en de belieste heeft van het, zonder spreken en zonder land van onze taeloutheit onder zijne voeten te hebben, stevig te willen staende houden.

Om alle welke redenen ik dan wederom besluite mijn II. voorgenomen Lidt ten genoëge beweert te hebben.

Dat Secterijtje van J. v. Vondel volge ik hier ook; enkel om eenparige houdinge van penne met den Heere Moonen: Anders staet my hier ontrent veel beter aende
uni-

universele houding van onze tale der Republiکه; om redenen terstond vermeld. Ik houde van geene gefabriceerde regelen, die zoo vele exceptien overlaten, alsze groot zijn, gelijk ik 't ook niet en houde met P. C. Hooft, die in dit zaekje overal den Poët speelt, en nocht toom nocht regel onderhoudt; om zijne *cadances*, zoo 't heet: dog op 't wektreffen van alzulk vermeten cadans-werk hebbe ik heel veel te zeggen: de regte en eigentlijke gronden leetmen daer van op 't laetste blad mijner *Ideas*, op welke gronden, beneffens 't wel waerne-men der korte en lange silben van onzen Nederduitschen Tongeslag, men voorttre-dende ider het aen hem zelve heeft, 't zy Predikant, of ander, om zoo vloeiend en gevallen een Orateur en Cadancier te worden als hy maer wil.

Men onthoude hier, ondertusschen; hoe ydel, hoe outheit-onwetend, ja hoe onzin-nig eene doling het zy, te leggen dwers-drijven nopende onze gemelte substantiva van outsher ende eigenlijk in onze tale op e uitgaende; (gelijk *vergevinge*, *erffnisse*, *plage*, *zake*, *tale*. enz.) te drijven, zegge ik, dat, namentlijk, dezelve by onze aeloude oirspronkelijke overneminge zouden ge-weest zijn in nominativo zonder e; ende datze die e alleen, by wijze van *buiging*,

zouden hebben aengenomen gehad in casibus obliquis: eene doling, waer van men door ons vorig blootgelegde nu klaer wort geredt; en welke doling van dien nasleep is, dat men in eeuwigheit geen Nederduitsch Taelgeleerde kan worden, zoo lange men daer niet van geredt en is; eindelijk, waer van men geredt wezende eene opene deur heeft tot in 't herte van onze Taelgeleertheit. De aenmerking van den Heer Moonen op mijne *Idea*. pag. 21. *Omnia nostra appellativa exiisse in e.* zag hier op uit. ('t hart wil daer al niet breken; schijnt het wel; en 't moet 'er evenwel aen.) Zijn E. spreekt dit voor onbewijsselijk uit, en kan het in Melis Stoke niet vinden. Wederom kan ik my zulk zoeken niet verstaen. Hy zie aldaer, by de penne af; Inleiding. Heere. v. 167. 246: zone. 225: aventure. 258: Did. I. name. 42. geboernesse. 76: hantveste. 237. Did. II. tafte. 79: erve. 80. huuslade. 189: geslagte. 289: Did. III. Druffate. 65: oirloge. 90: helpe. 95: stemme. 101: heire. 105: Did. IV. have. 2: Grave: Flor. I. plage. 75: Did. V. Pape. 22: Did. VI. marbersteene. 30: eede. 98: mare. 123: stede. 183: Flor. III. kerke. 53: en zoo't heele boek door. Hoe vele schriftuerplaetsen wil de Heer Moonen hebben? Tien getuigen maken, naer Rechten,

ten, eene *Turbe*. Zyn E. kan zelve volk aen 't lezen te werk zetten: zoo hier, als inden Delffen Bijbel, en in al wat oud is. Men zal 't naer de *Analogie* nooit anders vinden. Zoo dat dit lietje daer mede eens zal uitgezongen blijven.

Ik trede nu tot de andere en byzondere Aenmerkingen vanden Heer Moonen, op mijne *Idea*. ik veile mijne *Idea* niet voor onfeilbaer: zelfs zoo nu en dan verandere ik 'er al wat in, doch niets systematijk. Ik wil den Heer Moonen, 't gene ook hoognoodig is, maer antwoorden dat Zijne aenmerkingen juist geen doel en schieten: Die eene voor eene, by de penne af, op 't ambilt te gaen leggen, waer' te talmagtig, ook arbeid overstiere: want, by tijd van leven word de *Idea* wel eens nieuw uitgehaelt: ik zal maer aen 't verlangen van eenigen, die op deze Aenmerkingen oogen, een weinig gaen voldoen: ik trekke die daerom, by verscheidene, onder een hoofd: als, daer is'er rakende mijne *Regelzettingen*; andere weder mijne *Derivatiën*; eenige dan noch mijne aengetrokkene *Tael-outheitjes*.

En, om korten weg te maken, wegens de twee eerste, hebbenwe in acht te nemen; hoe het eene gewisse waerheit zy, Dat onze denking en bevatting toegaet lanx zekere door de nature gerichtsoerdeorden.'

De *Zaken* (*subjecta*) bevatten we eerder in tijdt, en derzelve *Eigenschappen* (*pradicata*) later. En hoe de *Zaken* of hare *Eigenschappen* behelzen eene *minder enkelheit* of *meerder samenstelling*, hoewe die al later in orden bevatten. Zoo als dit zig nu heeft met de *Zaken* en *Eigenschappen*, even alzo is het met de bevattingen van derzelve woordelijke uitdruyelen en benamingen. Nog, hebbenwe dan in ons *Duitsch* eenige der *Afgesprotene* woorden (*Derivativa*) van actieve betekenisse; eenige wederom van *passive*. Hier uit levert de *Natuur* ons deze *Stellingen*:

VIII. *De bevatting der substantiva nomina is vroeger, en ouder van tijt, in ons verstant, dan der adjectiva of verba.*

IX. *En vermis dat geene't welk in een Verbum de beteekenis van een substantivum kan aantrekken, ook de meeste enkelheit en minste samenstelling of relatie insluit, is het Infinitivum: zoo is, na de nature, de bevatting (idea) van het infinitivum verba eerder in ons verstant dan van eenigen anderen modus.*

X. *De Woortel of het Grontwoort van een Derivatie of Formatie inde Letterkunst moet zoodanig een woort wezen, waer af het denkbeelt, in zijne nature, eerder in ons verstant plaets hebbe dan van het gederiveerde oft geformeerde.*

De

De Demonstratie hier af is uit het vorige klaer.

XI. *De Wortel of het Grondwoort, waer van een substantivum van active betcekenisse zal gederiveert worden, mag niet anders wezen dan een Dictio activa:*

Gelijk daerentegen de Wortel of het Grondwoort van een substantivum van passivē betcekenisse niet ander wezen mag dan eenē Dictio passiva.

De Demonstratie hier af rust op het natuurelijk axioma, *Dat gelijk uit gelijk voortkomt.*

— *Nec imbellē feroces*

Progenerant aquilā columbam.

Eindelijk zy op deze Stellingen de Toegift; (*Corollarium*) dat, *Zoo lang regel opgebragt wort, die op de Nature en op de kerne der Zakelijkheid rust; alle andere regel, die op de ledige noten-doppen der terminatien geslikt zy, moet agter de bank staen.*

Ik bidde nu den Heer Moonen, dat hy zelf mijne *Derivatien* en *Formatien* hier aen eens nader toetse; en de Zijne daer tegens: en ik make my sterk, dat zijn E. uit heclandere cogen zal zien. De *Verbalia* op *inge*, (*gelijk, verstoringe, gedenkinge, beroeringe, erkenninge, verbindinge. enz.* betcekenen het actijf verstoren zelf, het gedenken, beroeren, erkennen. enz. De *Participalia* op

nisse, (gelijk, verstoortenisse, gedachtenisse, beroertenisse, erkennenisse, verbintenisse. enz.) beteikenen de passieve verstoortwordinge, gedachtwordinge, beroertwordinge. enz. zelve; *rem, qua passivè est in fieri.* De *Participalia* op *isel* of *sel* beteikenen de reetsgedane zaek: *rem passivè confectam.* welke beteikenissen dan, achterevolgens deze laetste IV. Stellingen, overtuigheijk aantoonen van hoedanig een Wortelwoort zy moetengederiveert en afgeleidt worden; te weten, van zulk een Wortelwoort, welks beteikenis een zelfde denkbeelt insluit als in het derivatum leit. By voorbeelt, men wilde van eenen *Imperativus modus* eenig derivatum afleiden; zoo zou de beteikenis van zulk derivatum zoodanig gestelt wezen, datze ook inflote het denkbeelt van iets *imperatijs.* en dus, na gerade, in alle andere opvattingen van derivatien. als de Heer Moonen op zulx acht geeft, zal hy gewis van streke veranderen. het mag wel eens gebeuren, dat hier of daer eene onegte derivatie ingekropen zy: maer dat zet geene Regelmaet. Ik gewage in de *Idea* zulx ook wel.

Tot eene nader onderrigte, zoo komen dan de *Verbalia* op *inge* eeniglijk van een volslagen Infinitivum activum: alzo, by exempel van *Wanderen* (dat inden ouden
tijt,

tijt, ja nog in de eeuw van 1500 was *Wandelen*) wort gederiveert het Verbale *Wandereninge*; een woort dat we lezen in den Delfsen Bijbel van 1477: (*Daniël IV. by ons vs 32. Ende dine Wandereninge sal wesen mitten beesten.*) waer af dan nader, *persyn-copen Wanderinge*; dat is in 't hedendaegs *Wandeling*. (zoo als in dat zelfde Kapittel ook voorkomt) en aldus met de rest. Hier kan de Heer Moonen nu wel tasten, dat zulk derivieren by my niet en is *verziert*; zoo als Zijne bescheidenheit my toeigent: Hy zal dat zoo quaet niet meenen. Ik wete niet anders, of diergelijke ongesnoeide Verbalia zijn my in mijn lezen wel meer ontmoet. Immers dan; hier op toepassende alle de Verbalia der Noortsche spraken, door welker hand wy onze tael ontfangen hebben, en die zonder onderscheit hebben *achting, begraving, betaling, bewijfning, giffning, inbildung, prijfning, sending, spijffning, stoppning, werkning, sluitning*; in 't oneindige; ende dezelve overbiengende tot onzen hier voorbeschreven Tongeslagh met de korte silben, hoe kunnen 'er eenige gezonde herffens zijn, die hier van iets anders zouden ter nederstellen; dan *achte-ninge, betaleninge. enz.?* Waer by noch te weten valt, dat dit *inge, nisse, en isel* geene ydele staerten zijn achter hun wortel-

woort; maer 't zijn formele woorden, die in onze oude tale dat gene beteekenen daerze op onze gedachte wijze voor t'schepe komen: zoo als naderhant wel eens zal uitgeleit worden. Onze *barytona*, als, *Gevoel*, *Gegeef*, *Bewijs*, *Geloof*. enz. eigenlijk door achterafhoeyinge dus geaccenteert tegens onzen onspronkelijken Tongeslagh aen; zijn mede van passive beteekenis: en voor zoo veel aen zommige van zulke *barytona* ook eene active beteekenis kan toegeigent worden; zoo volgt, dat men zulke dan teffens en van een infinitivum activum, en van een participium passivum deriveren kan. Diergelijke meerderleye derivatie komt in de Grammatica wel meer voor: dog nobit moet men die doen als met *zakelijkheid*; en geeffins uit bloote *terminatien*.

In 't voorbygaen zal ik hier, om de liefhebberye, noch iets by stellen, dat men by den wegh niet ontmoet. Alle *Verba* is bekent, dat of *activa* zijn; of *passiva*: nu zijn de *activa* wederom of *actionis immanentiis*, of *transiens*: de eerste noemen de Grammaticisten in 't gemeen, *neutra*. De „*Verba actionis immanentiis* zijn, uit hunne nature, van vroeger en eerder bevattinge „ofte denkbeelt in ons verstant dan van de „*actio transiens*. dit te kennen, heeft in de Derivatien en Formatien ook zijn nuttigheit.

We-

Wegens de ware *formatio* temporum in de *Verba* is de toets, uit deze laetste IV. stellingen met haer *Corollarium*, ook zeer gereet en griff. Het *infinitivum Verbi* is 'er de laegste wortel af: dit bragt ik op tuit de aeloutheit, uitgaende op *ne*, *getuigene*, *gevoegene. enz.* en formeerde enkel daer van 1°. het *praesens Indicativi activi*; door agteraffnoeijinge van *ne*: *ik getuige*; *ik gevoege*. 2°. door agterbyweringe van *t*, het oude *participium passivum*: *getuigenet*, *gevoegenet*. vorder gebruik maecte ik 'er niet van. Heeft, nu, iemand hier wat tegen; ik wil, indien ik 'er steen van aanstoot mede ligten kan, (onvermindert mijne verantwoordinge) wel van later tijt beginnen, en formeren die *z.* tempora van het *infinitivum* vocabulum *getuigen*, *gevoegen*; agteraffnoeijende, voor 'teen, *n*; en agterbyweringe, voor 't ander; *er*. Mijne rody van formatie blijft, dan evenwel, zooze was. My ontbreekt ondertusschen geene verantwoording van dat *infinitivum* op *ne*: gantsch extra gerundium of regimen: dog ze is met geen Nederduitsche penne te beslegten: In mijn Schepenen-briefje van 1435 hebbe ik, *Ende hi geliede 'er af voldaan te wese*: is daer gerundium, of casus rectionis? en zoo ontelbaer. Het Griex, daer de Heer Moonen hem op beroept, heeft ook *vai* in *infini-*

finitivo; τετυφεναι, τυφθηναι; en zoo in elk verbum. *αι* dan uitgesproken als *ε*; (zoo als in de outheit wel voetstap, en in de hedendaegsche Griexe uitsprake algemeen, is) wat levert dat dan anders als *tetufene, tuftbene. enz.*? Is dit nu zoo allervreemst van Ons aloud, en noch 't hedendaegsch Vlaemsch infinitivum *wezene, getuigene*? Doch ik scheid 'er hier af, om de gezegde reden. Men overwege eens, waer van daen nader den Latijnen hun *re* in infinitivis herkomstig zy. Schotelius, dat ongelukkig en onhandig model tot ons Nederduitsch, gewaegt pag. 565, dat in 't Hoogduits oulinx de Infinitiva ook tot staert hadden *de: bewiesende* voor *bewiesen. enz.* Vlaenderen en Brabant zy men wel verdagt, dat, daer 't Nederduitsche oorspronkelijkheit geldt, geenffins moeten buiten staen: in 't voeren der penne, houde ik die voor immers zoo oud, indien niet ouder dan Hollant; en daer by voor zeer authentijk. Hoe Overyffel daer in bestae, is de post van den Heer Moonen om op te brengen.

Hier tegens; hoe staet 'er de Heer Moonen by met zijne *formationes* temporum; hy formeert maer alles, vanden hoogen boom af, uit een gefabrikt uitdruxel van den *Imperativus modus activus*: de onnoozelste dooling, die in een verstant vallen kan. Die

modus imperativus is in ons begrip van meerder t'samengezette en ingewikkelde relatie dan het *infinitive* woort; ja dan het *tempus praesens* en *imperfectum activi*, ende zelfs dan het *participium passivum*. Daer en kan immers geene *imperatio* (Gebieding) in de nature plaets hebben, dan 't en zy 'er twee werkende wezens t'samen komen; en veele andere redenen meer. Derhalven kan 's menschen eerste denkbeelt in de *Verba* niet van den *Imperativus* beginnen; alwaer hy schoon van een egt en ongefabrijkt uitdruxel: Derhalven kan deze nooit het grond-oft wortelwoort zijn, waer van men al, wat eerder en vroeger in ons denkbeelt zy, formere. Dit is kort vonnis; en zoo zaek-bessiffend, dat het in de gantsche nature geen hooger beroep toe en late. Een Cartesiaen zou noch zeggen, dat ons denkbeelt kon beginnen van het *praesens Indicativi activi*: *Ego cogito, ergo sum*. Maer vermits dit, in allen gevalle maer stant grijpe alleen in *Verba neutra, sive actionis immanentis & non in transitivis*, zoo blijft het *Infinitivum Verbi* den prijs van 't allervroegste denkbeelt alomme behouden.

En leit hier mede geen klein deel der geheele Sprackkunst van den Heer Moonen gantsch over kant. 't welk hem van daen komt, dat Hy zig maer blindeling, zonder

zonder te filosoferen of op Nederlantschen Tongeslagh te letten, op het miswijzend kompas van zijnen Hoogduitschen Schotelius heeft gaen verzeilen.

Buiten deze Wiskunstige toetse zijn 'er dan vele Grammatische redenen, ten uitersten gewigtig in onze tale; waerom het onmogelijk is, dat de *imperativus* de allerminste schaduw zelfs van grond oft wortelwoort ergens in zy. Wy hebben kort te voren, daer al iets van aengerackt. Eenen Zuithollander is vroedt te maken, dat hier door in vele woorden eene letterspelling geboren rakte te worden, waer by 's Lantsvocael-klanken in eene onredderbare verwarringen vallen: als in de woorden *Vreezen* en *Lezen*; *Hoaren* en *Boren*; waer af het klankverschil in den Zetel onzer Republijeke (Zuithollant, namelijk) den kinderen bekent is.

Eene Gebieding (*imperatio*,) wijders, heeft *physice* & *naturaliter* plaets, zoo wel in den derden persoon, als in den tweeden: in den tweeden, namelijk, aen byzondere menschen; ende in den derden aen eene algemeenheit van menschen te gader. (*universitas*) gelijk van dit laetste een volheit van voorbeelden is in de aeloude Roomsche Wetten, zoo der XII Tafelen als andere meer: en in *singulari* en in *plurali numero*:
en-

cnde om niet verre te loopen, in de Nieuwe Overzettinge, dat boek daer men de Gemeenen-Lants-tael gantsch niet uit durft halen, 2 *Timoth.* II. 14. staet het bevel des H. Apostels in den derden persone: *Een ygelyk, die den naem van Christus noemt, sta af van ongerechtigheit.* En zoo ook elders meer. Men zie 'er den grond-text vry op naer. Als wy nu gaen inzien, hoe wy Nederduitschen staen met onze uitdruxelen van die *Gebiedingen*, zoo bevindenwe, dat de Planters onzer tale geen afzonderlijk en eigen uitdruxel daer toe aen ons overgelevert gehad hebben; evengelyk ook niet aen eenige onzer nageburen: waerom onze tael dan, uit nood, hier toe byhaelt het *praesens Subjunctivi*; zoo in den tweeden, als in den derden persone: en aldaer bezigen onze Digtters, van de alleroutste zelfs, om de zachtheit van rijm, zulk Rijmverlof, als we in onze *Idea* pag. 40. aantrekken. De Prose heeft het, en hier in en in meer daer by, ook wel. Waerlijk, als ik zulke dingen in de Sprackkunst van den Heere Moonen bejegene, zoo is my leedt, dat hy, voor 't uitgeven, met mijns-gelyk niet eens reden-gevoert hebbe: Hy is by my in groote agtinge, om zijne ernstige liet hebberye, daer 't hem gelust heeft zoo grooten arbeit aen te hangen: en dat noch, 't gene Hem

in

in dezen geensfins te na mag komen, midden in zijn werkelijk beroep en hooge jaren. Daer staen ook, in zijne Spraekkunst, vele fraeije dingen: de *Syntaxis* is doorgaents goed; alleen in 't *regimen praepositionum*, waer mede 't in onze tale zoo staet als wy hier voor beschrijven, moet 'er de *genitiuus* bykomen: En zijn bouwen op de Poëtisch-gefnoeide Substantia kan geleden worden als eene *Etymologie* op de Spraekvorme der Digteren, waer van Hy een voornaem lidt is. Hy moet 'er maer vrymoedig by melden, dat het zijne Verkiezing zoo is onder verbeteringe. enz. en dat Hy de tael der Republijke laet by 't gene zy wezen mag. Men moet het een zoo wel zeggen als het ander. de studie op onzer tale Aeloutheit, daer alles van beginnen moet, zal by Hem zoo sterk of niet bebouwt, of niet gade geslagen, wezen als by my; evengelijk wy, die dit hier te Rotterdam 40 en meer jaren immers deden, wederom het *genus* en *casus*, ons anders genoeg bekent, zoo niet agteden: waerom ook de Schriften van onzen *Joachim Oudaen* hier in juist zoo ten uitersten rigtig niet vallen. yder lidtmaet onzer Nederduitsche Taelgeleertheit moet egter zijne behoorlijke eer hebben. Men kan maer dat ligt wel opvolgen dat men ontfangen heeft.

In *Schotelius* is deze radix imperativuseen evenonverantwoordelijke fout. 't Hoogduits, daer ik my niet medebemoci en wil, leit daer in op geene andere hoogte, dan ons Nederduits.

Waer moete ik my noch al verder henen wenden? ik zal 't dog alles, *quatenus systematicis*, op zijne egte beenen doen nederkomen.

Wegens mijnen IX. Geslagt-regel, pag. 16: Daer en schort niet aen 't gene de Heer Moonen inbrengt: zijne Poëtisch-gesnoeide *Min, Vlek, Smet, Plaeg, Vraeg, Zagt, Vlucht, Smert* werken hier tegens niets. In de Grammatica, waer in men bekent dat de beginsels, *elementa*, in de Gemeenen-lants-tale moeten geleeraert worden, moeten dan ook geene andere woorden gelden, dan die der Gemeenen-lants-tale zih: en deze, agtervolgens onzen reetsbetoonden Tongeslagh, die hier de eidelijke consonant met eene *respiratie* hervat, luidt *Minne, Vlekke, Smette, Plage, Vrage, Zugte, Smerte*; alle per *Syncopen* bekortet uit Verbalia op *inge*; en daerom volgens mijnen VIII. Regel, pag. 16. *feminina*. 't Is voorts waer, dat wy vele zulke bekortede nomina hebben, die door opkomend Gebruik dat oorspronkelijk genus *femi-*

minimum hebben verlaten: en dat is een nood-zack tot het hebben van een Geslagtlijste: zoo als de Heer D. v. Hoogstraten in zijne Aensprake té regtvermaent. Dezen IX. Regel heb ik nu ook veel univervaelder. Op dat men eens wete aen wat klap en Schotelius, de Heer Moonen en alle hunne volgers, zig verzeilen: zy begrijpen, *Alle Wortelwoort is van't kortste*; en te recht. Maer hun sluitreden, *Ergò, Alle kortste is 't Wortelwoort*, is, zegt Aristoteles, een *sophisma à dicto secundum quid*: 't welk zig oploscht met te onderscheiden tusschen *oorspronkelijk kortst*; en *kortst door snoeijsinge van yveraeers*. Met dit gezigt-glas is alles in helderen dag.

Op pag. 49. ik laze, ik sprake: Daer was in Nederland een tijt, dat men wijzen, prijzen, zingen, betreffen, bewegen, bergen, lezen, zenden, enz. conjugeerde in Imperfecto ik wijs'de, ik prijs'de, zing'de, betref'de, beweeg'de, berg'de, lees'de, zende'de: en in praeterito passivo ge'wijs'd, geprijs'd, gezind, getref't, beweeg'd, gekerg'd, gelees'd, gezend: in de plaetse dat nu doorgaents is ik weez', preez', zong', bewoog', borg', laz', zond': en wijders gewezen, geprezen, gezongen, getroffen, bewogen, geborgen, gelezen, gezond. Om deze ver-

schei-

scheidenheit aen te toonen en overeentebrengeu, moet in de Nederduitsche Grammatica nootwendig: eene *hypothesis* opgelevert worden: (Zoo als de Heer Moonen daer in zijne Spraekkonst mede omspringt, in troeppen; even als Schotelius in zijn Hoogduitsch; is niet voldoende.) En deze *hypothesis* is dan de mijne, welke ik grontvestte op onzen Tongeslagh en de Analogie te zamen. Weet iemand tot deze overcenbrengeu eene betere *hypothesis*; (want daer moet'er onvermijdelijk een wezen) liy gebruike zijne vryheit van op te komen. In die zelfde *hypothesis* van my is dan de het algemeene merktouken van 't *imperfectum Indica vii active*. 't Is my voorts niet onbekent, dat die rooy van imperfecta en participia, welke ik, om gelijke bewoordinge met vorige Grammatisten, *onregelmatig* noeme, al in onze wortelralen, de Gothische en Engelsche, haer gebruik had; maer my schortte de zinlijkheit tot zoo eene *hypothesis*, die inzonderheit beide die rooijen teffens voor ons vernuft in maegschap stelde. 't Gene, ondertusschen, de Heer Moonen bybrengeu, dat *schortte*, *wachtte*, *stortte*, *beregte*, *kostte*, enz. niet zou wezen eene verkorting van *schortede*, *wachtede*, *stortede*, *beregede*, *kostede*, is koutere

verzinning. de XXIVe. waerneming op onze tale vanden Drost P. C. Hooft, nu by den Heere David van Hoogstratenachter zijne Geslagtlijste doen drukken, zet zulx buiten twijfeling. Noch moete ik den Heere Moonen indagtig maken, dat hy Gotthische of ook wel oude Hoogduitsche woorden bybrengende, uit derzelve uitgang nooit deze bewijsredentrekken kan, dat het met onze Nederlantsche uitgangen daerom net ook zoo is: onze Tongslag, die hier 't geschil scheidt, moet 'er eerst op naergevraegt worden, wat die 'er van zegge. Daer by, als gemeld, gaet in die aeloude dingen de *metaplasmus* al vroeg in zwange. Door ervarenheit van lezen leert men oordeelen.

Op pag. 22. *nominativos plurales prisicis fuisse* in e dit heb ik generael gezegt, zierende zoo wel op adjectiva, waer in 't ook by de Nieuwe Overzetting wel gevolgt is; als op substantiva, waer in 't nu gansch onderwetsch is. De Voorbeelden van substantiva zijn zoo gereet in Melis Stokke, in den Delffen Bijbel, en al wat oud is; dat ik verschoont moete blijven van daer hier papier mede vuil te maken. zelfs aldaer gebreken geene adverbia in en: *kortelijken*. Flor. V. v. 964. enz. In mijne Schepenen

nenbriefjes is *Wy Scopene.* in
plen.

Op pag. 24. *adjectivorum vulgaris terminatio in e.* De Heer Moonen had, in zijne Spraeckonst pag. 51. lin. 8. 9, hier van wat gemeld, daer ik dit mijne uit de outhcit tegen zettede: gelijk 't ook *vulgò* zoo blijft: het eenige hedendaegsche uitzonderingetje (want vande outhcit blijkt my niets, 't gene men niet op rekeninge van metaplasmus stellen kan) daer op in de heele Grammatica is, dat by zommige substantiva (niet by alle) het adjectivum de *e* agter af verliest, als'er de articulus indefinitivus *een* voorgaet: te weten by de neutra; *een hoog vetrek. enz.* en alleen eenige masculina, *een kloek meester, een rijk koopman enz.* want by veele masculina blijft mijn Regel in stant; *een goude toren, een hooge berg. enz.* Dog weet zijn E. nu wel de determinatie, wanneer 't adjectivum in dit laetste geval de *e* behoudt, en wanneer *verliest*? Deze leit in het Schakeersel der silben by onzen Tongeslagh: dat daer na wel eens opkomt.

De *Gentilia* op *naer* (pag. 26.) moet geen stof tot geschil zijn in onze Duitsche woorden. (Hoe't vreemde talen maken, rackt ons niet) Die niet langer dan 3 silben zijn;

Loijdenaer, Delyvenaer, Hagenaer, Goerenaer, lijden algemeenlijk in ons Neerlants geene verkorting; maer wel die van meerder silben; *Haertmannenaer, Rotterdamnaer, enz.* welke, by inkortings van een silb, ook op *er* verzet worden.

Is 't op *dome, scepe, bede,* (pag. 26.) noch der pijnē waerd om exceptie aen te heffen, naer al wat ik vooraf betoont hebbe en uit onzen Tongeslagh, en uit Belezēheit? L. Meijers Woordenschat. 111. d. toont *Doeme:* Boxhoorn op *Veldenaer* toont *Graeffscepē;* Zekere mijne Keuren van Vlaenderen, gedrukt te Gend 1643, toonen *De Stede ende Hoerlichede van Homscoten* behoort toe den *E. Haere E. van Hornes*. Daer moet maer naerstig gelezen worden. 't Engellak, als met ons in Tongeslagh schier gemeen in deze woorden, zal 't ook toonen. Onze woorden *lengde, engde, konde, enz.* die by afkortinge, afkomen van *langhede, enghede, konthede, enz.* bewaerheden dit ook.

't Zy dan hier mede zoo verre eenmael genoeg. De rest zal zich zelve wel red- den.

In mijnen eersten Regeld der *Synaxis*. pag. 63. bracht ik voort, 't gene ook volle proef houdt, en de Heer Moonen schijnt me-

mede te stemmen; Hoe 't een Gebruik is in de Gemeenen Lants-tale van onzen Staet, een aengehette bejegening aen eene Mogentheid, oft Mensch van aenzien, in den derden persone zoodanig te vervolgen; dat midden door het lichaem des geschrijfs (zonder 't Opschrift naer te zien) klaer doorschijne of men een' Man-mensch voor- hebbe. of een' Vrouw-mensch. Onze Over- heids onderhoudt dit in een net formulier: De vermeinde Citraetschrijvers daerente- gen, de Drost P. C. Hooft zelf, weten in de vorme van hunnen schrijf-stijl hier geene mouwen aen te stellen; Zy gebrui- ken eene zelfde houding van pennic tegens beide de sexen; ende wel namentlyk zulk eene die alleen op de Vrouwelykheit slaet. Men leze eens van P. C. Hooft de opdracht zijner Historien aen den Prins Henrik van Oranje; ende men zal in 't lichaem derzel- ve niet kunnen onderkennen of ze houdt aen den Prins oft aen de Princesse. Een klaer bewijs niet alleen van de waerheit on- zes gemekten onderscheits tusschen den Gemeenen Lants-stijl en den stijl onzer Digteren; maer zelfs ook, dat de eerste wel volmaktheden heeft, waerin hy uit- haect boven den tweeden. Behalven, dat

dat het zeer redelijk is dat al ons Nederduits geschrijf in zijne bejegeningen de sexe doe onderkennen; zoo is 't daer by ook niet te zeggen, hoe groot een verwerring deze mistelling der Dichteren veroorzaken zou in schriften des Gemeenen-Lants, in Onderhandelingen, in Overkomsten. enz. waerom zulk wangeschrijf in de Republiکه niet kan aengaen. Ik achte waardig den Gemeenen-Lants stijl hier omtrent eens voor den klaren dag te brengen.

In 't *possessivum pronomèn* dat voorop staet, namelijk tot een Man-mensch *Zijne Majesteit*; en tot een Vrouwmensch *Hare Majesteit*; is men met malkanderen eens: maer in de uitdrukkinge van 't agternavolgend *pronomèn relativum* geschiet telkens de mislagh: 't Gemeene Lant schrijft, *Zijne Majesteit heeft Zijne benden gemonstert*; en *Hare Majesteit heeft Hare benden gemonstert*: daerentegen schrijft het Digterschap aldaer beides-gevals, *Hare benden*; en zoo over al: Door welk, wel lesterlijk dog niet zakelijk, *relativum* in 't lichaem van een Rede gantsch in de malinge raekt, of *benden* tot eenen Man oft tot eene Vrouw gerefeereert staen. Om buiten deze malinge te blijven, is bekend, dat de Grieken tot de onderkentenisse van deze Manlijke en Vrouwe-

we-

welijke relatien hebben twee afzonderlijke uitdruxels; *avtē* en *avtēs*: naet welker gelijkenisse wy Nederduitschen in eenen stijl die zeer scherp en naeu luistert, als van *Uiterste Willen* en alle ander Borgerlijk bestipt geschrijf, dan ook gebruiken, *van den zelven, deszelfs*, in masculino; en *van de zelve, derzelve*, in femino. Nu vermits dit al te stijf en ongekoekt opkomt in eenen stijl van ruimer miltheit; gelijk *Historien, Gedigten*, en alle Cieraetschrift, daer nocht geld-nog lantzack aen vast is; zoo is, hier in, by Landt-gebruik tot uitdruxel van die relatien te hulpe genomen ons possessivum pronomen *Zijn, Haer*; en hoe, namelijk? immers in relativo op geene andere wijze of rooije, dan zoo gelijk als 't plaets heeft in possessivo: dit spreekt de gezonde Rede. dat is, dan *Zijn* voor de mannelijke relatie; en *Haer* voor de vrouwelijke. Dit is de houding der Gemeenen-Lants tale in deze bejegeningen; op de Reden gegrontvest; van welk de houding der Digteren verwacht gaet afwijken. Zy kunnen dit op mijn berigt eens nader indenken. Dan laet men agter het femininum *Majesteit*, in de tale des Lants, nooit volgen *Hy*; ook nooit *Zy*; in nullo casu: zijnde het dit laetste pronomen sub-

stantivæ potestatis, dat ons Digterschap hier van boven neder in de sloot leidt: maer men laet agter dat femininum *Majesteit* volgen het pronomen *dezelve*; (*is, ea, id*) ook wel, in Dativo & Accusativo, *Zig* in utroque genere: mede noch wel *Haer* in feminino. Dit pronomen relativum *dezelve* (*is, ea, id*: in 't Fransch *iceluy, icelle.*) moet wel gelet worden, dat een heel ander woort is als *dezelfde*. (*idem*) Die nu wat stijls bezit, zal 'er voorts wel doorkomen.

Van 't gene waer af ik in de Spraeckkonst van den Heer Moonen noch wel reden verlangt hebbe, is pag. 165. *Gy hoorden.* pag. 159. *Gy woorden.* in secundâ pluralis imperfecti Indicativi activi. (pag. 188.) ik hebbe zulx nooit bejagent. een misflagh nooit goed te maken met 's Lants Gebruik; 't welk aldaer is *Gy luiden hoordet: Woondet.* Noch vinde ik *Wiens*, pag. 170. in feminino genitive singulari: mede buiten 't Gebruik des Lants. 't is my in Vondels rijmen wel te voren gekomen: maer uit wien heeft Hy het, zoo regelrecht tegens 't Gebruik des Lants aen? Hy heeft ook wel in die respectieve Altaergeheimenissen. pag. 92. *En Saten, Sint Ambroos zijn velle broer:* zoo dat Hy alle toetse en navrage niet ontwafschten is.

Dus

A. R E L A N D. 59

Dus verre, *Hoog geleerde en Beroemde Heer*, hebbe ik Uwe E. met mijne rekenschap opgehouden. enz. Ik blyve, dezen brief hier by afbrekende, met alle schuldige eerbewijzinge,

Myn heer,

Tuus ex animo

Uit Rotterdam,
den 22 Septem-
ber 1709.

ANONYMUS BATAVUS.

D R U K F E I L E N .

In ADELDOM wort gewezen op EDEL-
DOM, het geen vergetenis. Op zyn plaets
moet dan ingevult worden EDELDOM m.

ANKER m. l. o.

BELHAMEL o. l. m.

Achter de exempelen by GIFT te voe-
gen: In de betekenisse van GAVE v. Hooft
in zyn Gedichten:

*In de bladen van een roosje ,
Vint gy , o myn zoetste troosje ,
Kleene gift. waer zy zoo groot
Als de gunst ; te klein een doosje
Waer de gansche weerelikloot.*

HOOFTMAMSCHAP I. HOOFT-
MANSCHAP.

MARKT o. l. v.

TEKEN of TEIKEN I. TEIKEN
of TEKEN.

TREZOR. p. l. o.

WAEG o. l. v.

E.

